

**Kopenhag Siyasi Kriterleri
ve
Türkiye
(Mevzuat Taraması)**

İnsan Hakları Derneği

İnsan Hakları Derneği Yayınları
Kopenhag Siyasi Kriterleri ve Türkiye
(Mevzuat Taraması)
İnsan Hakları ve Demokrasi Dizisi / 1

Birinci Baskı: Ekim 2000

ISBN 975-7090-02-6

Yayına Hazırlayan

© İHD İnsan Hakları İçin Basın Yayın Organizasyon
İktisadi İşletmesi
Tunalıhilmi Cad. No: 104/4
Kavaklıdere / Ankara
Tel: 466 49 13-14 466 37 51
e-mail: posta@ihd.org.tr

Baskı: Barışcan Ofset

**Kopenhag Siyasi Kriterleri
ve
Türkiye
(Mevzuat Taraması)**

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	7
I. BÖLÜM	
Kopenhag Siyasi Kriterleri Çerçevesinde Türkiye'nin Katılım Ortaklığı Belgesi ve Ulusal Programı İçin Öncelikler ve Takvim Önerisi.....	13
II. BÖLÜM / DEMOKRASİ	
Demokrasinin Çoğulculuk İlkesi Açısından Değerlendirme ve Öneri.....	31
Demokrasinin Açıklık İlkesi Açısından Değerlendirme ve Öneri	34
Demokrasinin Katılımcılık İlkesi Açısından Değerlendirme ve Öneri.....	34
İlişkili Yasalar ve Maddeler	36
III. BÖLÜM / HUKUKUN ÜSTÜNLÜĞÜ	
Hukukun Üstünlüğü İlkesi Açısından Değerlendirme ve Öneri	51
İlişkili Yasalar ve Maddeler	53
IV. BÖLÜM / İNSAN HAKLARI	
İnsan Hakları Açısından Değerlendirme ve Öneri	75
İlişkili Yasalar ve Maddeler	78
V. BÖLÜM / AZINLIK HAKLARI VE KÜRT SORUNU	
Azınlıkların Korunması İlkesi Açısından Değerlendirme ve Öneri.....	93
Kürt Sorununa İnsan Hakları ve Demokrasi Sorunu Olarak Bakıyoruz. ...	94
İlişkili Yasalar ve Maddeler	96
VI. BÖLÜM / YASALAR	103
VII. BÖLÜM / EKLER	
Ölüm Cezası Öngören Yasalar ve Maddeler.....	293
Sivillerin Askeri Mahkemelerde Yargılanması.....	307
Değiştirilmesi Gereken Yasalar ve Kanun Hükmünde Kararnameler	317
Kaynakça.....	319

GİRİŞ

İnsan Hakları Derneği (İHD), “Kopenhag Siyasi Kriterleri ve Türkiye (Mevzuat Taraması) adlı çalışması ile Türkiye’nin hukuk mevzuatının Kriterler karşısındaki durumunu saptamayı, kamuoyunun ve yasama ve yürütme organının dikkatini çekmeyi, böylelikle, ulusalüstü insan hakları belgelerine uygun değişiklikler yapılması konusunda öneriler geliştirilmesine zemin hazırlamayı, Türkiye’nin insan hakları ve demokratik standartları yüksek bir ülke olmasına katkı sunmayı amaçlamaktadır. Mevzuat Taraması, Anayasa ve yasalarla sınırlı tutulmuştur. Kopenhag siyasi kriterleri olan, demokrasi, hukukun üstünlüğü, insan hakları ve azınlık hakları kavramları, İHD’nin savunduğu insan haklarının evrenselliği, bölünmezliği, tüm insan haklarının birbiriyle ilişkili olduğu tezleri çerçevesinde ele alınmıştır. Mevzuat, Birleşmiş Milletler(BM), Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) ve Avrupa Konseyi(AK) tarafından kabul ve ilan edilmiş bulunan ulusalüstü insan hakları belgelerindeki, demokrasi, hukukun üstünlüğü, insan hakları ve azınlık hakları tanımlarına ve kavrayışına dayalı olarak taranmıştır.

Kopenhag Kriterleri açısından 77 yasada değişiklik yapılması gerektiğini düşünüyoruz. Bizim geliştirdiğimiz ölçütlere göre, insan hakları alanında 17, hukukun üstünlüğü alanında 33, demokrasi alanında 55, azınlık hakları (çoğulculuk ilkesi esas alınarak) 21 yasada değişiklik gerekiyor. Yasaların bazılarının hukukun üstünlüğü ile, bazılarının demokrasi ile bazılarının da hem insan haklarının hak kategorileri ile ilişkisi bulunmaktadır. Kimi konularda da zorunlu olarak tekrarlar vardır. Esasen böyle bir ayrıma gitmeden, tümünü insan hakları kategorisi altında toplamak da mümkündür. Ancak, Kopenhag Kriterlerine göre planladığımız çalışmanın zorunlu sonucu olarak ayrımlar gerekli oldu.

Bu çalışmanın açıklanması vesilesi ile İHD’nin yaklaşımını bir kez daha vurgulamak isteriz. İHD, insan hakları sorununa iç sorun olarak bakmamaktadır. Evrensellik tezini savunmanın doğal sonucudur bu. İnsan hakları evrensel ölçekte bir ilgi ve gözetimi gerektirir. Ancak, insan haklarının korunması ve geliştirilmesinin temel dinamiği ise, her bir ülkedeki iç dinamiklerdir. O nedenle, İHD, insan haklarının korunması ve geliştirilmesinde, Türkiye’deki demokratik kamuoyunun gücüne olan güvenine vurgu yapmaktadır. Bu durum, uluslararası dayanışmayı yadsımaz. İHD, tüm dünyadaki insan hakları aktivistleri ile iletişim ve dayanışma halindedir.

İHD konuya şöyle yaklaşmaktadır: İnsan haklarının korunması ve geliştirilmesi, insan haklarına ihtiyaç duyan, bunu hisseden insanların varlığına bağlıdır. Ayrıca bu da yetmez. İhtiyaç duyanlar hakları ve özgürlükleri talep etmeleri gerekir. İnsan haklarının kazanılması, korunması, kullanılması ve

geliştirilmesinde bölgesel ya da dünya çapında bir dayanışma , ilgi de gerekir. Ulusalüstü denetim ve yargı mekanizmaları da bu ilgiye dahildir. Devletlerarası ilişkilerde, insan haklarına saygının ilişkilerde bir ölçüt olarak gündeme getirilmesi olumludur. Belirtilen durumda, devletlerarası ilişkilerdeki bu ölçüt, insan haklarının korunmasında etkili bir yoldur. İnsan hakları ve demokratik standartlar konusunda, dış dinamiklerin etkisini yadsımamakla birlikte, haklar ve özgürlüklerin öznesi durumunda olanları rehavete sürükleyecek yaklaşımlardan uzak durmak gerekir.

İHD, Avrupa Birliği (AB) süreci ne şekilde işlerse işlesin, insan haklarının korunması ve geliştirilmesi mücadelesini verecektir. Önemli olan, ilkeler konusunda tutarlı olmaktır. AB-Türkiye ilişkileri, devletlerarası ilişkilerde doğal olarak var olan, ekonomik, mali, askeri “çıkarlar” karşısında, her biri birer “değeri” ifade eden insan haklarını feda etmeyecek yönde geliştiğinde, kuşkusuz, insan hakları ve demokratik standartların gelişmesi yönünde pozitif bir etki doğuracaktır. Bu yalnızca bir öngörü ve saptamadır. İHD, her koşulda insan haklarının korunması ve geliştirilmesi çalışmasını esas almaktadır. İşte bu yaklaşımımız nedeniyle, Türkiye-AB ilişkileri bizi ilgilendirmektedir. Hem Türkiye Cumhuriyetinin bir yurttaşımız, hem ulusal (Türkiye Cumhuriyeti yasalarına göre faaliyette bulunan) bir insan hakları örgütüyüz, hem de AB-Türkiye ilişkilerinde görüşülecek insan hakları ve özgürlükleriyle ilgili konular, doğrudan bizim hak ve özgürlüklerimizle ilgilidir. Dolayısıyla, Tüzüğümüzün 2. maddesinde yazılı olan, “insan hak ve özgürlükleriyle ilgili çalışmalar yapmak” şeklindeki amaç maddemizin gereği olarak, tarama çalışmasını yapmış bulunuyoruz.

Çalışma; demokrasi, hukukun üstünlüğü, insan hakları ve azınlık hakları olmak üzere 4 kategoriye kapsamaktadır. Demokrasi başlığı altında, demokrasinin çoğulculuk, katılımcılık ve açıklık ilkeleri alt başlıkları açısından mevzuatın taranmasını, hukukun üstünlüğü, özellikle yürütme organı ile ilişkileri bağlamında, yargıç bağımsızlığı ve yargıç güvencelerini, askeri yargıyı, insan hakları açısından; yaşam hakkı, kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkını, ifade özgürlüğünü, inanç özgürlüğü ve örgütlenme özgürlüğünü, azınlık hakları konuları da, bir statü olarak değil, insan hakları ve demokratik standartlar açısından, dil,anadil, kültür, eğitim ve öğretim, radyo ve televizyon hakları açısından taramaya tabi tutulmuştur.

İHD, Türkiye halkının parlak geleceğine inanmaktadır. Ülkemizde, insan hakları ve demokratik standartların evrensel ölçekte yükseltilmesi için çalışan, bunu talep eden demokratik kamuoyu vardır. Kamuoyunu oluşturanlar, toplumun çeşitli kesimleridir. İşçiler, memurlar, aydınlar,gazeteciler, hukukçular ve daha pek çok kesim...

Ülkemizin bir yöresinde, Güneydoğuda yoğun olarak yaşayan Kürt nüfus ise, 22 yıldır yaşadığı olağanüstü yönetim usulünden, olağan rejim koşullarına

geçmeyi, yüksek standartlı bir demokraside barış içinde yaşamayı yüksek sesle ifade etmektedir. Köyleri yanmış, göçe zorlanmış, silahlı çatışmanın tanığı ve yaşayanı olmuş insanlarımız, ülkemizin başka köşelerindeki insanlarımızla kaderlerini ve acılarını ortak edip, bir daha acılar yaşanmasın diye talepte bulunuyorlar ve Türkiye'yi yöneten kadroların siyasal, sosyal ve ekonomik alanda yapacakları reformları bekliyorlar. Bütün Türkiye, daha çok özgürlük, daha çok hak istiyor. Türkiye, 16 yıl süren çatışma sürecini atlattır. Toplum olarak travma geçirdik ve yaralandık. Şimdi yaraları sarma ve standartları yükseltme zamanıdır. Standartlar, evrensel ölçektir. İnsan hakları evrensel ölçektir, demokrasi evrensel ölçektir. Bize göre insan hakları, bize göre demokrasi yoktur. Bir insan hakları örgütü olarak, sorumluluklarımızı yerine getirme çabasından başka bir şey değil yapmak istediğimiz. Ülkemize, yurttaşlarımıza ve insanlığa karşı sorumlu hissediyoruz kendimizi. Sorumlu ve borçlu. Konunun uzmanları daha iyi ve ayrıntılı çalışma yapacaklardır kuşkusuz. Eleştirilerden, hem biz hem de toplumumuz kazançlı çıkacaktır.

Hüsnü Öndül
İHD Genel Başkanı

I. BÖLÜM

Kopenhag Siyasi Kriterleri Çerçevesinde
Türkiye'nin Katılım Ortaklığı Belgesi ve Ulusal
Programı için
Öncelikler ve Takvim Önerisi

Kopenhag Siyasi Kriterleri Çerçevesinde Türkiye'nin Katılım Ortaklığı Belgesi ve Ulusal Programı için Öncelikler ve Takvim Önerisi

İHD, 13 Temmuz 2000 tarihinde açıkladığı “Kopenhag Siyasi Kriterleri ve Türkiye (Mevzuat Taraması) çalışmasına ek olarak, Türkiye’de kısa ve orta dönemde üstlenilmesi gereken yükümlülüklerle ilişkin bir öneri paketi geliştirmiştir. Kısa dönem çalışmaları için Ekim 2000’den 31 Aralık 2001’e kadar olan süre, orta dönem için de 31 Aralık 2003’e kadar olan süre hedeflenmektedir.

Kısa Dönem’de gerçekleştirilmesi önerilen yükümlülükler:

Anayasa değişikliği:

İHD Anayasanın bir defada ve tümüyle değiştirilmesini istemektedir. İHD, yasal değişiklik çalışmalarının Anayasa’dan başlanarak yapılmasını yararlı görmektedir. Ancak bu görüş, Anayasa değişinceye değin diğer yasalarda yapılacak değişikliklerin bekletilmesi anlamına gelmemektedir. Anayasa değişikliklerinin daha geniş konsensus gerektirdiğini biliyoruz.

O nedenle, 31 Mart 2001 tarihine değin sürecek 6 aylık tartışma ve Anayasa değişiklikleri tasarısı hazırlama süreci öneriyoruz. Anayasanın hazırlanma sürecine tüm toplum kesimlerinin katılımı sağlanmalıdır. 31 Mart 2001 tarihine kadar tamamlanması gereken Anayasa tasarısı, Nisan 2001’de TBMM’de görüşülmelidir. Anayasa değişiklikleri yapıncaya değin, 1 Ekim 2000’de açılacak Meclisin ilk işi, Başkanını seçmek ve Başkanlık Divanını oluşturmak olacağı için, Meclis Ekim ayının ikinci yarısından itibaren çalışabilecektir. Meclisin verimli ve hızlı çalışabilmesi için İç Tüzüğünü de değiştirmesi gerekir. Kasım ayı başında da büyük bir olasılıkla, AB-Türkiye, katılım ortaklığı belgesi açıklanacak ve Aralık ayında da Avrupa Birliği Konseyi tarafından onaylanacaktır.

İHD, katılım ortaklığı belgesinde Kopenhag Siyasi Kriterleri ve Türkiye (Mevzuat Taraması) çalışmasında ortaya koyduğu tablonun dikkate alınması gerektiğini talep etmektedir. Bu cümleden olarak, bir taraftan 31 Mart 2001 tarihine kadar 6 aylık bir Anayasa değişiklikleri paketinin hazırlanması çalışması yürütülmeli, diğer yandan da acil yasa değişikliklerinin gerçekleştirilmesi yoluna gidilmelidir. Dolayısıyla biz yasama faaliyetinde, Anayasa ve yasalardaki değişiklikler için karma bir yöntem önermekteyiz.

Kısa Dönem: Birinci Aşama

Acil yasa değişiklikleri : 1 Ekim 2000 – 31 Mart 2001

Genel Af:

Öncelikle, Kasım ya da Aralık ayında, Genel Af Kanunu çıkarılmalıdır. Böyle bir başlangıca Türkiye toplumunun şiddetle ihtiyacı var.

Mevcut Af Kanununa,

- Türk Ceza Yasası'nın 169. maddesinin eklenmesi,
- Genel Af konusunda TBMM'nin yetkisini sınırlandıran Anayasa'nın 14 ve 87. maddesinin kaldırılması,
- Anayasa değişikliği bu kısa dönemde güçlük arzettiği takdirde de, Terörle Mücadele Kanununun, bu Kanun kapsamında ceza alanların cezalarını %50 oranında arttıran 5. maddesinin ve yine bu kanuna göre ceza alanların mahkumiyet sürelerinin infazında uygulanan cezanın ¾'ünü çekme koşulunu düzenleyen 17. maddesinin kaldırılmasının gerekli olduğunu düşünmekteyiz.

Düşünce özgürlüğü :

- TCK'nun 155, 158, 159, 311 ve 312. maddelerinin ,
- Terörle Mücadele Kanununun 6, 7, 8. maddelerinin değiştirilmesi,

Yaşam hakkı:

- Ölüm cezasının yasalardan kaldırıldığına dair bir yasanın çıkarılması ya da Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine ek 6 Numaralı protokolün onaylanması.

İşkence:

İşkencenin önlenmesi için idari tedbirler alınmalı; tedbirlerin işleyişi düzenli, sürekli ve sistemli olarak denetlenmelidir. İşkence şikayetlerinin üzerine kararlılıkla gidilmeli, mağdurların ve insan hakları örgütlerinin başvuruları hızla işleme konmalıdır. Gözetim altına alınan herkes, hemen yargıç huzuruna çıkarılmalı, herkes hemen avukatının hukuksal yardımından yararlandırılmalı, yakınlarına ve insan hakları örgütlerine gözetim altında alınıp alınmadığı hemen bildirilmeli, ne ile suçlandığı, anında kendisine bildirilmelidir. Gözetim altına alınan herkes, resmi görevli hekim dışında, kendisinin ya da ailesinin seçeceği bir hekimin muayenesini isteme hakkına sahip olmalıdır. Adli Tıp Kurumu dışındaki, uzmanlık kuruluşlarının ve uzman hekimlerin raporları kanıt olarak kabul edilmelidir. İşkence ile alındığı savunulan ifadeler dava dosyalarından çıkarılmalı, reddedilen ifadelere dayalı olarak sorgulama ve suçlamada bulunulmamalıdır.

- 04.12.1999 tarih ve 4483 sayılı, Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun'a ek bir madde eklenerek, işkence ve onur kırıcı muamelede bulunmakla suçlanan kamu görevlilerine bu kanunun öngördüğü usulün (soruşturma açılmasının izin sistemine bağlanması) uygulanmayacağı ve Cumhuriyet Savcılarının doğrudan soruşturma açacağı eklenmelidir.

- Anayasa'nın 129. maddesinde de bu yolda bir değişiklik yapılmalıdır.

F Tipi Cezaevleri:

- F Tipi cezaevi projesinden vazgeçilmelidir. Terörle Mücadele Kanununun 16. maddesi ve 4422 sayılı Yasanın 13. maddesi yürürlükten kaldırılmalıdır. Mevcut cezaevlerinde fiziki koşullar da dahil olmak üzere düzeltme yoluna gidilmelidir. Tutuklu ve hükümlülerin hakları hukuksal güvenceye bağlanmalıdır. İnfaz yargıçlığı oluşturulmalıdır. Tutuklu ve hükümlülerin, barınma, beslenme ve sağlık sorunlarına acil çözümler üretilmelidir. Cezaevlerindeki ikili yönetim modeline son verilmeli, iç ve dış güvenlikten Adalet Bakanlığı sorumlu olmalıdır.

Kürt Sorunu ve Olağanüstü Yönetim Usulü:

- Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde, 1978 yılından 1987 yılına değin Sıkıyönetim, 1987 den beri de OHAL adıyla sürdürülen olağanüstü yönetim usullerine son verilmelidir.

- 285 ve 430 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameler iptal edilmelidir. Ya da, en azından 285 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 7. maddesindeki, OHAL Valisinin kararlarına karşı iptal davası açılmayacağına ilişkin hükmün yürürlükten kaldırılması gerekir.

- 2935 sayılı Olağanüstü Hal Kanununun 33. maddesinde yazılı olan İçişleri Bakanı, OHAL Valisi ve İl valilerinin tasarruflarına karşı açılacak iptal davalarında yürütmenin durdurulması kararı verilemeyeceği hükmün yürürlükten kaldırılması gerekir.

- Bir hukuk devletinde ancak yasayla ve yargıç kararıyla mümkün olabilecek insan hakları ve temel özgürlüklerinin kullanılmasının sınırlandırılması konusundaki tasarrufların idari makamlara verilmesi sonucunu doğuran düzenlemeler (OHAL Yasası ve 285 ve 430 sayılı KHK'lerdeki düzenlemeler) kaldırılmalıdır.

- OHAL'in kaldırılmasıyla birlikte Koruculuk sisteminin de kaldırılması gerekir. Korucuların yeni yaşamlarına uyumu için gerekli sosyal güvenlik ve diğer idari tedbirler de alınmalıdır.

- Uzun yıllar süren çatışma ortamının sona ermesi nedeniyle, bölgedeki mayınlı alanların aranması ve temizlenmesine girişilmelidir.

- Bölge insanın meraya çıkışına olanak sağlanmalıdır.

- Bölgede hızla ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda, iyileştirici girişimlerde bulunulmalıdır.

- Zorunlu göç'ün mağdurları, 3688 köy ve mezrada yaşayan milyonlarca insandır. Bu insanların köye güvenli dönüşleri için, öncelikle güvenlik bakış açısının, bu yurttaşlarımızın insan haklarına saygı temelli bakış açısına evrilmesi gerekir. Dolayısıyla, yaşama ortamlarından (habitatlarından) koparılmış olan bu insanlar, yalnızca mülkiyetlerinde olan maddi varlıklardan yararlanma konusunda bir yoksunluk yaşamadılar; yarattıkları ve alıştıkları doğa, çevre ve kültürel ortamdan da yoksun kaldılar. O nedenle, kendi doğal ortamlarına kavuşmaları ve her tür teşvikten (kredi, hayvan, araç gereç vb) yararlandırılmalıdır.

- Bölge halkının katılımının sağlanmadığı hiçbir projenin başarı şansının bulunmadığı görülerek, halk katılımını ve katkısını sağlayacak bir yaklaşım sergilenmelidir.

- Bölge halkının dil ve kültürel özelliklerini yadsıyan yaklaşımlardan uzak durulmalı ve halka güvenilmelidir. Kürt sorununun sorun olmaktan çıkışı, Kürt yurttaşlarımıza potansiyel suçlu gözü ile bakmamaktan, onlara güvenmekten ve onlara güven vermekten geçer. Bölge halkı, Türkiye toplumunun çoğulcu etnik ve kültürel dokusunun zenginleştirici bir parçasıdır. Bu doğrulukla konuya yaklaşım gerekir.

Deprem bölgesindeki çocukların ve Olağanüstü Hal Bölgesinde silahlı çatışmalardan etkilenen çocukların, ayrıca engelli (özürlü) yurttaşlarımızın sorunlarının öncelikli oluşu dikkate alınarak, sivil toplum kuruluşlarıyla birlikte projeler hazırlanması, yürütülmesi, bütçeye bu alanla ilgili olarak ek ödenekler ayrılmasını istemekteyiz.

Kısa Dönem: İkinci Aşama

Anayasa'da yapılması gereken diğer değişiklikler (31 Mart 2001-31 Aralık 2001)

31 Mart 2001 tarihine değin hazırlanması gereken Anayasa Tasarısında, yürürlükte bulunan 1982 Anayasa'sının aşağıda sıralanan maddelerinin, ulusalüstü insan hakları belgelerinin yaklaşımı ve hükümleri temel alınarak değiştirilmesi gerekir. Değişiklik yapılması gereken maddeler ve ilişkili kavramlar aşağıdadır. (ilişkili kavramlar, parantez içinde gösterilmiştir)

1. Devletin temel amaç ve görevlerini düzenleyen 5. (yurttaşlık, demokrasi, hukuk devleti)
2. Egemenlik başlıklı 6. (demokrasi, yurttaşlık)
3. Yasama başlıklı 7. (demokrasi)
4. Yargı yetkisi başlıklı 9. (hukukun üstünlüğü, demokrasi)
5. Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması başlıklı 13. (ifade özgürlüğü,

çoğulcu demokrasi, insan hakları, insan haklarının sınırlanması, sınırlamanın sınırı,)

6. Temel hak ve hürriyetlerin kötüye kullanılamaması başlıklı 14. (insan hakları, insan haklarının sınırlanması, sınırlamanın sınırı, ifade özgürlüğü, çoğulcu demokrasi, hukukun üstünlüğü,)

7. Temel hak ve hürriyetlerin kullanılmasının durdurulması başlıklı 15. (İnsan haklarının sınırlandırılması, sınırlamanın sınırı, demokratik toplum, hukukun üstünlüğü, ölüm cezası)

8. Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı başlıklı 17. (dokunulmaz haklar, insan hakları, ölüm cezası)

9. Zorla çalıştırma yasağı başlıklı 18. (insan hakları, masumluk karinesi)

10. Kişi hürriyeti ve güvenliği başlıklı 19. (İnsan hakları, kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı, hukukun üstünlüğü, habeas corpus kuralı)

11. Özel hayatın gizliliği başlıklı 20. (insan hakları, hukukun üstünlüğü, insan haklarının sınırlandırılması, sınırlamanın sınırı, özel hayatın gizliliği)

12. Konut dokunulmazlığı başlıklı 21. (insan hakları, hukukun üstünlüğü, insan haklarının sınırlandırılması, sınırlamanın sınırı)

13. Haberleşme hürriyeti başlıklı 22. (insan hakları, iletişim özgürlüğü, bilgiye ulaşma, yayma ve yorumlama hakkı, insan haklarının sınırı, sınırlamanın sınırı, demokrasi, hukukun üstünlüğü)

14. Yerleşme ve seyahat hürriyeti başlıklı 23. (insan hakları, seyahat özgürlüğü, yerleşim hakkı, insan haklarının sınırlandırılması, sınırlamanın sınırı, demokrasi, hukukun üstünlüğü)

15. Din ve vicdan hürriyeti başlıklı 24. (insan hakları, Din ve vicdan özgürlüğü, dokunulmaz hak kategorisi, laiklik ilkesi, zorunlu din dersi, çocuk hakları, anne ve babanın hakları)

16. Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti başlıklı 26. (insan hakları, ifade özgürlüğü, demokrasi, hukukun üstünlüğü, dil kullanma, kanunla yasaklanmış dil, kültürel çoğulculuk, insan haklarının sınırlandırılması, sınırlamanın sınırı)

17. Bilim ve sanat hürriyeti başlıklı 27. (insan hakları, ifade özgürlüğü, iletişim özgürlüğü, hukukun üstünlüğü, demokrasi)

18. Basın hürriyeti başlıklı 28. (insan hakları, ifade özgürlüğü, iletişim özgürlüğü, dil kullanma, dil yasağı, hukukun üstünlüğü, demokrasi, insan haklarının sınırlanması, sınırlamanın sınırı)

19. Basın araçlarının korunması başlıklı 30. (basın özgürlüğü)

20. Kamu tüzel kişilerinin elindeki basın dışı kitle haberleşme araçlarından yararlanma hakkı başlıklı 31. (basın özgürlüğü)

21. Dernek kurma hürriyeti başlıklı 33. (insan hakları, dernek kurma hakkı, örgütlenme özgürlüğü, çoğulcu ve katılımcı demokrasi)

22. Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı başlıklı 34. (insan hakları, toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı, kolektif özgürlükler, çoğulcu ve katılımcı demokrasi)

23. Eğitim ve öğretim hakkı ve ödevi başlıklı 42. (insan hakları, parasız eğitim ve öğretim hakkı, anadilde eğitim hakkı, dil kullanma, dil yasağı, çoğulcu etnik, dil ve kültüre sahip toplumlarda farklı olanların korunması)
24. Sendika kurma hakkı başlıklı 51. (insan hakları,ekonomik ve sosyal hak, sendikal hak, örgütlenme özgürlüğü, çoğulcu ve katılımcı demokrasi)
25. Toplu iş sözleşmesi hakkı başlıklı 53. (insan hakları, sendikal hak, ekonomik ve sosyal hak)
26. Grev hakkı ve lokavt başlıklı 54. (insan hakları, sendikal hak, çoğulcu ve katılımcı demokrasi)
27. Gençliğin korunması başlıklı 58. (insan hakları, devletin görevleri)
28. Sporun geliştirilmesi başlıklı 59. (insan hakları, sosyal ve kültürel hak)
29. Yabancı ülkelerde çalışan Türk vatandaşları başlıklı 62. (insan hakları, yurttaşlık hakları, ekonomik ve sosyal hak)
30. Türk vatandaşlığı başlıklı 66. (insan hakları, birey, kişi, yurttaşlık, çoğulcu demokrasi, etnik ve dilsel, kültürel farklılığın korunması ve geliştirilmesi hakkı, eşitlik ve denklik, kadın erkek eşitliği, ayrımcılık yasağı, kimlik,)
31. Seçme, seçilme ve siyasi faaliyette bulunma hakları başlıklı 67. (insan hakları, demokrasi, yurttaşlık hakkı, ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel sistemi özgürce belirleme, yönetimi belirleme ve yaşamının tüm yönlerine tam katılma hakkı,)
2. Parti kurma, partilere girme ve partilerden çıkma başlıklı 68 (insan hakları, çoğulcu ve katılımcı demokrasi, yönetime katılma hakkı, örgütlenme özgürlüğü,siyasi faaliyette bulunma hakkı, insan haklarının sınırlandırılması, sınırlamanın sınırı)
33. Siyasi partilerin uyacakları esaslar başlıklı 69. (İnsan hakları, çoğulcu demokrasi, ifade özgürlüğü, örgütlenme özgürlüğü, insan haklarının sınırlandırılması, sınırlamanın sınırı)
34. Hizmete girme başlıklı 70. (insan hakları, yurttaş, çoğulcu demokrasi)
35. Vatan hizmeti başlıklı 72. (insan hakları, vicdani red hakkı, çoğulcu demokrasi)
36. Milletvekili seçilme yeterliliği başlıklı 76. (insan hakları, demokrasi, yönetime katılma hakkı, hakların sınırlandırılması, sınırlamanın sınırı)
37. Andıçme başlıklı 81. (insan hakları, çoğulcu demokrasi)
38. Yasama dokunulmazlığı başlıklı 83. (insan hakları, eşitlik, demokrasi, hukukun üstünlüğü)
39. Türkiye Büyük Millet Meclisinin görev ve yetkileri başlıklı 87. (insan hakları, demokrasi, güçler ayrılığı ilkesi, egemenlik)
40. Milletlerarası andlaşmaları uygun bulma başlıklı 90. (demokrasi, ulusalüstü insan hakları belgeleri, egemenlik)
41. Kanun hükmünde kararname çıkarma yetkisi verme başlıklı 91. (insan hakları, demokrasi, insan haklarının yasayla sınırlandırılması, sınırlamanın sınırı)
42. Meclis soruşturması başlıklı 100. (demokrasi)

43. Cumhurbaşkanı, nitelikleri ve tarafsızlığı başlıklı 101. (demokrasi)
44. Görev ve yetkileri başlıklı 104. (demokrasi, hukukun üstünlüğü)
45. Sorumluluk ve sorumsuzluk hali başlıklı 105. (demokrasi, hukukun üstünlüğü)
46. Devlet Denetleme kurulu başlıklı 108. (demokrasi, hukukun üstünlüğü)
47. Başkomutanlık ve Genelkurmay Başkanlığı başlıklı 117. (demokrasi, hukukun üstünlüğü,
48. Milli Güvenlik Kurulu başlıklı 118. (demokrasi, halk iradesi, (seçim), bürokrasi)
49. Olağanüstü haller, tabii afet ve ağır ekonomik bunalım sebebiyle olağanüstü hal ilanı başlıklı 119. (insan hakları, demokrasi, olağanüstü yönetim usulü)
50. Şiddet olaylarının yaygınlaşması ve kamu düzeninin ciddi şekilde bozulması sebepleriyle olağanüstü hal ilanı başlıklı 120. (insan hakları, demokrasi, olağanüstü yönetim usulü)
51. Olağanüstü hallerle ilgili düzenleme başlıklı 121.(insan hakları, demokrasi, hukukun üstünlüğü, insan haklarının sınırlandırılması, sınırlamanın sınırı)
52. Sıkıyönetim, seferberlik ve savaş hali başlıklı 122. (insan hakları, demokrasi, hukukun üstünlüğü, insan haklarının sınırlanması, sınırlamanın sınırı,
53. Yargı yolu başlıklı 125. (insan hakları, demokrasi, hukukun üstünlüğü, insan haklarının hukuk yoluyla korunması, insan haklarının sınırlandırılması, sınırlamanın sınırı, sınırlamanın tekniği ve koşulları)
54. Mahalli idareler başlıklı 127. (insan hakları, kentli hakları, demokrasi, yerel yönetimlerin özerkliği, yerel yönetimlerin vesayet altında tutulması)
55. Kamu hizmeti görevlilerinin görev ve sorumlulukları, disiplin kovuşturulmasında güvence başlıklı 129. (insan hakları, demokrasi, hukukun üstünlüğü, eşitlik)
56. Yükseköğretim kurumları başlıklı 130. (insan hakları, eğitim ve öğretim hakkı, çoğulcu demokrasi, ifade özgürlüğü, bilimsel, idari ve mali özerklik)
57. Yükseköğretim üst kuruluşları başlıklı 131. (insan hakları, eğitim ve öğretim hakkı, çoğulcu demokrasi, bilimsel, idari ve mali özerklik)
58. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu başlıklı 134. (çoğulcu etnik ve kültürel yapıya sahip toplum, demokrasi, devletin görevi)
59. Diyanet İşleri Başkanlığı başlıklı 136. (insan hakları, demokrasi, laiklik, din ve vicdan özgürlüğü,)
60. Hakimlik ve savcılık mesleği başlıklı 140. (hukukun üstünlüğü, yargı bağımsızlığı ve yargıç güvencesi, yürütme erkine karşı bağımsızlık)
61. Devlet Güvenlik Mahkemeleri başlıklı 143. (hukukun üstünlüğü, ba-

ğimsiz ve tarafsız yargı, adil yargılanma hakkı, insan hakları, insan haklarının hukuk yoluyla korunması)

62. Hakim ve savcıların denetimi başlıklı 144. (hukukun üstünlüğü, bağımsız ve tarafsız yargı, yargıç güvencesi, yürütme erkine karşı bağımsızlık)

63. Askeri yargı başlıklı 145. (hukukun üstünlüğü, yargı birliği, bağımsız ve tarafsız yargı, adil yargılanma hakkı, yürütme erkine karşı bağımsızlık, sivillerin yargılanması)

64. Anayasa Mahkemesi, Kuruluş başlıklı 146. (hukukun üstünlüğü, yürütmeye karşı bağımsızlık)

65. Görev ve yetkileri başlıklı 148. (hukukun üstünlüğü, demokrasi, insan hakları, insan haklarının hukuk yoluyla korunması)

66. İptal davası başlıklı 150. (hukukun üstünlüğü, insan hakları, insan haklarının hukuk yoluyla korunması)

67. Yargıtay başlıklı 154. (hukukun üstünlüğü, insan haklarının hukuk yoluyla korunması, yürütme erkine karşı bağımsızlık)

68. Danıştay başlıklı 155. (hukukun üstünlüğü, insan haklarının hukuk yoluyla korunması, yürütmeye karşı bağımsızlık)

69. Askeri yargıtay başlıklı 156. (hukukun üstünlüğü, yürütmeye karşı bağımsızlık, sivillerin yargılanması, yargı birliği)

70. Askeri Yüksek İdare Mahkemesi başlıklı 157. (hukukun üstünlüğü, yürütmeye karşı bağımsızlık)

71. Uyuşmazlık Mahkemesi başlıklı 158. (hukukun üstünlüğü, yürütmeye karşı bağımsızlık)

72. Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu başlıklı 159. (hukukun üstünlüğü, bağımsız ve tarafsız yargı, yürütmeye karşı bağımsızlık, özerk bütçe)

73. İnkılap kanunlarının korunması başlıklı 174. (insan hakları, çoğulcu demokrasi, laiklik, din ve vicdan özgürlüğü, kültürel hak, insan haklarının sınırlandırılması, sınırlamanın sınırı)

74. Anayasanın Başlangıç (insan hakları, hukukun üstünlüğü, demokrasi, siyasi, dinsel, dilsel, etnik ve kültürel çoğulculuk)

75. Anayasa'nın geçici 15. maddesi (insan hakları, demokrasi, hukukun üstünlüğü, insan haklarının hukuk yoluyla korunması) de dahil olmak üzere, Kopenhag siyasi kriterleri karşısında yeniden düzenlenmesi gerekir.

İnsan Hakları'nın hukuk yoluyla korunmasına ve hukukun üstünlüğü ilkesinin hayata geçirilmesi için öneriler (31 Mart 2001 – 31 Aralık 2001)

Hukukun Üstünlüğü alanında

Hakim ve Savcılar Yüksek Kurulu, yeniden yapılandırılmalıdır. Kendine ait sekreteryası, özel bütçesi ve hakim ve savcılarını denetlemek üzere kendi iç kurumsallaşması yaratılmalıdır.

Barolar üzerinde Adalet Bakanlığı'nın vesayet yetkisi kaldırılmalı ve baroların ve avukatların bağımsızlığı sağlanmalıdır.

Sivillerin askeri mahkemelerde yargılanmalarına olanak veren 353 sayılı Askeri Mahkemeler Kuruluş ve Yargılama Usulü Kanununun 11. maddesi ivedilikle kaldırılmalıdır.

Yüksek Askeri Şüranın kararlarına karşı yargı yolu açılmalıdır.

Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun kararlarına karşı yargı yolu açılmalıdır.

Askeri Yargının objektif olarak bağlı bulunduğu Milli Savunma Bakanlığı ve Genel Kurmay Başkanlığı'na karşı mümkün olan en fazla bağımsızlık ve güvence sağlanmalıdır.

Askeri yargı-Sivil yargı ikiliği, yargı birliğini zedelediği için nihai olarak askeri yargı-sivil yargı ikileminin ortadan kaldırılması hedeflenmelidir.

Devlet Güvenlik mahkemeleri kaldırılarak görülmekte olan davalar olağan adli yargı mercilerine devredilmelidir.

Terörle Mücadele Kanunu yürürlükten kaldırılmalıdır.

Bağımsız ve tarafsız yargı mekanizmasını hayata geçirmek için aşağıda belirtilen kanunların yeniden ele alınması ve 2001 yılı içinde yargının özelliikle yürütme organına karşı bağımsızlığı ve tarafsızlığı güvence altına alınmalıdır. Zira, kısa dönem yasa ve anayasa değişiklikleri sonucu, insan hakları ve özgürlükleri konusundaki demokratik standartların korunması, en başta ve en önce, hukuksal koruma yoludur. Yapısal olarak yürütme organı karşısında bağımsızlık ve güvence açısından eksikli bir yargının insan haklarının korunmasında işlevini yerine getirmesi olanaksızdır.

• Adalet Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun

• Hakimler ve Savcılar Kanunu

• Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Kanunu

• Avukatlık Yasası

• Anayasa Mahkemesinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun

• Askeri Hakimler Kanunu

• Askeri Mahkemeler Kuruluş ve Yargılama Usulü Kanunu

• Askeri Yargıtay Kanunu

• Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Kanunu

• Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun

• Danıştay Kanunu

• İdari Yargılama Usulü Kanunu

Demokrasi (31 Mart 2001-31 Aralık 2001)

Düşünce, dil ve kültür özgürlüklerini sınırlandıran, yasaklayan ve cezalandıran hükümlerin ortadan kaldırılması için öncelikle, aşağıdaki kanunlarda gerekli değişiklikler yapılmalıdır.

Türk Ceza Kanunu
Nüfus Kanunu,
Soyadı Kanunu,
Sinema ve Müzik Eserleri Kanunu,
Radyo ve Televizyon Kuruluş ve Yayın Kanunu,
Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu,
Dernekler Kanunu,
Siyasi Partiler Kanunu,
Yabancı Dil Eğitim ve Öğretimi Kanunu

Örgütlenme özgürlüğünün sağlanması için,
Siyasi Partiler Kanunu
Sendikalar Kanunu,
Dernekler Kanunu ve
Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu tümüyle değiştirilmelidir.

Milli Güvenlik Kurulunun anayasal bir organ olmaktan çıkarılması gerekir. Bu tür bir kuruma ihtiyaç duyulması halinde sınırları iyi tesbit edilmiş, sivil ve askeri bürokratlardan oluşan, yasama ve yürütme organına danışsal nitelikte oluşturulmalıdır. Hükümete bağlı olarak çalışacak böyle bir kurumsal yapının gizli karar alma süreci de ortadan kaldırılmalıdır. Dolayısıyla Milli Güvenlik Kurulu ve Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği Kanunu da yürürlükten kaldırılmalıdır. Bunun yerine yeni konuma uygun yeni bir yasa çıkarılmalıdır.

Azınlık Hakları–Azınlıkların Korunması-(31 Mart 2001-31 Aralık 2001)

Lozan Anlaşmasının 37-45. maddeleri arasında kendileriyle ilgili düzenlemeler bulunan azınlık statüsündeki Rum, Ermeni ve Musevi yurttaşlarımızın eğitim, öğretim, gayrimenkul edinme, vakıf kurma, kurulmuş olan vakıfları aracılığı ile mülk edinme ve vakıf mallarının işletilmesi, ihtiyaç duyduklarında yeni ibadethane açabilmeleri ve haklarının korunması ve geliştirilmesi önündeki fiili engelleri ortadan kaldıracak tedbirlerin alınması gerekir. Anılan statüdeki yurttaşlarımızın hakları ile ilgili olarak yazılı ya da sözlü emirler, genelgeler yoluyla değil, hukuksal düzenlemeler temel alınarak ilişkilerin yürütülmesi gerekir. Bu bağlamda, örneğin, büyük haksızlıkların yaşanmasına neden olan, 1936 Beyannamesi yürürlükten kaldırılmalıdır.

Türkiye toplumunun çoğulcu, etnik, dilsel, dinsel ve kültürel yapısı dikkate alınarak, demokrasinin çoğulculuk ilkesi gereğince, Lozan gibi bir kurucu ant-

laşmada da yer alan, tüm Türkiye Cumhuriyeti yurttaşlarının dil, din ve kültür özgürlüklerini güvence altına alan hukuksal düzenlemeler gerçekleştirilmelidir.

Sözleşmelerin onaylanması

Türkiye, bu dönemde,

- Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne ek seyahat özgürlüğünü düzenleyen 4 Nolu Protokolü,
- Aynı Sözleşmenin çifte yargılama ve cezalandırmayı önleyen 7 Nolu Protokolü,
- Avrupa Konseyi Tadil Edilmiş Avrupa Sosyal Şartını,
- Avrupa Sosyal Şartı'na ek protokolü (toplu şikayet sistemi)
- Avrupa Konseyi Ulusal Azınlıkların Korunması Hakkında Çerçeve Sözleşmesini,
- Avrupa Bölgesel Azınlık Dilleri Sözleşmesini,
- BM Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesini,
- BM KSHUS'ne ek bireysel haberleşme hakkını düzenleyen Seçmeli Protokolü,
- BM KSHUS'ne ek, ölüm cezasını kaldıran 2. Seçmeli Protokolü,
- BM Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesini,
- Her Türden Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılması Uluslararası Sözleşmesini,
- ILO'nun 182 Sayılı çocuk işçiliğinin yasaklanması ve ortadan kaldırılması da dahil olmak üzere tüm sözleşmelerini, ONAYLAMALI ve özellikle,
- BM Çocuk Hakları Sözleşmesininin 17. 29. Ve 30. maddelerine koyduğu çekinceleri kaldırmalıdır.
- Türkiye şimdiye değin onayladığı diğer ulusüstü insan hakları belgelerindeki (Sözleşmeler, Şartlar) çekincelerini kaldırmalıdır.

Orta Dönem Yükümlülükler (31 Aralık 2003 tarihine kadar)

Orta dönem yükümlülükler, yeni Anayasa ile alt yasaların uyumlaştırılarak hukukun üstünlüğü, demokrasinin işlerliğinin garanti altına alınması ve insan hakları ve özgürlüklerinin hayata geçirilmesi için gerekli hukuksal zeminin hazırlanması ve bunun için elzem olan yeni kurumsal araçların geliştirilmesine yöneliktir. Konuyla ilgili olarak Kopenhag Siyasi Kriterleri ve Türkiye (Mevzuat Taraması) çalışmamızda ayrıntılar bulunmaktadır.

Hukukun Üstünlüğü

Aşağıdaki kanunlarda hukukun üstünlüğü ilkesini zedeleyecek maddelerin ortadan kaldırılması, (yapılmış olduğu varsayılan) yeni Anayasa ile uyumunun sağlanması gerekmektedir.

- Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun
- Adalet Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun
- Devlet Denetleme Kurulu Kurulması Hakkında Kanun
- Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Kanunu
- Hakimler ve Savcılar Kanunu
- Adli Tıp Kurumu Kanunu
- Çocuk Mahkemelerinin Kuruluşu, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun
- Avukatlık Kanunu
- Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu
- Danıştay Kanunu
- İdari Yargılama Usulü Kanunu
- Genel Kurmay Başkanının Görev ve Yetkilerine Ait Kanun
- Milli Savunma Bakanlığı Görev ve Teşkilatı Hakkında Kanun
- Yüksek Askeri Şuranın Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun
- Askeri Hakimler Kanunu
- Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu
- Askerlik Kanunu
- Memleket İçi Düşmana Karşı Silahlı Müdafaa Mükellefiyeti Kanunu
- Seferberlik ve Savaş Hali Kanunu
- Askeri Mahkemeler Kuruluş ve Yargılama Usulü Kanunu
- Askeri Yargıtay Kanunu
- Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Kanunu
- Sıkıyönetim Kanunu
- Jandarma Teşkilat Görev ve Yetkileri Kanunu
- Polis Vazife ve Selahiyet Kanunu
- Milli Savunma Kanunu
- Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun
- Türk Ceza Kanunu
- Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun bir bütün olarak ele alınması ve yenilenmesi gerektiğini düşünmekteyiz.

Demokrasi

Bu bölümde değişmesini istediğimiz yasalar demokrasinin çoğulculuk (etik, dinsel, dilsel ve kültürel çoğulculuk) ilkesi ile ilişkilidir.

- Nüfus Kanunu
- Soyadı Kanunu
- Sinema, Video ve Müzik Eserleri Kanunu
- Köy Kanunu
- Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname

- Özel Eğitim Kurumları Kanunu
- Yabancı Dil Eğitimi Öğretimi Kanunu
- Yüksek Öğretim Kanunu
- Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Kanunu
- Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu
- Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun
- Telsiz Kanunu
- İskan Kanunu
- Türk Vatandaşlığı Kanunu
- Bazı Kisvelerin Giyilemeyeceğine Dair Kanun
- Efendi, Bey, Paşa Gibi Lakap ve Ünvanların Kaldırılmasına Dair Kanun
- Teke ve Zaviyelerle Türbelerin Seddine ve Türbedarlıklar ile Bir Takım Ünvanların Men ve İlgasına Dair Kanun
- Şapka İktisası Hakkında Kanun
- Türkiye Bilimler Akademisinin Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname
- Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu Kurulması Hakkında Kanun
- Devlet Memurları Kanunu
- Basın Kanunu
- Türkiye'deki Türk Vatandaşlarına Tahsis Edilen Sanat ve Hizmetler Hakkında Kanun
- Yabancıların Türkiye'de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun
- İlköğretim ve Eğitim Kanunu
- Türk Silahlı Kuvvetlerinin İç Hizmet Kanunu
- Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Kanunu
- Milli Eğitim Temel Kanunu
- Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
- 903 Sayılı Medeni Kanunda Değişiklik Yapan Kanunu'nun Vakıf başlıklı bölümü,
- İl İdaresi Kanunu,
- Polis Vazife ve Selahiyetleri Kanunu,
- 2954 Sayılı Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu,
- Diyanet İşleri Başkanlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun
- İktisadi Müesseselerde Mecburi Türkçe Kullanılması Hakkında Kanun
- Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki Hakkında Kanun
- Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun
- Demokrasinin açıklık ilkesinin uygulanmasında sorun teşkil eden devlet sırrı, gizlilik gibi kavramlar içeren,*
- Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Milli İstihbarat Teşkilatı Kanunu
- Anayasa Mahkemesinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun
- İdari Yargılama Usulü Kanunu
- Devlet Memurları Kanunu

-Yüksek Askeri Şuranın Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun
-Resmi Gazetede Yayımlanacak Olan Yönetmelikler Hakkında Kanun
açıklık ilkesi açısından yeniden düzenlenmelidir.

Demokrasinin katılımcılık ilkesi açısından,

-Milletvekili Seçimi Kanunu
-Siyasi Partiler Kanunu
-Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun
yeniden düzenlenmelidir.

İnsan Hakları

Önceki bölümlerde yer alan önermelerimiz insan haklarının çeşitli kategorileri için kısa ve orta dönem hukuksal düzenleme önerilerini içermektedir. Orta dönemde iletişim özgürlüğü alanında 1990 yılında Basın Konseyi için Semih Gemalmaz ve Osman Doğru tarafından yapılan “Türkiye’de Basın Özgürlüğü Mevzuatı (Yasalar ve Kanun Hükmünde Kararnameler)” çalışmasında iletişim özgürlüğü alanında 152 yasanın ve 700 maddenin iletişim özgürlüğü ile ilişkisi kurulmuştur. O nedenle bir bütün olarak benzer bir çalışmanın bugün yapılması ve ilişkili yasaların ulusalüstü insan hakları belgelerine uyumlu hale getirilmesinde yarar bulunmaktadır. Kentli hakları alanında Av. Hüsnü Öndül ve Av. Cengiz Çekiç tarafından TMMOB Mimarlar Odası için yapılan 1997’de “Türkiye’de Kentli Hakları Mevzuatı” çalışmasında kentli hakları ile ilişkili 415 yasa ve yüzlerce madde saptanmıştır. Türkiye genel olarak insan hakları ve demokratik standartlarını yükseltme sürecine girerken Avrupa Kentsel Şartı ve Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı ilkelerine uygun yerel yönetimler alanında da reformlara başlamalıdır. Yerel demokrasinin güçlendirilmesi Türkiye’de genel demokratik ilkelerin güçlenmesi sonucunu da doğuracaktır. Dolayısıyla Anayasanın 127. maddesi düzenlenirken yukarıda belirtilen yerel yönetim alanındaki her iki Avrupa Şartı’nın dikkate alınması gerekir.

Bu bölümde özellikle kadın hakları açısından Türk Medeni Kanunu’nun bir bütün olarak yasama organında ele alınmasını ve yasalaştırılmasını önemli görmekteyiz. İHD insan haklarının bölünmezliği ve tüm hakların bir biriyle bağlantılı oluşundan hareketle kişisel ve siyasal haklarla, ekonomik ve sosyal hakları bir bütün olarak ele almaktadır. İHD, yoksulluğun insan haklarının kullanılmasına bir engel teşkil ettiğini saptamaktadır. O nedenle sosyal adalet ilkesine özel vurgu yapmaktayız. Türkiye’deki bölgeler ve çeşitli toplum kesimleri arasındaki gelir dağılımına ilişkin tablo, sosyal adalet ilkesinin gerçekleştirilmediğini olanaklardan ve fırsatlardan eşit olmayan yararlanma durumlarının ortaya çıktığını göstermektedir. Sosyal devlet anlayışının güçlendirilerek özellikle eğitim, barınma ve sağlık hizmetlerinden

yararlanma konusunda (sosyal adalet ilkesinin gereklerini yerine getirme doğrultusunda) hızla adımlar atılması gerektiğine inanmaktayız. Bu çerçevede özel ve kamu sektöründeki tüm çalışanların grevli toplu sözleşmeli sendikal haklarına kavuşturulmasını istemekteyiz. Bu çerçevede Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunu tümüyle değiştirilmelidir. Değişiklikler ILO Sözleşmelerinin, BM Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesinin ve Avrupa Sosyal Şartının ilkeleri doğrultusunda yapılmasını istemekteyiz. İş Kanununun bir bütün olarak ve tüm sektörleri kapsayacak biçimde yeniden düzenlenmesini, işçi sağlığı ve iş güvenliğiyle ilgili mevzuatın tüzükler yerine yasayla düzenlenmesini istemekteyiz.

Sonuç: 13 Temmuz 2000 tarihinde açıkladığımız, “Kopenhag Siyasi Kriterleri ve Türkiye (Mevzuat Taraması) ” çalışmamızda, 77 yasada, 421 maddede değişiklik önerisinde bulunmuştuk. Bir bütün olarak ele alınması gereken, Türk Ceza Kanunu ve Medeni Kanun gibi ana kanunlarla ilgili önerilerimiz hariç tutulmuştu. İnsan Hakları Derneği, demokrasiyi, halkın kendi ekonomik, sosyal, siyasi ve kültürel sistemini belirlemek için, iradesinin özgürce ifade edildiği ve yaşamının tüm yönlerine tam katıldığı sistem, olarak algılamakta ve kavramaktadır. Esasen bu tanım, 1993 Dünya İnsan Hakları Konferansı’nda kabul edilen Viyana Belgesi’nin 8. maddesindeki unsurları içeriyor. İHD, Türkiye demokrasisinin standartlarının yükseltilmesi için yoğun çaba göstermektedir. Ülkemizde insan hakları ve demokratik standartlar sorunu hafife alınacak sorunlar değildir. Türkiye’nin hukuksal ve siyasal çerçevesini oluşturan yasalar, insan hakları ve demokratik standartlardan çok uzaktır. O nedenle, sistemde radikal değişim ve dönüşümlerin gerçekleştirilmesi zorunludur, kaçınılmazdır. Köklü değişiklikler, Türkiye toplumunun beklentisidir. Türkiye toplumu, yüksek standartlı bir demokrasiyi talep etmektedir. Bu talep, insan hakları ve demokratik standartlara duyulan ihtiyaçtan kaynaklanmaktadır. Türkiye’yi yönetenlere düşen görev, toplumumuzun bu beklentisine uygun yanıtlar vermesidir.

İHD, yasal düzlemde sorunlu alanları saptamış ve kamuoyunun ve ilgililerin bilgisine, çözüm önerileri ile birlikte sunmuştur.

Bu çalışmamızda da, öncelikleri sıralamaktayız. Çalışmamız, önceki çalışmamız olan, Kopenhag Siyasi Kriterleri ve Türkiye (Mevzuat Taraması) çalışması ile birlikte değerlendirilmelidir. Değişiklik gerekçeleri, Mevzuat Taraması’nda yer almaktadır. Öncelikler ve Takvim Önerisi çalışmamızda görüldüğü gibi, yaklaşık bir yıl üç aylık dönemde, Türkiye’nin özellikle ifade özgürlüğü, dil ve kültür özgürlüğü, yaşam hakkı, işkence, F Tipi Cezaevleri, Kürt sorunu ve olağanüstü yönetim usulleri, Anayasa değişiklikleri, ifade özgürlüğü ve örgütlenme özgürlüğü ile birlikte, anılan hak ve öz-

gürlüklerin hukuksal olarak korunması için yargının özellikle yürütme organına karşı, bağımsızlık ve güvence ile güçlendirilmesi önerilerinde bulunmaktadır. İHD hemen tüm temel yasalarda, hızlandırılmış bir demokratikleşme programı önerisinde bulunmaktadır. Bu bir insan hakları örgütünün, yasama ve yürütme organına önerisi ve talebidir. Dileriz ve umarız, dikkate alınır.

II. BÖLÜM

DEMOKRASİ

DEMOKRASİ

Demokrasinin çoğulculuk ilkesi açısından değerlendirme ve öneri:

Mevzuat taramasının gösterdiği gibi, çoğulculuk ilkesine aykırılıklar hukuksal yapıya bir bütün olarak yayıldığı gibi, siyasal ve hukuksal sistem, etnik kimlik vurgusuna dayanmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti, reel olarak tek bir etnik kökene dayalı insan topluluğundan meydana gelmemiş olmasına karşın, Türkiye Cumhuriyeti yurttaşları, yurttaşlık hakları söz konusu edildiğinde de, Türk etnik kimliğine bağlı olarak “Türk vatandaşı” olarak nitelenmektedirler. Etnik kökene vurgu yapılan yerlerde de görüldüğü gibi, Türk, Türk evladı, Türklük, Türk soyu, soydaş, Türk olmanın şerefi gibi nitelemelerle anılmaktadırlar. Türkiye Cumhuriyeti yurttaşlığının kastedildiği düzenlemelerde de Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı veya Türkiye Cumhuriyeti Devleti vatandaşı denmemektedir.

Anayasa ve yasalarda vatandaşlık, bazı siyasetçilerin, bilim insanlarının ya da bürokratlarının, yargıç ve hukukçuların ileri sürdüğü gibi, vatandaşla devlet arasındaki hukuksal bağ olarak anlaşılmamaktadır. Türk soyu, Türklük, Türk ve Türkiye Tarihi, Türk kültürü, Türk dili, her Türk gibi nitelemelerin vatandaşlıkla ilgili olmadığı çok açık. Belirtilen durumda, sorun, vatandaşlığın nasıl algılandığıdır. Bu durumun somut analizi, Anayasa’dan başlayarak yapılmalıdır. Anayasa’nın 66. maddesi, madde başlığı ile birlikte aynen şöyledir:

Türk Vatandaşlığı

Madde 66-Türk Devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türktür.

Türk babanın veya Türk ananın çocuğu Türktür. Yabancı babadan ve Türk anadan olan çocuğun vatandaşlığı kanunla düzenlenir.

Vatandaşlık, kanunun gösterdiği şartlarla kazanılır ve ancak kanunda belirtilen hallerde kaybedilir.

Hiçbir Türk, vatana bağlılıkla bağdaşmayan bir eylemde bulunmadıkça vatandaşlıktan çıkarılamaz.

Vatandaşlıktan çıkarma ile ilgili karar ve işlemlere karşı yargı yolu kapatılamaz.

Maddenin incelenmesinden, Anayasa koyucusunun “Türk kimdir?” sorusunu sorduğu anlaşılıyor. O nedenle, madde başlığı Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığı değildir. Bir etnik kökenden gelmeyi ifade eden Türk sözcüğü kullanıyor. Maddede, Türk tanımlanmaktadır. Türk, Türk Devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olandır. Devlet de Türk devletidir. Bu durum vatandaşlığın hukuksal bağ olarak algılanmadığını, vatandaşlığın etnik kökene göre belir-

lendiğini göstermektedir. Çünkü, vatandaşı olunacak olan, Türkün vatandaşı olmak ve Türk Devletinin vatandaşı olmaktır. Oysa sorun vatandaşlık sorunu olarak kavransa ve algılansa, maddenin başlığının ve içeriğinin, Türkiye Cumhuriyeti Devleti Vatandaşlığı veya yalnızca Vatandaşlık şeklinde düzenlenmesi gerekirdi. Böyle bir bakış açısı ise doğal olarak, Türkün kim olduğu ya da kime Türk denir sorusunu sormaz, kim Türkiye Cumhuriyeti Devletinin vatandaşıdır, kime Türkiye Cumhuriyeti devletinin vatandaşı denir sorusunu sorardı. Soru gerçek anlamda hukuksal bağın saptanması ve amacını taşıdığı için de, madde içeriği şöyle düzenlenebilirdi:

Türkiye Cumhuriyeti Devletine (Türkiye Devleti veya Türkiye Cumhuriyeti'ne) vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türkiye Cumhuriyeti Devleti (veya yalnızca Türkiye Devleti veya Türkiye Cumhuriyeti) vatandaşıdır.

Görüldüğü gibi, yukarıdaki iki bakış açısı arasında büyük bir fark bulunmaktadır. Yürürlükteki anayasal düzenleme, etnik köken bakış açısıyla düzenlenmiş düzenlemedir ve diğer yasalarda devlete yüklenen görevler ve çalışmalarla birleştirildiğinde, farklı dil, din, kültürlere sahip Türkiye Cumhuriyeti yurttaşlarının bu özelliklerini korumaları ve geliştirmeleri doğrultusunda, hiçbir yasada devlete ödev yükleyen normatif düzenlemeye rastlanmadığı gibi; farklılıkların yasaklandığı, farklılıkların ifade edilmesinin de yaptırım altında olduğu görülmektedir. Ancak, Türkün dili, kültürü, müziği, sineması, folkloru, edebiyatı ve benzeri alanlar için devletin özel hukuksal düzenlemelere gittiğini ve kurumlaşmasının bulunduğunu da saptamak olanaklıdır. Bu doğaldır. Doğal olmayan, farklı dil ve kültürlerin varlığının yok sayılması, yok sayma ile de yetinilmeyip, yasaklama rejimine tabi tutulmasıdır. Burada sözü edilen konular, Türk vatandaşlığının hukuksal bağ olarak algılanmadığının kanıtıdır.

66. maddede, Türk(ie)vatandaşı olmayı erkek cinsiyetinin tekeline alan erkek egemen bakış açısının da altını çizmeliyiz. Erkek Türk(ie) vatandaşı babadan doğan çocuk her durumda Türk(ie) vatandaşı olanağına sahip olduğu halde, Anayasa'ya göre yabancı babadan ve Türk(ie) vatandaşı kadından doğan çocuğun vatandaşlığı kanuni düzenlemeye bırakılmaktadır. Bu soy ilişkisini de ve soyu erkeğin devam ettirdiği anlayışını da ortaya koymaktadır. Burada da, düzenleme, Türkiye Cumhuriyeti Devletinin vatandaşı (Türkiye devletinin veya Türkiye Cumhuriyetinin) ananın veya babanın çocuğu Türkiye Cumhuriyeti devletinin (Türkiye Devletinin veya Türkiye Cumhuriyeti) vatandaşıdır, şeklinde olmalıdır.

Çoğulculuk ilkesinin doğal sonucu farklı dil, din, etnik kökenlerin varlığının kabulü, farklı düşüncelerin ifade edilmesi özgürlüğünün bulunduğu kabulü anlamına gelir. Yalnızca kabul değil, '**devletin temel amaç ve görevleri'nin de buna göre belirlenmesi gerekir**. Belirtilen durum anayasal va-

tandaşlığın kapsamını da tayin eder. Anayasal vatandaşlıkta, devletin milli niteliği kaybolmaz. Milli nitelik, tek bir etnik kökene, topluluğa dayanmak olarak algılanamaz. Anayasal vatandaşlıkta ve yukarıda tartışılan vatandaşlık anlayışında, millilik, çeşitli etnik kökenden gelen Türkiye Cumhuriyeti yurttaşlarına (Yurttaşlığa) dayalı olmak demektir. Belirtilen durumda, Anayasal vatandaşlık anlayışının benimsenmesi ile, devlete bugüne değin ihmal ettiği bir alanda yeni amaç ve görevler yüklemek gerekir. Örneğin, etnik ve kültürel çoğulculuk alanında, **“devlet Türkiye’nin çoğulcu etnik yapısını ve kültür çeşitliliğini, ülke bütünlüğü içinde korumak ve geliştirmek için gerekli tüm koşulları hazırlar”¹ ve uygun önlemleri alır,²** şeklindeki bir düzenleme gereklidir. Böyle bir düzenlemenin ve devletin görev üstlenmesinin nedeni, Türkiye’nin çoğulcu etnik ve kültürel yapısıdır. Örneğin, Türkiye’de 1927-1965 yıllarında yapılan nüfus sayımlarında konuşulan dil (anadil) istatistikleri yayımlanmıştır. Sonraki yılların istatistiklerinin hala yayımlanmamış olması büyük bir eksiklik olmakla birlikte Türkiye’de, Türkçe, Kürtçe, Abhazca, Arapça, Arnavutça, Çerkezce, Ermenice, Gürcüce, Kıptice, Lazca, Pomakça, Rumca, Süryanice, Tatarca, Yahudice, Zazaca dilleri konuşulmaktadır. Bu dillerin korunması ve geliştirilmesi için devletçe bir çalışmanın gösterilmesi bir yana, (Lozan’da azınlık olarak sayılan gayrimüslim topluluk hariç) başta Anayasa’nın 26, 28 ve 42. maddeleri olmak üzere, Dernekler Yasası ve Siyasal Partiler Yasalarında yasaklayıcı ve cezalandırıcı hükümler bulunmaktadır. Aynı şekilde din özgürlüğü alanında da, laik olması gereken devlet, yalnızca İslam dini ve İslam dinin bir mezhebine ilişkin hizmetler üreten kurumlaşmaya gitmekte ve din derslerini de zorunlu kılmaktadır. Böylece, din ve inanç özgürlüğü alanında da devlet tercihte bulunmaktadır. Örneğin, Diyanet İşleri Başkanlığı’na genel idare içersinde yer veren Anayasa’nın 136. maddesi, hem devletin laik niteliğinden bahsetmekte, hem de din hizmeti verecek bir kuruma yer vermektedir. Maddede, devletin dinler ve inançlar karşısındaki konumu görülmemektedir. Ancak, anayasal kurum olarak yer verilen Diyanet İşleri Başkanlığı’nın kuruluş yasasının daha 1. maddesinde, İslam dini ile ilgili hizmetler vermek amacıyla kuruluşun gerçekleştirildiği yazılıdır. Diyanetin daha alt normatif düzenlemelerinde ve eylem ve işlemlerinde ise, İslam içinde de tefriğe giderek İslamın çeşitli mezhepleri içersinde bir tek mezhep ve inanç yolu alanında hizmet ürettiği (Sünni, Hanefi), diğer inançlar ve mezhepler ile, İslam dışında farklı inançtan olan yurttaşlar için bir hizmet üretiminde bulunmadığı görülmektedir. Mevcut haliyle, Anayasal ve yasal yapıya Türk-İslam sentezinin derin damgasını vurduğunu söylemek abartılı olmayacaktır. O nedenle, Anayasa’nın, belirli bir ideolojiyi, fikri, dini ve etnik aidiyeti dayatan değil, yurttaşlarının kadın erkek tama-

¹ Zafer Üskül önerisi

² İHD eki

mını, eşit ve denk olarak gören bir anlayışla ele alınması gerekir. Yukarıda yer verdiğimiz düzenlemelerdeki etnik vurgular çıkarılmalı, vatandaşlık haklarıyla ilgili düzenlemelerde Türkiye Cumhuriyeti Devleti ya da Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları denmeli, farklı dil, din ve kültürleri yasaklayan ve aykırı davranışlar için yaptırım öngören hükümler ayıklanmalıdır. Türkiye’de anayasal vatandaşlık anlayışı hakim olmalı ve ulusun vatandaşların tamamından oluştuğu gerçeğine uygun düzenlemeler yapılmalıdır.

Demokrasinin açıklık ilkesi açısından değerlendirme ve öneri:

Demokrasi, halkın doğru bilgi edinme hakkına, yasaların bilgisine sahip olması hakkına, kamu otoritelerinin eylem ve işlemlerinden haberdar olma ve bu eylem ve işlemlere karşı hak arama yollarına, örneğin yargı yoluna başvurma hakkına sahip olduğu rejimdir. Açıklık ilkesinin, devlet güvenliği, devlet sırrı, devletin yüksek menfaati gibi gerekçelerle ihlal edildiği, gizlilik ve sır gibi kavramlarla yasal düzenlemelerin yapıldığı, yargının da o nedenle denetim yapamadığı gözlenmektedir. Dolayısıyla, Anayasa’nın 125. maddesinin işletilmesi olanağı bulunmamakta; hukuka aykırı eylem ve işlemler yapan kamu görevlilerinin, devlet memurlarının yargılanmalarını izin sisteme bağlayan düzenlemeler yanında, bir de devlet sırrı ve gizlilik kavramları arkasına sığınarak dokunulmazlık kazanması sonucu ortaya çıkmaktadır. Demokrasilerde, idareyi genel olarak denetleyen yargıdan, Anayasa Mahkemesi’nden bile gizlenen bir bilgi ya da yüksek menfaat, demokrasilerde kabul edilemez. O nedenle, sözü edilen yasaların tümünün değiştirilmesi, açık toplum ilkesine uygun biçimlerde düzenlemeler yapılması gerekir.

Demokrasinin katılımçılık ilkesi açısından değerlendirme ve öneri:

Ülke yönetimine katılım, bir insan hakkıdır. Yönetime katılım da en önemli ilke, genel oy olmakla birlikte tek başına belirli periyotlarla, serbest, genel, eşit, gizli oy, açık sayım ilkesine dayanan ve yargı gözetim ve denetiminde seçim yapılması yeterli değildir. Bu açıdan bakıldığında, Milli Güvenlik Kurulu’nun oluşumunun seçime dayanmayan yönetim birimi olduğu anlaşılır. Katılımçılık ilkesinin yaşam bulması için, yurttaşların siyasal partilerde örgütlenmelerine kolaylıkların sağlanması gerekir. Siyasal partilerin tek bir ideolojiye dayalı olması sonucunu doğuracak düzenlemelerin olmaması gerekir. Farklı düşünceden insanlar farklı siyasal partilerde örgütlenebilmelidir. Bunun başta gelen koşulu da ifade özgürlüğü hakkının tanınmasıdır. Bu açıdan sınırların son derece daraltılmış olduğu görülmektedir. Siyasal partiler tam bir yasaklama rejimi altında tutulmaktadır. Seçim sistemindeki yüksek barajlar, seçime katılabilmek için ülkenin yarısında örgütlenmiş olmak, siyasal partilerin program ve tüzüklerindeki ifade özgürlüğünü yok eden düzenlemeler, parti çalışmalarında ve seçimlerde kullanılacak dile dair yasaklar, Diyanet İşleri Başkanlığı’nın fonksiyonuna ilişkin düşünce açıklamalarının yasaklan-

ması, kabul edilemez nitelikteki düzenlemelerdir. Aynı şekilde, siyasal partiler için ifade edilen demokrasinin vazgeçilmez unsuru olma niteliğinin, örgütlü diğer alanlarda, dernekler, sendikalar gibi alanlarda neden kabul edilmediğinin izahı da bulunmamaktadır. Demokrasilerde katılım, halkın örgütlenerek karar alma süreçlerine ve kararlara doğrudan katılımını ve halkın yargının dışında denetimini gerektirir. Bu açıdan bakılınca, dernek ve sendikalara ve diğer demokratik kitle örgütlerine, ülke yönetimine katılım doğrultusunda ne yerel yönetimler alanında, ne de merkezi yönetim alanında bir alan yaratılmadığı, bir kurumlaşmaya gidilmediği görülmektedir. Merkezi ve yerel yönetimler genellikle, görüş alma ihtiyacını duyduklarında, demokratik kitle örgütlerine, o da nadiren, başvurmaktadırlar. OHAL kararnameleeri örneğinde olduğu gibi, TBMM'nin katılımı olmaksızın, tek başına yürütme organının tasarruflarıyla yürüyen bir sistemin demokrasi açısından çok fazla eksiği var demektir.

Belirtilen nedenler, Milli Güvenlik Kurulu'nun anayasal kuruluş olmaktan çıkarılmasını, fonksiyonunun danışsal nitelikle sınırlandırılmasını zorunlu kılmaktadır. Askeri ve sivil bürokrasi, demokrasilerde, seçimle oluşan kurumlara bağlıdırlar.

Siyasal parti kuruluş ve faaliyetlerini düzenleyen yasalardaki sınırlandırıcı hükümler çıkarılmalı, seçim sistemi temsile olanak verici hale getirilmeli, 1960'lı yıllarda uygulanan milli bakiye sistemine geçilmelidir. Parti faaliyetlerinde dil, kültür ve ifade özgürlüğü konusundaki yasaklar kaldırılmalıdır. Seçim sisteminde baraj muhafaza edilecekse, bu en düşük seviyeye çekilmelidir.

İLİŞKİLİ YASALAR VE MADDELER

a) Etnik kökeni farklı insanlardan oluşan toplumda çoğulculuk ilkesi açısından

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası

Başlangıç maddesinde geçen, Türk vatani ve milleti, yüce Türk devleti, Türk milleti, Türk milli menfaati, Türk varlığı, Türklüğün tarihi ve manevi değerleri, Türk evlatları

5, 6, 7, 9. maddelerindeki Türk milleti, Türk toplumu, 42. maddesindeki Türk vatandaşları, 59 ve 62. maddelerindeki Türk vatandaşları, 66. maddedeki Türk vatandaşlığı, Türk devleti, herkes Türktür, Türk baba, Türk ana, hiçbir Türk, 67. maddedeki Türk vatandaşı, 70. maddedeki her Türk, 72. maddedeki her Türk, 76. Maddedeki her Türk 81. maddedeki Büyük Türk milleti, 90. maddedeki Türk kanunları, 101. Maddedeki Türk vatandaşları, 104. maddedeki Türk milleti, Türk devleti, 134. maddedeki Türk kültürü, Türk tarihi, Türk dili, 174. maddedeki Türk toplumu,

Nüfus Kanunu

4. maddedeki her Türk, 9. maddedeki Türk vatandaşı, Türk konsolosluğu,

Soyadı Kanunu

1. maddedeki her Türk,

Sinema Video ve Müzik Eserleri Kanunu

1. maddesindeki Türk sinema ve müzik sanatı, 2. maddedeki Türk sinema ve müzik sanatı

Köy Kanunu

84. maddedeki Türk ve İslam tarihi

Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname

1. maddedeki Türk milli eğitimi,

Özel Öğretim Kurumları Kanunu

2. maddedeki Türk milli eğitiminin amaçları, 5. maddedeki Türk vatandaşları, Türk devleti, Türk milleti ve milli değerleri, 24. maddedeki Türk müdür, Türk asıllı ve Türkiye Cumhuriyeti uyruklu, Türk müdür yardımcısı, 25. maddedeki Türk vatandaşları,

Yabancı Dil Eğitimi ve Öğretimi Kanunu

2. maddedeki Türk vatandaşları, Türk milli eğitiminin amaçları,

Yüksek Öğretim Kanunu

4. maddedeki Türk milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerleri, Türk olmanın şeref ve mutluluğu, Türk devleti, 12. maddedeki Türk

toplumunun yaşam düzeyi, 39. maddedeki Türk cumhuriyetleri ve akraba topluluklarındaki,

Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Kanunu

2. maddedeki Türk kültürü, Türk tarihi, Türk dili, 4. maddedeki Türk vatandaşları, Türk dili, Türk tarihi ve Türkiye tarihi, Türklerin medeniyete hizmetleri, Türk milletinin şanlı geçmişi, Türk cumhuriyetleri ile Türklerin yoğun olarak yaşadığı diğer ülkeler, bütün Türklüğe maletmek, 36. maddedeki Türk dili, Türk kültürü, 54. maddedeki Türk tarihi ve Türkiye tarihi, Türklerin medeniyete hizmetleri, 55. maddedeki, Türk tarihi ve Türkiye tarihi, 73. maddedeki Türk kültürü, 74. maddedeki Türk edebiyatı, Türk sanatı, Türk folkloru, Türk töre ve geleneklerini, Türk kültürü,

Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu

88. maddedeki Türk vatandaşları, Türk eser sahipleri,

Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun

4. maddedeki Türk aile yapısı, Türk milli eğitimi, Türk müzik sektörü, 31. maddedeki Türk halk ve sanat müziği,

Telsiz Kanunu

19. maddedeki Türk kara suları, Türk havaları, Türk mevzuatı, 22. maddedeki Türk deniz ve hava taşıtları,

İskan Kanunu

1. maddedeki Türk kültürüne bağlılık, 3. maddedeki, Türk soyundan olan, Türk kültürüne bağlı, 4. maddedeki Türk kültürüne bağlı olmayanlar, 16. maddedeki Türk muhacir,

Türk Vatandaşlığı Kanunu

1. Bölümün başlığı olan Türk vatandaşlığının kazanılması, 1. maddede geçen Türk baba, Türk anadan, Türk vatandaşı, 2. maddedeki Türk vatandaşı, 3. maddedeki bir Türk, Türk vatandaşı, 4. maddedeki Türk vatandaşı, 5. maddede Türk vatandaşı, bir Türk, 7. maddedeki, Türk vatandaşı, 13. maddedeki Türk vatandaşı, 15. Maddedeki Türk vatandaşı, 16. maddedeki Türk vatandaşı, 30. maddedeki Türk vatandaşı, Türk kalmak,

Bazı Kisvelerin Giyilemeyeceğine Dair Kanun

3. maddedeki, Türkiye’de bulunan Türklerin,

Efendi, Bey, Paşa Gibi Lakap ve Unvanların Kaldırılmasına Dair Kanun

2. maddedeki Türkler,

Tekke ve Zaviyelerle Türbelerin Seddine ve Türbedarlıklar ile Bir Takım Unvanların Men ve İlgasına Dair Kanun

Ek maddedeki, türbelerden Türk büyüklerine ait olanlar,

Şapka İktisası Hakkında Kanun

1. maddedeki Türk milleti,

Türkiye Bilimler Akademisinin Kurulması Hakkında Kanun Hükümünde Kararname

2. maddedeki Türk bilimcileri,

Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu Kurulması Hakkında Kanun

2. maddedeki Türk sanayii

Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu,

5. maddedeki Türk milli eğitimi, Türk vatandaşları, 31. maddedeki Türk silahlı kuvvetleri,

Devlet Memurları Kanunu

6. maddedeki Türk milliyetçiliği, Türk milleti, 48. maddedeki Türk vatandaşı,

Türk Ceza Kanunu

3. maddedeki Türk kanunları, bir Türk hakkında, 4. maddedeki bir Türk, 5. maddedeki bir Türk, Türk kanunları, 6. maddedeki Türk kanunları, Türkün zararına, 7. maddedeki bir Türk, 8. maddedeki Türk kanunları, 9. maddedeki bir Türkün, Türk tebaası, 10. maddedeki Türk vatandaşı, Türk kanunları, 145. maddedeki Türk bayrağı, bir Türk tarafından, 159. maddedeki Türklüğü, bir Türk,

Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu

3. maddedeki Türk vatandaşları,

Dernekler Kanunu

5 maddedeki Türk devleti, 16. maddedeki Türk vatandaşı, 72. maddedeki Türk vatandaşları, Türk konsoloslğu,

Basın Kanunu

5. maddedeki Türk vatandaşı, 16. maddedeki Türk mahkemeleri,

Türkiye'deki Türk Vatandaşlarına Tahsis Edilen Sanat ve Hizmetler Hakkında Kanun

1. maddedeki Türk vatandaşları, Türk vatandaşı, 2. maddedeki Türk soylu yabancılar, 3. maddedeki Türk vatandaşları, 7. maddedeki Türk vatandaşları,

Yabancıların Türkiye'de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun

7. maddedeki Türk vatandaşları, Türk kanunu veya örf ve adetleri, 21. maddedeki Türk kültürüne bağlı olmayan,

Milli Güvenlik Kurulu ve Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterlik Kanunu

4. maddedeki Türk milletini (...) milli ülkü ve değerler etrafında birleştirerek,

İlköğretim ve Eğitim Kanunu

1. maddedeki kadın, erkek bütün Türklerin, 4. maddedeki Türk vatandaşı, Türk İlköğretim okulları,

Sendikalar Kanunu

28. maddedeki Türk ulusuna ait egemenlik, 58. maddedeki Türk devletini,

Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu

2. maddedeki, Türk vatanını, 35. maddedeki Türk yurdunu

Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Kanunu

20. maddedeki Türk milleti adına,

Milli Eğitim Temel Kanunu

1. maddedeki Türk milli eğitimi, birinci kısmın başlığı olan Türk milli eğitim sistemi, birinci bölümün başlığı olan Türk milli eğitiminin amaçları, 2. maddedeki Türk milli eğitimi, Türk milleti, Türk vatandaşları, Türk toplumu, 3. maddedeki Türk eğitim ve öğretim sistemi, ikinci bölümün başlığındaki Türk milli eğitimi, 5. maddedeki Türk vatandaşları, Türk toplumu, 7. maddedeki Türk vatandaşı, 10. maddedeki milli ahlak ve milli kültür, 12, 17 ve 18. maddelerindeki Türk milli eğitimi, 23. maddedeki her Türk çocuğu, 35. maddedeki Türk toplumu, 40. maddedeki milli kültür değerlerimizi koruyucu, geliştirici, tanıtıcı, benimsetici nitelikte eğitim yapmak (milli kültürün, Türk kültürü anlamında kullanıldığı Türk milli eğitiminin amacından anlaşılacaktır), 43. maddedeki Türk milli eğitimi, 59. maddedeki Türk vatandaşları,

Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu

76. maddedeki Türk kanunları, 296. maddedeki Türk siyasi memurları,

Siyasi Partiler Kanunu

78. maddedeki Türk devleti, Türk milleti, 79. maddedeki Türk uyuşu, 84. maddedeki Türk toplumu, 85. maddedeki Türk milleti, terim, kavram ve nitelemeleri,

b) Dil, din, kültür, eğitim ve öğretim özgürlüğü açısından çoğulculuk ilkesine ilişkin düzenlemeleri içeren,

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası

26. maddesindeki, düşüncelerin açıklanması ve yayılmasında kanunla yasaklanmış herhangi bir dilin kullanılmayacağına dair hüküm, 27. maddesindeki, bilim ve sanatla sınırlanmış özgürlük alanının, 28. maddedeki, kanunla yasaklanmış olan herhangi bir dilde yayın yapılamayacağına dair hükmün, 42. maddedeki, Türkçe'den başka hiçbir dilin, eğitim ve öğretim kurumlarında Türk vatandaşlarına ana dilleri olarak okutulmayacağına ve öğretilmeyeceğine dair hükmün,

Siyasi Partiler Kanunu

43. maddesindeki, Türkçe'den başka dil ve yazı kullanılmayacağına, 78. maddedeki dil, ırk, renk, din ve mezhep ayrımı yaratmak vesair herhangi bir yoldan bu kavram ve görüşlere dayalı amaç, bölge, ırk, belli kişi, aile zümre veya cemaat, din mezhep veya tarikat esaslarına dayanamayacağına veya adlarını kullanamayacaklarına, sınıf egemenliğini savunmayı ve bu amaca yönelik faaliyeti yasaklayan hükümlerinin (Bu hükümlerin sınırları belirsizdir ve her tür yoruma açıktır. Bu nitelikleri ile çoğulculuk ilkesinin yaşama geçmesi de sorunludur. O nedenle yeniden ve ilkenin yaşama geçmesine olanak verir tarzda düzenlenmesi gerekir), 81. maddedeki milli veya dini kültür veya mezhep veya ırk veya dil farklılığına dayanan azınlıklar bulunduğunu ileri sürmek, Türk dilinden veya kültüründen başka dil ve kültürleri korumak, geliştirmek ve yaymak yoluyla azınlıklar yaratarak millet bütünlüğünün bozulması amacını güdenler ve bu yolda faaliyette bulunamazlar, tüzük ve programlarının yazımı ve yayınlanmasında, açık veya kapalı salon toplantılarında, mitinglerinde, propagandalarında Türkçe'den başka bir dil kullanamazlar, şeklindeki hükmün, 82. maddedeki, bölgelilik amacını güdemeyeceklerini ve amaca yönelik faaliyette bulunamayacaklarını düzenleyen hükümlerin, 89. maddedeki, Diyanet İşleri Başkanlığına eleştirel yaklaşımları da yasaklayıcı tarzda yorumlanabilen hükmünün,

Dernekler Kanunu

5. maddesindeki, ırk, din, mezhep, kültür ve dil farklılığına dayanan azınlıklar bulunduğunu ileri sürmek veya Türk dilinden veya kültüründen ayrı dil ve kültürleri korumak, geliştirmek veya yaymak amacıyla dernek kurulamayacağına ilişkin hükmün, 6. maddedeki, tüzük ve diğer dernek mevzuatının yazımı ve yayınlanmasında ve her tür toplantılarında kanunla yasaklanmış dilleri, dernekçe düzenlenen veya dernek adına iştirak edilen açık veya kapalı yer toplantılarında kanunla yasaklanmış dillerle yazılmış pankart, levha, plak, ses ve görüntü bandı, broşür, el ilanı, beyanname ve benzerlerini kullanmalarını yasaklayan hükümlerinin,

903 Sayılı Medeni Kanun'da değişiklik yapan yasada Vakıf başlıklı 74. maddesindeki, kanuna, ahlaka ve adaba veya milli menfaatlere aykırı olan veya siyasi düşünce veya belli bir ırk veya cemaat mensuplarını desteklemek gayesi ile kurulmuş olan vakıfların tesciline karar verilmeyeceğine dair hükmün,

Nüfus Kanunu

16. maddesindeki milli kültürümüze, örf ve adetlerimize uygun düşmeyen adların konulamayacağına dair hükmün,

İl İdaresi Kanunu

2. maddesindeki, Türkçe olmayan köy adlarının değiştirilmesine ilişkin hükmün,

Yabancı Dil Eğitimi ve Öğretimi Kanunu

2. maddesindeki, Türk vatandaşlarına ana dilleri, Türkçe'den başka hiçbir dil okutulamaz ve öğretilemez şeklindeki hükmün,

Sinema Video ve Müzik Eserleri Kanunu

1. maddesindeki sinema ve müzik hayatına milli birlik, bütünlük ve devamlılık açısından düzen ve ölçü kazandırmayı amaçladığı bildirilen, 2. maddede, Türk sinema, müzik ve sanat ürünlerinin teşvik edilmesi, 3. maddede, denetim yoluyla milli kültür, örf ve adetlere uygunluğun denetlenmesi, 9. maddede, idareye örf ve adetlerimize aykırı bulunan eserleri yasaklama yetkisi veren düzenlemelerin,

Terörle Mücadele Yasası

6, 7, 8. maddelerindeki, propaganda suçunun yaratılmış olmasına ilişkin hükmün,

Basın Kanunu

Ek 1 ve ek 2 maddelerindeki, basılmış eserlerin dağıtımının engellenmesi, toplatılması, gazete ve dergilerin kapatılması yetkisinin yargı dışı otoriteye (savcıya) verilmesi, 16. maddesindeki, sorumlu yazışları müdürlerinin cezalandırılması, 31. maddesindeki, yurtdışında yayınlanan yayınların yurda sokulmalarının idare tarafından engellenmesine ilişkin hükümlerin,

Polis Vazife ve Selahiyetleri Kanunu

8. maddesindeki, Anayasa düzenine zararı dokunacak, oyun oynatılan, temsil verilen, film ve video bant gösterilen yerlerin polisçe kapatılacağına ilişkin hükmün,

Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun

4. maddesindeki Türk aile yapısına, milli değerlere, milli kültürün geliştirilmesi ilkesi ve 31. maddede, Türk halk ve sanat müziği koyma zorunluğu hükmünün,

2954 Sayılı Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu

5. maddesindeki, Türk milli eğitiminin temel görüş, amaç ve ilkelerine uymak, 9. maddede, milli eğitim ve milli kültürün geliştirilmesine, devleti milli güvenlik siyasetinin, milli ve ekonomik menfaatlerinin korunmasına, kamuoyunun Anayasa ilkeleri doğrultusunda serbestçe sağlıklı bir şekilde oluşmasına yardımcı olmak, şeklindeki hükümlerin,

187 Sayılı Kùltür ve Turizm Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükümünde Kararname (KHK)

11. maddesindeki, Türk kùltürü ile ilgili yazma eser ve belgeleri temin etme hükümünün,

Anayasa'nın Din ve ahlak eğitim ve öğretiminin devletin gözetim ve denetiminde yapılacağını, ilk ve ortaöğretim kurumlarında zorunlu din derslerinin yer alacağını öngören 24. maddesinin, 136. maddede yer alan Diyanet İşleri Başkanlığı'nın,

Diyanet İşleri Başkanlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun

Görev başlıklı ve İslam dini ile sınırlı bir şekilde işleri yürütmek üzere kurulduğunun ve Başbakanlığa bağlı olduğunun yazılı olduğu 1. maddesinin, cami, mescit ve müftülüklerle din hizmetinde kullanılan yerlerin bakım ve korunmasını öngören 14. madde hükümünün,

Tekke ve Zaviyelerle Türbelerin Seddine ve Türbedarlıklar ve Bir Takım Unvanların Men ve İlgasına Dair Kanun

Ekleriyle birlikte 1. maddesindeki hükümün, laiklik ilkesinin özüne uygun, din ve inanç özgürlüğünü tanıyan tarzda ve din ve inanç özgürlüğünün kötüye kullanılmasını da önleyebilecek düzenlemeye tabi tutulması gerekir,

İktisadi Müesseselerde Mecburi Türkçe Kullanılması Hakkında Kanun

1. maddesindeki, mecburi Türkçe kullanılmasının kişiler arasındaki ilişkilere de (muamele, mukavele, muhabere) genişletilmesi hükümünün,

Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki Hakkında Kanun

Şirket, cemiyet ve hususi müesseselerde Türk harfleriyle yazılmış olan yazıların kabulü ve muameleye konmasının mecburi oluşunu düzenleyen 2. maddesi ile gazete, dergi ve kitapların Türk harfleriyle basılması ve yazılmasının mecburi olduğuna hükmeden 4. maddesinin,

Efendi, Bey Paşa Gibi Lakap ve Unvanların Kaldırılmasına Dair Kanun

Erkek ve kadın vatandaşların, kanunun karşısında ve resmi belgelerde yazılan adlarıyla anılmalarını öngören bölümü hariç, özel yaşamlarında lakap ve unvan kullanımını yasaklayan 1. maddesinin,

Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun

58. maddesindeki radyo ve televizyonlarda yapılacak propaganda yayınlarıyla, diğer seçim propagandalarında Türkçe'den başka dil kullanılması yasaktır, şeklindeki düzenlemenin,

c) Açıklık ilkesinin uygulanmasında devlet sırrı-gizlilik kavramları

2945 Sayılı Milli Güvenlik Kurulu ve Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği Kanunu

10. maddesindeki, tutanakların ve görüşmelerin açıklanamayacağına ve yayınlanamayacağına dair hükümün, 16. maddedeki, MGK Genel Sekreterli-

ği'nde görev alacak personelin atamalarının Resmi Gazete'de yayınlanamayacağına, 17. maddedeki, kadroların gizli olduğuna dair hükmün, çalışmaları ve kadroları gizli olan anılan kurula, 19. maddede gereği tüm bakanlık ve özel hukuk tüzel kişilerinin (şirket, dernek, vakıf, sendika) ellerindeki gizli-açık tüm bilgi ve belgeleri, Genel Sekreterlikçe istendiğinde vermek zorunda olduklarına dair hükmün, 21. maddedeki, kanunun uygulanmasıyla ilgili yönetmeliğin gizli olacağına ilişkin hükmün,

2937 Sayılı Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Milli İstihbarat Teşkilatı Kanunu

32. maddesindeki, çıkarılması öngörülen yönetmeliklerin, MİT Müsteşarlığı tarafından hazırlanacağı ve Başbakanın onayı ile yürürlüğe gireceği ve Resmi Gazete'de yayımlanamayacağı hükmünün,

2949 Sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun

43. maddesindeki, idarenin mahkemeye bilgi, belge ve evrakları devlet güvenliği ve yüksek menfaat gerekçesiyle vermeyebileceğine ve idarenin kararının kesin olduğuna dair hükmün,

2577 Sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu

20. maddesindeki, Danıştay ve İdare Mahkemelerinin istediği bilgi ve belgelerin devlet güvenliği ve yüksek menfaat gerekçesiyle, Bakan veya Başbakanaya vermeyebileceğine dair hükmün,

657 Sayılı Devlet Memurları Kanununun

15. maddesindeki, basına kamu görevleri ile ilgili olarak bilgi vermeyecekleri, 31. maddedeki, görevden ayrılmış olsalar bile kamu hizmetleriyle ilgili gizli bilgilerin yetkili bakanın yazılı izni olmadıkça açıklayamayacakları hükmünün,

1612 Sayılı Yüksek Askeri Şuramın Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun

8. maddesindeki, toplantıların gizli olduğu, görüşme ve alınan kararların açıklanması ve yayınlanmasının yasak olduğu, şeklindeki hükmün,

3011 Sayılı Resmi Gazetede Yayınlanacak Olan Yönetmelik Hakkında Kanun

1. maddesindeki, milli emniyet ve milli güvenlikle olan ve gizlilik derecesi taşıyan yönetmeliklerin yayımlanamayacağına dair hükmün,

Türk Ceza Kanunu

Devlet sırrını düzenleyen 132, 133, 134, 145, 136, 137. Maddelerinin,

d) Katılımcılık ilkesi açısından,

Anayasa'nın, yurttaşların temel hak ve özgürlüklerine genel sınırlama getiren 13. maddesinin, eylem koşulu aramaksızın hakların kötüye kullanma

yasağını düzenleyen 14. maddesinin, temel hak ve özgürlüklerinin kullanılmasının durdurulmasını düzenleyen 15. maddesinin, temel hak ve özgürlüklerle ilgili olarak sıkıyönetim ve olağanüstü hallerde kanun hükmünde kararname çıkarılması yetkisini tanıyan 91. maddesinin, cumhurbaşkanına parlamenter sistemlerinin özellikleriyle çelişen olağanüstü yetkiler tanıyan ve sorumluluk öngörmeyen 104. maddesinin, halkın oylarıyla seçilen ve savunma ile ilgili aşarak genel kurmay başkanını, başbakana karşı sorumlu kılan, dünyanın hiçbir demokratik ülkesinde görülmedik bir protokol uygulanarak, görevlendirilen milli savunma bakanının genel kurmay başkanını ziyaret etmesi kuralına yol açan 117. maddesinin, siyasal partilerle ilgili yasaklar getiren ve partilere devletçe mali yardımı düzenleyen 68., siyasal partilerin uyacakları esasları ve kapatılmayı düzenleyen 69. maddelerinin, milletvekili seçilme yaşını 30 yaş olarak belirleyen ve milletvekili seçilmeye engel olarak gösterilen, devlet sırlarını açığa vurma, ideolojik ve anarşik eylemlere katılma, tahrik teşvik gibi suçlardan hüküm giymiş olmayı affa uğramış olunmasında bile engel gören 76. maddesinin, yasama dokunulmazlığını düzenleyen ve özellikle politik nedenlerle dokunulmazlığa istisna getiren 83. maddesinin, yasama organının politik tercihlerle genel ve özel af yetkisine sınırlama getiren 87. maddesinin, halk iradesine dayanan, halk iradesinin de belirli dönemlerde eşit, açık ve genel oy ilkesi ile ve yargı gözetimi ile belirlendiği demokrasilerde, sivillerin askeri ve sivil bürokrasiyi denetlemesi kesin bir ilke olmasına karşın, bu ilke ile çelişen Milli Güvenlik Kurulu oluşumunu düzenleyen 118. maddesinin,

İlan edilmelerini “belirti” gibi belirsiz nitelermelere bağlayan, “ekonomik bunalım” gibi gerekçelerle de, temel hak ve özgürlüklerin kısıtlanması sonucunu doğuran olağanüstü yönetim usullerini düzenleyen 119. ve 120. maddelerinin, hukukun üstünlüğü ilkesi ile çelişen 121. Maddesinin, belirli nedenlerle sıkıyönetim ilanına olanak veren ve doğrudan askeri rejim niteliğinde düzenlemeleri getiren, yetkilerin devredildiği sıkıyönetim komutanlarını genel kurmay başkanlığına bağlayan 122. maddenin, mahalli idareleri merkezi idarenin vesayetinde tutan, yerel halkın seçtiği kişilerin, merkezi idare tarafından görevden alınmalarını düzenleyen, yerel yönetimlerde İl Özel İdaresi gibi oluşumlarla ikili yapı ortaya çıkaran 127. maddesinin, üniversiteleri idari ve mali özerkliğe sahip kuruluşlar olarak görmeyen 130. maddesinin, yüksek öğretim üst kuruluşlarını, üniversiteler, bakanlar kurulu ve genel kurmay başkanlığınca gösterilen adaylardan oluşturan 131. maddesinin,

Milletvekili Seçimi Kanunu

Milletvekili seçilme yeterliliğini düzenleyen 10. maddesinin, milletvekili seçilemeyecek olanlar arasına düşünce suçlularını da katan 11. maddesinin, iller toplamının en az yarısında aday gösterme zorunluluğu getiren 13. maddesinin, genel seçimlerde geçerli oyların yüzde 10’nu geçmeyen partilerin

milletvekili çıkarmayacağını düzenleyen ve halkın temsil olanağını son derece yüksek bir oranla sınırlayan 33. maddesinin,

Siyasi Partiler Kanunu

Vazgeçilmezlik ve niteliğini düzenleyen 4. maddesinin, siyasi partilere üye olmayı düzenleyen ve düşünce suçlarını da yasaklı kapsamında tutan 11. maddesinin, aday yoklamalarına katılan ancak propaganda yasağı ile karşılaşan, seçmenin özelliğini gözetmeden Türkçe'den başka dil ve yazı kullanılmayacağını düzenleyen 43. maddesinin,

Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunu

Türkçe'den başka bir dil kullanılmayacağını düzenleyen 58. maddesinin,

Olağanüstü Hal Kanunu

Amacı içeren 1. maddesindeki, ağır ekonomik bunalım, şiddet hareketlerine ait ciddi belirtilerin ortaya çıkması şeklindeki OHAL ilan edilmesine olanak veren düzenlemelerin, (belirti yerine somut nedenler, şiddet olaylarının örgütlü toplum yaşamının bütününe tehdit etmesi ölçütleriyle yeniden düzenlenmesi, ekonomik krizin OHAL'e geçiş için bir neden olmaması gerektiğini düşünüyoruz.), 2. maddedeki temel hak ve özgürlüklerin sınırlanması ve durdurulmasına ilişkin hükümler, 4. maddedeki, temel hak ve özgürlüklerin KHK'lerle düzenlenmesine olanak veren hüküm, ağır ekonomik bunalım hallerinde yükümlülükler ve alınacak tedbirleri düzenleyen 10. maddesinin, (bu maddedeki tedbirler OHAL ilan edilmeden de gerçekleştirilebilir) 11. Maddedeki, temel hak ve özgürlüklerin kullanımını tümüyle ve objektif ölçütler getirilmeksizin ve yargı kararı olmaksızın engelleyen düzenlemenin, mahalli idareyi merkezi idareye daha da bağımlı hale getiren 27. maddesinin, açılacak idari davalarda, hukuk devleti ilkesine aykırı olarak yürütmenin durdurulması kararı verilemeyeceğini düzenleyen 33. maddesinin,

285 Sayılı Olağanüstü Hal Bölge Valiliği İhdası Hakkında Kanun Hükmünde Kararname

Yerleşim alanlarını boşaltma, yer değiştirme gibi, temel insan hakları konularında idareye olağanüstü yetkiler tanıyan, kamu personelini başka bölgelere gönderme yetkisini tanıyan, mücavir il gibi, tanımı yapılmamış, yasayla belirlenmemiş ve Anayasa'da düzenlenmemiş, yasama organında da Başbakan'a tanınmamış bir yetki ile mücavir il ihdas etme yetkisini tanıyan 4. maddesinin, hukuk devleti ilkesi ile bağdaşmayacak şekilde, OHAL Valisine tanıyan yetkilerin kullanılması ile ilgili idari işlemler hakkında iptal davası açılmayacağını düzenleyen 7. maddesinin,

430 Sayılı OHAL Bölge Valiliği ve OHAL'in Devamı Süresince Alınacak İlave Tedbirler Hakkında Kanun Hükmünde Kararname

285 sayılı KHK'deki gerekçelerle tümünün (1, 5, 6, 7, 8. maddeler),

Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu

21 yaş sınırı getiren 9. maddesinin, toplantı için 72 saat önceden bildirim verilmesini öngören 10. maddenin, hükümet komiserine olağanüstü yetkiler tanıyan ve toplantıyı tespit araçlarını düzenleyen (pratikte ise polis tarafından yapılan) 13. maddenin,

Dernekler Kanunu

Düşünce suçlularını, memurları, dernek kurma ve üye olma hakkından yoksun bırakan, 4. maddesinin, ifade, dil ve kültür özgürlüğünü engelleyen 5 ve 6. maddelerinin, uluslararası faaliyet yasağı getiren 7. maddenin, yurtdışında kurulmuş derneklerin Türkiye'deki faaliyetlerini düzenleyen 12. maddenin, derneklere üye olmayı sınırlayan 16. maddenin, faaliyet alanlarını sınırlayan 37. maddenin, deprem, yangın, sel gibi doğa olayları konusunda eğitici ve öğretici faaliyetlerde bulunma yasağı getiren 40. maddenin, yabancı dernek ve kuruluşlarla ilişkileri engelleyen 43. maddenin, sansür hükmünü içeren 44. maddenin, polise dernekler üzerinde baskı uygulama imkanı veren 48. maddenin, derneklerin kapatılmalarını kolaylaştıran 53. maddenin, valilere faaliyete engel olma olanağı veren 54. maddenin, dış ülkelerdeki gerçek ve tüzel kişilerden yardım alınmasını İçişleri Bakanlığının iznine tabi kılan ve keyfi kullanıma açık yetki veren 60. maddenin, hükümet komiserine toplantıyı çeşitli araçlarla tespit olanağı veren ve fakat pratikte polisçe kullanılan yetkiyi düzenleyen 68. maddenin, Dernekler Yasası'nın sınırlandırıcı ve ceza öngören hükümlerinin kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve işçi ve işveren sendikaları ve üst kuruluşları içinde uygulanacağına dair 92. maddesinin değiştirilmesi gerekir.

Milli Güvenlik Kurulu ve Milli güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği Kanunu

Demokratikleşmede ülke yönetimine katılma ilkesinin en önemli boyutunun, halkın özgür iradesinin egemen olması, dolayısıyla yöneticilerin seçimi oluşu, halkın seçtiği kişilerin ülkeyi yönetmesi- karar süreçlerine halkın katılarak ülkeyi yönetmesi olduğundan, demokrasilerde ülkeler, her durumda seçilenler tarafından yönetilir. Milli güvenlik ve milli güvenlik siyaseti gibi, siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomik her konuyu içerir tarzda tanımlanmış alanlarda, bu siyaseti tayin, tespit, uygulama ancak halk iradesine dayalı olarak seçilmiş kişi ve kurumların işi olabilir. Yasanın 2. maddesindeki kavramların içeriği, 3. maddede bu kavramların gerektirdiklerini karar altına alacak olan oluşumun yapısı ve bileşenleri, demokrasi ilkesiyle çelişmektedir. Objektif olarak demokrasilerde eşit konumda olmayanların (halkın oylarıyla seçilenler ve kural olarak, onların yönetiminde olması gereken bürokratların eşit koşullarda bir yapıda yer almaları) eşitlenmeleri, genel oyu, başka bir ifade ile halk iradesini anlamlı kılmamaktadır. O nedenle, İHD, Kurulun öncelikle anayasal bir kurul olmaktan çıkarılmasını, ikinci olarak maddenin

değiştirilmesini, kurulun danişsal bir organ olarak nitelenmesini ve yeniden örgütlenmesini önermektedir. Milli güvenlik ve devletin milli güvenlik siyasetini TBMM tayin ve tespit eder, hükümetler de bunu uygular. Devletin milli güvenlik siyaseti, devletin gerçek sahipleri halktan ve halkın temsilcilerinden gizlenerek tayin ve tespit edilemez. Demokrasilerde halktan gizli ve halk iradesinin dışında bir milli güvenlik anlayışının yeri olmamak gerekir. O nedenle, yasanın tümüyle yürürlükten kaldırılması, ulusal güvenlikle ilgili ve elbette en başta askeri yetkililerin de içinde yer alacağı *danişsal* nitelikte bir kurul oluşturulması gerekir. Yasanın maddelerinin tümü, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 19, 20, 21. maddeleri, hem açıklık hem katılımcılık ilkelerine aykırıdır.

III. BÖLÜM

HUKUKUN ÜSTÜNLÜĞÜ

HUKUKUN ÜSTÜNLÜĞÜ

Hukukun üstünlüğü ilkesi açısından değerlendirme ve öneri:

Mevzuat taraması, Türkiye’de yargı birliğinin, yargıç bağımsızlığının ve yargıç güvencesinin, objektif olarak bulunmadığını göstermektedir. Hakim ve savcıların üst örgütü olan Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu, kendisine ait bütçesi olmayan, tüm hizmetleri yürütmeye bağlı birimler tarafından yürütülen; başkanı, yürütme organının üyesi Adalet Bakanı olan, bakana bağlı olarak görev yapan müsteşarın da üyesi bulunduğu bir kuruluştur. Dolayısıyla, 7 üyeden oluşan kurulda, Yürütme, yargıç üyelerin azınlığını yanına alarak istediği tasarruflarda bulunabilme olanağına sahiptir. Yargıç ve savcılar Bakanlık müfettişleri tarafından denetlenmektedir. Cumhurbaşkanı’nın Anayasa ile sahip olduğu yürütme ile ilgili yetkileri var olduğu sürece, yüksek yargı organlarına atamaların Cumhurbaşkanı’nca yapılması da sakıncalıdır.

Türkiye’deki yargı sistemi Askeri yargıya yer vermektedir. Askeri Mahkemeler, Askeri Yargıtay ve Askeri Yüksek idare mahkemesi gibi mahkemeler, yalnızca sıkıyönetim ve savaş dönemlerinde değil, olağan rejim koşullarında da sivilleri yargılamaktadır. Askeri yargının yapısından kaynaklı olarak bağımsızlığı bulunmamaktadır. İHD, savaş dönemi-barış dönemi ayrımı yapmaksızın Askeri Yargının bütünüyle ortadan kaldırılması gerektiğini düşünmektedir. Demokratik toplumlarda da bu yönde gelişme vardır. Ancak bunun hemen gerçekleştirilmesinde zorlukların bulunduğunu da gözlemlemekteyiz. Öncelikle, sivillerin Askeri Mahkemelerde Yargılanmasına olanak veren Askeri Mahkemeler Kuruluş ve Yargılama Usulü Hakkındaki Kanununun 11. maddesinin kaldırılmasını, askeri yargıç ve savcılarının bağımsızlıklarını olabildiği ölçüde güvenceye alacak düzenlemelerin yapılması gerektiğini düşünmekteyiz. Böyle bir düzenleme yapılmasının nedeni, herkesin, bu arada asker kişilerin de adil yargılanma hakkına sahip olduğu gerçeğidir.

Hukukun üstünlüğü ilkesinin gerçekleşmesi demek, insan haklarının hukuk yoluyla korunması ilkesinin gerçekleşmesi demektir. İnsan haklarının hukuk yoluyla korunması ancak bağımsız ve tarafsız mahkeme ilkesi ile olanaklıdır. Yürütme ve yasama organlarının tasarruflarının yargı denetimine olanak vermeyen, demokrasi bölümünde dile getirdiğimiz, “devlet sırrı- gizlilik” gibi düzenlemelerin de ortadan kaldırılması gerekir.

Hukukun üstünlüğü ilkesinin doğal sonucu; yasaların, kanun hükmünde kararnamelerin, tüzük, yönetmelik ve genelgelerin ve her idari eylem ve işlemin yargı denetimine tabi tutulmasıdır. O nedenle, OHAL Kanun Hükmünde Kararnamelerinin, OHAL’de kullanılan yetkilerin, eylem ve işlemlerin yargı denetimine tabi tutulması, hukukun üstünlüğü ilkesinin gereğidir. Gizli mevzuat uygulamasına son verilmelidir. Anayasa Mahkemesi’ne ve diğer yüksek

yargı organlarına general ve amirallerin de seçilebilmesine olanak sağlayıcı düzenlemelere son verilmelidir. Adli ve idari yargı yerlerinde yalnızca meslekten hukukçu olanlar görev yapmalıdır. Basın yayın organlarının yargı dışında idari birimler tarafından toplatılması, yayın ve dağıtımının engellenmesine olanak veren düzenlemeler yürürlükten kaldırılmalıdır. İnsan hakları ve temel özgürlüklerin sınırlandırılmasında ulusalüstü insan hakları belgelerinde yer alan standartlar esas alınmalı, yargı dışında idari makamların ve idareye bağımlı birimlerin hakları ve özgürlükleri sınırlama yetkisine sahip olmadığı, kural haline getirilmelidir. Bağımsız yargı, ancak bağımsız baro ve savunma ile birlikte var olabilir. Baroların Adalet Bakanlığının vesayetinden çıkarılması gerekir. Sıkıyönetimin ve ekonomik bunalım nedeniyle olağanüstü yönetim usulünün ortadan kaldırılması gerekir. Olağanüstü hal ilan edilebilmesi için, “belirti” yerine somut nedenlerin varlığı şartı aranmalıdır. OHAL valilerinin, yetkilerini jandarma asayiş komutanına devri gibi düzenlemeler, kabul edilemez niteliktedir. Sıkıyönetim ve OHAL halinde temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasının durdurulmasının idari makamlara terkedilmesi ve tasarruflarına karşı yargı yolunun kapatılması, hukukun üstünlüğü ilkesine aykırıdır. Sıkıyönetim komutanlarının Genel Kurmay Başkanlığına bağlı olarak çalışacakları şeklindeki hükümler, sıkıyönetim rejiminin askeri rejim olduğunu gösterir. Askeri rejimle demokrasi, askeri rejimle hukukun üstünlüğü ilkesi çelişir.

İLİŞKİLİ YASALAR VE MADDELER

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası

13 ve 14. maddelerde düzenlenen insan hakları ve özgürlükleriyle ilgili genel sınırlama hükümleri hakkında,

Öneri: 13. Madde, insan hakları ve özgürlükleriyle ilgili genel koruma hükmü haline getirilmeli, 14. maddede sayılan hakkın kötüye kullanımının eylemle sınırlı olması şeklinde yeniden düzenlenmeli.

15. maddedeki temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasının durdurulmasını düzenleyen hüküm hakkında,

Öneri: Sıkıyönetim düzenlemesi, metinden çıkarılmalı, geçici olarak durdurma eklenmeli ve ulusalüstü insan hakları belgelerindeki sınırlamalar çerçevesinde aykırı tedbir alınabileceği yazılmalıdır. Metindeki ölüm cezası çıkarılmalı ve dokunulmaz haklar kategorisi, hem Birleşmiş Milletler Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi(madde 4 de sayılmıştır), hem de Savaş Hukukunu düzenleyen belgelerde sayıldığı gibi, sayılmalıdır.

104. maddede Cumhurbaşkanının görev ve yetkileri ile 105 maddede sorumluluk ve sorumsuzluk halini düzenleyen maddeler hakkında,

Öneri: Anayasa, Cumhurbaşkanına yürütme ile ilgili yetkiler de vermektedir. Cumhurbaşkanının bazı kararlarına ve emirlerine yargı yolunun kapatılması, hukuk devleti ilkesi ile bağdaşmamaktadır. Cumhurbaşkanı, kendisini de Yüce Divan sıfatıyla yargılayacak olan Anayasa Mahkemesi üyelerini seçme yetkisi ile donatılmıştır. Bu durum da hukuk devleti ilkesi ile çelişmektedir. O nedenle İHD, cumhurbaşkanının yürütme yetkisi ile donatıldığı mevcut Anayasa kuralları yürürlükte kalacaksa, yüksek yargı organlarına üye seçme yetkisi veren hükümlerin kaldırılmasını, cumhurbaşkanının tasarruflarına karşı da yargı yolunun açık olmasının hukuk devleti ilkesine uygun olacağını düşünmektedir.

108. maddede düzenlenen Devlet Denetleme Kurulu'nun denetim yetkisi hakkında,

Öneri: İşçi ve işveren kuruluşları özel kuruluşlardır. Kamu kurumu niteliğindeki mesleki kuruluşlara da devlet bütçesinden bir pay ayrılmamaktadır. Üyelerinin aidatları ve katkıları sayesinde çalışırlar. Bu kuruluşların, idarenin (yürütme organının) bir birimi gibi Devlet Denetleme Kurulunun denetiminde tutulması, hukuk devletinin değil, idari rejimlerin uygulaması olabilir. Çünkü bu kuruluşlar ve kamu kurumu niteliğindeki meslek örgütleri zaten ilgili bakanlıkların denetim yetkisi arasındadır. Sivil toplum örgütlerinin merkezi idarenin bir parçası olarak görülüp, denetimin, ayrıca cumhurbaşkanlığına bağlı bir birim tarafından denetlenmesinin hukukun üstünlüğü ilkesi ile bağ-

daşır bir yanı yoktur. Denetleme Kurulunun raporu doğrultusunda cumhurbaşkanının tasarrufu ile ilgili olarak da, hukuk düzeninde yargı yolunun açık olup olmadığı da mevzuat açısından belirsizdir. Açıklanan nedenlerle, İdare içinde mütalaa edilmemesi gereken sivil toplum kuruluşlarının denetimini öngören yetkiyi veren düzenlemenin, yürürlükten kaldırılması gerekir.

118. maddede yer verilen Milli Güvenlik Kurulu hakkında,

Öneri: Milli Güvenlik Kurulu Anayasal bir kuruluş olmaktan çıkarılmalıdır. Ulusal güvenlikle ilgili bir kuruluş ihtiyacı, hükümete bağlı olarak oluşturulabilir. Hükümete bağlı oluşturulacak böyle bir kuruluş ancak danışsal nitelikte olabilir. Ulusal irade ile seçilen parlamentonun kendi içersinden bir güvenoyu sonucu çıkardığı hükümete “ bildirimde” bulunacak, hükümetin üzerinde yetkilerle donatılmış bir kurul, hem hukukun üstünlüğü ilkesi ile hem de demokrasi ile bağdaşmaz. Çünkü milli güvenlik kurulunun gündemi gizlidir, alacağı kararlar gizlidir ve “bildirdiği” kararları ile ilgili olarak da yargı yolu kapalıdır. Demokratik ülkelerin ulusal güvenlik siyasetini tayin, tesbit ve uygulayacak olan, halkın oylarıyla seçilmiş parlamentonun güvenoyu verdiği hükümetlerdir ve devlet siyaseti-hükümet siyaseti ayrımları getirmek suretiyle, halk iradesinin dışında egemen bir iradeye vurgu yapan düzenlemeler, kesinlikle hukuk devletlerinde kabul edilemeyecek bir durumdur.

119 ve 120.121 ve 122. maddelerde düzenlenen olağanüstü hallerle ilgili hükümler hakkında,

Öneri: Anılan hükümler arasından, ‘ekonomik kriz gerekçesiyle OHAL ilanı çıkarılmalı’ yerine ‘şiddet hareketlerinin örgütlü toplum yaşamının bütününe tehdit etmesi koşulu’ getirilmeli, belirti gibi nitelemelerle OHAL ilan edilmemelidir. Olağanüstü yönetim halinde de hukukun üstünlüğü ilkesinin geçerli olduğu vurgulanmalıdır.

121. maddede sözü edilen hakların ve özgürlüklerin sınırlanmasında ve sınırlamanın sınırı konusunda ulusalüstü insan hakları belgelerine uygunluk aranmalıdır.

122. maddede sözü edilen sıkıyönetim rejimi, Anayasadan çıkarılmalı, çıkarılmadığı takdirde sıkıyönetim komutanlarının Genel Kurmay Başkanlığına bağlı olarak görev yapacağı hükmü kaldırılmalı ve komutanların sivil idareye bağlı olarak çalışacakları yazılmalıdır.

125. maddede düzenlenen idari işlem ve eylemlerin yargı denetimine tabi tutulması hakkında,

Öneri: Cumhurbaşkanının kararları, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu kararları, Yüksek Askeri Şura kararlarına karşı yargı yolu açılmalıdır. Devlet sırrı-gizlilik ve benzeri gerekçelerle yargı denetimine olanak vermeyen düzenlemeler kaldırılmalıdır. Olağanüstü haller ve savaş dahil olmak üzere hu-

kukun üstünlüğü ilkesinin her koşulda geçerli olacağı vurgulanmalıdır.

129. maddedeki, kamu hizmeti görevlileri hakkında ceza soruşturması açılmasını izne bağlı tutan düzenleme hakkında,

Öneri: Bu maddenin ceza kovuşturmasını izne bağlayan fıkrasının ve uyarma ve kınama cezasına karşı yargı yoluna gidilmemesinin, hukuk devleti ilkesi ile bağdaşmadığı açıktır ve ilgili fıkraların iptali gerekir.

140. maddedeki hakim ve savcıların Adalet Bakanlığına bağlı oluşları hakkında,

Öneri: 140 maddedeki idari görevler bakımından adalet bakanlığına bağlı olmayı düzenleyen hüküm, hukukun üstünlüğü ilkesine aykırıdır.

143. maddedeki, Devlet Güvenlik Mahkemeleri'nin (DGM) kuruluşunu düzenleyen hüküm hakkında.

Öneri: Madde ve DGM'ler yürürlükten kaldırılmalıdır.

144. maddedeki, hakimlerin adalet bakanlığı müfettişleri tarafından denetlenmesini öngören hüküm hakkında,

Öneri: Bu hüküm yargı bağımsızlığı ve yargıç güvencesine aykırıdır. Bakanlık yürütme birimidir. O nedenle, yargıçların denetimi, yargıçların bağlı olacağı özerk yargıçlar örgütü tarafından yapılmalıdır.

145. maddede düzenlenen Askeri Yargıyla ilgili hüküm,

Öneri: İHD, askeri yargının kaldırılmasını önermektedir. Askeri yargı ancak bir disiplin mahkemesi işlevi görebilir. Tüm asker ve sivil kişiler, işledikleri iddia edilen suçlar bakımından sivil ve bağımsız mahkemeler tarafından yargılanmalıdır. Ancak pek çok Avrupa ülkesinde de askeri mahkemelerin varlığı karşısında bu görüşümüzü muhafaza etmekle birlikte, askeri mahkemelerin sivilleri hiçbir biçimde yargılamaması gerektiğini düşünüyoruz. İkinci olarak, asker şahıslar da adil yargılanma hakkına sahiptir. Dolayısıyla askeri yargıçların, askeri idare karşısında konumlarını, bağımsızlıklarını ve yargıçlık güvencesini maksimum seviye çıkaracak önlemler alınmalıdır. Askeri mıntikalarda ve işyerlerinde çalışan sivil personelin asker kişi muamelesi görmesi de önlenmeli, bu kişiler de askeri mahkemelerde yargılanmamalıdır.

146. maddedeki, Anayasa Mahkemesi'nin kuruluşunu düzenleyen hüküm,

Öneri: Anayasa Mahkemesi'nin üyelerinin seçimi Cumhurbaşkanınca yapılmamalıdır. Daha önce de belirtildiği gibi, Cumhurbaşkanı aynı zamanda yürütmeye ilişkin kararlar almaktadır. Ayrıca Anayasa Mahkemesi'nin tüm üyelerinin sivil yüksek mahkemelerin üyelerinin kendi aralarındaki kişiler tarafından seçilmesi gerekir. Yargıtay, Sayıştay ve Danıştay gibi. Ayrıca üç asıl ve bir yedek üyeyi üst kademe yöneticileri ile avukatlar arasından seçeceği şeklindeki hüküm, mahkemenin kuruluş yasası ile karşılaştırıldığında va-

him bir tablo ortaya çıkmakta. Kuruluş 3. maddesinde general ve amiraller de Anayasa Mahkemesi üyesi olabilirler.

148. maddedeki, Anayasa değişikliklerini yalnızca şekil yönünden inceleyeceğine ilişkin hüküm,

Öneri: Anayasa Mahkemesi'nin görev ve yetkilerini düzenleyen ve mahkemelerin yetki alanını son derece daraltan bu hüküm değiştirilmelidir. Anayasa Mahkemesi'ne, savaş, sıkıyönetim ve olağanüstü hal dönemlerinde çıkarılan Kanun Hükmünde Kararnamelerin şekil ve esas yönünden anayasaya aykırılığı düşüncesiyle başvurulamayacağı, Anayasa Mahkemesi'nin de bu iddiayı inceleyemeyeceği, hükmü hukuk devleti ilkesi ile bağdaşmaz, o nedenle maddenin bu fıkrası yürürlükten kaldırılmalıdır.

150. maddedeki Anayasa Mahkemesi'ne iptal davası açma ile ilgili hüküm,

Öneri: İptal davası açma hakkı yurttaşlara ve tüzel kişilere de tanınacak biçimde değiştirilmelidir.

154. maddedeki Yargıtay'la ilgili düzenleme,

Öneri: Yüksek mahkemeler için öne sürdüğümüz gerekçelerle, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının da Yargıtay üyeleri tarafından seçilmesinin hukuk devleti ilkesine uygun olacağını düşündüğümüzden, Cumhurbaşkanının seçimine olanak tanıyan hükmün yürürlükten kaldırılmasını öneriyoruz.

155. maddedeki Danıştay'la ilgili düzenleme,

Öneri: Danıştay üyelerinin seçiminde Cumhurbaşkanına yetki veren hüküm yürürlükten kaldırılmalıdır.

156. maddedeki, Askeri Yargıtay'la ilgili düzenleme,

Öneri: Askeri yargıya yer verilmemelidir.

157. maddedeki, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi hakkındaki düzenleme,

Öneri: Askeri yargıya ilişkin temel itiraz noktalarımız doğrultusunda askeri yargının disiplin ile ilgili fonksiyon icra etmesini istiyoruz. Ayrıca mahkemelerde yargıç sınıfından olmayanların görev yapması, hukukun üstünlüğü ilkesi ile bağdaşmaz.

159. maddedeki Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'na ilişkin düzenleme,

Öneri: Hakimler ve savcılar yüksek kurulunu düzenleyen bu madde tümüyle yürürlükten kaldırılmalıdır. Adalet bakanı ve müsteşarının kurulda yer alması, hukuk devleti olma niteliği ile bağdaşmamaktadır. Zira 7 kişilik kurulda, yürütme organını temsil eden iki kişi yargıç üyelerin azınlığını yanlarına alarak -örneğin iki üyenin oyunu alarak- çoğunluk sağlayabilirler. Ayrıca kurul üyelerinin cumhurbaşkanı tarafından seçilmesini de, cumhurbaşkanının

yürütme ile ilgili yetkilerini düşünerek kabul edilemez olarak nitelendirmek-
teyiz. Kurul kararlarına karşı yargı yolunun kapalı tutulması, hukuk devleti
ilkesi ile de bağdaşmaz. O nedenle, yargı bağımsızlığı için, kendisine ait
özerk bir bütçesi ve sekreteryası olan ve yürütme ve yasama organına karşı
bağımsız bir üst kurul şeklinde, maddenin yeniden ve bütünüyle düzenlenme-
si gerekir.

174. maddedeki İnkılâp kanunlarının korunması ile ilgili düzenleme,

Öneri: Yukarıda belirtilen yasaların anayasaya aykırı olduğu şeklinde yo-
rumlanamayacağı şeklindeki hüküm, toplumu ve yasaları statik olarak algıla-
yan bir görüştür. Anılan yasaların bazılarının yürürlüğe girdiği tarihte anlaşıl-
ır ve yerindeliği, tartışılmaz nedenleri olmakla birlikte, bazıları açısından
yasa olarak muhafaza edilmesine de gerek bulunmayan, toplumda zaten ge-
çen süreç içerisinde oturmuş olan özelliği vardır. Bazılarının ise, bireyin hak-
ları, din, vicdan ve inanç özgürlüğü açısından insan haklarına aykırı yönleri
bulunmaktadır. O nedenle, anılan yasalardaki düzenlemelerin bazılarının doğ-
rudan anayasa hükmü haline yeniden ve insan hakları hukukuna uygun hale
getirilmesi, bazılarının kimi hükümlerinin de yürürlükten kaldırılması gerekir.
İlgili yasalar açısından görüşlerimizi yasalar bölümünde sunacağız. Bir blok
olarak yasaların anayasal korunma altına alınması hukukun üstünlüğü ilkesine
aykırıdır.

Geçici 15. maddedeki, 12 Eylül darbesine hukuksal koruma sağlayan dü-
zenleme,

Öneri: Yukarıdaki hüküm hukuk devleti ilkesi ile bağdaşmamaktadır.
Darbe ile iktidar olarak yüzlerce yasa ve kararname çıkaranlar, hem bu hü-
kümlerle yurttaşların yargıya başvurma, insan haklarının hukuk yoluyla korun-
ması haklarını ellerinden almışlardır, hem de hiçbir demokratik ülkede olma-
yacak bir şekilde yargılanmama-dokunulmazlık zırhına bürünmüşlerdir. Bu
yolla hem kendilerini hem de yürürlüğe koydukları tasarrufları hukuk deneti-
minden kurtarmaktadırlar.

Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun

3. maddedeki, Anayasa Mahkemesi'ne seçilme yeterliğine ilişkin düzen-
leme

Öneri: Askeri Yargıtay ve Askeri Yüksek İdare Mahkemesi başkan ve
üyeleri olanların Anayasa Mahkemesi üyeliğine seçilmeleri, yargıç bağımsızlı-
ğı ilkesi gereği, uygun değildir. Askeri yargıç ve savcılar, anayasa ve kendi
özel yasalarından kaynaklı bağımsızlık ve yargıç güvencesi açısından idare
karşısında yeterli yasal güvenceye sahip değildir. Ayrıca amiral ve generalle-
rin, valilerin ve benzeri statüde olanların da Anayasa Mahkemesi üyeliğine
seçilebilmeleri de hukukun üstünlüğü ilkesiyle çelişir. Aşağıda emeklilik hak-

ları düzenlenirken de görüleceği gibi askeri yargıç ve savcılarla, ordu mensubu olup da Anayasa Mahkemesi üyeliğine seçilen ve emekli olanlar, ordu mensuplarının emeklilik hakları statüsüne bağlıdırlar. Dolayısıyla, hem Anayasa Mahkemesi olarak görev yaptıkları dönemde, idarenin rütbe ve kıdem olarak nitelenen hiyerarşisinden kopmamışlardır hem de emeklilikleri de eski statüleri doğrultusunda düzenlenmiştir. Belirtilen durumda, bu durum en yüksek yargı organı olan Anayasa Mahkemesinin bağımsızlığı ve tarafsızlığı (hukukun üstünlüğü) ilkeleri açısından objektif olarak sakıncalıdır.

4. maddedeki üyelerin seçimine ilişkin düzenleme,

Öneri: Daha önceki gerekçelerle, askeri yargıç ve savcıların da seçilmeleri, cumhurbaşkanının atama yetkileri açısından, maddenin yeniden düzenlenmesi gerekir.

15. maddedeki, Emeklilik haklarına ilişkin düzenleme,

Öneri: Askeri yargıç ve savcılar ile Türk Silahlı Kuvvetleri'nin üst kade-me yöneticilerinin, ordu mensubu olmaktan doğan haklarının saklı tutulması, üye olmalarındaki sakıncayı da göstermektedir.

19. maddedeki, iptal davası açılmayacağına dair hüküm,

Öneri: Hukukun üstünlüğü ilkesi ile açıkça çelişen bu düzenleme kaynağını anayasadan almaktadır ve anayasa hükmü gibi bu madde de yürürlükten kalkmalıdır.

20. maddedeki, İptal davası açmaya yetkili olanlara dair düzenleme,

Öneri: Anayasa. konusunda değindiğimiz gibi, bireylere ve bireylerin oluşturdukları topluluklara da iptal davası açma yetkisi tanınmalıdır. (Dernek, vakıf, kamu kurumu niteliğindeki meslek örgütleri gibi.)

21. maddedeki, Şekil bozukluğuna dayalı iptal davası açılmasına dair düzenleme,

Öneri: Şekil yönünden iptal isteminin mahkemelerde öne sürülemeyeceği ve anayasa değişikliklerinin yalnızca şekil ile sınırlı bir incelemenin konusu olacağı şeklindeki sınırlama hukuk devleti ilkesi ile bağdaşmamaktadır. Yurttaşlar, şekil yönünden itirazlarını da mahkemelerde de öne sürebilmelidir.

24. maddedeki, İnkılap kanunlarının anayasaya aykırılığının öne sürülemeyeceğine dair hüküm,

Öneri: Anayasanın ilgili maddesindeki görüşlerimizi tekrarlıyoruz. (174. madde)

25. maddedeki, Anayasaya aykırılığı iddia edilemeyecek diğer metinler,

Öneri: Anayasanın ilgili maddesindeki görüşlerimizi tekrarlıyoruz. (Geçici 15. madde)

43. maddedeki, bilgi, evrak ve belge gönderme yükümlülüğüne dair düzenleme,

Örnek: Güvenlik konseptinin sınırları belirsizdir. Madde, ‘Yüksek menfaat’in ne olduğu ve hangi hallerde ‘yüksek menfaat korunmuş olur’ ya da ‘menfaat zarar görür’, gibi belirsiz nitelermeler içermektedir. Hukuk devleti ilkesi gereği, hukuka aykırı tasarruflar, devlet sırrı ya da güvenlik veya yüksek menfaat gerekçeleri ile, saklanabilmektedir. Devletin yürütme organlarına bağlı herhangi bir biriminin ve bu arada başbakanlık da dahil bakanlar kurulunun Anayasa Mahkemesinden gizleyeceği bir şey olamaz. O nedenle madde yürürlükten kaldırılmalıdır. Hukukun üstünlüğü ve açıklık ilkesi gereği herkes hukukun içinde kalmak durumundadır. Herkesin hukukun içinde kalıp kalmadığının ölçütü de yargı denetimidir.

51. maddedeki, Tanık ve bilirkişinin dinlenmesine ilişkin düzenleme,

Öneri: Maddenin yukarıdaki gerekçelerle yürürlükten kaldırılmasını öneriyoruz.

Adalet Bakanlığı’nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükümünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun

5. maddedeki, Adalet Bakanının görev ve yetkilerini düzenleyen hüküm,

Öneri: “Milli güvenlik siyaseti” halkın ve kamuoyunun bilgisi dışında oluşturulmuş ve anayasa ve yasalarda ne olduğu ve sınırlarının nerede başlayıp nerede bittiği açıklanmayan, bilinmeyen, uygulamada ise, banka kredi faizlerinden, hayvancılığın desteklenmesine, spor sahalarının yapımından, herkesçe anlaşılır, sınır koruma hizmetleri ya da diğer güvenlik önlemlerinin alınması ve benzeri alanlara değin kapsamı genişletilebilen bir kavramı ifade etmektedir. Anayasanın 118. maddesinde de milli güvenlik siyasetinin tayin ve tespiti yetkisi Milli Güvenlik Kurulu’na (MGK) verilmiştir. MGK’nın gündemi ve aldığı kararlar, özel yasası bölümünde de görüleceği gibi gizlidir. Adalet hizmetlerinin görülmesiyle görevli Adalet Bakanlığının, yürütmeden ayrı ve onunla eşit güç olan yargıyı denetlemesi kabul edilemez. O nedenle Bakanlık, idarenin bir birimi olarak, belirlenen siyasetleri uygulamakla görevli ve yetkili olabilir. Ama bunu adalet hizmetlerine karıştıramaz. Daha açık bir ifade ile, Adalet Bakanlığına tanınan yetkiler itibariyle, adaletin; belirlenen adı ne olursa olsun siyasetin çıkarlarına göre şekillenmesi, yasayla istenmektedir. Bu durumun hukukun üstünlüğü ilkesi ile açıkça çeliştiği açıktır. Anımsatmak zorundayız ki, yargı hizmetlerinin en üst kurumu olan Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun başkanı da Adalet Bakanıdır ve yasa ile görevli ve yetkili olduğu konular da özel yasada yukarıda belirlenmiştir. Bu arada belirtmeliyiz ki, tüm bakanlıklar açısından da, milli güvenlik siyaseti doğrultusunda hareket, kuruluş yasalarında mevcuttur.

6. maddedeki, Müsteşarın görev ve yetkilerini düzenleyen hüküm,

Öneri: Müsteşar, aynı zamanda Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun üyesidir ve yukarıdaki maddede açıkça yazıldığı gibi, ” Bakanın emrindedir”. Belirtilen durumda, idarede hiyerarşik ilişkide bulunan müsteşarın, yargının en üst kurulunda birbirinden bağımsız tasarrufta bulunması düşünülemez. O nedenle, hem bakanın hukukun üstünlüğü ilkesine göre (yargı bağımsızlığı açısından) görevleri ve yetki alanları yeniden düzenlenmeli, hem de müsteşar ile ilgili düzenleme yeniden ele alınmalıdır.

15. maddedeki, Teftiş Kurulu Başkanlığının görev yetkilerini düzenleyen hüküm,

Öneri: Yargıçların denetiminin idareye bağlı bir birim tarafından denetlenmesi hukukun üstünlüğü ilkesi ile bağdaşmaz. Yargıç bağımsızlığı ve yargıç güvencesini tehdit eden bu düzenleme ortadan kaldırılmalı ve yargıçlar, hakimler ve savcılar için kurulacak özerk kuruluş tarafından denetlenmelidir.

Madde 16-Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı

Öneri: Adli Tıp, Türkiye Barolar Birliğinin denetlenmesi, incelenmesi ve soruşturma yapılması özellikle ve bağımsızlık ilkelerine aykırıdır. Hakimler Savcılar Yüksek Kurulu büro işleri, Kurula bağlı birimler tarafından yerine getirilmelidir.

Devlet Denetleme Kurulu Kurulması Hakkında Kanun

1, 2 ve 6. maddelerdeki Amaç, görev ve işlemlerle ilgili düzenleme,

Öneri: Devlet Denetleme Kurulu (DDK), idarenin uyumlu çalışması açısından oluşturulmuş bir kuruldur. İşçi ve işveren kuruluşları, dernekler ve vakıflar gönüllü kuruluşlar olup, yürütme yetkisi ile donatılmış cumhurbaşkanlığına bağlı bir birim tarafından da ayrıca denetlenmesi hukuk devleti ilkesi ile çelişmektedir. Esasen cumhurbaşkanlığına bağlı DDK gibi bir anayasal kuruluşa da gereksinme bulunmamaktadır. Sivil toplum, merkezi otorite tarafından zaten aşırı bir şekilde denetlenmektedir.

Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Kanunu

1, 2 ve 3. maddelerdeki Amaç, kuruluş ve kurulun bağımsızlığına dair düzenleme,

Öneri: Yürütmenin bir biriminin (Adalet Bakanının) başkanı olduğu ve yasayla onun emrinde olduğu belirtilen müsteşarın da üyesi olduğu bir kurul bağımsız olamaz. O nedenle, bakan ve müsteşarın kuruldan çıkarılması gerekir. Belirtilen durumda 3 maddede kurulun bağımsız olduğunun yazılı olmasının bir anlamı bulunmamaktadır.

5. maddedeki, Üyelerin seçimine dair düzenleme

Öneri: Cumhurbaşkanının Anayasa ile donatıldığı yetkiler gözetildiğinde, düzenlemenin sakıncaları ortadadır. O nedenle kurul üyelerini Danıştay ve

Sayıştayın kendi aralarından seçmesi daha demokratik ve hukukun üstünlüğü ilkesine uygundur. Ayrıca Devlet Denetleme Kurulu Yasası'nda da görüldüğü gibi, Devlet Denetleme Kurulu'nun başka bir deyişle Cumhurbaşkanına bağlı bir kurulun hazırladığı raporla yargıya intikal ettirilmekte, Cumhurbaşkanınca seçilen Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun atadığı yargıçlar da o davalara bakmaktadır. Bu durum, hukukun üstünlüğü ilkesi ile bağdaşmaz. Yargı bağımsızlığını tehdit eder niteliktedir.

8. maddedeki, Başkanlık ilgili düzenleme,

Öneri: Adalet bakanı kurulda yer almamalıdır. Kurulun başkanını üyeler kendi aralarından seçmelidir.

10. maddedeki, Toplantı yeter sayısı ve toplantı yerinin düzenlenmesi hükmü,

Öneri: Müsteşar, kurulda yer almamalıdır. Kurulun kendisine ait binası ve sekreteryası olmalıdır. Toplantı yeri kurula tahsis edilmiş bir bina olmalı ve kurulun işleri kendi bünyesinde çalışan personeli tarafından görülmelidir.

12. maddedeki, itiraza ilişkin düzenleme,

Öneri: Kurul kararlarına karşı yargı yolu açık olmalıdır. Hukuk devleti olmanın gereği budur. İtirazları inceleme kurulunda da, bakan yer almamalıdır.

19. maddedeki, Atama ve nakille ilgili düzenleme,

Öneri: Atama ve nakille ilgili konularda da kurula bağlı bir birim görev yapmalıdır. Taslağı Kurula bağlı bir birim hazırlamalıdır.

20. maddedeki, Geçici yetki ile görevlendirmeye dair düzenleme,

Öneri: Geçici yetki ile görevlendirme, kötüye kullanmaya ve yargıçların bölge ve kürsü güvencelerini yitirmelerine elverişli bir düzenlemedir. Adalet bakanına böyle bir yetki verilemez. Gecikmesinde zarar bulunan hallerde tek başına bakana tanınan bu yetki, yeniden yapılandırılacak Kurulda Kurul Başkanına tanınmalıdır. Kurul kararı olmaksızın, yargıç ve savcıların bakanlık hizmetinde görevlendirilmesi olanaksız hale getirilmelidir. Böylece, yürütme ile yargı ilişkisinde kişisel ilişki kurulmasının önüne geçilmiş olur. Yargıcın onayı yetmemeli, yargıçların örgütünün de Bakanlığın ihtiyacı ve ilişkinin niteliği hakkında bilgi sahibi olması ve yargıcın bağlı olduğu kurulun da onayı gerekir.

23. maddedeki, Zorunluluk hallerini düzenleyen hüküm,

Öneri: Bu maddedeki yetkilerin tümünün Kurula devredilmesi hukuk devleti ilkesi gereğidir.

Hakimler ve Savcılar Kanunu

5. maddedeki, Gözetim ve denetim hakkıyla ilgili düzenleme,

Öneri: Adalet Bakanına ve Adalet Bakanlığına tanınan son iki fıkra hükmü (yargıç ve savcılar üzerinde gözetim ve denetim hakkı ve idari görev yönünden Adalet Bakanlığına bağlılık) kaldırılmalıdır.

8. maddedeki, Adayların niteliklerine ilişkin düzenleme,

Öneri: g fıkrasında yer alan ve özürlü yurttaşlar açısından bir ayrımcılığa tekabül edecek düzenleme, manidardır. Daha net bir ifade ile yeniden düzenleme yapılmalıdır. h fıkrasında, taksirli suçlar hariç olmak üzere üç aydan fazla ceza almamış olma, maddi ceza yasaları incelendiğinde, sorunludur. Türkiye yıllarca olağanüstü yönetim usulleri ile yönetilmiştir. Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Yasası'nda yasaya aykırı toplantı yapmak bir yıl 6 aylık bir cezadan başlamaktadır. Duvara yazı yazmak, TCK'nun 536 ve 537. maddelerine göre bir yıl hapistir. Daha pek çok alanda, hem suçun unsurları açısından belirsizlik taşıyan yasalar, hem de işlendiği iddia edilen eylemin ağırlığı ile bağdaşmayan cezalar ve adil olmayan düzenlemeler bulunmaktadır. Düşüncesini açıkladığı için binlerce insanın cezalandırıldığı bir ülkede yaşıyoruz. Bu koşullardan hukuk fakültesi öğrencileri muaf değildir. Dolayısıyla, üç aylık ceza sınırı ile, devletin şahsiyetine karşı suçlar bölümü ile bağlantı kuran fıkranın yeniden değerlendirilmesinde yarar vardır.

11. maddedeki, Adaylar hakkında düzenlenecek belgelere ilişkin hüküm,

Öneri: Hakim ve savcı adayları hakkında stajları ile ilgili görev ve yetkilerin de yeniden yapılandırılacak Hakimler ve Savcılar Yüksek Kuruluna verilmesi gerekir. Yürütmenin bir birimi olan valilerin, staj yapan yargıç adayları hakkında rapor düzenlemesi, hukukun üstünlüğü ilkesi ile bağdaşmaz.

12. maddedeki, Adaylık süresi içinde göreve son vermeye ilişkin düzenleme,

Öneri: Adalet Bakanlığına tanınan yetkinin, yeniden yapılandırılması gereken hakim ve savcılarının üst örgütüne tanınması gerekir.

24. maddedeki, Müfettişlerce verilecek hal kağıtlarına ilişkin düzenleme,

Öneri: Müfettişler Adalet Bakanlığına bağlıdır. Yargıçlar hakkında "hal kağıdı" düzenlemeleri, hukukun üstünlüğü ilkesine aykırıdır. Yargıçları, kendi örgütlerinin denetim mekanizmaları denetlemelidir.

47. maddedeki, Geçici yetki ile görevlendirmeye dair düzenleme,

Öneri: Adalet Bakanının geçici yetki ile görevlendirme yapma yetkisi kaldırılmalıdır.

48. maddedeki, Başka iş ve görevlere ilişkin düzenleme,

Öneri: Hakim ve savcılara, düşüncelerini açıklamak için izin alma koşulu getiren bu hüküm kabul edilemez bir uygulamadır. Adalet Bakanının 'izni' yargıç bağımsızlığına gölge düşürür. Yargıç, idari birimden izin almamalıdır.

İzin gerekli olduğunda kendi örgütünden, yeniden yapılandırılması gereken Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulundan alınmalıdır.

49. maddedeki, Yabancı ülkelere gönderilmeyi düzenleyen hüküm,

Öneri: Bu madde ile, Adalet Bakanına tanınan yetki, hakimler ve savcılarının kendi örgütlerine tanınmalıdır.

74. maddedeki, Disiplin cezalarının uygulanmasına ilişkin düzenleme,

Öneri: Hakimler ve savcılar hakkında disiplin soruşturmalarını da yeniden yapılandırılacak olan hakimler ve savcılar üst kurulu yürütmeli ve uygulamalıdır.

82. maddedeki, soruşturmayı düzenleyen hüküm,

Öneri: Soruşturmayı Adalet Bakanlığının ve kurul başkanının iznine tabi kılan tüm yetkiler, hakimler ve savcılar üst kuruluna ait olmalıdır.

83. maddedeki, izin alınmasını gerektirmeyen hallerle ilgili düzenleme,

Öneri: Hakimlerin, Bakanlığa bağlı idari birimlerin denetiminden çıkarılması gerekir. Anılan yetkiler, hakimlerin kendi örgütlerine bırakılmalıdır.

87. maddedeki, Soruşturmanın tamamlanmasını düzenleyen hüküm,

Öneri: Buradaki yetkiler de üst kurula ait olmalıdır.

88. maddedeki, Yargılama ve sorgu usulünü düzenleyen hüküm,

Öneri: Yargıçların, idari birimlerin baskılarına maruz kalmamaları için düzenlenmiş olan bu hükmü yerinde bulmakla birlikte, 'sıkıyönetim istisnası'nın kaldırılması ve durumun 'adalet bakanlığına bildirilmesi' şeklindeki düzenlemenin yerine Hakim ve Savcılar Üst Kuruluna şeklinde değişmesi gerekir.

89. maddedeki, Kovuşturma kararı ve ilk soruşturmayı düzenleyen hüküm,

Öneri: Maddede geçen 'Adalet Bakanlığı' yerine, Hakimler ve Savcılar Üst Kurulu olarak değiştirilerek kovuşturma ve soruşturmayı üst kurulun yapması şeklinde düzenlenmelidir.

94. maddedeki, Ağır cezayı gerektiren suçüstü haline ilişkin hüküm,

Öneri: Adalet Bakanlığı yerine Hakim ve Savcılar Üst Kuruluna bildirilmelidir

95. maddedeki, Davaların bildirilmesini düzenleyen hüküm,

Öneri: Adalet Bakanlığı yerine Hakimler ve Savcılar Üst Kuruluna bildirilmelidir.

100. maddedeki, Adalet müfettişleri ile ilgili hüküm,

Öneri: Bakanlığa bağlı müfettişlerin hakimleri denetlemelerine son verilmelidir.

Adli Tıp Kurumu Kanunu

1. maddedeki, Kuruluşuna ilişkin hüküm,

Öneri: Adli Tıp Kurumu, adalet işlerinde bilirkişilik yapmak üzere oluşturulmuş tek ve resmi bir kurumdur. Belirtilen durumda, bu kurumun Adalet Bakanlığına “bağlı” değil özerk olması gerekir.

Çocuk Mahkemelerinin Kuruluşu, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun

6. maddedeki, Göreve ilişkin düzenleme,

Öneri: Çocuk Hakları Sözleşmesi’ne göre 18 yaşından küçükler çocuk sayılır. O nedenle ,yasa Sözleşmeye uygun hale getirilmelidir. Maddenin son fıkrası kabul edilemez niteliktedir ve tümüyle kaldırılmalıdır. Çocuklar askeri ve DGM gibi olağanüstü mahkemelerde -savaş dönemi dahil- hiçbir koşul altında yargılanmamalıdır.

9. maddedeki, Suçların birlikte işlenmesi haline ilişkin düzenleme,

Öneri: Çocuklarla ilgili evrakın hazırlık soruşturması sonunda ayrılabilceği şeklindeki düzenleme, Türkiye’de hazırlık soruşturmasında büyüklere uygulanan usulün çocuklarla ilgili olarak da yürütüleceğini göstermektedir. Nitekim uygulama bu doğrultudadır. Çocukların Türkiye’deki gözetim altında tutulma ve ailelerine haber verilme koşullarının ağır olduğu düşünüldüğünde (örneğin Anayasa’nın 19. maddesine göre, haber vermeye istisna getirilmektedir) hükmün, haklarındaki suçlama ne olursa olsun, çocuklarla ilgili hazırlık soruşturmasının bizzat cumhuriyet savcıları tarafından yapılacağı, hemen yargıç huzuruna çıkarılacağı, kelepçe vurulamayacağı, gözetim altında tutulamayacağı hüküm altına alınmalıdır.

11. maddedeki, Tedbir uygulamasına ilişkin düzenleme,

Öneri: Yukarıdaki maddeler 18 yaşın altındakilerin çocuk oluşları nedeniyle yeniden düzenlenmelidir.

19. maddedeki,-Soruşturmaya ilişkin düzenleme,

Öneri: Yaş, 18 olarak düzeltilmeli.

41. maddedeki, 18 yaşından küçük

Öneri: Yaş, 18 olarak düzeltilmeli

Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun

İHD, hem de yasanın, hem anayasal dayanağının yürürlükten kaldırılmasını savunmaktadır.

5. maddedeki, Hakim ve savcılarının niteliklerine dair hüküm

Öneri: 1. maddedeki kuruluş amacına uygun bir uzmanlık şartı aranmaksızın birinci sınıfa ayrılmış yargıç ve savcılar atanmaktadır. Uzmanlık mahkemesi olarak düşünülmediği anlaşılmaktadır.

9. maddedeki, Mahkemenin görevine dair hüküm,

Öneri: 312. Madde, düşünce açıklama özgürlüğünü ortadan kaldıran bir maddedir. Devletin güvenliği ile ilgisi bulunmamaktadır. Yürürlükten kaldırılması gerekir.

12. maddedeki, Tanıklara yemin verilmesine dair hüküm,

Öneri: Soruşturmanın savcılar dışındaki memurlar tarafından da yapıldığını göstermektedir.

16. maddedeki, Yakalama ve tutuklamayı düzenleyen hüküm,

Öneri: Kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı, avukatın hukuksal yardımından yararlanma hakkı açısından gözetim süreleri ve avukatla görüşme (avukatın hukuksal yardımından yararlanma değil) düzenlemesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 5 ve 6. maddelerine aykırıdır.

22. maddedeki, Duruşmada hazır bulunmayan sanık ile ilgili düzenleme,

Öneri: Gıyapta karar, savunma hakkına aykırıdır. Değişiklik gerekir.

23. maddedeki, Duruşmanın inzibatı ve cezalara dair düzenleme,

Öneri: Kararın kesin olduğuna dair hüküm hukuk devleti ve savunma hakkı ilkelerine aykırıdır.

26. maddedeki, Yargıçların reddini düzenleyen hüküm,

Öneri: Reddedilenler tarafından red isteminin görüşülmesi, hukukun üstünlüğü ilkesi ile bağdaşmaz.

33. maddedeki, Denetime ilişkin hüküm,

Öneri: Adalet bakanlığı müfettişleri tarafından denetim, yargıç bağımsızlığı ilkesi ile çelişmektedir.

Avukatlık Kanunu

8. maddedeki, Avukatlık mesleğine kabulü düzenleyen hüküm,

Öneri: Adalet bakanlığına yetki veren bölüm avukatların vesayet altında olduğunu gösterir bir hüküm olduğundan ve avukatın ve baronun bağımsızlığını zedelediğinden yürürlükten kaldırılmalıdır.

20. maddedeki, Karara ilişkin hüküm,

Öneri: Barolar Birliğinin itirazı üzerine verdiği kararın, Adalet Bakanlığı'nın onayı ile kesinleşmesi şartı, baroların bağımsızlığı ilkesi ile çelişir.

77. maddedeki, Barolar üzerinde Adalet Bakanlığı'nın yaptırımına ilişkin hüküm,

Öneri: Yukarıdaki hüküm yargı bağımsızlığı ile bağdaşmamaktadır (avukatın bağımsızlığı yargı bağımsızlığıdır. Avukatın örgütü olan Baronun da bağımsız olması gerekir). İdarenin bir birimi olan valililerin tasarrufları ile barolar tehdit altında tutulmaktadır. O nedenle hüküm hukukun üstünlüğü ilkesi ile açıkça çelişmektedir.

110. maddedeki, Birliğin görevlerini düzenleyen hüküm,

Öneri: Yurtdışında baroları temsil için Adalet Bakanının iznini şart koşan bu düzenleme hukukun üstünlüğü ilkesi ve baroların bağımsızlığı ilkesine aykırıdır.

Ek 4. Maddedeki, Denetimi düzenleyen hüküm,

Öneri: Yukarıdaki Adalet Bakanlığının barolar üzerindeki vesayetini düzenleyen hüküm, hukukun üstünlüğü ilkesi ve baroların bağımsızlığı ilkesine aykırıdır.

Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu

3. maddedeki, Gizli izlemeyi düzenleyen hüküm,

Öneri: Özel hayatın gizliliği ilkesi açısından sakıncalıdır. Özellikle meskendeki her tür faaliyet, suç ve cezaların şahsiliği ilkesi ile özel yaşamın gizliliği esasına aykırıdır.

Danıştay Kanunu

8. maddedeki, Danıştay üyelerinin niteliklerini düzenleyen hüküm,

Öneri: General ve amirallerin de Danıştay üyesi olmalarına olanak veren düzenleme, hukukun üstünlüğü ilkesine aykırıdır.

9. maddedeki, Üye seçimini düzenleyen hüküm,

Öneri: Cumhurbaşkanının seçimi, yürütme ile ilgili fonksiyonları nedeniyle sakıncalıdır. Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca seçimde ise bakan ve müsteşarın kurulda bulunması, sorunludur.

49. maddedeki, Evrak getirilmesi ve yetkililerin dinlenmesine dair düzenleme,

Öneri: Devlet güvenliği ve yüksek menfaat gerekçesiyle bilgi ve belge verilmemesi, hukuk devleti ilkesi ile bağdaşmamaktadır.

İdari Yargılama Usulü Kanunu

2. maddedeki, Cumhurbaşkanının tasarrufları hakkında dava açılmamasına dair düzenleme,

Öneri: Danıştay'ın, başbakanın kararlarına karşı açılan davalara bakabilmesi gibi, mevcut yetkileri devam ettiği sürece cumhurbaşkanının yaptığı işlemlere karşı da dava açılabilmesi hukuk devleti ilkesi gereğidir.

3 ve 20. maddelerdeki, 'gizli belge-devlet sırrı' hükmü,

Hukuk devleti, hukukun üstünlüğü ve günışığında yönetim (açıklık) ilkesi gereği madde değişmeli ve ‘devlet güvenliği’, menfaati gibi gerekçelerle hukuk devletinin yolu kapatılmamalıdır.

Genelkurmay Başkanının Görev ve Yetkilerine Ait Kanun

2. maddedeki, Görev, yetki ve sorumluluğu düzenleyen hüküm,

Öneri: Genelkurmay Başkanlığı, sivil idarenin kesin emrinde olmalıdır. O nedenle Milli Savunma Bakanlığı’na “bildirir” yerine ‘onayına sunar’ veya buna benzer bir ifade gereklidir.

4. maddedeki, Genel Kurmay yazışmalarını düzenleyen hüküm,

Öneri: ‘Milli Savunma Bakanlığı aracılığı ile yapar’ şeklinde düzenlenmesi gerekir.

7. maddedeki, Başbakana karşı sorumluluğu düzenleyen hüküm,

Öneri: ‘Milli Savunma Bakanına karşı olarak değiştirilmesi gerekir.

Milli Savunma Bakanlığı Görev ve Teşkilatı Hakkında Kanun

2. maddedeki, Görev ve yetkiyi düzenleyen hüküm,

Öneri: Başlıkta görev ve yetki denmesine karşı; düzenlemede salt görevden söz edilmektedir. Yetkiyi kapsayacak şekilde yeniden düzenlenmelidir.

4. maddedeki, Görevlerin yürütülmesini düzenleyen hüküm,

Öneri: Diğer bakanlıkların yasalarında Bakana tanınan yetkiler emrindeki kamu görevlileri açısından hangi üslup ile ve hangi içerikte ise Milli Savunma Bakanlığının yetki ve görevlerinin de AGİK Kopenhag Belgesinin anlayışını yansıtır bir biçimde ve içerikte düzenlenmesi gerekir, Görüldüğü gibi Genelkurmay Başkanlığı sözü geçmemekte ve kuvvet komutanlarından söz edilmektedir.

Yüksek Askeri Şuranın Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun

2. maddedeki, Şura başkanına dair düzenleme,

*Öneri :*Maddenin birinci fıkrasında, başbakandan sonra başbakan yardımcıları ve Milli Savunma Bakanı gelmelidir. Başbakanın bulunmadığı zaman toplantıya başbakan yardımcıları ya da Milli Savunma Bakanı başkanlık etmesi kuralı getirilmelidir.

3. maddedeki, Görevleri düzenleyen hüküm,

Öneri: Başbakandan sonra Milli Savunma Bakanı gelmelidir.

4. maddedeki, Toplantıları düzenleyen hüküm,

Öneri: Şuranın toplantıları Genel Kurmay başkanınca önerilecek ve Milli Savunma Bakanınca onaylanacak zamanda yapılabileceği şeklinde düzenlenmelidir.

Yüksek Askeri Şura Genelkurmay Başkanının önerisi MSB onayı üzerine o yıl içerisinde ayrıca toplanabilir, denmelidir.

Askeri Hakimler Kanunu

1. maddedeki, Askeri hakim ve savcı olabilmek için şartları düzenleyen hüküm,

Öneri: Anayasanın ahlak yönünden kötü hali bulunmadığının saptanması, özel yaşamının gizliliği ve suç ve cezaların kişiselliği ilkesi ile çelişmektedir.

Madde 12'deki sicil, madde 14'deki rütbe, madde 16'daki yer değiştirme, madde 18'deki özlük hakları, madde 29'daki disiplin cezalarını düzenleyen hükümler, objektif olarak yargı ve yargıç bağımsızlığı ve güvencesi ile çelişmektedir. Yeniden düzenlenmeleri gerekir.

Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu

2. maddedeki, Esasları düzenleyen hüküm,

Öneri: Askerliğin, "Türkiye Cumhuriyetinin bağımsızlığını korumak için harb sanatını öğrenmek ve Anayasada ilkeleri belirlendiği şekilde yapma mükellefiyettir" şeklinde yeniden düzenlenmesi gerekir. Böyle bir hükümle, gönüllülük ilkesinin altı çizilmiş olacaktır. Böylelikle Kopenhag kriterlerine göre de vicdani red hakkına saygı gösterilmiş olacaktır.

35. maddedeki, Umumi vazifeleri düzenleyen hüküm,

Öneri: Bu madde 12 mart ve 12 eylül darbelerinde yasal dayanak olarak gösterilmiştir. O nedenle madde kaldırılmalıdır. Anayasaya konulacak bir madde ile de darbelerin ve darbe sonucu hangi ad altında olursa olsun emir ve yasaların yürürlük kazanamayacağı vurgulanmalıdır. Madde kaldırılmayıp, yeniden düzenlemeye tabi tutulacaksa, bu durumda da kollama ve koruma adına yönetimin ele geçirilemeyeceği ve sivil idarenin üstünlüğünün altı çizilmeli ve darbelerin meşruiyet taşıyamayacağı ve koruma ve kollama kavramlarına böyle bir anlam yüklenmeyeceği yazılmalıdır.

39. maddedeki, Sadakat ile ilgili düzenleme

Öneri: Cumhuriyete sadakat sözcüğünün yanına demokrasi sözcüğü de eklenmelidir. Böylece Silahlı Kuvvetlerin, demokratik olmayan Cumhuriyetçi anlayışlara itibar etmeyeceği vurgulanmış olur.

Askerlik Kanunu

1. maddedeki, Askerliğin mecburi olduğuna dair hüküm,

Öneri: Vicdani red hakkı düşünülerek ve askerliğin gönüllü olması anlayışı da dikkate alınarak, askerlik yapma mecburiyeti esnek bir düzenlemeye tabi tutulmalıdır.

Memleket İç İ Düşmana Karşı Silahlı Müdafaa Mükellefiyeti Kanunu

Öneri: Yasa tamamen kaldırılmalıdır ya da yasanın önce adı değişmelidir.

Yurttaşlar arasında düşman arama zihniyetinden vazgeçilmelidir. Ayrıca 1. maddedeki, çocukların silah altına alınması kabul edilemez. Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne göre devletler, 18 yaşın altındakileri silah altına alamazlar. O nedenle yasanın maddesinin 18 yaş olarak düzeltilmesi gerekir.

Seferberlik ve Savaş Hali Kanunu

3. maddedeki, Seferberlik tanımına dair düzenleme,

Öneri: Kanunlarla sınırlanamayacak hak ve hürriyetler vardır. İşkence ya-sağı gibi, yaşam hakkı gibi, aile kurma gibi, çocuğun isim hakkı gibi. O ne-denle madde insan haklarına saygı çerçevesinde yeniden düzenlenmelidir.

Savaş: Savaş hukukuna aykırı olarak “milli hedefler elde etmek amacıyla” hareket edilemez. O nedenle yeniden tanımlanmalıdır.

Savaş hali: Savaşta dokunulamayacak hakların varlığını ve savaş yasa ve ilkelerini ihlal eden bir tanımlamadır. O nedenle yeniden tanımlanmalıdır.

Askeri Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanunu

İHD, askeri mahkemelerin kaldırılmasını talep etmektedir. Bağımsız ve tarafsız mahkeme ilkesi asker-sivil herkes için geçerlidir. Yargı birliği ilkesi de bunun gereğidir. Ancak bugün için önerimiz kabul edilmediğinde de, sivil kişilerin askeri mahkemelerde yargılanmalarına son vermek gerekir. Siviller, 353 sayılı yasanın 11. maddesinde, Askeri Ceza Kanunu'nun 55, 56, 57, 58, 59, 63, 64, 81, 93, 94, 95, 100, 101 ve 102. maddelerdeki toplam 14 suçtan ve Türk Ceza Yasası'nın 188, 190, 191, 254, 255, 256, 257, 258, 260, 266, 267, 268, 269, 271, 272, 273 maddelerinde olmak üzere 16 suçtan Askeri Mahkemelerde yargılanmaktadır. Ayrıca madde içlerinde gösterilen diğer suçlarda da örneğin TCK'nun 155, 135, 153, 161, maddeleri gibi, yargılama askeri mahkemelerde yapılmaktadır.

Askeri Yargıtay Kanunu

Öneri: Bu yasaya göre kurulan Askeri Yargıtay'ın da kaldırılmasını talep ediyoruz.

Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Kanunu

Öneri: Bu yasaya göre kurulan Askeri Yüksek İdare Mahkemesi'nin kaldırılmasını talep ediyoruz.

Sıkıyönetim Kanunu

Anayasa ve yasalarda mevcut olan sıkıyönetim türü olağanüstü yönetim usulleri, ilgili yasadan çıkarılmalıdır.

Yasanın Görev ve Yetkiyi belirleyen 3. maddesinin

a fıkrası

Öneri: Hukuk devleti ilkeleriyle sıkıyönetim bağdaşmamaktadır. İdarenin

bir birimi olan askeri makamlar, hukuk devleti ilkelerine uymak zorundadır. Yetkilerin yasalarla düzenlenmiş olması, hukukun üstünlüğü ilkesinin de gerçekleştiği ve bu ilkeye uyulduğu anlamına gelmez. Yukarıdaki hüküm bu ilkenin yasayla açıkça ihlal edilmesine örnektir. Yasa maddesinin düzenlemesi, pek çok insan hakkını tanınamaktadır. Mektupların okunmasından, kişilerin üzerlerinin ve evlerinin aranmasına varıncaya değin ve bir suç işlendiğine dair güçlü kanıtlar olmadan bu yetkileri tanımak hukuk devleti ilkesi ile açıkça çelişmektedir.

b fıkrası

Öneri: Sansür, iletişim özgürlüğüne açıkça aykırıdır. Kabul edilemez. Ayrıca idari makamlara örneğin sıkıyönetim komutanlarına yayın durdurma yetkisinin tanınması da kabul edilemez.

c fıkrası

Öneri: İmhada (yok etme de dahil) dahil hiçbir demokratik ülkede hiçbir idari makama tanınmayan bu tür yetkiler, hukukun üstünlüğü ilkesi ile açıkça çelişmektedir.

d fıkrası

Öneri: İdari kararlar yurttaşları yaşadıkları bölgeden, idarenin tayin ve tesbit ettiği yerleşim bölgelerinde yaşamaya (ikamete) mecbur tutmak, insan haklarına aykırı ve hukuk devleti ilkesi ile bağdaşmaz.

f fıkrası

Öneri: Sendikal haklar insan haklarındandır ve sürekli olarak durdurulamaz.

6. maddedeki, Sıkıyönetim komutanını Genelkurmay Başkanı'na karşı sorumlu kılan hüküm ile sıkıyönetim rejiminin açıkça askeri rejim olduğu teyid edilmiş olmaktadır.

13 ve 15 maddeler ile de toplum hayatının tamamı, askeri yargının ilgi alanı haline getirilmektedir.

Öneri: Yürürlükten kaldırılması, ya da yeniden düzenlenmesi gerekir.

Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu

9. maddedeki, Hizmet sınırını belirleyen hüküm,

Öneri: Jandarma subaylarına valilik ve kaymakamlık görevlerinin verilebileceğine dair bu düzenleme kabul edilemez. Yasanın incelenmesinden de görüleceği gibi, jandarmanın İçişleri Bakanlığına bağlı olduğu şeklindeki görüş, bir fiksiyondur.

10. maddedeki, Jandarmanın sorumluluk alanına ilişkin düzenleme,

Öneri: Türkiye'nin yüzde 70'i hala jandarma bölgesidir. Kentleşme oranı

dikkate alındığında bu durumun hızla yeniden düzenlenmesi gereği ortadadır.

Olağanüstü Hal Kanunu

4. maddedeki, Kanun Hükmünde Kararname

Öneri: Temel hak özgürlüklerin ancak kanunla sınırlanabileceğine ilişkin olan 91. maddede istisna bulunmaktadır. Bu durum insan hakları hukukuna aykırıdır.

9. maddedeki, Alınacak tedbirleri düzenleyen hüküm,

Öneri: Önlemlerin yürütülmesinin durdurulması istemi ile yargıya müracaatın olanaksız olması hukukun üstünlüğü ilkesi ile çelişmektedir. O nedenle bu hüküm kabul edilemez niteliktedir.

11. maddedeki, Şiddet hareketlerinde alınacak tedbirleri düzenleyen hüküm,

Öneri: İnsan haklarını ve özgürlüklerini idari kararlarla sınırlayan bu hükümler kabul edilemez niteliktedir.

Olağanüstü Hal Bölge Valiliği İhdası Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (285 Sayılı KHK)

4. maddedeki hükümlerle, yerleşim alanlarını boşaltma yetkisi tanınması, yetkilerin askeri şahıs olan jandarma asayiş komutanına devri ve 7 maddedeki hükümlerle, işlemlerle ilgili olarak yargı yolunun kapatılması, hukukun üstünlüğü ilkesine aykırıdır.

Olağanüstü Hal Bölge Valiliği Ve Olağanüstü Halin Devamı Süresince Alınacak İlave Tedbirler Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (430 Sayılı KHK)

OHAL'e ilişkin KHK'lerin sayısı 19'dur. Bu 19 KHK'nin 201, 259 ve 387 numaralı olanları hariç 16 KHK, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde görüşülmemiştir. Anayasanın 148 maddesi uyarınca OHAL KHK'leri Anayasa Mahkemesinde dava konusu edilememektedir. Ancak Anayasa Mahkemesinin 1990/25 esas ve 91/1 karar sayılı kararında belirtildiği gibi yargı denetiminin yokluğu ve Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin incelemesinin ortadan kaldırılması hukuk devleti ilkesine aykırılık teşkil eder. O nedenle OHAL KHK'leri hukuk devleti ilkesine uygun olarak TBMM'nde görüşülmeli ve yargı yolu açık olmalıdır.

1. maddedeki, tanınan basılı eserlerin bölgeye girişinin yasaklanması, kişilerin bölge dışına çıkarılması, sendikal faaliyetlerin durdurulması, 3. maddedeki, savcılarının valilerin isteklerini yerine getireceği ve tutukluların cezaevinden tekrar sorgulanmak üzere gözaltına alınması, 8. maddedeki, İçişleri Bakanı, OHAL Bölge ve İl Valilerine karşı dava açılma yolunun kapalı tutulması hükümleri, hukukun üstünlüğü ilkesi ile çelişmektedir

Polis Vazife ve Selahiyet Kanunu

2. maddedeki, polise tanınan yetkilerin sınırlarının belirsiz olması, 7. maddedeki, sinema tiyatro gibi faaliyetlerin yapılabilmesi için polisten izin alma şartının getirilmesi, 8. maddedeki, dernekler, sendikalar, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları üzerinde polise yetki verilmesi ve üniversitelere polisin müdahalesine olanak sağlayıcı düzenlemenin hukukun üstünlüğü ilkesini zedelediğini düşünüyoruz.

11. maddedeki, yer alan film, plak, video ve ses bantlarını piyasaya çıkarmadan önce idareye vermek zorunluluğu getiren hükmün de, hukukun üstünlüğü ilkesiyle çeliştiğini düşünüyoruz.

13. maddedeki, kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkını ihlal eder tarzda polise tanınan yetkinin, 16. Maddedeki, tanınan silah kullanma yetkisinin ek madde 1'de gerçek kişi ve toplulukların oyun ve temsil verebilmesini 48 saat önce haber verme koşuluna bağlayan hükmün, madde ek 3'de kişi özgürlüğünü sınırlandıran ve polise yetki veren ikametgahından ve iş adreslerinden ayrılmamaları şeklindeki düzenlemenin, hukukun üstünlüğü ilkesi ile çeliştiğini düşünüyoruz.

Sivil Savunma Kanunu

13. maddedeki, düzenlenen sivil savunma ile ilgili konularda çocuklar için getirilmiş olan 15 yaş sınırının 18 yaş olarak düzeltilmesi gerektiğini düşünüyoruz.

Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu

3. maddede düzenlenen, düzenlenen toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının, uygulamada izin sistemine bağlandığı görülmektedir. Yabancılar için İçişleri Bakanlığının izin vermesi uygulamasına son verilmelidir.

4. maddedeki, istisna hükümler, dernekler ve kamu kurumu niteliğindeki meslek örgütleri için uygulanmamaktadır. İdarenin anlayışına göre toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı belirli derneklere ya da topluluklara tanınmakta diğerleri için ise izin sistemi geçerli olmaktadır. Örneğin İstanbul Emniyet Müdürlüğünün genel uygulamasında, yazılı bir basın açıklamasını okumak bile, ilgili yasaya aykırı olduğu değerlendirilmesi ile yasaklanabilmektedir. Dolayısıyla toplantı ve gösteri yürüyüşleri hakkı, Türkiye pratiğinde idari makamların izin verdiği ölçüde ve izin verdiği konularla sınırlı bir şekilde kullanılmaktadır. Bu uygulamaya son verilmelidir.

Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun

Memurlar hakkındaki suç iddialarının idari makamların izni ile kovuşturulması sistemini getiren yasanın 3, 5, 6, 7, 8, ve 9. maddelerinin, özellikle işkencenin önlenmesi açısından doğurduğu büyük sakıncalar nedeniyle işkence suçunu işleyenler açısından kapsam dışı tutulması gerektiğini düşünmekteyiz.

IV. BÖLÜM

İNSAN HAKLARI

İNSAN HAKLARI

İnsan hakları açısından değerlendirme ve öneri:

İHD, kurulduğu 17 Temmuz 1986'dan bu yana Türkiye'nin temel sorununun, insan hakları ve demokrasi sorunu olduğunu vurgulamaktadır. Bu çerçevede, Kopenhag siyasi kriterlerinde geçen demokrasi, hukukun üstünlüğü, insan hakları ve azınlık haklarını tek bir kategoride ele almıştır. Esasen, böyle bir bakış açısı tüm insan haklarının bölünmezliği, bütünselliği, tüm hakların birbiriyle ilişkili olduğu ve birinin diğerine tercih edilemezliği ilkesinin de gereğidir. Nitekim, İHD, İnsan Haklarından Sorumlu Devlet Bakanlığı'nın 14 Ekim 1999 tarihinde düzenlediği toplantıya da 24 sayfalık bir rapor sunmuş ve Kopenhag Kriterlerini de içerecek özellikte görüş açıklamıştı. İHD o tarihteki düşüncelerini bugün de aynen tekrarlamaktadır. Yaşam hakkı bağlamında, ölüm cezası öngören 4 ayrı yasaya ve maddelerinin açık hükümlerine, raporumuzda yer veriyoruz. Ölüm cezasının yasalardan savaş dönemi barış dönemi ayrımı yapılmaksızın çıkarılmasını, Türkiye'nin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne ek 6 nolu Protokol'ü onaylamasını istiyoruz. Hala yaygın ve sistematik olarak uygulanma özelliğini taşıyan işkencenin önlenmesi için adım atılması gerekenlerden birisinin, memurlar hakkında ceza kovuşturmasına başlanabilmesini idari merciin iznine tabi kılan Anayasa'nın 129. maddesidir. Nitekim, anılan maddeye dayalı olarak çıkarılan 4483 sayılı, Memurların ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun da izin sistemini getirmiştir. Oysa işkence iddiası karşısında yargı muafiyeti tanınmamalıdır. İdare, içtenlikle iç denetim mekanizmalarını oluşturmalı, cumhuriyet savcılarını iddialar konusunda duyarlı olmalı ve bir suç işlendiğini haber alan cumhuriyet savcılarının hemen harekete geçeceğini öngören Ceza Muhakemeleri Usul Kanunu gereği, işlemleri başlatmalıdır. İşkenceyi önlemenin bir yolu da bağımsız kişi ve kuruluşlardan oluşan kamu hakemliği-denetçiliği(ombudsman) benzeri bir oluşumu yaratmaktır. Kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkını ihlal eden Anayasa'nın 19. maddesi, gözaltı sürelerini standartların üzerinde öngören Anayasa, Ceza Muhakemeleri Usul Yasası, Sıkıyönetim Yasası, DGM Yasası ve OHAL Yasası hükümleri değişmelidir. Avukatın hukuksal yardımı, adli ve siyasi suçlarda ayrı ayrı düzenlenmektedir. Siyasi suçlarda, gözetim süresinin belirli bir aşamasından sonra ve görüşme ile sınırlıdır, adli suçlarda ise, avukatın hukuksal yardımı şeklindedir. Avukatın hukuksal yardımı kişi özgürlüğünün sınırlandırıldığı andan itibaren herkes için olanaklı olmalıdır. Kişi özgürlüğünü, 'yargı kararı olmaksızın gecikmesinde sakınca bulunan hal' demek suretiyle genel uygulama haline getiren ve idari birimlere özgürlüğü kısıtlama yetkisi veren, Polis Vazife ve

Selahiyetleri Kanunu, Sıkıyönetim ve OHAL Kanunları ile Kanun hükmünde kararnamelerin ilgili maddeleri yürürlükten kaldırılmalıdır. Adil yargılanma ilkelerine aykırı durumları hukukun üstünlüğü ilkesi bölümünde açıklamıştık. Bağımsız ve tarafsız yargı ve savunma herkes içindir ve yargı birliği sağlanmalıdır. Avrupa İnsan hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesindeki düzenlemeye koşut düzenlemeler yapılmalıdır. İfade özgürlüğü alanında, 1990 yılında Basın Konseyi adına yapılan araştırmada, 152 yasada, 700'ün üzerinde maddede var olan, ifade özgürlüğünü sınırlandıran, yaptırım altına alan, para ya da hapis cezaları öngören, genel olarak iletişim özgürlüğüne aykırı yasalar ve maddeler bir bütün olarak gözden geçirilmeli ve ifade özgürlüğü koruma altına alınmalıdır. Radyo ve televizyonlarla ilgili, hem özel hem resmi radyo ve televizyonlarla ilgili genel kuralları içeren düzenleme gereklidir. Radyo ve televizyonlara izin ve ruhsat işlemleri teknik konu olarak düşünölmeli, radyo ve televizyonların ön denetimi ve idari organ niteliğindeki kurumlara televizyonları kapatma yetkisi veren düzenlemeler yürürlükten kaldırılmalıdır. Anayasa'nın genel sınırlama getiren 13. maddesi, insan haklarını koruma şeklinde düzenlenmeli, 14. madde eylem ögesini esas almalı ve ifade dil ve kültür yasaklarını içeren, 26, 27, 28. maddeler ile anadilde eğitim yasağını getiren 42. maddenin ilgili bölümleri yeniden düzenlenmelidir. Türkiye'de en çok uygulanan Türk Ceza Yasası'nın 155., 158.,159., 311 ve 312. maddeleri, evrensel standartlar gözeticilerle kaldırılmalı ya da yeniden düzenlenmelidir.

İHD, adil yargılanma ve hukukun üstünlüğü ilkeleri açısından, hem Devlet Güvenlik Mahkemelerinin hem de Terörle Mücadele Kanunu'nun tümüyle kaldırılmasını istemektedir. Terörle Mücadele Kanunu'nun 6, 7, 8. maddeleri ifade özgürlüğünü sınırlandırmakta ve 5. Maddesi ile cezaları yarı oranında arttırmakta, 17. Maddesi ile, verilen cezaların infazını 4'te 3'ünün çekilmesini şart koşmakta (adli suçlar için, bu oran yüzde 40'tır.) Kanunun 16. maddesi ile tutuklu ve hükümlüye tanınması gereken hak olarak değil, onları tecrit için, bir ve üç kişilik odalardan oluşan cezaevi modeli öngörmektedir. Belirtilen durumda ulusalüstü insan hakları belgelerinde tutuklu ve hükümlü için bir hak olarak görölen oda tahsisi, Türkiye pratiğinde ve Terörle Mücadele Kanunu çerçevesinde "irtibat kesmenin ve haberleşmenin önlenmesinin" bir yolu olarak gündeme getirilmektedir.

Devletin laik temelli olması ilkesi ile çelişir tarzda, üstelik laik sözcüğü de kullanılarak yer verilen Diyanet İşleri Başkanlığı'nın bir anayasal kuruluş olarak genel idare içersinde yer alması, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın kuruluş yasasında ise, İslam dininin inançları, ibadet ve ahlak esasları ile ilgili işleri görmek amacıyla kurulduğunun yazılı olması, Anayasa'da, ilk ve ortaöğretim kurumlarında din derslerinin zorunlu olarak okutulan dersler arasında sayılması, din ve inanç özgürlüğü ile ve laiklik ilkesi ile çelişen düzenlemelerdir.

Örgütlenme, toplantı ve gösteri yürüyüşleri özgürlükleri alanındaki düzenlemeler de bir bütün olarak (Dernekler yasası, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasası, Sendikalar Yasası) ele alınması gereken konulardır. İzinsiz kullanılan haklar olan bu üç alan, yasalarda yaratılan prosedür ve mekanizmalarla, gerçekte izin sistemine dönüştürülmüştür.

Ekonomik ve sosyal haklar açısından Sendikalar Kanunu, Toplu Sözleşme Grev ve Lokavt Kanunu ile çalışma yaşamını düzenleyen mevzuatın tümünün yeniden ele alınması ve ILO Sözleşmeleri, Avrupa Sosyal Şartı ve BM Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi temel alınarak yeniden yapılandırılması gerekir. O nedenle çalışanların (memur ve işçilerin) örgütlenmelerini zorlaştırıcı hizmet akitlerini yargısal güvenceye bağlamayan düzenlemeleri (İş güvencesinden yoksunluk) tek tek incelemek ve tartışmak yerine bu alanda çalışanların örgütlerinin katılımı ve katkısı ile düzenleme yapılması gerektiğini düşünmekteyiz.

İLİŞKİLİ YASALAR VE MADDELER

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası

İfade özgürlüğünü sınırlayan başlangıç maddesi, çoğulcu etnik yapıyı gözeterek farklı dil ve kültürlerin korunması ve geliştirilmesini devletin temel amaç ve görevleri arasında saymayan 5. maddesi,

Temel hak hürriyetleri genel sınırlamaya tabi tutan, gerçekte hak ve özgürlüklerin genel korunmasını düzenlemesi gereken hakların ve özgürlüklerin özüne dokunulamayacağına dair bir hükümden de yoksun olan 13. maddesi,

Temel hak hürriyetlerin kötüye kullanımını hareket-eylem unsurundan yoksun bir şekilde düzenleyen ve düşünce yasağı kategorisi yaratan 14. maddesi,

Temel hak ve hürriyetlerin kullanılmasının durdurulmasında geçici niteliğe yer vermeyen ve ulusalüstü insan hakları belgelerindeki standartlarla çelişir biçimde düzenlemeler içeren 15. maddesi,

Ölüm cezasına yer veren 17. maddesi, tutukluların da zorla çalıştırılabileceğini öngören 18. maddesi,

Kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkını zedeleyen yakalanan kişilerin yakınlarına haber verilmesini sınırlandıran, aynı zaman da gözetim altına almada ulusalüstü insan hakları belgelerinde öngörülmeyen gözetim sürelerini içeren 19. maddesi,

Özel hayatın gizliliğini düzenleyen ve gecikmesinde sakınca bulunan haller istisnasına yer vererek insanların üstünün, özel kağıtlarının ve eşyalarının aranmasına ve bunlara el konmasına olanak sağlayan 20. maddesi,

Konut dokunulmazlığı hakkını düzenleyen, ancak gecikmesinde sakınca bulunan haller istisnası ile idari mercilerce insanların konutlarına girilmesi, arama yapılması ve buradaki eşyalarına el konulması sonucunu doğuran 21. maddesi,

Haberleşme hürriyetini düzenleyen ancak gecikmesinde sakınca bulunan haller istisnası ile idarenin emri ile haberleşmeyi engelleme ve gizliliğine dokunma olanağı sağlayan 22. Maddesi,

Yerleşme ve seyahat hürriyetini düzenleyen ve getirdiği istisnalarla bu hürriyetin yargıç kararı olmaksızın idari makamlarca sınırlanması yolunu açan 23. Maddesi,

Din ve vicdan hürriyetini düzenleyen ve 14. maddeye atıfta bulunarak din ve inanç özgürlüğünü sınırlama yoluna giden, din derslerini ilk ve orta öğretim kurumlarında zorunlu okutulan dersler haline getiren ve böylece laiklik ilkesine aykırı olan, aynı zamanda inanç özgürlüğüne de zorunlu din derslerine yer vermek suretiyle devletin müdahalesi olanağını sağlayan 24. maddesi,

Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetini düzenleyen, fakat yer verdiği sınır-

lamalarla düşünce özgürlüğünü tamamen ortadan kaldıran, benimsenen-benimsenmeyen düşünce ayrımı getiren, aynı zamanda konuyla yasaklanmış dil kategorisi yaratan idari makamlara yazılı ve görsel yayınları toplatma yetkisi tanıyan 26. maddesi,

Bilim ve sanat hürriyetini düzenleyen, ancak getirdiği istisnalarla bu hakkın kullanımına önemli sınırlamalar getiren, yabancı yayınların ülkeye girmesini ve dağıtımını idarenin yetkisine bırakan 27. maddesi,

Basın hürriyetini düzenleyen kanunla yasaklanmış olan herhangi bir dilde yayın yapılamayacağı ve getirdiği sınırlamalarla düşünce suçu kategorisi yaratan basın yayın eserlerini gecikmesinde sakınca bulunan haller gerekçesiyle idare tarafından toplatılmasına olanak sağlayan 28. maddesi,

Basın araçlarının korunmasında özellikle istisna hükümleri getirmek suretiyle basın özgürlüğünün korunmasını değil, sınırlandırılmasını düzenleyen 30. maddesi,

Kamu tüzel kişilerinin elindeki basın dışı kitle haberleşme araçlarından yararlanma hakkını düzenleyen ve Anayasa'nın 13. maddesindeki genel sınırlamalara atıfla, bu alanda da özgürlüğü sınırlayan 31. maddesi,

Dernek kurma hürriyetini düzenleyen, ancak getirdiği koşullarla dernek kurmayı ve faaliyette bulunmayı izin sistemine bağlayan, dernekleri faaliyetten men edecek makam olarak gecikmesinde sakınca gerekçesiyle idari makamları yetkilendiren 33. maddesi,

Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını düzenleyen ve getirdiği izin sistemi ile ve idari makamlara toplantıyı erteleme yetkisi veren hükümleriyle, dernek, vakıf, sendika ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının kendi konu ve amaçları dışında toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleyemeyecekleri şeklindeki sınırlandırıcı hükmü içeren 34. maddesi,

Eğitim ve öğretim hakkı ve ödevi başlıklı, eğitim ve öğretimi belirli bir ideoloji doğrultusunda yönlendirmeyi hedefleyen, Türkçe'den başka hiçbir dilin eğitim ve öğretim kurumlarında Türk vatandaşlarına ana dilleri olarak okutulamayacağı ve öğretilmeyeceğini hüküm altına alan ve böylece ana dil yasağını getiren, toplumun çoğulcu etnik özelliğini ve kendi dil ve kültürlerini geliştirme hakkını engelleyen 42. maddesi,

Sendika kurma hakkını düzenleyen sendika hakkı çerçevesinde fiilen izin sistemini getiren en az on yıl bilfiil işçi olarak çalışma şartı ile sendikal hakların kullanımını zorlaştıran 51. maddesi,

Toplu iş sözleşmesi hakkını düzenleyen ve kamu çalışanlarını yalnızca toplu görüşme hakkı ile sınırlı tutan 53. maddesi,

Grev hakkı ve lokavtı eşit değerinde gören, lokavtı yasaklamayan ve grev hakkını keyfi nitelermelerle yasaklamaya elverişli tarzda düzenleyen, siyasal amaçlı,

dayanışma amaçlı ve genel grevi yasaklayan ve böylece ulusalüstü belgelere de aykırı düzenlemeler içeren 54. maddesi,

Gençliğin korunması başlıklı, gençleri belirli bir görüş doğrultusunda yetiştirmeyi ve gelişmelerini sağlamayı hedefleyen 58. maddesi,

Türk vatandaşlığı başlıklı, Türkiye Cumhuriyeti'nin çoğulcu etnik yapısını gözetmeyen anayasal vatandaşlığı etnik niteleme ile reddeden, kadın ve erkekler arasında ayırım yaparak Türkiye Cumhuriyeti yurttaşı erkeklerin, çocuklarının her durumda Türkiye Cumhuriyeti yurttaşı olduğu, ama yabancı babadan ve Türkiye Cumhuriyeti yurttaşı kadından doğan çocuğun vatandaşlığını kanuni düzenlemeye bırakan 66. maddesi,

Parti kurma, partilere girme ve partilerden ayrılmayı düzenleyen, siyasi partileri diğer demokratik kitle örgütleri (dernek, vakıf, sendikalar) olarak nitelemediği gibi, demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurları olarak gören, siyasi partilerin tüzük ve programlarını ve eylemlerini subjektif ölçütlerle sınırlandıran, memurların siyasi partilere giremeyeceğini öngören, siyasi partilere hazineden mali yardım yapmayı düzenleyen 68. maddesi,

Milletvekili seçilme yeterliliğini düzenleyen ve seçilme yaşını 30 yaş olarak belirleyen, devlet sırlarını açığa vurma, ideolojik veya anarşik eylemlere katılma veya tahrik gibi suçlarla milletvekili seçilmeyi sınırlandıran 76. maddesi,

Yasama dokunulmazlığını düzenleyen ve politik nedenlerle milletvekillerinin yargılanmasına ya da yargılanmamasına olanak sağlayıcı bu niteliği ile objektif ölçütleri taşımayan 83. maddesi,

TBMM görev yetiklerini düzenleyen ve yasama organının yetkisini 14. maddedeki istisnadan hareketle, genel ve özel af ilanı bakımından sınırlandıran 87. maddesi,

Kanun Hükmünde Kararname çıkarma yetkisini düzenleyen, sıkıyönetim ve olağanüstü hallerde temel hak özgürlükleri de içerecek şekilde kanun hükmünde kararname çıkarılmasına olanak sağlayan 91. maddesi,

Meclis soruşturması başlıklı ve politik tercihlere göre işlem yapılmasına olanak sağlayan 100. maddesi,

Cumhurbaşkanının görev ve yetkilerini düzenleyen ve yasama, yürütme ve yargı alanında olağanüstü yetkiler tanıyan 104. maddesi,

Devlet Denetleme Kurulu'nu düzenleyen ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarıyla, işçi ve işveren meslek kuruluşları, kamuya yararlı dernek ve vakıflarda da inceleme araştırma ve denetleme yetkisi tanıyan 108. maddesi,

Milli Güvenlik Kurulu'nu düzenleyen ve demokrasilerde halk iradesinin üstünlüğü ilkesine aykırılık teşkil eden 118. maddesi,

Olağanüstü Yönetim Usülleri başlıklı ve ağır ekonomik bunalım hallerinde de olağanüstü hal öngören 119. maddesi,

Yine şiddet hareketlerine ait somut eylemlerin görülmesini değil, ciddi belirti-

lerin ortaya çıkmasını olağanüstü hal ilanı için yeterli gören 120. maddesi,

Olağanüstü hallerle ilgili düzenleme başlıklı 121. madde, insan haklarının sınırlandırılması, sınırlamanın sınırı açısından sorumludur.

Sıkıyönetim, seferberlik ve savaş halini düzenleyen, sıkıyönetim kurumuna böylece yerveren, sıkıyönetim komutanlarını sivil idarecilere değil, Genelkurmay Başkanlığına bağlayan 122. maddesi,

Yargı yolu başlıklı, idarenin eylem ve işlemlerine sınırlamalar getiren, örneğin cumhurbaşkanının tekbaşına yapacağı işlerle yüksek askeri şuranın kararlarının yargı denetiminin dışında tutan olağanüstü haller, sıkıyönetim, seferberlik, savaş halinde ayrıca milli güvenlik, kamu düzeni, genel sağlık gibi nedenlerle yürütmenin durdurulması kararı verilmesini sınırlandıran 125. maddesi,

Mahalli idareler başlıklı ve mahalli idareler arasında il idaresini de sayan, böylelikle yerel yönetimler alanında ikili iktidara yol açan, ayrıca merkezi idarenin yerel yönetimler üzerinde vesayet yetkisine sahip olduğunu belirterek Avrupa Kentsel Şartı ve Avrupa Özerklik Şartı'na açıkça aykırılıklar taşıyan 127. maddesi,

Memurların görev ve sorumlulukları, disiplin kovuşturulmasında güvence başlıklı, memurların uyarma ve kınama cezalarına karşı yargı yoluna gidemeyeceklerini düzenleyen ve suç işlediği iddia edilen memurlara dokunulmazlık zırhı sağlayan ve onlar hakkındaki soruşturmaları idari merci iznine bağlı tutan 129. maddesi,

Yüksek öğretim kurumlarını düzenleyen, üniversiteleri ve öğretim üyelerini, devletin varlığı ve bağımsızlığı, milletin ve ülkenin bölünmez bütünlüğü gibi kavramlarla tehdit altında tutan, üniversitelerin mali ve idari özerkliğe sahip olmadığını içeren 130. maddesi,

Yüksek öğretim üst kuruluşları başlığını taşıyan ve üniversiteleri tam anlamıyla denetim altına alan, yöneten, yönlendiren hükümler içeren 131. maddesi,

Diyanet İşleri Başkanlığı'nı düzenleyen ve devletin resmi dininin İslam olduğunun ifadesi olan, Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş Yasası madde 1'e göre, **(İslam Dininin inançları, ibadet ve ahlak esasları ile ilgili işleri yürütmek, din konusunda toplumu aydınlatmak ve ibadet yerlerini yönetmek üzere; Başbakanlığa bağlı Diyanet İşleri Başkanlığı kurulmuştur.)** laik devlet ilkesi ile açıkça çelişen 136. maddesi,

Hakimlik ve Savcılık mesleğini düzenleyen ve hakimlerin idari görevleri yönünden Adalet Bakanlığına bağlı olduğunu düzenleyen 140. maddesi,

Devlet Güvenlik Mahkemeleri'ni düzenleyen ve istisnai nitelikteki bu mahkemelere yer verilen 143. maddesi,

Hakim ve savcıların denetimini Adalet Bakanlığına veren 144. maddesi,

Askeri Yargı başlıklı ve yargı birliği ilkesine aykırı, yargıç bağımsızlığı ve güvencesini içermeyen, sivilleri de hem olağanüstü dönemlerde hem de olağan

dönemlerde yargılama yetkisine sahip mahkemeler kuran 145. maddesi,

Anayasa Mahkemesi'nin kuruluşunu düzenleyen, askeri yargıç ve savcıların da seçilmesine olanak sağlayan, aynı şekilde amiraller ve generallerin de içinde yer aldığı üst kademe yöneticilerinin de seçilebileceği bir mahkeme olarak düzenleyen 146. maddesi,

Anayasa Mahkemesi'nin görev ve yetkilerini düzenleyen, anayasa değişikliklerinin yalnızca şekil bakımından incelenip denetlenebileceğini, olağanüstü haller, sıkıyönetim ve savaş hallerinde ise anayasa mahkemesine dava açılmayacağını öngören, anayasa mahkemesine yurttaşların dernek, vakıf, sendikaların ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının başvuruda bulunmasına olanak tanımayan 148. maddesi,

Yargıtay başlıklı ve Yargıtay üyelerinin Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca seçileceğini öngören, böylelikle adalet bakanı ve müsteşara üye seçme olanağını tanıyan ve Yargıtay cumhuriyet başsavcısının seçimini cumhurbaşkanına bırakan 154. maddesi,

Aynı gerekçelerle Danıştay kuruluşunu düzenleyen 155. maddesi,

Askeri Yargıtay'ı düzenleyen ve yargı birliği ilkesine aykırı olarak anayasada yer alan, aynı zamanda objektif olarak yargı bağımsızlığı ve yargıç güvencesinden yoksun oluş nedeni ile 156. maddesi,

Aynı gerekçelerle Askeri Yüksek İdare Mahkemesi'ne olanak sağlayan 157. maddesi,

Uyuşmazlık Mahkemesi'nin kuruluşuna olanak veren ve askeri yargının ortadan kalkması düşüncemizle uyumlu olarak; askeri yargı mercileri sözünün kaldırılması gereken 158. madde,

Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun oluşumunu düzenleyen ve adalet bakanı ve müsteşarının katılmasıyla yürütme organının yargı gücü üzerinde etkili olması sonucunu doğuran kararlarına karşı, yargı mercilerine başvurulamayacağı gibi hukukun üstünlüğü ilkesine aykırı düzenlemeler içeren 159. maddesi,

İnkılap Kanunlarının Korunması başlıklı ve 8 ayrı yasanın anayasaya aykırılığının öne sürülemeyeceğini düzenleyen 174. maddesi, (Bu maddede düzenlenen 2, 3, 7 ve 8. maddeler de özel hayatın düzenlenmesi, özel hayatta isim, lakap ve unvan kullanımı ve yine özel hayatta giysi kullanma gibi sınırlamaların kaldırılması gerektiği gerekçesiyle),

Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu

Yayın esaslarını düzenleyen ve demokrasinin çoğulculuk ilkesine aykırı olan 5. maddesi,

Danışma kurulları başlıklı ve milli güvenliğe ilişkin danışmanlığın Milli Gü-

venlik Kurulu Genel Sekreterliği gibi kadroları gizli ve Genel Sekreterinin asker kişilerden oluştuğu bir birim tarafından yerine getirilmesini düzenleyen 15. maddesi,

Milli güvenlik açısından yayınların men edilmesini düzenleyen başbakan veya görevlendireceği bakanın iletişim özgürlüğünü engelleyici düzenlemeler içeren 23. maddesi,

Yayınların idari birimlerce denetimine olanak sağlayan 31. maddesi,

Devlet Memurları Kanunu

Ödev ve sorumluluklar başlıklı ve Türk milliyetçiliğine sadakatle bağlı kalınacağına dair, devlet memurlarına ideolojik ve siyasi bir dayatmada bulunulan 6. maddesi,

Devlet memurlarının tarafsızlık ve devlete bağlılık başlığıyla siyasi partilere üye olamayacaklarını düzenleyen 7. maddesi,

Devlet memurlarının toplu eylem ve hareketlerde bulunma yasağını düzenleyen ve Şikayet ve müracaatların toplu olamayacağı yasağını getiren 26. maddesi,

Grev yasağı başlıklı, grev propagandasını da yasaklayan, kamu görevlilerinin her hangi bir grev ve veya grev teşebbüsüne katılamayacağını, destekleyemeyeceğini öngören 27. maddesi,

Terörle Mücadele Kanunu

İHD, Terörle Mücadele Kanununun tümüyle kaldırılmasını istemektedir.

Terör tanımlı başlıklı ve terörü çok geniş çerçevede alan, düşünce açıklamasını da terör sayan, yasanın 1. maddesi,

Cezaların artırılması başlıklı, cezaların yarı oranında artırılmasına, aynı zamanda cezanın yukarı sınırının da aşılabileceğine ilişkin olan 5. maddesi,

Açıklama ve yayınlama başlıklı, basın özgürlüğünü engelleyen 6. maddesi,

Terör örgütleri başlıklı ve Şiddet içermeyen toplulukları da terör örgütü olarak niteleyip cezalandıran ve propaganda yapanlara hapis cezası öngören 7. maddesi,

Devletin bölünmezliği aleyhine propaganda suçunu düzenleyen ve düşünce açıklamayı suç kapsamına alan 8. maddesi,

Cezaların infazında ayrımcılık yapan ve her bir tutuklu ya da hükümlünün özel durumunu gözetmeksizin tecrit amaçlı olarak tek kişilik ve üç kişilik özel infaz kurumları öngören, bu infaz kurumlarını masumluk karinesine aykırı olarak tutuklular için de öngören, tutuklu ve hükümlülere tanınan özel yaşamı düzenleme hakkı olarak oda sistemine yaklaşmayan, ikinci kez cezalandırma amacıyla gündeme getiren 16. maddesi,

Şartla salıverilme başlıklı ve cezaların infazında eşitsizlik yaratarak bu kanun kapsamına giren suçlardan ceza alanların mahkumiyet süresinin 4'te 3'ünü çek-

meleri şartına bağlayan 17. maddesi,

Türk Ceza Kanunu

Halkı askerlik hizmetinden soğutmak suçunu düzenleyen 155. maddesi,

Cumhurbaşkanına hakareti düzenleyen 158. maddesi,

Devlet organlarına hakareti düzenleyen 159. maddesi,

Kanunun cürüm saydığı neşriyatı nakletmeyi cezalandıran 162. maddesi,

Suç işlemeye tahriki düzenleyen 311. maddesi,

Yine aynı şekilde halkı sınıf, din, ırk, mezhep ve bölge farklılığı gözeterek kin ve düşmanlığa tahrik etme suçunu düzenleyen 312. maddesi,

Olağanüstü Hal Kanunu

Ağır ekonomik bunalım hallerinde de olağanüstü hal ilanını öngören ve örgütlü toplum yaşamının bütününe tehdit etme koşulu yerine, yalnızca ciddi belirtilerin ortaya çıkmasına dayalı olarak ilan edilmesini öngören 1. maddesi,

Temel hak ve hürriyetlerin özüne dokunma yasağına ilişkin hiçbir atıfta bulunulmadan, temel hak ve hürriyetlerin nasıl sınırlanacağına ve nasıl durdurulacağına ilişkin düzenlemeleri içeren 2. maddesi,

Yine ağır ekonomik bunalım ve ciddi belirti ölçütünden hareketle olağanüstü hal ilan edileceğini düzenleyen ve karar almadan önce milli güvenlik kurulunun görüşünü alma şartı getiren 3. maddesi,

Temel hak ve özgürlüklerin kanun hükmünde kararnamelerle düzenlenemeyeceği ilkesine aykırı olarak KHK çıkarılmasına olanak sağlayan 4. maddesi,

Temel hak ve özgürlüklerin idari kararlarla sınırlanması sonucunu doğuran 9 ve 11. maddeleri,

Silah kullanma yetkisini, orantı ve yakalama amacını aşar tarzda doğruca ve duraksamadan hedefe ateş edilebileceğini düzenleyen 23. maddesi,

Mahalli idarelere ait yetkilerin, il valisinin ve kaymakamların onayı ile yürürlüğe girmesi şartını getiren ve böylece mahalli idarelerin özerkliğini yok eden 27. Maddesi,

İçişleri bakanı, olağanüstü hal bölge valisi ve il valilerine tanınan yetkilerin kullanılmasıyla ilgili idari işlemlere karşı açılacak davalarda yürütmenin durdurulması kararı verilemeyeceğine ilişkin 33. maddesi,

Olağanüstü Hal Bölge Valiliği İhdası Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (285 Sayılı KHK)

Kamu personelinin görev yerlerinin OHAL valisi tarafından değiştirilmesine olanak sağlayan, yerleşim birimlerini boşaltma ve yerlerini değiştirme yetkisi vali emrindeki görevliler hakkında Memurin Muhakematı Hakkında Kanuna göre

işlem yapılacağı yazılı olması, mücavir illerin olağanüstü hal bölge valisinin talebi ve işleri bakanının teklifi, başbakanın onayı ile belirleneceği şeklindeki hüküm, bölge valisinin yetkilerde gerekli gördüklerini, asayiş komutanına devre-deceğine dair görev ve yetkiler başlıklı 4. Maddesi,

Dava açılmasını düzenleyen ve yukarıda sözünü ettiğimiz olağanüstü hal bölge valisine tanınan yetkilerin kullanılmasıyla ilgili idari işlemler hakkında iptal davası açılmayacağına dair 7. maddesi,

Ayrıca yukarıda sözü edilen mücavir il statüsü kanunlar ya da KHK'ler ile tayin ve tespit edilmiş değildir. Belirtilen durumda hem OHAL uygulanan bölgelerin sınırları genişletilmekte, hem de bu genişletme TBMM iradesi aranmaksızın yapılabilmektedir.

Olağanüstü Hal Bölge Valiliği ve Olağanüstü Halin Devamı Süresince Alınacak İlave Tedbirler Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (430 Sayılı KHK)

Basın yayın araçlarının bölgeye girişini vali emriyle yasaklayan ve bu konuda yargı kararına gereksinme duymayan, kişileri vali emriyle yaşadıkları bölgeden, bölge dışına çıkarılmasına olanak sağlayan 1. maddesi, (Örneğin Evrensel gazetesini yaklaşık 2 yıldır OHAL bölgesine sokulmamaktadır, 2000'de Yeni Gündem Gazetesi yayınlandıktan 1 hafta sonra ve bu şekilde bölgeye başka dergi ve gazetelerde sokulmamaktadır. Böylece bilgilendirme hakkına aykırı yasal durum ve uygulama söz konusudur.)

Bölge valisine sendikal faaliyetleri durdurma veya izine bağlama yetkilerini tanıyan 2. maddesi,

Kamu görevlilerini başka bölgelere görevlendirme yetkisini OHAL Bölge valisine veren, Bölge Valisine, cumhuriyet başsavcılarında dava açılması için istekte bulunma yetkisini veren ve bu isteklerin de yerine getirileceğini hükme bağlayan, hükümlü ve tutukluları cezaevinde tekrar gözaltına alma yetkisi tanıyan, özel ve tüzel kişilerin üzerlerini, ev ve işyerlerini arama yetkisini tanıyan ve bu içerikleriyle temel insan haklarını ihlal edilmesinin sonuçlarını doğuran 3. maddesi,

Basın yayın organlarında çıkan haber ve yorumlar konusunda artırılmış cezalar öngören 5 ve 6. maddeleri,

İçişleri bakanı, olağanüstü hal bölge valisi ve il valilerine tanınan yetkilerin kullanılmasıyla ilgili haklarında cezai, mali ve hukuki sorumluluk iddiası ileri sürülemeyeceğine ve bu maksatla herhangi bir yargı merciine başvurulamayacağına dair hukuk devletine aykırı 8. maddesi,

Polis Vazife ve Selahiyet Kanunu

Polisin genel emniyetle ilgili görevlerini sayarken yurttaşın kişi özgürlüğü ve

güvenliği hakkını ihmal eden ve genel tanımlamalarla yetkili amir tarafından verilecek sözlü emirlerin derhal yerine getirileceğini öngören 2. maddesi,

Polisin insanların parmak izlerini ve fotoğraflarını almaya yetkili olduğuna dair 5. maddesi,

Sinema ve tiyatro gibi kültürel faaliyetlerin gerçekleştirilebileceği yerlerin önceden izin alma koşuluna bağlı olarak açılacağına, izin alınmadan açılan yerlerin ise kapatılacağına dair hükümler içeren 7. maddesi,

Yargı kararı olmaksızın polisçe kesin delil elde edilmesi halinde ve mahallin en büyük mülki amirinin emri ile işyerlerinin, derneklerin, sendikaların, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının polis tarafından kapatılacağı ve faaliyetlerinin men edileceğini öngören 8. maddesi,

Polisin, ahlak ve umumi terbiye ölçütü ile şarkı veya sözleri içeren plakları, izinsiz gösterilen veya elde edilen filmleri, yazı ve resimleri alacağına dair, ayrıca toplantı ve gösteri yürüyüşü, dernek, meslek kuruluşu ya da sendikaların genel kurulları, seyahat özgürlüğünün sağlanması, öğretim ve eğitim özgürlüğünün sağlanması ve güvenlik nedenleriyle umuma açık yerlerde, öğrenci yurtlarında, kentin ya da öteki yerleşme birimlerinin giriş ve çıkış yerlerinde veya ana caddelerinde seyreden taşıt araçlarında kişilerin üstlerini, araçlarını, eşyalarını arayacağına dair kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkını yok eden ve Türkiye’de bir idari pratik olarak İstanbul, Ankara, İzmir gibi kentlerde, bazı dönemler her hafta ‘huzur operasyonu’ adı altında yapılan uygulamaları kapsayan 9. maddesi,

Polisin, genel ahlak ve edep kurallarına aykırı utanç verici toplum düzeni bakımından tasvip edilmeyen tavır ve davranışta bulunanlar ile bu nitelikte söz, şarkı, müzik veya benzeri gösteri yapanları genel ahlak ve edebe aykırı film, plak, video ve ses bantları yapanları ve satanları, yargı kararına ihtiyaç olmaksızın engelleyeceği, yasaklayacağı şeklindeki hüküm ile video ve ses bantlarını piyasaya çıkarılmadan önce mahallin en büyük mülki amirine vermek zorunluluğunu getiren 11. maddesi,

Gecikmesinde mahzur bulunan diğer hallerde suç işlendiğine veya suça teşebbüs edildiğine dair haklarında kuvvetli iz ve delil bulunan sanıkları yakalayacağına dair olan ve soruşturma konusunun açığa çıkması bakımından kesin bir mahsur doğmuyorsa kişinin yakalandığının yakınlarına derhal duyurulacağı şeklinde olan ve fakat genel bir uygulama olarak kişilerin yakınlarına haber verilmemesi sonucunu doğuran 13. Maddesi,

Polisin silah kullanmaya yetkili olduğunu düzenleyen ve bu yetkiyi herhangi bir orantı gözetmeksizin tanıyan 16. maddesi,

Polisin suç işlenmesini önlemek veya işlenmiş suçların faillerini ele geçirmek için kişilerden kimliğini sorabileceğine dair hükmünü içeren, kişi özgürlüğünü ve güvenliğini tehdit eder mahiyetteki 17. maddesi,

Polisin üniversite binalarına ve eklentilerine girmesine olanak sağlayan 20. maddesi,

Gazete ve dergilere abone yazmak için Matbuat Kanununa göre alınmış bir belge şartını getiren 21. maddesi,

Kişi ve toplulukların oyun ve temsil verebilmeleri için mülki idare amirliğine en az 48 saat önce izin için başvuru zorunluluğu getiren Ek 1. maddesi,

Polisin, devletin bütünlüğü genel güvenliği ve anayasa düzeni ile ilgili yaptığı suç soruşturmaları nedeni ile kişilerden ikametgah ve iş adreslerinden ayrılmalarını isteyeceğine dair hukuk devletine aykırı tasarruflara olanak veren ek 3. maddesi,

Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu

Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkını daha kullanmadan, kanunların suç saymadığı belirli amaçlar şartına bağlayan, yabancıların Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları tarafından düzenlenecek toplantı ve yürüyüşe katılmalarını İçişleri Bakanlığının iznine tabi tutan 3. maddesi,

Toplantı ve gösteri yürüyüşleri yapılacağı yerleri idarenin belirleyeceği ve bunun dışındaki yerlerde toplantı ve gösteri yürüyüşü yapılamayacağını öngören 6. maddesi,

Toplantı ve gösteri yürüyüşü yapma hakkının kullanımını zorlaştıran 18, yerine 21 yaşı doldurma şartını getiren ve en az 7 kişiden oluşan bir düzenleme kurulu öngören, düzenleme kurulu üyelerinin toplantının yapılacağı yerde sürekli ikametgahlarının bulunması ve bunların belgelendirilmesi zorunluluğunu getiren 9. maddesi,

Toplantı için toplantıyı düzenleyenlerin bildirimde bulunmasını, toplantının yapılmasının en az 72 saat önce mülki idare makamlarına haber verilmesini zorunlu gören 10. maddesi,

Hükümet komiseri ve yetkilerini düzenleyen ve toplantıyı teknik ses alma cihazları, fotoğraf ve film makineleri gibi araçlarla tespit ettireceğini öngören ve bunun pratikte polis tarafından gerçekleştirilmesi sonucunu doğuran, düşünce suçu yaratma anlayışının bir ürünü olarak uygulanan, 13. maddesi yeniden düzenlenmesi gerekir.

Toplantının yasaklanması veya ertelenmesini düzenleyen ve ihtimallere dayalı olarak toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının yasaklanmasını ya da ertelenmesi sonucunu doğuran 17. maddesi,

Ayrıca il ve ilçelerde bütün toplantıların yasaklanması yetkisinin idari makam olan bölge valisine tanınması, toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının güvencede olmadığını gösteren 19. maddesi.

Dernekler, vakıflar, sendikalar ve kamu kurumu niteliğindeki meslek örgütle-

rinin kendi konu ve amaçları dışında toplantı ve gösteri yürüyüşleri düzenleyemeyeceklerine dair 21. maddesi,

Toplantı ve gösteri yürüyüşlerini düzenleyen ve kanunların suç saydığı nitelik taşıyan afiş, pankart, döviz, resim, levha, taşınarak veya bu nitelikte sloganlar söylenerek veya ses cihazları ile yayınlanarak, bilimsel, ticari, ekonomik veya gelenek ve görenekler dışında kanunların suç saydığı maksatlar için bildirimde belirtilen amaç dışına çıkılarak ve benzeri gerekçelerle yapılan toplantıların ve gösteri yürüyüşlerinin kanuna aykırı olduğunu bildiren 23. maddesi,

Esasen İHD, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasasının, toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının önceden izne tabi olmaksızın kullanılan bir hak oluşu nedeni ile tümüyle yeniden düzenlenmesini talep etmektedir.

Dernekler Kanunu

Tek bir amaçla dernek kurulabileceğini öngören 1. maddesi,

Dernek kurma hakkını memurlar ve düşünce suçu işleyenler açısından (312., 536, ve 537. maddeleri) sınırlandıran 4. maddesi,

Kurulması yasak olan dernekler başlığı altında, demokrasinin katılımcılık ilkesine, yine demokrasinin çoğulculuk (plüralizm) ilkelerine aykırı düzenlemelerin, bazı ad ve işaretlerin kullanılması yasağını içeren ve dil ve kültür yasaklarını getiren 6. maddesi,

Uluslararası faaliyet yasağını getiren ve insan haklarının uluslararası bir dayanışma, gözetim ve denetim gereği ile çelişen 7. maddesi,

Türkiye’de kurulan derneklerin yurtdışındaki faaliyetlerini izin sistemine bağlayan ve zorlaştıran 11. maddesi,

Yine yurtdışında kurulan derneklerin Türkiye’deki faaliyetlerini izin sistemine bağlayan 12. maddesi,

Derneklere üye olma hakkını yargıçlar açısından sınırlandıran ve adalet bakanının vereceği izne tabi tutan, diğer kamu görevlileri için ise bakanlığın iznine tabi tutan 16. maddesi,

Yasak faaliyetler adı altında derneklere sınırlamalar getiren 37. maddesi,

Öğrenci derneklerinin amaç ve faaliyetlerini sınırlandıran 38. maddesi,

Kamu hizmeti görevlilerinin kuracağı derneklerin amaç ve faaliyetini sınırlandıran 39. maddesi,

Derneklerin sivil savunma alanında öğretim ve eğitim faaliyetlerinde bulunamayacağına dair düzenleme getiren ve sakıncaları 17 Ağustos Marmara depreminde ortaya çıkan 40. maddesi,

Yabancı dernek ve kuruluşlarla ilişkiyi düzenleyen ve yurtdışı ilişkiyi izne tabi tutan 43 maddesi,

Derneklerin bildiri yayınlamasını sansüre tabi tutan ve bildiri yayınlamadan önce savcılık ve mülki idare amirliğine verilmesini zorunlu kılan, 24 saat geçmeden önce de bildiri ve beyannamelerin yayınlanamayacağını öngören 44. maddesi,

Derneklere polisin her zaman girmesi yolunu açan, kanunların yasak ettiği her türlü rejim, doktrin ve ideolojileri temsil eden yazılı ve görsel malzemenin bulunması durumunda polisin müdahalesine olanak veren 48. maddesi,

Suç kaynağı haline gelen derneklerin kapatılmasını düzenleyen ve kapatılmalarını kolaylaştıran 53. maddesi,

Derneklerin valiliklerce faaliyetten alı konulmasını yolunu açan ve mahkemeye tek taraflı olarak valilik iddialarının üzerinden intikal ettirilen dosyaya derneklerin müdahale olanağını ortadan kaldıran 54. maddesi,

Derneklerin dış ülkelerdeki gerçek veya tüzel kişilerden yardım almasını İçişleri Bakanlığının iznine bağlı kılan ve keyfi olarak yardım ilişkisine engel olunması sonucunu doğuran 60 maddesi,

Hükümet komiserinin görev ve yetkilerini düzenleyen ve toplantıların teknik araçlarla tespit edileceğine dair düzenleme getiren 68. maddesi,

Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının yurtdışında kurdukları dernekleri bile ulusal hukuka tabi kılan 72. maddesi,

Dernekler Yasası'nın kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarına, işçi ve işveren sendikalarına da uygulanacağını da öngören 92. maddesi,

İHD, dernek kurma hakkının önceden izin alınmaksızın kullanılan haklardan olduğu ve Dernekler Kanunu'nun bir bütün olarak yasaklama rejimine dayandığı gerekçesiyle, yasanın yeniden ve bir bütün olarak düzenlenmesi gerektiği görülmüştür.

Nüfus Kanunu

Çocukların doğumla babasının soyadını alacağına, milli kültür, ahlak kuralları, örf ve adetlerimize uygun düşmeyen adların çocuklara konulamayacağına dair, kadın erkek eşitliği gözetilerek ad konusunda çok kültürlü toplumumuzun özelliklerini dikkate alacak şekilde düzenleme yapılması gereken 16. maddesi bakış açımız çerçevesinde değiştirilmesini öneriyoruz.

Evlenmeler başlıklı ve karı sözcüğünü içeren, erkeğin kadının aile kütüğüne getirilemeyeceğini öngören kadın erkek eşitliğinin gözetilmediği 23. maddesi,

Din ve herhangi bir arza sebebiyle vücuttaki şekil değişikliklerinin nüfus kütüğüne yazılmasının birey hakları açısından insan haklarına aykırı olan 47. maddesi,

Soyadı Kanunu

Çok kültürlü toplum ilkesine aykırı bir şekilde yorumlamaya müsait olan 3. maddesi, Soyadı seçme vazifesi ve hakkını evlilik birliğinin reisi olan kocaya aittir şeklinde eşitlik ilkesine aykırı şekilde düzenleyen ve bu konuda eşlerin irade özgürlüğüne olanak tanımayan 4. maddesi,

Sinema, Video ve Müzik Eserleri Kanunu

Bilim ve sanat özgürlüğünü ihlal eden nitelikte ve denetim mekanizması getirilen 3. maddesi, kayıt ve tescil koşulu getirilerek denetim yolunu açan 5. maddesi, denetimi düzenleyen ve sanat eserlerinin önceden sansürü anlamına gelen 6. maddesi, eserlerin dağıtım ve gösterimini idarenin yasaklayabileceğini öngören ve bu düzenlemesi ile hukukun üstünlüğü ilkesine aykırılık teşkil eden 9. maddesi,

Basın Kanunu

Mevkute yayımı konusunda 21 yaşını bitirmiş bulunma koşulunun 18 yaş olarak düzeltilmesi gereken 5. maddesi,

Basında mesuliyet başlıklı ve sorumlu yazışları müdürlerini suç ve cezaların şahsiliği ilkesine aykırı olarak cezalandıran, ayrıca kanunla yasaklanmış herhangi bir dil yasağını getiren 16. maddesi,

Yabancı ülkelerde yayınlanan eserlerin Türkiye'ye sokulmasını ve dağıtılmasını bakanlar kurulunun yasaklamasına olanak veren 31. maddesi,

Yargı kararı olmaksızın, dergi ve kitapların toplatılmasına olanak sağlayan Ek 1. maddesi,

Radyo ve Televizyonların Kuruluşu ve Yayınları Hakkında Kanun

Özel radyo ve televizyon kuruluşunu izin koşuluna bağlayan, ruhsata ilişkin kararlara karşı yargı yolunu kapalı tutan, sınırı belirsiz yasaklamalar içeren, yayınların içerik açısından denetlenebilmesine olanak veren, RTÜK'nun başbakanlığa bağlı olduğunu düzenleyen, yayın ilkelerini belirleyen 4. maddesi, yayının başbakanlık tarafından men edilebilmesi, ön denetlemeye olanak vermesi ve bu suretle sansür uygulaması niteliğinde olan 25. maddesi, yayının suç oluşturmasını ve yargı kararı olması şartını aramaksızın idareye bir yıla kadar yayın durdurma yaptırımını uygulama yetkisi veren 35. maddesi, yargı kararlarını uygulamayan televizyonlara RTÜK'nun ceza vermesi olanağını sağlayan 28. maddesi,

Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun

Memurlar hakkındaki suç iddialarının idari makamların izni ile kovuşturulması sistemini getiren, özellikle işkencenin önlenmesi açısından doğurduğu büyük sakıncalar nedeniyle işkence suçunu işleyenler açısından kapsam dışı tutulması gereken 3, 5, 6, 7, 8 ve 9. maddeleri,

V. BÖLÜM

AZINLIK HAKLARI VE KÜRT SORUNU

AZINLIK HAKLARI

Azınlıkların Korunması İlkesi Açısından Değerlendirme ve Öneri

Dünyada azınlık haklarının neler olduğu değil, ‘azınlık’ın tanımı konusunda bir uzlaşma bulunmamaktadır. Ancak azınlıkların sahip olması gereken hakların listesi ve içeriği giderek genişleme eğilimini taşımaktadır.

AGİK Kopenhag Belgesi (1990), azınlıkların ne gibi hakları olduğunu belirlemiştir. Bunlar, dil, din, kültür, eğitim ve öğretim gibi haklardır.

Türkiye’de, 24 Temmuz 1923 tarihli Lozan Antlaşması’nın sonucu olarak Rum, Musevi ve Ermeni yurttaşlarımız, statü olarak, azınlık kabul edilmektedir. Adı geçen antlaşmanın Azınlıkların Korunması başlıklı 37-45. maddeleri, azınlıkları ve hakları düzenlemektedir. Antlaşmanın 39. maddesinin 4. paragrafı aynen şöyledir.

“Herhangi bir Türk yurttaşının gerek özel ya da ticari ilişkilerinde, gerek din, basın ya da her türlü yayın konusunda ve gerek toplantılarında herhangi bir dili serbestçe kullanmasına karşı hiçbir sınır konulmayacaktır.”

İHD, herhangi bir toplum kesimi için statü önermeksizin, Kopenhag Belgesinde azınlıklar için öngörülen hakların tanınmasının hem Lozan Antlaşması’nın bir gereği olduğunu, hem de çoğulcu demokratik sisteme sahip olmanın gereği olduğunu savunmaktadır.

BM, Avrupa Konseyi, AGİK, Avrupa Birliği gibi uluslararası toplulukların çalışmalarında azınlık haklarına özel bir önem verilmektedir. Azınlıkların ya da başka bir deyişle farklı olanların, genel olarak dünyanın ya da içinde yaşadıkları toplumun zenginliği olduğu anlayışı yerleşmektedir.

Çeşitliliğin ise demokratik, çoğulcu bir toplum için tehlike değil, birleştirici ve zenginleştirici bir unsur olduğu artık ortak kabul gören bir görüştür. Gelişme, çoğunluğun sahip olduğu hakların tümünün azınlık ya da farklı olanlara da tanınması yönündedir.

Bu çerçevede, dünyadaki gelişmeleri görüp, ülkemizin çoğulcu etnik ve kültürel yapısının bir zenginlik kaynağı olduğu gerçeğinden hareketle pozitif düzenlemeler yapılmalıdır.

Bu konuda ulusalüstü belgeler yol gösterici olacaktır. Bu belgeleri saymak gerekirse, BM, Ulusal ya da etnik, Dinsel ve Dil Azınlıklarına Mensup Kişilerin Hakları Bildirgesi, Avrupa Konseyi Ulusal Azınlıkların Korunması Hakkında Çerçeve Sözleşmesi, Avrupa Bölge ve Azınlık Dilleri Sözleşmesi, bunlar arasındadır. Türkiye yukarıda sayılan ulusalüstü insan hakları belgelerini onaylamalıdır.

KÜRT SORUNUNA İNSAN HAKLARI VE DEMOKRASİ SORUNU OLARAK BAKIYORUZ

İHD, Türkiye'nin insan hakları ve demokrasi sorunlarına ilişkin değerlendirmelerinde, çalışma programlarında da yer alan şu ana görüşü savunuyordu: **Türkiye'nin temel sorunu insan hakları ve demokrasi sorunudur. Bu sorunun en önemli halkası da Kürt sorunudur.** Bu bakış açısı, Kürt sorununu azınlık sorunu olarak gören bakış açısını reddeder. Çünkü ülkemizdeki Kürt nüfusu, kendisini bazen asli, bazen temel kurucu unsurlardan, bazen de toplumun çeşitli etnik kökene sahip üyeleri gibi, herkes ile eşit hak sahibi olarak gördüklerini ifade etmektedirler. Dolayısıyla, Kürt sorunu, Türkiye'nin anayasal ve yasal sisteminin bütününden ayrı ele alınamayacak bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplum olarak herkes üzerinde travma yaratan etkileri olan ve 16 yıl süren bir silahlı çatışma dönemi yaşanmıştır. Toplumumuz yaralanmıştır ve etnik kökenlerimizin farklı olması, acılarımızın ayrı olduğunu göstermez. Bu çerçevede Kürt kökenli yurttaşlarımızın yaşadıkları sorunlar irdelendiğinde, ortaya anayasal ve yasal sistemden kaynaklanan (dil yasakları, kültür yasakları, anadilde eğitim ve öğretim yasakları gibi), 1978 yılından bu yana bölgenin sıkıyönetim ve olağanüstü yönetim usulleri ile yönetildiği, temel hak ve özgürlüklerle ilgili, ülkenin diğer bölgelerinde şikayet konusu olan haklar ve özgürlüklerin de kullanılmasının sınırlandırıldığı, ekonomik ve sosyal koşulların bozuk olduğu, bireyler ve sosyal sınıflar arasındaki gelir dağılımı adaletsizliğinin yanında bölgeler arasındaki dengesizliklerin de büyük olduğu koşulların yaşandığı görülmektedir. Türkiye'nin anayasal ve yasal sisteminin, çoğulculuk ilkesini yadsıdığı, gerek siyasal düşünce ve örgütlenme, gerekse genel olarak herkes için ifade özgürlüğü hakkının tanınmadığı, ülkemizin çoğulcu etnik ve kültürel yapısını kucaklayacak, herkesin kendisini ifade ettiği bir anayasadan, o anayasa tarafından belirlenmiş bir yurttaşlık anlayışından uzak olduğu bilinmektedir. O nedenle, hızla Türkiye geneli için insan hakları ve demokratik standartların evrensel ölçeklere yükseltilmesi zorunludur. Türkiye'nin, Türkiye halkının tümünü kucaklayacak, tüm halkın dilini, kültürünü koruma ve geliştirebilmesine olanak verecek bir anlayışla hazırlanmış, tüm yurttaşları eşit gören ve olanaklarını ve özelliklerini özgürce geliştirebilecekleri bir anayasaya ihtiyacı vardır. Kürt sorunu, insan hakları ve demokrasi sorunu olarak görüldüğünde, çoğulculuk ilkesine uygun düzenlemeler yapıldığında, devlet tüm farklı düşünce, inanç, dil ve kültürlere eşit mesafe takındığında sorunlar çözülecektir. Çözümün, toplumun çoğulcu etnik ve kültürel yapısının, anayasal ve yasal ölçekte kucaklanması ile bulunacağına inanıyoruz. O nedenle, anayasal vatandaşlık ilkesinin gereklerinin yapılmasının sorunların çözümünde anahtar rolü olduğunu düşünüyoruz. Bu çerçevede;

OHAL'in daha fazla uzatılmadan, normalleşmeye geçilmesi, köye dönüş için yurttaşların iradelerine saygılı olunması ve köylerin tamir edilmesi ve yurttaşlara maddi destekler sunulması, gelir dağılımının düzeltilmesi için uygun önlemlerin hızla alınması, işsizliğin ortadan kaldırılması için yatırımların hızlandırılması, köy koruculuğu uygulamasından vazgeçilmesi gerekir. Anayasadan başlamak üzere, ifade özgürlüğü, dil ve kültür özgürlüğü, ana dilde eğitim ve öğretim hakkının önündeki yasaklayıcı hükümlerin kaldırılması, devletin amacı ve görevinin farklı dil ve kültürlerin korunması ve geliştirilmesi bakış açısıyla yeniden şekillendirilmesi, sorunu çözecek anahtardır. Bu ve benzeri öneriler (fiilen OHAL uygulaması ve koruculuk sistemi hariç) Türkiye'nin bütünü içindir. Her farklı toplum kesimi içindir.

İLİŞKİLİ YASALAR VE MADDELER

Dil, din, kültür, eğitim ve öğretim özgürlüğü açısından Kopenhag Kriterleri ile ilişkilendirilebilecek haklar

Kısa Açıklama: Aşağıda yer alan düzenlemeler, çoğulculuk ilkesi başlığı altında da yer almaktadır. Esasen İHD, demokrasinin çoğulculuk ilkesine saygı gösterildiğinde, bir toplumda herhangi bir şekilde farklı durum ve konumda olan insanların haklarının ve özgürlüklerinin o insanlara azınlık gibi bir statü tanınmaksızın ya da onları azınlık olarak nitelermeksizin gerçekleştirilebileceğine inanmaktadır. Esasen dünyadaki gelişme de çoğulculuk ilkesinin kabulü doğrultusundadır. O nedenle AGİK Kopenhag Belgesi'nde (1990) de yer alan düzenlemelerle karşılaştırma yapılmak suretiyle aşağıdaki yasalar ve maddeler ilişkilendirilmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası

26. maddedeki düşüncelerin açıklanması ve yayılmasında kanunla yasaklanmış herhangi bir dilin kullanılmayacağına dair hükmün, 27. maddedeki, bilim ve sanatla sınırlanmış özgürlük alanının, 28. Maddesindeki, kanunla yasaklanmış olan herhangi bir dilde yayın yapılamayacağına dair hükmün, 42. maddedeki, Türkçe'den başka hiçbir dilin, eğitim ve öğretim kurumlarında Türk vatandaşlarına ana dilleri olarak okutulmayacağına ve öğretilmeyeceğine dair hükmün,

Siyasi Partiler Kanunu

43. maddedeki, Türkçe'den başka dil ve yazı kullanılmayacağına, 78. Maddesindeki dil, ırk, renk, din ve mezhep ayrımı yaratmak vesair herhangi bir yoldan bu kavram ve görüşlere dayalı amaç, bölge, ırk, belli kişi, aile zümre veya cemaat, din mezhep veya tarikat esaslarına dayanamayacağına veya adlarını kullanamayacaklarına, sınıf egemenliğini savunmayı ve bu amaca yönelik faaliyeti yasaklayan hükümlerinin (bu hükümlerin sınırları belirsizdir ve hür tür yorumu açıktır. Bu nitelikleri ile çoğulculuk ilkesinin yaşama geçmesinde zorunludur. O nedenle yeniden ve ilkenin yaşama geçmesine olanak verir tarzda düzenlenmesi gerekir), 81. maddedeki, milli veya dini kültür veya mezhep veya ırk veya dil farklılığına dayanan azınlıklar bulunduğunu ileri sürmek, Türk dilinden veya kültüründen başka dil ve kültürleri korumak, geliştirmek ve yaymak yoluyla azınlıklar yaratarak millet kültür-lülüğünü bozulması amacını güdenler ve bu yolda faaliyette bulunamazlar, Tüzük ve programlarının yazımı ve yayınlanmasında, açık veya kapalı salon toplantılarından, mitinglerinde, propagandalarında Türkçe'den başka bir dil kullanamazlar, şeklindeki hükmün, 82. maddedeki, bölgecilik amacını güdemeyeceklerini ve amaca yönelik faaliyette bulunamayacaklarını düzenleyen hükümlerin, 89. Maddesinde yazılı ve Diyanet İşleri Başkanlığına eleştirel

yaklaşımları da yasaklayıcı tarzda yorumlanabilen hükmünün,

Dernekler Kanunu

5. maddedeki, ırk, din, mezhep, kültür ve dil farklılığına dayanan azınlıklar bulunduğunu ileri sürmek veya Türk dilinden veya kültüründen ayrı dil ve kültürleri korumak, geliştirme veya yaymak amacıyla dernek kurulamayacağına ilişkin hükmün, 6. maddedeki, tüzük ve diğer dernek mevzuatının yazımı ve yayınlanmasında ve her tür toplantılarında kanunla yasaklanmış dilleri, dernekçe düzenlenen veya dernek adına iştirak edilen açık veya kapalı yer toplantılarında kanunla yasaklanmış dillerle yazılmış pankart, levha, plak, ses ve görüntü bandı, broşür, el ilanı, beyanname ve benzerlerini kullanmalarını yasaklayan hükümlerinin,

903 Sayılı Medeni Kanun'da değişiklik yapan Yasanın

Vakıf başlıklı 74. maddesindeki, kanuna, ahlaka ve adaba veya milli menfaatlere aykırı olan veya siyasi düşünce veya belli bir ırk veya cemaat mensuplarını desteklemek gayesi ile kurulmuş olan vakıfların tesciline karar verilmeyeceğine dair hükmün,

Nüfus Kanun

16. maddedeki, milli kültürümüze, örf ve adetlerimize uygun düşmeyen adların konulamayacağına dair hükmün,

İl İdaresi Kanun

2. maddedeki, Türkçe olmayan köy adlarının değiştirilmesini düzenleyen hükmün,

Yabancı Dil Eğitimi ve Öğretimi Kanunu

2. maddedeki, 'Türk vatandaşlarına ana dilleri, Türkçe'den başka hiçbir dille okutulamaz ve öğretilemez' şeklindeki hükmün,

Sinema Video ve Müzik Eserleri Kanunu

1. maddedeki, sinema ve müzik hayatına milli birlik, bütünlük ve devamlılık açısından düzen ve ölçü kazandırmayı amaçlayan düzenlemenin, 2. maddedeki, Türk sinema, müzik ve sanat ürünlerinin teşvik eden düzenlemenin, 3. maddedeki, denetim yoluyla milli kültür, örf ve adetlere uygunluğun denetlenmesini öngören düzenlemenin, 9. maddedeki, idareye örf ve adetlerimize aykırı bulunan eserleri yasaklama yetkisi veren düzenlemelerinin,

Terörle Mücadele Yasası

6, 7, 8. maddelerindeki, propaganda suçunun yaratılmış olması,

Basın Kanunu

Ek 1 ve ek 2 maddelerindeki basılmış eserlerin dağıtımının engellenmesi, toplatılması, gazete ve dergilerin kapatılması yetkisinin yargı dışı otoriteye (savcıya) verilmesi, 16. maddedeki, sorumlu yazışları müdürlerinin cezalan-

dırılmasını öngören hükmün, 31. maddedeki, yurtdışında yayınlanan yayınların yurda sokulmalarının idare tarafından engellenmesine dair düzenlemenin,

Polis Vazife ve Selahiyetleri Kanunu

8. maddedeki, Anayasa düzenine zararı dokunacak, oyun oynatılan, temsil verilen, film ve video bant gösterilen yerlerin polisçe kapatılacağına dair hükmün,

Radio ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun

4. maddedeki, Türk aile yapısına, milli değerlere, milli kültürün geliştirilmesi ilkesi, 31. maddedeki, Türk halk ve sanat müziği koyma zorunluluğu hükümlerinin,

2954 Sayılı Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu

5. maddedeki, Türk milli eğitiminin temel görüş, amaç ve ilkelerine uyum, 9. maddedeki, milli eğitim ve milli kültürün geliştirilmesine, devleti milli güvenlik siyasetinin, milli ve ekonomik menfaatlerinin korunmasına, kamuoyunun Anayasa ilkeleri doğrultusunda serbestçe sağlıklı bir şekilde oluşmasına yardımcı olmak şeklinde düzenlenen hükümlerinin,

Kültür ve Turizm Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında 187 sayılı KHK

11. maddedeki, Türk kültürü ile ilgili yazma eser ve belgeleri temin etmeye dair düzenlemenin,

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası

Din ve ahlak eğitim ve öğretiminin devletin gözetim ve denetiminde yapılacağını, ilk ve ortaöğretim kurumlarında zorunlu din derslerinin yer alacağını öngören Anayasanın 24. maddesinin, Diyanet İşleri Başkanlığının kuruluşunu düzenleyen 136. maddenin,

Diyanet İşleri Başkanlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun

Görev başlıklı ve İslam dini ile sınırlı bir şekilde işleri yürütmek üzere kurulduğunun ve Başbakanlığa bağlı olduğunun yazılı olduğu 1. maddesinin, Cami, mescit ve müftülüklerle din hizmetinde kullanılan yerlerin bakım ve korunmasını öngören 14. maddesinin,

Tekke ve Zaviyelerle Türbelerin Seddine ve Türbedarlıklar ve Bir Takım Unvanların Men ve İlgasına Dair Kanun

Laiklik ilkesinin özüne uygun, din ve inanç özgürlüğünü tanıyan tarzda ve din ve inanç özgürlüğünün kötüye kullanılmasını da önleyebilecek düzenlemeye tabi tutulması gerekir, ekleriyle birlikte 1. maddesinin,

İktisadi Müesseselerde Mecburi Türkçe Kullanılması Hakkında Kanun

Mecburi Türkçe kullanılmasının kişiler arasındaki ilişkilere de (muamele, mukavele, muhabere) genişletilmesine hükmeden 1. maddesi,

Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki Hakkında Kanun

Şirket, cemiyet ve hususi müesseselerde Türk harfleriyle yazılmış olan yazıların kabulü ve muameleye konmasının mecburi oluşunu düzenleyen 2. maddesi ile gazete, dergi ve kitapların Türk harfleriyle basılması ve yazılmasının mecburi olduğuna hükmeden 4. maddesinin,

Efendi, Bey Paşa Gibi Lakap ve Unvanların Kaldırılmasına Dair Kanun

Erkek ve kadın vatandaşların, kanunun karşısında ve resmi belgelerde yazılan adlarıyla anılmalarını öngören bölümü hariç, özel yaşamlarında lakap ve unvan kullanımını yasaklayan 1. maddesinin,

Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun

Radyo ve televizyonlarda yapılacak propaganda yayınlarıyla, diğer seçim propagandalarında Türkçe'den başka dil kullanılması yasaktır, şeklindeki düzenlenen 58. maddesinin,

VI. BÖLÜM

YASALAR

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASASI

Kanun Numarası : 2709
Kabul Tarihi : 18/10/1982
Yayımlandığı R.Gazete: Tarih : 9/11/1982 Sayı:17863 (Mükerrer)

BAŞLANGIÇ

Türk Vatanı ve Milletinin ebedi varlığını ve Yüce Türk Devletinin bölünmez bütünlüğünü belirleyen bu Anayasa, Türkiye Cumhuriyetinin kurucusu, ölümsüz önder ve eşsiz kahraman Atatürk'ün belirlediği milliyetçilik anlayışı ve onun inkılâp ve ilkeleri doğrultusunda;

Dünya milletleri ailesinin eşit haklara sahip şerefli bir üyesi olarak, Türkiye Cumhuriyetinin ebedi varlığı refahı, maddi ve manevi mutluluğu ile çağdaş medeniyet düzeyine ulaşma azmi yönünde;

Millet iradesinin mutlak üstünlüğü, egemenliğin kayıtsız şartsız Türk Milletine ait olduğu ve bunu millet adına kullanmaya yetkili kılınan hiçbir kişi ve kuruluşun, bu Anayasada gösterilen hürriyetçi demokrasi ve bunun icaplarıyla belirlenmiş hukuk düzeni dışına çıkamayacağı;

Kuvvetler ayrımının, Devlet organları arasında üstünlük sıralaması anlamına gelmeyip, belli Devlet yetki ve görevlerinin kullanılmasından ibaret ve bununla sınırlı medeni bir işbölümü ve işbirliği olduğu ve üstünlüğün ancak Anayasa ve kanunlarda bulunduğu;

Hiçbir düşünce ve mülahazanın Türk milli menfaatlerinin, Türk varlığının, Devleti ve ülkesiyle bölünmezliği esasının, Türklüğün tarihi ve manevi değerlerinin, Atatürk milliyetçiliği, ilke ve inkılapları ve medeniyetçiliğinin karşısında korunma göremeyeceği ve laiklik ilkesinin gereği olarak kutsal din duygularının, Devlet işlerine ve politikaya kesinlikle karıştırılmayacağı;

Her Türk vatandaşının bu Anayasadaki temel hak ve hürriyetlerden eşitlik ve sosyal adalet gereklerince yararlanarak milli kültür, medeniyet ve hukuk düzeni içinde onurlu bir hayat sürdürme ve maddi ve manevi varlığını bu yönde geliştirme hak ve yetkisine doğuştan sahip olduğu;

Topluca Türk vatandaşlarının milli gurur ve iftiharlarda, milli sevinç ve kederlerde, milli varlığa karşı hak ve ödevlerde, nimet ve külfetlerde ve millet hayatının her türlü tecellisinde ortak olduğu, birbirinin hak ve hürriyetlerine kesin saygı, karşılıklı içten sevgi ve kardeşlik duygularıyla ve "Yurtta sulh, cihanda sulh" arzu ve inancı içinde, huzurlu bir hayat talebine hakları bulunduğu;

FİKİR, İNANÇ VE KARARIYLA anlaşılacak, sözüne ve ruhuna bu yönde

saygı ve mutlak sadakatle yorumlanıp uygulanmak üzere.

TÜRK MİLLETİ TARAFINDAN, demokrasiye aşık Türk evlatlarının vatan ve millet sevgisine emanet ve tevdi olunur.

V. Devletin temel amaç ve görevleri

Madde 5- Devletin temel amaç ve görevleri, Türk milletinin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, ülkenin bölünmezliğini, Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır.

VI. Egemenlik

Madde 6- Egemenlik, kayıtsız şartsız Milletindir.

Türk Milleti, egemenliğini, Anayasanın koyduğu esaslara göre, yetkili organları eliyle kullanır.

Egemenliğin kullanılması, hiçbir surette hiçbir kişiye, zümreye veya sınıfa bırakılamaz. Hiçbir kimse veya organ kaynağını Anayasadan almayan bir Devlet yetkisi kullanamaz.

VII. Yasama yetkisi

Madde 7- Yasama yetkisi Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisindedir. Bu yetki devredilemez.

IX. Yargı yetkisi

Madde 9- Yargı yetkisi, Türk Milleti adına bağımsız mahkemelerce kullanılır.

II. Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması

Madde 13- Temel hak ve hürriyetler, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünün, milli egemenliğin, Cumhuriyetin, milli güvenliğin, kamu düzeninin, genel asayişin, kamu yararının, genel ahlakın ve genel sağlığın korunması amacı ile ve ayrıca Anayasanın ilgili maddelerinde öngörülen özel sebeplerle, Anayasanın sözüne ve ruhuna uygun olarak kanunla sınırlanabilir.

Temel hak ve hürriyetlerle ilgili genel ve özel sınırlamalar demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı olamaz ve öngörüldükleri amaç dışında kullanılamaz.

Bu maddede yer alan genel sınırlama sebepleri temel hak ve hürriyetlerin tümü için geçerlidir.

III. Temel hak ve hürriyetlerin kötüye kullanılamaması

Madde 14- Anayasada yer alan hak ve hürriyetlerden hiçbiri, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cum-

huriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin bir kişi veya zümre tarafından yönetilmesini veya sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde egemenliğini sağlamak veya dil, ırk, din ve mezhep ayırımı yaratmak veya sair herhangi bir yoldan bu kavram ve görüşlere dayanan bir devlet düzenini kurmak amacıyla kullanılamazlar.

Bu yasaklara aykırı hareket eden veya başkalarını bu yolda teşvik veya tahrik edenler hakkında uygulanacak müeyyideler, kanunla düzenlenir.

Anayasanın hiçbir hükmü, Anayasada yer alan hak ve hürriyetleri yok etmeye yönelik bir faaliyette bulunma hakkını verir şekilde yorumlanamaz.

IV. Temel hak ve hürriyetlerin kullanılmasının durdurulması

Madde 15 - Savaş, seferberlik, sıkıyönetim veya olağanüstü hallerde, milletlerarası hukuktan doğan yükümlülükler ihlal edilmemek kaydıyla, durumun gerektirdiği ölçüde temel hak ve hürriyetlerin kullanılması kısmen veya tamamen durdurulabilir veya bunlar için Anayasada öngörülen güvencelere aykırı tedbirler alınabilir.

Birinci fıkrada belirlenen durumlarda da, savaş hukukuna uygun fiiller sonucu meydana gelen ölümler ile, ölüm cezalarının infazı dışında, kişinin yaşama hakkına, maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne dokunulamaz; kimse din, vicdan, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz ve bunlardan dolayı suçlanamaz; suç ve cezalar geçmişe yürütülemez; suçluluğu mahkeme kararı ile saptanıncaya kadar kimse suçlu sayılamaz.

I. Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı

Madde 17- Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.

Tıbbi zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbi deneylere tabi tutulamaz.

Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz.

Mahkemelerce verilen ölüm cezalarının yerine getirilmesi hali ile meşru müdafaa hali, yakalama ve tutuklama kararlarının yerine getirilmesi, bir tutuklu veya hükümlünün kaçmasının önlenmesi, bir ayaklanma veya isyanın bastırılması, sıkıyönetim veya olağanüstü hallerde yetkili merciin verdiği emirlerin uygulanması sırasında silah kullanılmasına kanunun cevaz verdiği zorunlu durumlarda meydana gelen öldürme fiilleri, birinci fıkra hükmü dışındadır.

II. Zorla çalıştırma yasağı

Madde 18 - Hiç kimse zorla çalıştırılmaz. Angarya yasaktır.

Şekil ve şartları kanunda düzenlenmek üzere hükümlülük veya tutukluluk süreleri içindeki çalıştırmalar; olağanüstü hallerde vatandaşlardan istenecek

hizmetler; ülke ihtiyaçlarının zorunlu kıldığı alanlarda öngörülen vatandaşlık ödevi niteliğindeki beden ve fikir çalışmaları, zorla çalıştırma sayılmaz.

III. Kişi hürriyeti ve güvenliği

Madde 19 - Herkes, kişi hürriyeti ve güvenliğine sahiptir.

Şekil ve şartları kanunda gösterilen:

Mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi; bir mahkeme kararının veya kanunda öngörülen bir yükümlülüğün gereği olarak ilgilinin yakalanması veya tutuklanması; bir küçüğün gözetim altında ıslahı veya yetkili merci önüne çıkarılması için verilen bir kararın yerine getirilmesi; toplum için tehlike teşkil eden bir akıl hastası, uyuşturucu madde veya alkol tutkunu, bir serseri veya hastalık yayabilecek bir kişinin bir müessesede tedavi, eğitim veya ıslahı için kanunda belirtilen esaslara uygun olarak alınan tedbirin yerine getirilmesi; usulüne aykırı şekilde ülkeye girmek isteyen veya giren, ya da hakkında sınır dışı etme yahut geri verme kararı verilen bir kişinin yakalanması veya tutuklanması; halleri dışında kimse hürriyetinden yoksun bırakılamaz.

Suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişiler, ancak kaçmalarını, delillerin yok edilmesini veya değiştirilmesini önlemek amacıyla veya bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunda gösterilen diğer hallerde hakim kararıyla tutuklanabilir. Hakim kararı olmadan yakalama, ancak suçüstü halinde veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde yapılabilir; bunun şartlarını kanun gösterir.

Yakalanan veya tutuklanan kişilere, yakalama veya tutuklama sebepleri ve haklarındaki iddialar herhalde yazılı ve bunun hemen mümkün olmaması halinde sözlü olarak derhal, toplu suçlarda en geç hakim huzuruna çıkarılıncaya kadar bildirilir.

Yakalanan veya tutuklanan kişi, tutulma yerine en yakın mahkemeye gönderilmesi için gerekli süre hariç en geç kırksekiz saat ve toplu olarak işlenen suçlarda en çok onbeş gün içinde hakim önüne çıkarılır. Kimse, bu süreler geçtikten sonra hakim kararı olmaksızın hürriyetinden yoksun bırakılamaz. Bu süreler olağanüstü hal, sıkıyönetim ve savaş hallerinde uzatılabilir.

Yakalanan veya tutuklanan kişinin durumu, soruşturmanın kapsam ve konusunun açığa çıkmasının sakıncalarının gerektirdiği kesin zorunluluk dışında, yakınlarına derhal bildirilir.

Tutuklanan kişilerin, makul süre içinde yargılanmayı ve soruşturma veya kovuşturma sırasında serbest bırakılmayı isteme hakları vardır. Serbest bırakılma ilgilinin yargılama süresince duruşmada hazır bulunmasını veya hükmün yerine getirilmesini sağlamak için bir güvenceye bağlanabilir.

Her ne sebeple olursa olsun, hürriyeti kısıtlanan kişi, kısa sürede durumu hakkında karar verilmesini ve bu kısıtlamanın kanuna aykırılığı halinde he-

men serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla yetkili bir yargı merciine başvurma hakkına sahiptir.

Bu esaslar dışında bir işleme tabi tutulan kişilerin uğradıkları zarar, kanuna göre, Devletçe ödenir.

IV. Özel hayatın gizliliği ve korunması

A. Özel hayatın gizliliği

Madde 20 - Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz. Adli soruşturma ve kovuşturmanın gerektirdiği istisnalar saklıdır.

Kanunun açıkça gösterdiği hallerde, usulüne göre verilmiş hakim kararı olmadıkça; gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunla yetkili kılınan merciin emri bulunmadıkça, kimsenin üstü, özel kağıtları ve eşyası aranamaz ve bunlara el konulamaz.

B. Konut dokunulmazlığı

Madde 21- Kimsenin konutuna dokunulamaz. Kanunun açıkça gösterdiği hallerde, usulüne göre verilmiş hakim kararı olmadıkça; gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunla yetkili kılınan merciin emri bulunmadıkça, kimsenin konutuna girilemez, arama yapılamaz ve buradaki eşyaya el konulamaz.

C. Haberleşme hürriyeti

Madde 22 - Herkes, haberleşme hürriyetine sahiptir.

Haberleşmenin gizliliği esastır.

Kanunun açıkça gösterdiği hallerde, usulüne göre verilmiş hakim kararı olmadıkça; gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunla yetkili kılınan merciin emri bulunmadıkça; haberleşme engellenemez ve gizliliğine dokunulamaz.

İstisnaların uygulanacağı kamu kurum ve kuruluşları kanunda belirtilir.

V. Yerleşme ve seyahat hürriyeti

Madde 23 - Herkes, yerleşme ve seyahat hürriyetine sahiptir.

Yerleşme hürriyeti, suç işlenmesini önlemek, sosyal ve ekonomik gelişmeyi sağlamak, sağlıklı ve düzenli kentleşmeyi gerçekleştirmek ve kamu mallarını korumak;

Seyahat hürriyeti, suç soruşturma ve kovuşturması sebebiyle ve suç işlenmesini önlemek;

Amaçlarıyla kanunla sınırlanabilir.

Vatandaşın yurt dışına çıkma hürriyeti, ülkenin ekonomik durumu, vatandaşlık ödevi ya da ceza soruşturması veya kovuşturması sebebiyle sınırlanabilir.

Vatandaş sınır dışı edilemez ve yurda girme hakkından yoksun bırakılamaz.

VI. Din ve vicdan hürriyeti

Madde 24 - Herkes, vicdan, dini inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir.

14 üncü madde hükümlerine aykırı olmamak şartıyla ibadet, dini ayin ve törenler serbesttir.

Kimse, ibadete, dini ayin ve törenlere katılmaya, dini inanç ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; dini inanç ve kanaatlerinden dolayı kınanamaz ve suçlanamaz.

Din ve ahlak eğitim ve öğretimi Devletin gözetim ve denetimi altında yapılır. Din kültürü ve ahlak öğretimi ilk ve ortaöğretim kurumlarında okutulan zorunlu dersler arasında yer alır. Bunun dışındaki din eğitim ve öğretimi ancak kişilerin kendi isteğine, küçüklerin de kanuni temsilcisinin talebine bağlıdır.

Kimse, Devletin sosyal, ekonomik, siyasi veya hukuki temel düzenini kısmen de olsa, din kurallarına dayandırma veya siyasi veya kişisel çıkar yahut nüfuz sağlama amacıyla her ne suretle olursa olsun dini veya din duygularını yahut dince kutsal sayılan şeyleri istismar edemez ve kötüye kullanamaz.

VIII. Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti

Madde 26 - Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet resmi makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar. Bu fıkra hükmü, radyo, televizyon, sinema veya benzeri yollarla yapılan yayımların izin sistemine bağlanmasına engel değildir.

Bu hürriyetlerin kullanılması, suçların önlenmesi, suçluların cezalandırılması, Devlet sırrı olarak usulünce belirtilmiş bilgilerin açıklanmaması, başkalarının şöhret veya haklarının, özel ve aile hayatlarının yahut kanunun öngördüğü meslek sırlarının korunması veya yargılama görevinin gereğine uygun olarak yerine getirilmesi amaçlarıyla sınırlanabilir.

Düşüncelerin açıklanması ve yayılmasında kanunla yasaklanmış olan herhangi bir dil kullanılamaz. Bu yasağa aykırı yazılı veya basılı kağıtlar, plaklar, ses ve görüntü bantları ile diğer anlatım araç ve gereçleri usulüne göre verilmiş hakim kararı üzerine veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde kanunla yetkili kılınan mercinin emriyle toplattırılır. Toplatma kararını veren merci bu kararını, yirmidört saat içinde yetkili hakime bildirir. Hakim bu uygulamayı üç gün içinde karara bağlar.

Haber ve düşünceleri yayma araçlarının kullanılmasına ilişkin düzenleyici hükümler, bunların yayımını engellemek kaydıyla, düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetinin sınırlanması sayılmaz.

IX. Bilim ve sanat hürriyeti

Madde 27- Herkes, bilim ve sanatı serbestçe öğrenme ve öğretme, açıklama, yayma ve bu alanlarda her türlü araştırma hakkına sahiptir.

Yayma hakkı, Anayasanın 1 inci, 2 nci ve 3 üncü maddeleri hükümlerinin değiştirilmesini sağlamak amacıyla kullanılamaz.

Bu madde hükmü yabancı yayınların ülkeye girmesi ve dağıtımının kanunla düzenlenmesine engel değildir.

X. Basın ve yayımla ilgili hükümler

A. Basın hürriyeti

Madde 28- Basın hürdür, sansür edilemez. Basımevi kurmak izin alma ve mali teminat yatırma şartına bağlanamaz.

Kanunla yasaklanmış olan herhangi bir dilde yayım yapılamaz.

Devlet, basın ve haber alma hürriyetlerini sağlayacak tedbirleri alır.

Basın hürriyetinin sınırlanmasında, Anayasanın 26 ve 27 nci maddeleri hükümleri uygulanır.

Devletin iç ve dış güvenliğini, ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü tehdit eden veya suç işlemeye ya da ayaklanma veya isyana teşvik eder nitelikte olan veya Devlete ait gizli bilgilere ilişkin bulunan her türlü haber veya yazıyı, yazarlar veya bastırılanlar veya aynı amaçla, basanlar, başkasına verenler, bu suçlara ait kanun hükümleri uyarınca sorumlu olurlar. Tedbir yolu ile dağıtım hakim kararıyla; gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunun açıkça yetkili kıldığı merciin emriyle önlenebilir. Dağıtımı önleyen yetkili merci, bu kararını en geç yirmidört saat içinde yetkili hakime bildirir. Yetkili hakim bu kararı en geç kırksekiz saat içinde onaylamazsa, dağıtımı önleme kararı hükümsüz sayılır.

Yargılama görevinin amacına uygun olarak yerine getirilmesi için, kanunla belirtilecek sınırlar içinde, hakim tarafından verilen kararlar saklı kalmak üzere, olaylar hakkında yayım yasağı konamaz.

Sürelili veya süresiz yayınlar, kanunun gösterdiği suçların soruşturma veya kovuşturmasına geçilmiş olması hallerinde hakim kararıyla; Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünün, milli güvenliğinin, kamu düzeninin, genel ahlakın korunması ve suçların önlenmesi bakımından gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunun açıkça yetkili kıldığı merciin emriyle toplatılabilir. Toplatma kararı veren yetkili merci, bu kararını en geç yirmidört saat içinde yetkili hakime bildirir; hakim bu kararı en geç kırksekiz saat içinde onaylamazsa, toplatma kararı hükümsüz sayılır.

Sürelili veya süresiz yayınların suç soruşturma veya kovuşturması sebebiyle zapt ve müsaderesinde genel hükümler uygulanır.

Türkiye'de yayımlanan sürelili yayınlar, Devletin ülkesi ve milliyetle bö-

lünmez bütünlüğüne, Cumhuriyetin temel ilkelerine, milli güvenliğe ve genel ahlaka aykırı yayımlardan mahkum olma halinde, mahkeme kararıyla geçici olarak kapatılabilir. Kapatılan süreli yayının açıkça devamı niteliğini taşıyan her türlü yayın yasaktır; bunlar hakim kararıyla toplatılır.

C. Basın araçlarının korunması

Madde 30- Kanuna uygun şekilde basın işletmesi olarak kurulan basımevi ve eklentileri, Devletin ülkesi ve milliyetiyle bölünmez bütünlüğü, Cumhuriyetin temel ilkeleri ve milli güvenlik aleyhine işlenmiş bir suçtan mahkum olma hali hariç, suç aleti olduğu gerekçesiyle zapt ve müsadere edilemez ve işletilmekten alıkonulamaz.

D. Kamu tüzel kişilerinin elindeki basın dışı kitle haberleşme araçlarından yararlanma hakkı

Madde 31- Kişiler ve siyasi partiler, kamu tüzel kişilerinin elindeki basın dışı kitle haberleşme ve yayım araçlarından yararlanma hakkına sahiptir. Bu yararlanmanın şartları ve usulleri kanunla düzenlenir.

Kanun, 13 üncü maddede yer alan genel sınırlamalar dışında bir sebebe dayanarak, halkın bu araçlarla haber almasını, düşünce ve kanaatlere ulaşmasını ve kamuoyunun serbestçe oluşmasını engelleyici kayıtlar koyamaz.

A. Dernek kurma hürriyeti

Madde 33- Herkes, önceden izin almaksızın dernek kurma hakkına sahiptir.

Dernek kurabilmek için kanunun gösterdiği bilgi ve belgelerin, kanunda belirtilen yetkili mercie verilmesi yeterlidir. Bu bilgi ve belgelerin kanuna aykırılığının tespiti halinde yetkili merci, derneğin faaliyetinin durdurulması veya kapatılması için mahkemeye başvurur.

Hiç kimse bir derneğe üye olmaya ve dernekte üye kalmaya zorlanamaz. Dernek kurma hürriyetinin kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunda gösterilir.

(Dördüncü ve beşinci fıkralar mülga: 23/7/1995 - 4121/2 md.)

(Değişik: 23/7/1995 - 4121/2 md.) Dernekler, kanunun öngördüğü hallerde hakim kararıyla kapatılabilir veya faaliyetten alıkonulabilir. Ancak, milli güvenliğin, kamu düzeninin, suç işlenmesini veya suçun devamını önlemenin yahut yakalamanın gerektirdiği hallerde gecikmede sakınca varsa, kanunla bir merci, derneği faaliyetten men ile yetkilendirilebilir. Bu merciin kararı, yirmidört saat içerisinde görevli hakim onayına sunulur. Hakim, kararını kırksekiz saat içinde açıklar; aksi halde, bu idari karar kendiliğinden yürürlükten kalkar.

(Değişik: 23/7/1995 - 4121/2 md.) Birinci fıkra hükmü, Silahlı Kuvvetler ve kolluk kuvvetleri mensuplarına ve görevlerinin gerektirdiği ölçüde Devlet memurlarına kanunla sınırlamalar getirilmesine engel değildir.

(Değişik: 23/7/1995 - 4121/2 md.) Bu madde hükümleri vakıflarla ilgili olarak da uygulanır.

B. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı

Madde 34 - Herkes, önceden izin almadan, silahsız ve saldırısız toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir.

Şehir düzeninin bozulmasını önlemek amacıyla yetkili idari merci, gösteri yürüyüşünün yapılacağı yer ve güzergahı tespit edebilir.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunda gösterilir.

Kanunun gösterdiği yetkili merci, kamu düzenini ciddi şekilde bozacak olayların çıkması veya milli güvenlik gereklerinin ihlal edilmesi veya Cumhuriyetin ana niteliklerini yoketme amacını güden fiillerin işlenmesinin kuvvetle muhtemel bulunması halinde belirli bir toplantı ve gösteri yürüyüşünü yasaklayabilir veya iki ayı aşmamak üzere erteleyebilir. Kanunun, aynı sebeplere dayalı olarak bir il'e bağlı ilçelerde bütün toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin yasaklanmasını öngördüğü hallerde bu süre üç ayı geçemez.

Dernekler, vakıflar, sendikalar ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları kendi konu ve amaçları dışında toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleyemezler.

II. Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi

Madde 42- Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz. Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tesbit edilir ve düzenlenir.

Eğitim ve öğretim, Atatürk ilkeleri ve inkılapları doğrultusunda, çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre, Devletin gözetim ve denetimi altında yapılır. Bu esaslara aykırı eğitim ve öğretim yerleri açılmaz.

Eğitim ve öğretim hürriyeti, Anayasaya sadakat borcunu ortadan kaldırmaz.

İlköğretim kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve Devlet okullarında parasızdır.

Özel ilk ve orta dereceli okulların bağlı olduğu esaslar, Devlet okulları ile erişilmek istenen seviyeye uygun olarak, kanunla düzenlenir.

Devlet, maddi imkanlardan yoksun başarılı öğrencilerin, öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacı ile burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapar. Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır.

Eğitim ve öğretim kurumlarında sadece eğitim, öğretim, araştırma ve inceleme ile ilgili faaliyetler yürütülür. Bu faaliyetler her ne suretle olursa olsun engellenemez.

Türkçe'den başka hiçbir dil, eğitim ve öğretim kurumlarında Türk vatandaşlarına ana dilleri olarak okutulamaz ve öğretilemez. Eğitim ve öğretim kurumlarında okutulacak yabancı diller ile yabancı dille eğitim ve öğretim yapan okulların tabi olacağı esaslar kanunla düzenlenir. Milletlerarası anlaşma hükümleri saklıdır.

C. Sendika kurma hakkı

Madde 51 - İşçiler ve işverenler, üyelerinin çalışma ilişkilerinde, ekonomik ve sosyal hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek için önceden izin almaksızın sendikalar ve üst kuruluşlar kurma hakkına sahiptirler.

Sendikalar veya üst kuruluşlarını kurabilmek için kanunun gösterdiği bilgi ve belgelerin, kanunda belirtilen yetkili mercie verilmesi yeterlidir. Bu bilgi ve belgelerin kanuna aykırılığının tespiti halinde yetkili merci, sendika veya üst kuruluşun faaliyetinin durdurulması veya kapatılması için mahkemeye başvurur.

Sendikalara üye olmak ve üyelikten ayrılmak serbesttir.

Hiç kimse sendikaya üye olmaya, üye kalmaya, üyelikten ayrılmaya zorlanamaz.

İşçiler ve işverenler aynı zamanda birden fazla sendikaya üye olamazlar.

Herhangi bir iş yerinde çalışabilmek, işçi sendikasına üye olmak veya olmamak şartına bağlanamaz.

İşçi sendika ve üst kuruluşlarında yönetici olabilmek için, en az on yıl bilfiil işçi olarak çalışmış olma şartı aranır.

Sendika ve üst kuruluşlarının tüzükleri, yönetim ve işleyişleri, Anayasa'da belirlenen Cumhuriyetin niteliklerine ve demokratik esaslara aykırı olamaz.

A. Toplu iş sözleşmesi hakkı

Madde 53- İşçiler ve işverenler, karşılıklı olarak ekonomik ve sosyal durumlarını ve çalışma şartlarını düzenlemek amacıyla toplu iş sözleşmesi yapma hakkına sahiptirler.

Toplu iş sözleşmesinin nasıl yapılacağı kanunla düzenlenir.

(EK: 23.7.1995-4121/4 md.) 128 inci maddenin ilk fıkrası kapsamına giren kamu görevlilerinin kanunla kendi aralarında kurmalarına cevaz verilecek olan ve bu maddenin birinci ve ikinci fıkraları ile 54 üncü madde hükümlerine tabi olmayan sendikalar ve üst kuruluşları, üyeleri adına yargı mercilerine başvurabilir ve İdareyle amaçları doğrultusunda toplu görüşme yapabilirler. Toplu görüşme sonunda anlaşmaya varılırsa düzenlenecek mutabakat metni taraflarca imzalanır. Bu mutabakat metni, uygun idari veya kanuni düzenlemenin yapılabilmesi için Bakanlar Kurulunun takdirine sunulur. Toplu görüşme sonunda mutabakat metni imzalanmamışsa anlaşma ve anlaşmazlık noktaları da taraflarca imzalanacak bir tutanakla Bakanlar Kurulunun takdiri-

ne sunulur. Bu fıkranın uygulanmasına ilişkin usuller kanunla düzenlenir.

Aynı iş yerinde, aynı dönem için, birden fazla toplu iş sözleşmesi yapılamaz ve uygulanamaz.

B. Grev hakkı ve lokavt

Madde 54- Toplu iş sözleşmesinin yapılması sırasında, uyuşmazlık çıkması halinde işçiler grev hakkına sahiptirler. Bu hakkın kullanılmasının ve işverenlerin lokavta başvurmasının usul ve şartları ile kapsam ve istisnaları kanunla düzenlenir.

Grev hakkı ve lokavt iyiniyet kurallarına aykırı tarzda, toplum zararına ve milli serveti tahrip edecek şekilde kullanılamaz.

Grev esnasında greve katılan işçilerin ve sendikanın kasıtlı veya kusurlu hareketleri sonucu, grev uygulanan işyerinde sebep oldukları maddi zarardan sendika sorumludur.

Grev ve lokavtın yasaklanabileceği veya ertelenebileceği haller ve işyerleri kanunla düzenlenir.

Grev ve lokavtın yasaklandığı hallerde veya ertelendiği durumlarda ertelenmenin sonunda, uyuşmazlık Yüksek Hakem Kurulunca çözülür. Uyuşmazlığın her safhasında taraflar da anlaşarak Yüksek Hakem Kuruluna başvurabilir. Yüksek Hakem Kurulunun kararları kesindir ve toplu iş sözleşmesi hükümündedir.

Yüksek hakem kurulunun kuruluş ve görevleri kanunla düzenlenir.

Siyasi amaçlı grev ve lokavt, dayanışma grev ve lokavtı, genel grev ve lokavt, işyeri işgali, işi yavaşlatma, verimi düşürme ve diğer direnişler yapılamaz.

Greve katılmayanların işyerinde çalışmaları, greve katılanlar tarafından hiç bir şekilde engellenemez.

A. Gençliğin korunması

Madde 58 - Devlet, istiklal ve Cumhuriyetimizin emanet edildiği gençlerin müsbet ilmin ışığında, Atatürk ilke ve inkılapları doğrultusunda ve Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü ortadan kaldırmayı amaç eden görüşlere karşı yetişme ve gelişmelerini sağlayıcı tedbirleri alır.

Devlet, gençleri alkol düşkünlüğünden, uyuşturucu maddelerden, suçluluk, kumar ve benzeri kötü alışkanlıklardan ve cehaletten korumak için gerekli tedbirleri alır.

Sporun geliştirilmesi

Madde 59 - Devlet, her yaştaki Türk vatandaşlarının beden ve ruh sağlığını geliştirecek tedbirleri alır, sporun kitlelere yayılmasını teşvik eder.

Devlet başarılı sporcuyu korur.

C. Yabancı ülkelerde çalışan Türk vatandaşları

Madde 62 - Devlet, yabancı ülkelerde çalışan Türk vatandaşlarının aile birliğinin, çocuklarının eğitiminin, kültürel ihtiyaçlarının ve sosyal güvenliklerinin sağlanması, anavatanla bağlarının korunması ve yurda dönüşlerinde yardımcı olunması için gereken tedbirleri alır.

I. Türk vatandaşlığı

Madde 66 - Türk Devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türktür.

Türk babanın veya Türk ananın çocuğu Türktür. Yabancı babadan ve Türk anadan olan çocuğun vatandaşlığı kanunla düzenlenir.

Vatandaşlık, kanunun gösterdiği şartlarla kazanılır ve ancak kanunda belirtilen hallerde kaybedilir.

Hiçbir Türk, vatana bağlılıkla bağdaşmayan bir eylemde bulunmadıkça vatandaşlıktan çıkarılamaz.

Vatandaşlıktan çıkarma ile ilgili karar ve işlemlere karşı yargı yolu kapatılamaz.

II. Seçme, seçilme ve siyasi faaliyette bulunma hakları

Madde 67 - Vatandaşlar, kanunda gösterilen şartlara uygun olarak seçme, seçilme ve bağımsız olarak veya bir siyasi parti içinde siyasi faaliyette bulunma ve halkoylamasına katılma hakkına sahiptir.

(Değişik: 23/7/1995 - 4121/5 md.) Seçimler ve halkoylaması serbest, eşit, gizli, tek dereceli, genel oy, açık sayım ve döküm esaslarına göre, yargı yönetim ve denetimi altında yapılır. Ancak, yurt dışında bulunan Türk vatandaşlarının oy hakkını kullanabilmeleri amacıyla kanun, uygulanabilir tedbirleri belirler.

(Değişik: 23/7/1995-4121/5 md.) Onsekiz yaşını dolduran her Türk vatandaşı seçme ve halkoylamasına katılma haklarına sahiptir.

Bu hakların kullanılması kanunla düzenlenir.

(Değişik: 23/7/1995 - 4121/5 md.) Silah altında bulunan er ve erbaşlar ile askeri öğrenciler, ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlüler oy kullanamazlar. Ceza infaz kurumları ve tutukevlerinde bulunan tutukluların seçme haklarını kullanmalarında, oyların sayım ve dökümünde seçim emniyeti açısından alınması gerekli tedbirler Yüksek Seçim Kurulu tarafından tespit edilir ve görevli hakim in yerinde yönetim ve denetimi altında yapılır.

(Ek: 23/7/1995 - 4121/5 md.) Seçim kanunları, temsilde adalet ve yönetimde istikrar ilkelerini bağdaştıracak biçimde düzenlenir.

III. Siyasi partilerle ilgili hükümler

A. Parti kurma, partilere girme ve partilerden ayrılma

Madde 68 - (Değişik: 23/7/1995-4121/6 md.)

Vatandaşlar, siyasi parti kurma ve usulüne göre partilere girme ve partiler-

den ayrılma hakkına sahiptir. Parti üyesi olabilmek için onsekiz yaşını doldurmuş olmak gerekir.

Siyasi partiler, demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurlarıdır.

Siyasi partiler önceden izin almadan kurulurlar ve Anayasa ve kanun hükümleri içerisinde faaliyetlerini sürdürürler.

Siyasi partilerin tüzük ve programları ile eylemleri, Devletin bağımsızlığına, ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, insan haklarına, eşitlik ve hukuk devleti ilkelerine, millet egemenliğine, demokratik ve laik Cumhuriyet ilkelerine aykırı olamaz; sınıf veya zümre diktatörlüğünü veya herhangi bir tür diktatörlüğü savunmayı ve yerleştirmeyi amaçlayamaz; suç işlenmesini teşvik edemez.

Hakimler ve savcılar, Sayıştay dahil yüksek yargı organları mensupları, kamu kurum ve kuruluşlarının memur statüsündeki görevlileri, yaptıkları hizmet bakımından işçi niteliği taşımayan diğer kamu görevlileri, Silahlı Kuvvetler mensupları ile yükseköğretim öncesi öğrencileri siyasi partilere üye olamazlar.

Yüksek öğretim elemanlarının siyasi partilere üye olmaları ancak kanunla düzenlenebilir. Kanun bu elemanlarının, siyasi partilerin merkez organları dışında kalan parti görevi almalarına cevaz veremez ve parti üyesi yüksek öğretim elemanlarının yüksek öğretim kurumlarında uyacakları esasları belirler.

Yüksek öğretim öğrencilerinin siyasi partilere üye olabilmelerine ilişkin esaslar kanunla düzenlenir.

Siyasi partilere, Devlet, yeterli düzeyde ve hakça mali yardım yapar. Partilere yapılacak yardımın, alacakları üye aidatının ve bağışların tabi olduğu esaslar kanunla düzenlenir.

B. Siyasi partilerin uyacakları esaslar

Madde 69 - (Değişik: 23/7/1995 - 4121/7 md.)

Siyasi partilerin faaliyetleri, parti içi düzenlemeleri ve çalışmaları demokrasi ilkelerine uygun olur. Bu ilkelerin uygulanması kanunla düzenlenir.

Siyasi partiler, ticari faaliyetlere girişemezler.

Siyasi partilerin gelir ve giderlerinin amaçlarına uygun olması gereklidir. Bu kuralın uygulanması kanunla düzenlenir. Anayasa Mahkemesince siyasi partilerin mal edinimleri ile gelir ve giderlerinin kanuna uygunluğunun tespiti, bu hususun denetim yöntemleri ve aykırılık halinde uygulanacak yaptırımlar kanunda gösterilir. Anayasa Mahkemesi, bu denetim görevini yerine getirirken Sayıştay'dan yardım sağlar. Anayasa Mahkemesinin bu denetim sonunda vereceği kararlar kesindir.

Siyasi partilerin kapatılması, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının açacağı dava üzerine Anayasa Mahkemesince kesin olarak karara bağlanır.

Bir siyasi partinin tüzüğü ve programının 68 inci maddenin dördüncü fıkrası hükümlerine aykırı bulunması halinde temelli kapatma kararı verilir.

Bir siyasi partinin 68 inci maddenin dördüncü fıkrası hükümlerine aykırı eylemlerinden ötürü temelli kapatılmasına, ancak, onun bu nitelikteki fiillerin işlendiği bir odak haline geldiğinin Anayasa Mahkemesince tespit edilmesi halinde karar verilir.

Temelli kapatılan bir parti bir başka ad altında kurulamaz.

Bir siyasi partinin temelli kapatılmasına beyan veya faaliyetleriyle sebep olan kurucuları dahil üyeleri, Anayasa Mahkemesinin temelli kapatmaya ilişkin kesin kararının Resmi Gazetede gerekçeli olarak yayımlanmasından başlayarak beş yıl süreyle bir başka partinin kurucusu, üyesi, yöneticisi ve deneticisi olamazlar.

Yabancı devletlerden, uluslararası kuruluşlardan ve Türk uyrukluğunda olmayan gerçek ve tüzel kişilerden maddi yardım alan siyasi partiler temelli olarak kapatılır.

Siyasi partilerin kuruluş ve çalışmaları, denetlenme ve kapatılmaları ile siyasi partilerin ve adayların seçim harcamaları ve usulleri yukarıdaki esaslar çerçevesinde kanunla düzenlenir.

IV. Kamu hizmetlerine girme hakkı

A. Hizmete girme

Madde 70 - Her Türk, kamu hizmetlerine girme hakkına sahiptir.

Hizmete alınmada, görevin gerektirdiği niteliklerden başka hiçbir ayırım gözetilemez.

V. Vatan hizmeti

Madde 72 - Vatan hizmeti, her Türkün hakkı ve ödevidir. Bu hizmetin Silahlı Kuvvetlerde veya kamu kesiminde ne şekilde yerine getirileceği veya getirilmiş sayılacağı kanunla düzenlenir.

B. Milletvekili seçilme yeterliliği

Madde 76 - Otuz yaşını dolduran her Türk milletvekili seçilebilir.

En az ilkokul mezunu olmayanlar, kısıtlılar, yükümlü olduğu askerlik hizmetini yapmamış olanlar, kamu hizmetinden yasaklılar, taksirli suçlar hariç toplam bir yıl veya daha fazla hapis ile ağır hapis cezasına hüküm giymiş olanlar; zimmet, ihtilas, irtikap, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflas gibi yüz kızartıcı suçlarla, kaçakçılık, resmi ihale ve alım satımlara fesat karıştırma, Devlet sırlarını açığa vurma, ideolojik veya anarşik eylemlere katılma ve bu gibi eylemleri tahrik ve teşvik suçlarından biriyle hüküm giymiş olanlar, affa uğramış olsalar bile milletve-

kili seçilemezler.

Hakimler ve savcılar, yüksek yargı organları mensupları, yükseköğretim kurumlarındaki öğretim elemanları, Yükseköğretim Kurulu üyeleri, kamu kurum ve kuruluşlarının memur statüsündeki görevlileri ile yaptıkları hizmet bakımından işçi niteliği taşımayan diğer kamu görevlileri ve Silahlı Kuvvetler mensupları, görevlerinden çekilmedikçe, aday olamazlar ve milletvekili seçilemezler.

2. Andiçme

Madde 81- Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri göreve başlarken aşağıdaki şekilde andiçerler:

"Devletin varlığı ve bağımsızlığını vatanın ve milletin bölünmez bütünlüğünü, milletin kayıtsız ve şartsız egemenliğini koruyacağıma; hukukun üstünlüğüne, demokratik ve laik Cumhuriyete ve Atatürk ilke ve inkılaplarına bağlı kalacağıma; toplumun huzur ve refahı, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde herkesin insan haklarından ve temel hürriyetlerden yararlanması ülküsünden ve Anayasaya sadakatten ayrılmayacağıma; büyük Türk milleti önünde namusum ve şerefim üzerine andiçerim"

4. Yasama dokunulmazlığı

Madde 83 - Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, Meclis çalışmalarındaki oy ve sözlerinden, Mecliste ileri sürdükleri düşüncelerden, o oturumdaki Başkanlık Divanının teklifi üzerine Meclisce başka bir karar alınmadıkça bunları Meclis dışında tekrarlamak ve açığa vurmaktan sorumlu tutulamazlar.

Seçimden önce veya sonra bir suç işlediği ileri sürülen bir milletvekili, Meclisin kararı olmadıkça tutulamaz, sorguya çekilemez, tutuklanamaz ve yargılanamaz. Ağır cezayı gerektiren suçüstü hali ve seçimden önce soruşturmasına başlanılmış olmak kaydıyla Anayasanın 14 üncü maddesindeki durumlar bu hükmün dışındadır. Ancak, bu halde yetkili makam durumu hemen ve doğrudan doğruya Türkiye Büyük Millet Meclisine bildirmek zorundadır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi üyesi hakkında, seçiminden önce veya sonra verilmiş bir ceza hükmünün yerine getirilmesi, üyelik sıfatının sona ermesine bırakılır; üyelik süresince zamanaşımı işlemez.

Tekrar seçilen milletvekili hakkında soruşturma ve kovuşturma, Meclisin yeniden dokunulmazlığını kaldırmasına bağlıdır.

Türkiye Büyük Millet Meclisindeki siyasi parti gruplarınca, yasama dokunulmazlığı ile ilgili görüşme yapılamaz ve karar alınamaz.

II. Türkiye Büyük Millet Meclisinin görev ve yetkileri

A. Genel olarak

Madde 87 - Türkiye Büyük Millet Meclisinin görev ve yetkileri, kanun koymak, değiştirmek ve kaldırmak; Bakanlar Kurulunu ve bakanları denetle-

mek; Bakanlar Kuruluna belli konularda kanun hükmünde kararname çıkarma yetkisi vermek; bütçe ve kesinhesap kanun tasarılarını görüşmek ve kabul etmek; para basılmasına ve savaş ilanına karar vermek; milletlerarası andlaşmaların onaylanmasını uygun bulmak, Anayasanın 14 üncü maddesindeki fiillerden dolayı hüküm giyenler hariç olmak üzere, genel ve özel af ilânına, mahkemelerce verilip kesinleşen ölüm cezalarının yerine getirilmesine karar vermek ve Anayasanın diğer maddelerinde öngörülen yetkileri kullanmak ve görevleri yerine getirmektir.

D. Milletlerarası andlaşmaları uygun bulma

Madde 90 - Türkiye Cumhuriyeti adına yabancı devletlerle ve milletlerarası kuruluşlarla yapılacak andlaşmaların onaylanması, Türkiye Büyük Millet Meclisinin onaylamayı bir kanunla uygun bulmasına bağlıdır.

Ekonomik, ticari veya teknik ilişkileri düzenleyen ve süresi bir yılı aşmayan andlaşmalar, Devlet Maliyesi bakımından bir yüklenme getirmemek, kişi hallerine ve Türklerin yabancı memleketlerdeki mülkiyet haklarına dokunmamak şartıyla, yayımlanma ile yürürlüğe konabilir. Bu takdirde bu andlaşmalar, yayımlarından başlayarak iki ay içinde Türkiye Büyük Millet Meclisinin bilgisine sunulur.

Milletlerarası bir andlaşmaya dayanan uygulama andlaşmaları ile kanunun verdiği yetkiye dayanılarak yapılan ekonomik, ticari, teknik veya idari andlaşmaların Türkiye Büyük Millet Meclisince uygun bulunması zorunluluğu yoktur; ancak, bu fıkra göre yapılan ekonomik, ticari veya özel kişilerin haklarını ilgilendiren andlaşmalar, yayımlanmadan yürürlüğe konulamaz.

Türk kanunlarına değişiklik getiren her türlü andlaşmaların yapılmasında birinci fıkra hükmü uygulanır.

Usulüne göre yürürlüğe konulmuş Milletlerarası andlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz.

E. Kanun hükmünde kararname çıkarma yetkisi verme

Madde 91- Türkiye Büyük Millet Meclisi, Bakanlar Kuruluna kanun hükmünde kararname çıkarma yetkisi verebilir. Ancak sıkıyönetim ve olağanüstü haller saklı kalmak üzere, Anayasanın ikinci kısmının birinci ve ikinci bölümlerinde yer alan temel haklar, kişi hakları ve ödevleri ile dördüncü bölümünde yer alan siyasi haklar ve ödevler kanun hükmünde kararnamelerle düzenlenemez.

Yetki kanunu, çıkarılacak kanun hükmünde kararnamenin, amacını, kapsamını, ilkelerini, kullanma süresini ve süresi içinde birden fazla kararname çıkarılıp çıkarılmayacağını gösterir.

Bakanlar Kurulunun istifası, düşürülmesi veya yasama döneminin bitmesi

belli süre için verilmiş olan yetkinin sona ermesine sebep olmaz.

Kanun hükmünde kararnamenin, Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından süre bitiminden önce onaylanması sırasında, yetkinin son bulunduğu veya süre bitimine kadar devam ettiği de belirtilir.

Sıkıyönetim ve olağanüstü hallerde Cumhurbaşkanının Başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulunun kanun hükmünde kararname çıkarmasına ilişkin hükümler saklıdır.

Kanun hükmünde kararnameler, Resmi Gazetede yayımlandıkları gün yürürlüğe girerler. Ancak, kararnamede yürürlük tarihi olarak daha sonraki bir tarih de gösterilebilir.

Kararnameler, Resmi Gazetede yayımlandıkları gün Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulur.

Yetki kanunları ve bunlara dayanan kanun hükmünde kararnameler, Türkiye Büyük Millet Meclisi komisyonları ve Genel Kurulunda öncelikle ve ivedilikle görüşülür.

Yayımlandıkları gün Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulmayan kararnameler bu tarihte, Türkiye Büyük Millet Meclisince reddedilen kararnameler bu kararın Resmi Gazetede yayımlandığı tarihte yürürlükten kalkar. Değiştirilerek kabul edilen kararnamelerin değiştirilmiş hükümleri, bu değişikliklerin Resmi Gazetede yayımlandığı gün yürürlüğe girer.

C. Meclis soruşturması

Madde 100- Başbakan veya bakanlar hakkında, Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının en az onda birinin vereceği önerge ile, soruşturma açılması istenebilir. Meclis, bu istemi en geç bir ay içinde görüşür ve karara bağlar.

Soruşturma açılmasına karar verilmesi halinde, Meclisteki siyasi partilerin güçleri oranında komisyona verebilecekleri üye sayısının üç katı olarak gösterecekleri adaylar arasından her parti için ayrı ayrı ad çekme suretiyle kurulacak onbeş kişilik bir komisyon tarafından soruşturma yapılır. Komisyon, soruşturma sonucunu belirtilen raporunu iki ay içinde Meclise sunar. Soruşturmanın bu sürede bitirilememesi halinde, komisyona iki aylık yeni ve kesin bir süre verilir.

Meclis, raporu öncelikle görüşür ve gerek gördüğü takdirde ilgilinin Yüce Divana sevkine karar verir. Yüce Divana sevk kararı ancak üye tamsayısının salt çoğunluğu ile alınır.

Meclisteki siyasi parti gruplarında, Meclis soruşturması ile ilgili görüşme yapılamaz ve karar alınamaz.

1. Cumhurbaşkanı

A. Nitelikleri ve tarafsızlığı

Madde 101- Cumhurbaşkanı, Türkiye Büyük Millet Meclisince kırk yaşını

doldurmuş ve yükseköğrenim yapmış kendi üyeleri veya bu niteliklere ve milletvekili seçilme yeterliğine sahip Türk vatandaşları arasından yedi yıllık bir süre için seçilir.

Cumhurbaşkanlığına Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri dışından aday gösterilebilmesi, Meclis üye tamsayısının en az beşte birinin yazılı önerisiyle mümkündür.

Bir kimse, iki defa Cumhurbaşkanı seçilemez.

Cumhurbaşkanı seçilenin, varsa partisi ile ilişkisi kesilir ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyeliği sona erer.

D. Görev ve yetkileri

Madde 104- Cumhurbaşkanı Devletin başıdır. Bu sıfatla Türkiye Cumhuriyetini ve Türk Milletinin birliğini temsil eder; Anayasanın uygulanmasını, Devlet organlarının düzenli ve uyumlu çalışmasını gözetir.

Bu amaçlarla Anayasanın ilgili maddelerinde gösterilen şartlara uyarak yapacağı görev ve kullanacağı yetkiler şunlardır:

a) Yasama ile ilgili olanlar:

Gerekli gördüğü takdirde, yasama yılının ilk günü Türkiye Büyük Millet Meclisinde açılış konuşmasını yapmak,

Türkiye Büyük Millet Meclisini gerektiğinde toplantıya çağırarak,

Kanunları yayımlamak,

Kanunları tekrar görüşülmek üzere Türkiye Büyük Millet Meclisine geri göndermek,

Anayasa değişikliklerine ilişkin kanunları gerekli gördüğü takdirde halk oyuyla sunmak,

Kanunların, kanun hükmündeki kararnamelerin, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün, tümünün veya belirli hükümlerinin Anayasaya şekil veya esas bakımından aykırı oldukları gerekçesi ile Anayasa Mahkemesinde iptal davası açmak,

Türkiye Büyük Millet Meclisi seçimlerinin yenilenmesine karar vermek,

b) Yürütme alanına ilişkin olanlar:

Başbakanı atamak ve istifasını kabul etmek,

Başbakanın teklifi üzerine bakanları atamak ve görevlerine son vermek,

Gerekli gördüğü hallerde Bakanlar Kuruluna başkanlık etmek veya Bakanlar Kurulunu başkanlığı altında toplantıya çağırarak,

Yabancı devletlere Türk Devletinin temsilcilerini göndermek, Türkiye Cumhuriyetine gönderilecek yabancı devlet temsilcilerini kabul etmek,

Milletlerarası andlaşmaları onaylamak ve yayımlamak,
Türkiye Büyük Millet Meclisi adına Türk Silahlı Kuvvetlerinin Başkomutanlığını temsil etmek
Türk Silahlı Kuvvetlerinin kullanılmasına karar vermek,
Genelkurmay Başkanını atamak,
Milli Güvenlik Kurulunu toplantıya çağırarak,
Milli Güvenlik Kuruluna Başkanlık etmek,
Başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu kararıyla sıkıyönetim veya olağanüstü hal ilan etmek ve kanun hükmünde kararname çıkarmak,
Kararnameleri imzalamak,
Sürekli hastalık, sakatlık ve kocama sebebi ile belirli kişilerin cezalarını hafifletmek veya kaldırmak,
Devlet Denetleme Kurulunun üyelerini ve Başkanını atamak,
Devlet Denetleme Kuruluna inceleme, araştırma ve denetleme yaptırmak,
Yükseköğretim Kurulu üyelerini seçmek,
Üniversite rektörlerini seçmek,

c) Yargı ile ilgili olanlar:

Anayasa Mahkemesi üyelerini, Danıştay üyelerinin dörtte birini, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcivekilini, Askeri Yargıtay üyelerini, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi üyelerini, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu üyelerini seçmek.

Cumhurbaşkanı, ayrıca Anayasada ve kanunlarda verilen seçme ve atama görevleri ile diğer görevleri yerine getirir ve yetkileri kullanır.

E. Sorumluluk ve sorumsuzluk hali

Madde 105- Cumhurbaşkanının, Anayasa ve diğer kanunlarda Başbakan ve ilgili bakanın imzalarına gerek olmaksızın tek başına yapabileceği belirtilen işlemleri dışındaki bütün kararları, Başbakan ve ilgili bakanlarca imzalanır; bu kararlardan Başbakan ve ilgili bakan sorumludur.

Cumhurbaşkanının resen imzaladığı kararlar ve emirler aleyhine Anayasa Mahkemesi dahil, yargı mercilerine başvurulamaz.

Cumhurbaşkanı, vatana ihanetten dolayı, Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının en az üçte birinin teklifi üzerine, üye tamsayısının en az dörtte üçünün vereceği kararla suçlandırılır.

H. Devlet Denetleme Kurulu

Madde 108 - İdarenin hukuka uygunluğunun, düzenli ve verimli şekilde yürütülmesinin ve geliştirilmesinin sağlanması amacıyla, Cumhurbaşkanlığı-

na bağı olarak kurulan Devlet Denetleme Kurulu, Cumhurbaşkanının isteği üzerine tüm kamu kurum ve kuruluşlarında ve sermayesinin yarısından fazlasına bu kurum ve kuruluşların katıldığı her türlü kuruluşta, kamu kurumu niteliğinde olan meslek kuruluşlarında, her düzeydeki işçi ve işveren meslek kuruluşlarında, kamuya yararlı derneklerle vakıflarda, her türlü inceleme, araştırma ve denetlemeleri yapar.

Silahlı Kuvvetler ve yargı organları, Devlet Denetleme Kurulunun görev alanı dışındadır.

Devlet Denetleme Kurulunun üyeleri ve üyeleri içinden Başkanı, kanunda belirlenen nitelikteki kişiler arasından, Cumhurbaşkanınca atanır.

Devlet Denetleme Kurulunun işleyişi, üyelerinin görev süresi ve diğer özlük işleri, kanunla düzenlenir.

I. Milli Savunma

1. Başkomutanlık ve Genelkurmay Başkanlığı

Madde 117- Başkomutanlık, Türkiye Büyük Millet Meclisinin manevi varlığından ayrılamaz ve Cumhurbaşkanı tarafından temsil olunur.

Milli güvenliğin sağlanmasından ve Silahlı Kuvvetlerin yurt savunmasına hazırlanmasından, Türkiye Büyük Millet Meclisine karşı, Bakanlar Kurulu sorumludur.

Genelkurmay Başkanı; Silahlı Kuvvetlerin komutanı olup, savaşta Başkomutanlık görevlerini Cumhurbaşkanlığı namına yerine getirir.

Genelkurmay Başkanı, Bakanlar Kurulunun teklifi üzerine, Cumhurbaşkanınca atanır; görev ve yetkileri kanunla düzenlenir. Genelkurmay Başkanı, bu görev ve yetkilerinden dolayı Başbakanı karşı sorumludur.

Milli Savunma Bakanlığının, Genelkurmay Başkanlığı ve Kuvvet Komutanlıkları ile görev ilişkileri ve yetki alanı kanunla düzenlenir.

2. Milli Güvenlik Kurulu

Madde 118- Milli Güvenlik Kurulu, Cumhurbaşkanının başkanlığında Başbakan, Genelkurmay Başkanı, Milli Savunma, İçişleri, Dışişleri Bakanları, Kara, Deniz ve Hava Kuvvetleri Komutanları ve Jandarma Genel Komutanından kurulur.

Gündemin özelliğine göre Kurul toplantılarına ilgili bakan ve kişiler çağırılıp görüşleri alınabilir.

Milli Güvenlik Kurulu; Devletin milli güvenlik siyasetinin tayini, tespiti ve uygulanması ile ilgili kararların alınması ve gerekli koordinasyonun sağlanması konusundaki görüşlerini Bakanlar Kuruluna bildirir. Kurulun, Devletin varlığı ve bağımsızlığı, ülkenin bütünlüğü ve bölünmezliği, toplumun huzuru ve güvenliğinin korunması hususunda alınmasını zorunlu gördüğü tedbirlere ait kararlar Bakanlar Kurulunca öncelikle dikkate alınır.

Milli Güvenlik Kurulunun gündemi; Başbakan ve Genelkurmay Başkanı'nın önerileri dikkate alınarak Cumhurbaşkanınca düzenlenir.

Cumhurbaşkanı katılmadığı zamanlar Milli Güvenlik Kurulu Başbakanın başkanlığında toplanır.

Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliğinin teşkilatı ve görevleri kanunla düzenlenir.

III. Olağanüstü yönetim usulleri

A. Olağanüstü haller

1. Tabii afet ve ağır ekonomik bunalım sebebiyle olağanüstü hal ilanı

Madde 119- Tabii afet, tehlikeli salgın hastalıklar veya ağır ekonomik bunalım hallerinde, Cumhurbaşkanı başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu, yurdun bir veya birden fazla bölgesinde veya bütününde süresi altı ayı geçmemek üzere olağanüstü hal ilan edebilir.

2. Şiddet olaylarının yaygınlaşması ve kamu düzeninin ciddi şekilde bozulması sebepleriyle olağanüstü hal ilanı

Madde 120 - Anayasa ile kurulan hür demokrasi düzenini veya temel hak ve hürriyetleri ortadan kaldırmaya yönelik yaygın şiddet hareketlerine ait ciddi belirtilerin ortaya çıkması veya şiddet olayları sebebiyle kamu düzeninin ciddi şekilde bozulması hallerinde, Cumhurbaşkanı başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu, Milli Güvenlik Kurulunun da görüşünü aldıktan sonra yurdun bir veya birden fazla bölgesinde veya bütününde, süresi altı ayı geçmemek üzere olağanüstü hal ilan edebilir.

3. Olağanüstü hallerle ilgili düzenleme

Madde 121 - Anayasanın 119 ve 120 nci maddeleri uyarınca olağanüstü hal ilanına karar verilmesi durumunda, bu karar Resmi Gazetede yayımlanır ve hemen Türkiye Büyük Millet Meclisinin onayına sunulur. Türkiye Büyük Millet Meclisi tatilde ise derhal toplantıya çağırılır. Meclis, olağanüstü hal süresini değiştirebilir, Bakanlar Kurulunun istemi üzerine, her defasında dört ayı geçmemek üzere, süreyi uzatabilir veya olağanüstü hali kaldırabilir.

119 uncu madde uyarınca ilan edilen olağanüstü hallerde vatandaşlar için getirilecek para, mal ve çalışma yükümlülükleri ile olağanüstü hallerin her türü için ayrı ayrı geçerli olmak üzere, Anayasanın 15 inci maddesindeki ilkeler doğrultusunda temel hak ve hürriyetlerin nasıl sınırlandıracağı veya nasıl durdurulacağı, halin gerektirdiği tedbirlerin nasıl ve ne suretle alınacağı, kamu hizmeti görevlilerine ne gibi yetkiler verileceği, görevlilerin durumlarında ne gibi değişiklikler yapılacağı ve olağanüstü yönetim usulleri, Olağanüstü Hal Kanununda düzenlenir.

Olağanüstü hal süresince, Cumhurbaşkanının başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu, olağanüstü halin gerekli kıldığı konularda, kanun hükmünde

kararnameler çıkarabilir. Bu kararnameler, Resmi Gazetede yayımlanır ve aynı gün Türkiye Büyük Millet Meclisinin onayına sunulur; bunların Meclisce onaylanmasına ilişkin süre ve usul, İçtüzükte belirlenir.

B. Sıkıyönetim, seferberlik ve savaş hali

Madde 122 - Anayasanın tanıdığı hr demokrasi düzenini veya temel hak ve hürriyetleri ortadan kaldırmaya yönelen ve olağanüstü hal ilanını gerektiren hallerden daha vahim Şiddet hareketlerinin yaygınlaşması veya savaş hali, savaşı gerektirecek bir durumun baŐgöstermesi, ayaklanma olması veya vatan veya Cumhuriyete karşı kuvvetli ve eylemli bir kalkıŐmanın veya ülkenin ve milletin bölünmezliğini içten veya dıŐtan tehlikeye düŐüren Şiddet hareketlerinin yaygınlaşması sebepleriyle, Cumhurbaşkanı başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu, Milli Güvenlik Kurulunun da görüşünü aldıktan sonra, süresi altı ayı aşmamak üzere yurdun bir veya birden fazla bölgesinde veya bütününde sıkıyönetim ilan edebilir. Bu karar, derhal Resmi Gazetede yayımlanır ve aynı gün Türkiye Büyük Millet Meclisinin onayına sunulur. Türkiye Büyük Millet Meclisi toplantı halinde değilse hemen toplantıya çağırılır. Türkiye Büyük Millet Meclisi gerekli gördüğü takdirde sıkıyönetim süresini kısaltabilir, uzatabilir veya sıkıyönetimi kaldıracaktır.

Sıkıyönetim süresinde, Cumhurbaşkanı başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu sıkıyönetim halinin gerekli kıldığı konularda kanun hükmünde kararname çıkarabilir.

Bu kararnameler Resmi Gazetede yayımlanır ve aynı gün Türkiye Büyük Millet Meclisinin onayına sunulur. Bunların Meclisce onaylanmasına ilişkin süre ve usul içtüzükte belirlenir.

Sıkıyönetimin her defasında dört ayı aşmamak üzere uzatılması, Türkiye Büyük Millet Meclisinin kararına bağlıdır. Savaş hallerinde bu dört aylık süre aranmaz.

Sıkıyönetim, seferberlik ve savaş hallerinde hangi hükümlerin uygulanacağı ve işlemlerin nasıl yrtleceğı, idare ile olan ilişkileri, hürriyetlerin nasıl kısıtlanacağı veya durdurulacağı ve savaş veya savaşı gerektirecek bir durumun baŐgöstermesi halinde vatandaşlar için getirilecek yükümlülükler kanunla düzenlenir.

Sıkıyönetim komutanları Genelkurmay Başkanlığına bağlı olarak görev yaparlar.

B. Yargı yolu

Madde 125 - İdarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır.

(Ek hüküm:13/8/1999-4446/2 md.) Kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz Şartlaşma ve sözleŐmelerinde bunlardan doğan uyuoŐmazlıkların milli veya millet-

lerarası tahkim yoluyla çözülmesi öngörülebilir. Milletlerarası tahkime ancak yabancılik unsuru taşıyan uyuşmazlıklar için gidilebilir.

Cumhurbaşkanının tek başına yapacağı işlemler ile Yüksek Askeri Şuranın kararları yargı denetimi dışındadır.

İdari işlemlere karşı açılacak davalarda süre, yazılı bildirim tarihinden başlar.

Yargı yetkisi, idari eylem ve işlemlerin hukuka uygunluğunun denetimi ile sınırlıdır. Yürütme görevinin kanunlarda gösterilen şekil ve esaslara uygun olarak yerine getirilmesini kısıtlayacak, idari eylem ve işlem niteliğinde veya takdir yetkisini kaldıracak biçimde yargı kararı verilemez.

İdari işlemin uygulanması halinde telafisi güç veya imkansız zararların doğması ve idari işlemin açıkça hukuka aykırı olması şartlarının birlikte gerçekleşmesi durumunda gerekçe gösterilerek yürütmenin durdurulmasına karar verilebilir.

Kanun, olağanüstü hallerde, sıkıyönetim, seferberlik ve savaş halinde ayrıca milli güvenlik, kamu düzeni, genel sağlık nedenleri ile yürütmenin durdurulması kararı verilmesini sınırlandırabilir.

İdare, kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararı ödemekle yükümlüdür.

2. Mahalli idareler

Madde 127 - Mahalli idareler; il, belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, gene kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzelkişileridir.

Mahalli idarelerin kuruluş ve görevleri ile yetkileri, yerinden yönetim ilkesine uygun olarak kanunla düzenlenir.

(Değişik: 23/7/1995 - 4121/12 md.) Mahalli idarelerin seçimleri, 67 nci maddedeki esaslara göre beş yılda bir yapılır. Ancak, milletvekili genel veya ara seçiminden önceki veya sonraki bir yıl içinde yapılması gereken mahalli idareler organlarına veya bu organların üyelerine ilişkin genel veya ara seçimler milletvekili genel veya ara seçimleriyle birlikte yapılır. Kanun, büyük yerleşim merkezleri için özel yönetim biçimleri getirebilir.

Mahalli idarelerin seçilmiş organlarının, organlık sıfatını kazanmalarına ilişkin itirazların çözümü ve kaybetmeleri, konusundaki denetim yargı yolu ile olur. Ancak, görevleri ile ilgili bir suç sebebi ile hakkında soruşturma veya kovuşturma açılan mahalli idare organları veya bu organların üyelerini, İçişleri Bakanı, geçici bir tedbir olarak, kesin hükme kadar uzaklaştırabilir.

Merkezi idare, mahalli idareler üzerinde, mahalli hizmetlerin idarenin bütünlüğü ilkesine uygun şekilde yürütülmesi, kamu görevlerinde birliğin sağlanması, toplum yararının korunması ve mahalli ihtiyaçların gereği gibi karşı-

lanması amacıyla, kanunda belirtilen esas ve usuller dairesinde idari vesayet yetkisine sahiptir.

Mahalli idarelerin belirli kamu hizmetlerinin görülmesi amacı ile, kendi aralarında Bakanlar Kurulunun izni ile birlik kurmaları, görevleri, yetkileri, maliye ve kolluk işleri ve merkezi idare ile karşılıklı bağ ve ilgileri kanunla düzenlenir. Bu idarelere, görevleri ile orantılı gelir kaynakları sağlanır.

2. Görev ve sorumlulukları, disiplin kovuşturulmasında güvence

Madde 129 - Memurlar ve diğer kamu görevlileri Anayasa ve kanunlara sadık kalarak faaliyette bulunmakla yükümlüdürler.

Memurlar ve diğer kamu görevlileri ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve bunların üst kuruluşları mensuplarına savunma hakkı tanınmadıkça disiplin cezası verilemez.

Uyarma ve kınama cezalarıyla ilgili olanlar hariç, disiplin kararları yargı denetimi dışında bırakılmaz.

Silahlı Kuvvetler mensupları ile hakimler ve savcılar hakkındaki hükümler saklıdır.

Memurlar ve diğer kamu görevlilerinin yetkilerini kullanırken işledikleri kusurlardan doğan tazminat davaları, kendilerine rücu edilmek kaydıyla ve kanunun gösterdiği şekil ve şartlara uygun olarak, ancak idare aleyhine açılabilir.

Memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında işledikleri iddia edilen suçlardan ötürü ceza kovuşturması açılması, kanunla belirlenen istisnalar dışında, kanunun gösterdiği idari merciin iznine bağlıdır.

1. Yükseköğretim kurumları

Madde 130 - Çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile; ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzelkişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversiteler Devlet tarafından kanunla kurulur.

Kanunda gösterilen usul ve esaslara göre, kazanç amacına yönelik olmak şartı ile vakıflar tarafından, Devletin gözetim ve denetimine tabi yükseköğretim kurumları kurulabilir.

Kanun, üniversitelerin ülke sathına dengeli bir biçimde yayılmasını gözetir.

Üniversiteler ile öğretim üyeleri ve yardımcıları serbestçe her türlü bilimsel araştırma ve yayında bulunabilirler. Ancak, bu yetki, Devletin varlığı ve bağımsızlığı ve milletin ve ülkenin bütünlüğü ve bölünmezliği aleyhinde faaliyette bulunma serbestliği vermez.

Üniversiteler ve bunlara bağlı birimler, Devletin gözetimi ve denetimi altında olup, güvenlik hizmetleri Devletçe sağlanır.

Kanunun belirlediği usul ve esaslara göre; rektörler Cumhurbaşkanınca, dekanlar ise Yükseköğretim Kurulunca seçilir ve atanır.

Üniversite yönetim ve denetim organları ile öğretim elemanları; Yükseköğretim Kurulunun veya üniversitelerin yetkili organlarının dışında kalan makamlarca her ne suretle olursa olsun görevlerinden uzaklaştırılmazlar.

Üniversitelerin hazırladığı bütçeler; Yükseköğretim Kurulunca tetkik ve onaylandıktan sonra Milli Eğitim Bakanlığına sunulur ve genel ve katma bütçelerin bağlı olduğu esaslara uygun olarak işleme tabi tutularak yürürlüğe konulur ve denetlenir.

Yükseköğretim kurumlarının kuruluş ve organları ile işleyişleri ve bunların seçimleri, görev, yetki ve sorumlulukları üniversiteler üzerinde Devletin gözetim ve denetim hakkını kullanma usulleri, öğretim elemanlarının görevleri, unvanları, atama, yükselme ve emeklilikleri, öğretim elemanı yetiştirme, üniversitelerin ve öğretim elemanlarının kamu kuruluşları ve diğer kurumlar ile ilişkileri, öğretim düzeyleri ve süreleri, yükseköğretime giriş, devam ve alınacak harçlar, Devletin yapacağı yardımlar ile ilgili ilkeler, disiplin ve ceza işleri, mali işler, özlük hakları, öğretim elemanlarının uyacakları koşullar, üniversitelerarası ihtiyaçlara göre öğretim elemanlarının görevlendirilmesi, öğrenimin ve öğretimin hürriyet ve teminat içinde ve çağdaş bilim ve teknoloji gereklerine göre yürütülmesi, Yükseköğretim kuruluna ve üniversitelere Devletin sağladığı mali kaynakların kullanılması kanunla düzenlenir.

Vakıflar tarafından kurulan yükseköğretim kurumları, mali ve idari konuları dışındaki akademik çalışmaları, öğretim elemanlarının sağlanması ve güvenlik yönlerinden, Devlet eliyle kurulan yükseköğretim kurumları için Anayasada belirtilen hükümlere tabidir.

2. Yükseköğretim üst kuruluşları

Madde 131 – Yüksek öğretim kurumlarının öğretimini planlamak, düzenlemek, yönetmek, denetlemek, yüksek öğretim kurumlarındaki eğitim-öğretim ve bilimsel araştırma faaliyetlerini yönlendirmek bu kurumların kanunda belirtilen amaç ve ilkeler doğrultusunda kurulmasını, geliştirmesini ve üniversitelere tahsis edilen kaynakların etkili bir biçimde kullanılmasını sağlamak ve öğretim elemanlarının yetiştirilmesi için planlama yapmak maksadı ile Yüksek öğretim Kurulu kurulur.

Yüksek öğretim kurulu, üniversiteler, Bakanlar Kurulu ve Genelkurmay Başkanlığınca seçilen ve sayıları, nitelikleri ve seçilme usulleri kanunla belirlenen adaylar arasından rektörlük ve öğretim üyeliğinde başarılı hizmet yapmış profesörlere öncelik vermek sureti ile Cumhurbaşkanınca atanan üyeler ve Cumhurbaşkanınca doğrudan doğruya seçilen üyelerden kurulur.

Kurulun teşkilatı, görev, yetki, sorumluluğu ve çalışma esasları kanunla düzenlenir.

G. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu

Madde 134 - Atatürkçü düşüncüyü, Atatürk ilke ve inkılaplarını, Türk kültürünü, Türk tarihini ve Türk dilini bilimsel yoldan araştırmak, tanıtmak ve yaymak ve yayınlar yapmak amacıyla; Atatürk'ün manevi himayelerinde, Cumhurbaşkanının gözetim ve desteğinde, Başbakanlığa bağlı; Atatürk Araştırma Merkezi, Türk Dil Kurumu, Türk Tarih Kurumu ve Atatürk Kültür Merkezinden oluşan, kamu tüzelkişiliğine sahip "Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu" kurulur.

Türk Dil Kurumu ile Türk Tarih Kurumu için Atatürk'ün vasiyetnamesinde belirtilen mali menfaatler saklı olup kendilerine tahsis edilir.

Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumunun; kuruluşu, organları, çalışma usulleri ve özlük işleri ile kuruluşuna dahil kurumlar üzerindeki yetkileri kanunla düzenlenir.

I. Diyanet İşleri Başkanlığı

Madde 136 - Genel idare içinde yer alan Diyanet İşleri Başkanlığı laiklik ilkesi doğrultusunda, bütün siyasi görüş ve düşüncülerin dışında kalarak ve milletçe dayanışma ve bütünleşmeyi amaç edinerek, özel kanununda gösterilen görevleri yerine getirir.

C. Hakimlik ve savcılık mesleği

Madde 140 - Hakimler ve savcılar adli ve idari yargı hakim ve savcılar olarak görev yaparlar. Bu görevler meslekten hakim ve savcılar eliyle yürütülür.

Hakimler, mahkemelerin bağımsızlığı ve hakimlik teminatı esaslarına göre görev ifa ederler.

Hakim ve savcılarının nitelikleri, atanmaları, hakları ve ödevleri, aylık ve ödenekleri, meslekte ilerlemeleri, görevlerinin ve görev yerlerinin geçici veya sürekli olarak değiştirilmesi, haklarında disiplin kovuşturması açılması ve disiplin cezası verilmesi, görevleriyle ilgili veya görevleri sırasında işledikleri suçlarından dolayı soruşturma yapılması ve yargılanmalarına karar verilmesi, meslekten çıkarmayı gerektiren suçluluk veya yetersizlik halleri ve meslek içi eğitimleri ile diğer özlük işleri mahkemelerin bağımsızlığı ve hakimlik teminatı esaslarına göre kanunla düzenlenir.

Hakimler ve savcılar altmışbeş yaşını bitirinceye kadar hizmet görürler; askeri hakimlerin yaş haddi, yükselme ve emeklilikleri kanunda gösterilir.

Hakimler ve savcılar, kanunda belirtilenlerden başka, resmi ve özel hiçbir görev alamazlar.

Hakimler ve savcılar idari görevleri yönünden Adalet Bakanlığına bağlıdırlar.

Hakim ve savcı olup da adalet hizmetindeki idari görevlerde çalışanlar, hakimler ve savcılar hakkındaki hükümlere tabidirler. Bunlar, hakimler ve savcılara ait esaslar dairesinde sınıflandırılır ve derecelendirilirler, hakimlere ve savcılara tanınan her türlü haklardan yararlanırlar.

F. Devlet Güvenlik Mahkemeleri

Madde 143 - Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü, hür demokratik düzen ve nitelikleri Anayasada belirtilen Cumhuriyet aleyhine işlenen ve doğrudan doğruya Devletin iç ve dış güvenliğini ilgilendiren suçlara bakmakla görevli Devlet Güvenlik Mahkemeleri kurulur. (Ek cümle: 18/6/1999-4388/1 md.) Ancak, sıkıyönetim ve savaş haline ilişkin hükümler saklıdır.

(Değişik: 18/6/1999-4388/1 md.) Devlet Güvenlik Mahkemesinde bir Başkan, iki asıl ve bir yedek üye ile Cumhuriyet başsavcısı ve yeteri kadar Cumhuriyet savcısı bulunur.

(Değişik: 18/6/1999-4388/1 md.) Başkan, iki asıl ve bir yedek üye ile Cumhuriyet başsavcısı, birinci sınıfa ayrılmış hakim ve Cumhuriyet savcılar arasından; Cumhuriyet savcılar ise, diğer Cumhuriyet savcılar arasından Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca özel kanununda gösterilen usule göre dört yıl için atanırlar; süresi bitenler yeniden atanabilirler.

Devlet Güvenlik Mahkemeleri kararlarının temyiz mercii Yargıtaydır.

Devlet Güvenlik Mahkemelerinin işleyişi, görev ve yetkileri ve yargılama usulleri ile ilgili diğer hükümler, kanunda gösterilir.

(Mülga fıkra: 18/6/1999-4388/1 md.)

G. Hakim ve savcılarının denetimi

Madde 144 - Hakim ve savcılarının görevlerini; kanun, tüzük, yönetmeliklere ve genelgelere (Hakimler için idari nitelikteki genelgelere) uygun olarak yapıp yapmadıklarını denetleme; görevlerinden dolayı veya görevleri sırasında suç işleyip işlemediklerini, hal ve eylemlerinin sıfat ve görevleri icaplarına uyup uymadığını araştırma ve gerektiğinde haklarında inceleme ve soruşturma, Adalet Bakanlığının izni ile adalet müfettişleri tarafından yapılır. Adalet Bakanı soruşturma ve inceleme işlemlerini, hakkında soruşturma ve inceleme yapılacak olandan daha kıdemli hakim veya savcı eliyle de yaptırabilir.

H. Askeri yargı

Madde 145 - Askeri yargı, askeri mahkemeler ve disiplin mahkemeleri tarafından yürütülür. Bu mahkemeler, asker kişilerin; askeri olan suçları ile bunların asker kişiler aleyhine veya askeri mahallerde yahut askerlik hizmet ve görevleri ile ilgili olarak isledikleri suçlara ait davalara bakmakla görevlidirler.

Askeri mahkemeler, asker olmayan kişilerin özel kanunda belirtilen askeri

suçları ile kanunda gösterilen görevlerini ifa ettikleri sırada veya kanunda gösterilen askeri mahallerde askerlere karşı isledikleri suçlara da bakmakla görevlidirler.

Askeri mahkemelerin savaş veya sıkıyönetim hallerinde hangi suçlar ve hangi kişiler bakımından yetkili oldukları; kuruluşları ve gerektiğinde bu mahkemelerde adli yargı hakim ve savcılarının görevlendirilmeleri kanunla düzenlenir.

Askeri yargı organlarının kuruluşu, işleyişi, askeri hakimlerin özlük işleri askeri savcılık görevlerini yapan askeri hakimlerin mahkemesinde görevli buldukları komutanlık ile ilişkileri, mahkemelerin bağımsızlığı, hakimlik teminatı, askerlik hizmetinin gereklerine göre kanunla düzenlenir. Kanun, ayrıca askeri hakimlerin yargı hizmeti dışındaki askeri hizmetler yönünden askeri hizmetlerin gereklerine göre teşkilatında görevli buldukları komutanlık ile olan ilişkilerini de gösterir.

A. Anayasa Mahkemesi

1. Kuruluşu

Madde 146 - Anayasa Mahkemesi onbir asıl ve dört yedek üyeden kurulur.

Cumhurbaşkanı, iki asıl ve iki yedek üyeyi Yargıtay, iki asıl ve bir yedek üyeyi Danıştay, birer asıl üyeyi Askeri Yargıtay, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi ve Sayıştay genel kurullarınca kendi Başkan ve üyeleri arasından üye tamsayılarının salt çoğunluğu ile her boş yer için gösterecekleri üçer aday içinden; bir asıl üyeyi ise Yükseköğretim Kurulunun kendi üyesi olmayan Yükseköğretim kurumları öğretim üyeleri içinde göstereceği üç aday arasından; üç asıl ve bir yedek üyeyi üst kademe yöneticileri ile avukatlar arasından seçer.

Yükseköğretim kurumları öğretim üyeleri ile üst kademe yöneticileri ve avukatların Anayasa Mahkemesine asıl ve yedek üye seçilebilmeleri için, kırk yaşını doldurmuş, yükseköğrenim görmüş veya öğrenim kurumlarında en az onbeş yıl öğretim üyeliği veya kamu hizmetinde en az onbeş yıl fiilen çalışmış veya en az onbeş yıl avukatlık yapmış olmak şarttır.

Anayasa Mahkemesi, asıl üyeleri arasından gizli oyla ve üye tamsayısının salt çoğunluğu ile dört yıl için bir Başkan ve bir Başkanvekili seçer. Süresi bitenler yeniden seçilebilirler.

Anayasa Mahkemesi üyeleri, asli görevleri dışında resmi veya özel hiçbir görev alamazlar.

3. Görev ve yetkileri

Madde 148- Anayasa Mahkemesi, kanunların, kanun hükmünde kararname melerin ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün Anayasaya şekil ve esas bakımlarından uygunluğunu denetler. Anayasa değişikliklerini ise sadece

şekil bakımından inceler ve denetler. Ancak, olağanüstü hallerde, sıkıyönetim ve savaş hallerinde çıkarılan kanun hükmünde kararnamelerin şekil ve esas bakımından Anayasaya aykırılığı iddiasıyla, Anayasa Mahkemesinde dava açılmaz.

Kanunların şekil bakımından denetlenmesi, son oylamanın, öngörülen çoğunlukla yapılıp yapılmadığı; Anayasa değişikliklerinde ise, teklif ve oylama çoğunluğuna ve ivedilikle görüşülemeyeceği şartına uyulup uyulmadığı hususları ile sınırlıdır. Şekil bakımından denetleme, Cumhurbaşkanınca veya Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin beşte biri tarafından istenebilir. Kanunun yayımlandığı tarihten itibaren on gün geçtikten sonra, şekil bozukluğuna dayalı iptal davası açılmaz; def'i yoluyla da ileri sürülemez.

Anayasa Mahkemesi Cumhurbaşkanını, Bakanlar Kurulu üyelerini, Anayasa Mahkemesi, Yargıtay, Danıştay, Askeri Yargıtay, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Başkan ve üyelerini, Başsavcılarını, Cumhuriyet Başsavcivekilini, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu ve Sayıştay Başkan ve üyelerini görevleriyle ilgili suçlardan dolayı Yüce Divan sıfatıyla yargılar.

Yüce Divanda, savcılık görevini Cumhuriyet Başsavcısı veya Cumhuriyet Başsavcivekili yapar.

Yüce Divan kararları kesindir.

Anayasa Mahkemesi, Anayasa ile verilen diğer görevleri de yerine getirir.

5. İptal davası

Madde 150 - Kanunların, kanun hükmündeki kararnamelerin, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün veya bunların belirli madde ve hükümlerinin şekil ve esas bakımından Anayasaya aykırılığı iddiasıyla Anayasa Mahkemesinde doğrudan doğruya iptal davası açabilme hakkı, Cumhurbaşkanına, iktidar ve anamuhalefet partisi Meclis grupları ile Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının en az beşte biri tutarındaki üyelere aittir. İktidarda birden fazla siyasi partinin bulunması halinde, iktidar partilerinin dava açma hakkını en fazla üyeye sahip olan parti kullanır.

B. Yargıtay

Madde 154 - Yargıtay, adliye mahkemelerince verilen ve kanunun başka bir adli yargı merciine bırakmadığı karar ve hükümlerin son inceleme merciidir. Kanunla gösterilen belli davalara da ilk ve son derece mahkemesi olarak bakar.

Yargıtay üyeleri, birinci sınıfa ayrılmış adli yargı hakim ve Cumhuriyet savcıları ile bu meslekten sayılanlar arasından Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca üye tamsayısının salt çoğunluğu ile ve gizli oyla seçilir.

Yargıtay Birinci Başkanı, birinci başkanvekilleri ve daire başkanları kendi üyeleri arasından Yargıtay Genel Kurulunca üye tamsayısının salt çoğunluğu

ve gizli oyla dört yıl için seçilirler; süresi bitenler yeniden seçilebilirler.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı ve Cumhuriyet Başsavcivekili, Yargıtay Genel Kurulunun kendi üyeleri arasından gizli oyla belirleyeceği beşer aday arasından Cumhurbaşkanı tarafından dört yıl için seçilirler. Süresi bitenler yeniden seçilebilirler.

Yargıtayın kuruluşu, işleyişi, Başkan, başkanvekilleri, daire başkanları ve üyeleri ile Cumhuriyet Başsavcısı ve Cumhuriyet Başsavcivekilinin nitelikleri ve seçim usulleri, mahkemelerin bağımsızlığı ve hakimlik teminatı esaslarına göre kanunla düzenlenir.

C. Danıştay

Madde 155 -Danıştay, idari mahkemelerce verilen ve Kanunun başka bir idari yargı merciine bırakmadığı karar ve hükümlerin son inceleme merciidir. Kanunla gösterilen belli davalara da ilk ve son derece mahkemesi olarak bakar.

(Değişik ikinci fıkra: 13/8/1999-4446/3 md.) Danıştay, davaları görmek, Başbakan ve Bakanlar Kurulunca gönderilen kanun tasarıları, kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmeleri hakkında iki ay içinde düşüncesini bildirmek, tüzük tasarılarını incelemek, idari uyuşmazlıkları çözmek ve kanunla gösterilen diğer işleri yapmakla görevlidir.

Danıştay üyelerinin dörtte üçü, birinci sınıf idari yargı hakim ve savcıları ile bu meslekten sayılanlar arasından Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu; dörtte biri, nitelikleri kanunda belirtilen görevliler arasından Cumhurbaşkanı; tarafından seçilir.

Danıştay Başkanı, Başsavcı, başkanvekilleri ve daire başkanları, kendi üyeleri arasından Danıştay Genel Kurulunca üye tamsayısının salt çoğunluğu ve gizli oyla dört yıl için seçilirler. Süresi bitenler yeniden seçilebilirler.

Danıştayın, kuruluşu, işleyişi, Başkan, Başsavcı, başkanvekilleri, daire başkanları ile üyelerinin nitelikleri ve seçim usulleri, idari yargının özelliği, mahkemelerin bağımsızlığı ve hakimlik teminatı esaslarına göre kanunla düzenlenir.

D. Askeri Yargıtay

Madde 156 - Askeri Yargıtay, askeri mahkemelerden verilen karar ve hükümlerin son inceleme merciidir. Ayrıca, asker kişilerin kanunla gösterilen belli davalarına ilk ve son derece mahkemesi olarak bakar.

Askeri Yargıtay üyeleri birinci sınıf askeri hakimler arasından Askeri Yargıtay Genel Kurulunun üye tamsayısının salt çoğunluğu ve gizli oyla her boş yer için göstereceği üçer aday içinden Cumhurbaşkanınca seçilir.

Askeri Yargıtay Başkanı, Başsavcısı, İkinci Başkanı ve daire başkanları Askeri Yargıtay üyeleri arasından rütbe ve kıdem sırasına göre atanırlar.

Askeri Yargıtayın kuruluşu, işleyişi, mensuplarının disiplin ve özlük işleri, mahkemelerin bağımsızlığı, hakimlik teminatı ve askerlik hizmetlerinin gereklerine göre kanunla düzenlenir.

E. Askeri Yüksek İdare Mahkemesi

Madde 157 - Askeri Yüksek İdare Mahkemesi, askeri olmayan makamlarca tesis edilmiş olsa bile, asker kişileri ilgilendiren ve askeri hizmete ilişkin idari işlem ve eylemlerden doğan uyuşmazlıkların yargı denetimini yapan ilk ve son derece mahkemesidir. Ancak, askerlik yükümlülüğünden doğan uyuşmazlıklarda ilgilinin asker kişi olması şartı aranmaz.

Askeri Yüksek İdare Mahkemesinin askeri hakim sınıfından olan üyeleri, mahkemenin bu sınıftan olan başkan ve üyeleri tamsayısının salt çoğunluğu ve gizli oy ile birinci sınıf askeri hakimler arasından her boş yer için gösterilecek üç aday içinden; hakim sınıfından olmayan üyeleri, rütbe ve nitelikleri kanunda gösterilen subaylar arasından, Genelkurmay Başkanlığınca her boş yer için gösterilecek üç aday içinden Cumhurbaşkanınca seçilir.

Askeri hakim sınıfından olmayan üyelerin görev süresi en fazla dört yıldır.

Mahkemenin Başkanı, Başsavcı ve daire başkanları hakim sınıfından olanlar arasından rütbe ve kıdem sırasına göre atanırlar.

Askeri Yüksek İdare Mahkemesinin kuruluşu, işleyişi, yargılama usulleri, mensuplarının disiplin ve özlük işleri, mahkemelerin bağımsızlığı, hakimlik teminatı ve askerlik hizmetlerinin gereklerine göre kanunla düzenlenir.

F. Uyuşmazlık Mahkemesi

Madde 158 - Uyuşmazlık Mahkemesi adli, idari ve askeri yargı mercileri arasındaki görev ve hüküm uyuşmazlıklarını kesin olarak çözümlenmeye yetkilidir.

Uyuşmazlık Mahkemesinin kuruluşu, üyelerinin nitelikleri ve seçimleri ile işleyişi kanunla düzenlenir. Bu mahkemenin Başkanlığını Anayasa Mahkemesince, kendi üyeleri arasından görevlendirilen üye yapar.

Diğer mahkemelerle, Anayasa Mahkemesi arasındaki görev uyuşmazlıklarında, Anayasa Mahkemesinin kararı esas alınır.

III. Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu

Madde 159 - Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu, mahkemelerin bağımsızlığı ve hakimlik teminatı esaslarına göre kurulur ve görev yapar.

Kurulun Başkanı, Adalet Bakanıdır. Adalet Bakanlığı Müsteşarı Kurulun tabii üyesidir. Kurulun üç asıl ve üç yedek üyesi Yargıtay Genel Kurulunun, iki asıl ve iki yedek üyesi Danıştay Genel Kurulunun kendi üyeleri arasından, her üyelik için gösterecekleri üçer aday içinden Cumhurbaşkanınca, dört yıl için seçilir. Süresi biten üyeler yeniden seçilebilirler. Kurul, seçimle gelen asıl üyeleri arasından bir başkanvekili seçer.

Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu; adli ve idari yargı hakim ve savcılarını mesleğe kabul etme, atama ve nakletme, geçici yetki verme, yükselme ve birinci sınıfa ayırma, kadro dağıtma, meslekte kalmaları uygun görülmeyenler hakkında karar verme, disiplin cezası verme, görevden uzaklaştırma işlemlerini yapar. Adalet Bakanlığının, bir mahkemenin veya bir hakimin veya savcının kadrosunun kaldırılması veya bir mahkemenin yargı çevresinin değiştirilmesi konusundaki tekliflerini karara bağlar. Ayrıca Anayasa ve kanunlarla verilen diğer görevleri yerine getirir.

Kurul kararlarına karşı yargı mercilerine başvurulamaz.

Kurulun görevlerini yerine getirmesi, seçim ve çalışma usulleriyle itirazların Kurul bünyesinde incelenmesi esasları kanunla düzenlenir.

Adalet Bakanlığının merkez kuruluşunda geçici veya sürekli olarak çalıştırılacak hakim ve savcılarının muvafakatlarını alarak atama yetkisi Adalet Bakanlığına aittir.

Adalet Bakanı Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun ilk toplantısında onaya sunulmak üzere gecikmesinde sakınca bulunan hallerde hizmetin aksamaması için hakim ve savcılarını geçici yetki ile görevlendirebilir.

I. İnkılap kanunlarının korunması

Madde 174 - Anayasanın hiçbir hükmü, Türk toplumunu çağdaş uygarlık seviyesinin üstüne çıkarma ve Türkiye Cumhuriyetinin laiklik niteliğini koruma amacını güden, aşağıda gösterilen inkılap kanunlarının, Anayasanın halkoyu ile kabul edildiği tarihte yürürlükte bulunan hükümlerinin, Anayasaya aykırı olduğu şeklinde anlaşılabilir ve yorumlanamaz:

1. 3 Mart 1340 tarihli ve 430 sayılı Tevhidi Tedrisat Kanunu;
2. 25 Teşrinisani 1341 tarihli ve 671 sayılı Şapka İktisası Hakkında Kanun;
3. 30 Teşrinisani 1341 tarihli ve 677 sayılı Tekke ve Zaviyelerle Türbelerin Seddine ve Türbedarlıklar ile Bir Takım Unvanların Men ve İlgasına Dair Kanun;
4. 17 Şubat 1926 tarihli ve 743 sayılı Türk Kanunu Medenisiyle kabul edilen, evlenme akdinin evlendirme memuru önünde yapılacağına dair medeni nikah esası ile aynı kanunun 110 uncu maddesi hükmü;
5. 20 Mayıs 1928 tarihli ve 1288 sayılı Beynelmilel Erkamın Kabulü Hakkında Kanun;
6. 1 Teşrinisani 1928 tarihli ve 1353 sayılı Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki hakkında Kanun;
7. 26 Teşrinisani 1934 tarihli ve 2590 sayılı Efendi, Bey, Paşa Gibi Lakap ve Unvanların Kaldırıldığına Dair Kanun;

8. 3 Kanunuevvel 1934 tarihli ve 2596 sayılı Bazı Kisvelerin Giyilemeyeceğine Dair Kanun.

Geçici Madde 15 - 12 Eylül 1980 tarihinden, ilk genel seçimler sonucu toplanacak Türkiye Büyük Millet Meclisinin Başkanlık Divanını oluşturuncaya kadar geçecek süre içinde, yasama ve yürütme yetkilerini Türk milleti adına kullanan, 2356 sayılı Kanunla kurulu Milli Güvenlik Konseyinin, bu Konseyin yönetimi döneminde kurulmuş hükümetlerin, 2485 sayılı Kurucu Meclis Hakkında Kanunla görev ifa eden Danışma Meclisinin her türlü karar ve tasarruflarından dolayı haklarında cezai, mali veya hukuki sorumluluk iddiası ileri sürülemez ve bu maksatla herhangi bir yargı merciine başvurulamaz.

Bu karar ve tasarrufların idarece veya yetkili kılınmış organ, merci ve görevlilerce uygulanmasından dolayı, karar alanlar, tasarrufta bulunanlar ve uygulayanlar hakkında da yukarıdaki fıkra hükümleri uygulanır.

Bu dönem içinde çıkarılan kanunlar, kanun hükmünde kararnameler ile 2324 sayılı Anayasa Düzeni Hakkında Kanun uyarınca alınan karar ve tasarrufların Anayasaya aykırılığı iddia edilemez.

NÜFUS KANUNU

Kanun Numarası	: 1587
Kabul Tarihi	: 5/5/1972
Yayımlandığı R.Gazete : Tarih	: 16/5/1972 Sayı: 14189

Kütüğe Geçirme

Madde 4- Her Türk Türkiye'de ikametgahının veya sonradan ikametgah edindiği yerin nüfus memurluğuna kendisini yazdırmaya ve bir nüfus cüzdanı almaya mecburdur.

Madde 9 - Türkiye dışındaki Türk vatandaşlarının nüfus olayları en yakın Türk konsoloslukuna bir bildiri bulunmak veya mahalli kanunlar yabancılara ait nüfus olaylarını buldukları yerdeki belediye veya nüfus dairelerine bildirerek kaydettirmek ödevliliğini yüklediği takdirde vatandaşlarımızın bu hususta mahalli makamlara yapacakları bildiri gösterir bu makamlardan veya 18 inci maddede yazılı kurumların sorumlu görevlilerinden kendilerine verilecek belgeleri konsolosluğumuza vermek suretiyle tespit edilir.

Böyle bir bildiri veya belgeye dayanılarak konsolosluklar tarafından düzenlenecek örneğine uygun doğum, ölüm, tutanaklarıyla evlenme tescil belgeleri 7 ve 8 inci madde hükümlerine göre işlem yapılmak üzere doğrudan İçişleri Bakanlığına gönderilir.

Oturduğu yerde ve yakınında Türk Konsolosluğu bulunmadığı takdirde o memleketin şahsi hal işlerini yürüten yetkili makamları veya kurumları tarafından verilip Dışişleri Bakanlığımızca usulüne göre onanmış belgeler üzerine aile kaydının bulunduğu yer nüfus kütüklerine yazılır.

Türkiye'de kütüğü bulunmayan ve yabancı memleketlerde oturan vatandaşlar İçişleri Bakanlığının göstereceği bir nüfus dairesinde açılacak aile kütüğüne kaydedilir.

Doğumlar

Madde 16- Her çocuğun doğum tutanağı doğum bildirisi yapılan nüfus dairelerince adlı ve soyadlı olarak tutulur.

Doğumları baba, yoksa veya kısıtlı, tutuklu, hasta ve her hangi mecburi bir sebeple orada bulunmazsa veli veya vasisi bir ay içinde nüfus memuruna iki tanıkla sözlü bildiride bulunarak doğum tutanağına yazdırmakla ödevlidir.

Bir aydan sonra yapılan doğum bildirimleriyle genel nüfus yazımında bulunmayarak yazım dışında kalanlar 17 nci madde uyarınca mahallin en büyük idare amirinin emriyle yazılır.

Çocuğun adını ana ve babası kor. Ancak milli kültürümüze, ahlak kurallarına örf ve adetlerimize uygun düşmeyen veya kamu oyunu inciten adlar konulmaz, doğan çocuk babasının, evlenme dışında doğmuş ise anasının soyadını alır.

Ölü doğan çocuklar nüfus kütüğüne yazılmaz.

Evlenmeler

Madde 23 - Medeni Kanun hükümlerine göre evlenme akdini yapanlar akdin yapıldığı tarihten başlayarak bir ay içinde örneğine uygun üç nüsha evlenme bildirisini bulunduğu yer nüfus memurluğuna, onlar da erkek ve kadının kayıtlı bulunduğu nüfus memurluğuna göndermekle ödevlidir.

Evlenme memurluğu, nüfus memurlarına verilen yerlerde bu görevleri adı geçen memurlar yaparlar. Bildiriyi alan kocanın kayıtlı bulunduğu yer nüfus memuru, karıyı kocanın aile kütüğüne geçirir ve evlenme tutanağının bir örneğini merkez arşivine yollar. Karının kayıtlı bulunduğu yer nüfus memuru da karının kaydına şerh verir. Koca, karının aile kütüğüne getirilemez. Evlenen erkek ayrı aile kütüğü açabilir.

Madde 47 - Meslek, sanat, din ve her hangi bir arıza sebebiyle vücuttaki şekil değişiklikleri ve bu Kanunun 43'üncü maddesi gereğince nüfus kütüklerine yazılması gerektiği halde her nasılsa, yazılmamış ve dayanağı belgede kalmış olan ana baba adı, doğum yeri, cinsiyet ve soyadı gibi haller ilgililerin bağlı bulunduğu daire, kurum veya işyerinden köy veya mahalle ihtiyar kurulundan alacakları belge ve ilmühaber üzerine en büyük idare amirinin emri ile nüfus memurları tarafından aile kütüklerine işlenir.

SOYADI KANUNU

Kanun Numarası : 2525
Kabul Tarihi : 21/6/1934
Yayımlandığı R. Gazete : Tarih : 2/7/1934 Sayı: 2741

Madde 1 - Her Türk öz adından başka soy adını da taşımağa mecburdur.

Madde 3 - Rütbe ve memuriyet, aşiret ve yabancı ırk ve millet isimleriyle umumi edeplere uygun olmayan veya iğrenç ve gülünç olan soyadları kullanılamaz.

Madde 4 - Soy adı seçme vazifesi ve hakkı evlilik birliğinin reisi olan kocaya aittir.

Evliliğin feshi veya boşanma hallerinde çocuk anasına tevdi edilmiş olsa bile babasının seçtiği veya seçeceği adı alır. Koca ölmüş ve karısı evlenmemiş olursa veyahut koca akıl hastalığı ve akıl zaafılığı sebebiyle vesayet altında bulunuyor ve evlilik de devam ediyorsa bu hak ve vazife karınındır.

Kocanın vefatiyle karı evlenmiş veya koca evvelki fikrada zikredilen sebeplerle vesayet altına alınmış ve evlilik de zeval bulmuş ise bu hak ve vazife çocuğun baba cihetinden olan kan hısımlarından en yakın erkeğe ve bunların en yaşlısına yok ise vasiye aittir.

SİNEMA, VIDEO VE MÜZİK ESERLERİ KANUNU

Kanun Numarası : 3257
Kabul Tarihi : 23/1/1986
Yayımlandığı R. Gazete : Tarih : 7/2/1986 Sayı: 19012

Amaç:

Madde 1 - Bu Kanunun amacı; kültürle yakın münasebeti ve yaygınlığı sebebiyle, kitle haberleşme vasıtalarının en mühimlerinden biri olan sinema, video ve müzik eserlerinin, eğitici, öğretici, kültür yayıcı ve aktarıcı, ülkemizi tanıtıcı fonksiyonlarına işlerlik kazandırmak; yapım, denetim ve gösterim, programlama konuları ile teknoloji kullanımı yönünden geliştirilmesini sağlamak; Türk sinema ve müzik sanatı sahasında çalışanlara destek vermek; sinema ve müzik hayatına milli birlik, bütünlük ve devamlılığımız açısından düzen ve ölçü kazandırmaktır.

Kapsam:

Madde 2 - Bu Kanun bir sanayi ve sanat dalı olan Türk Sineması ve Türk müzik sanatı ürünlerinin teşvik edilmesi, eserlerin yapılması, denetlenmesi, dağıtılması, gösterilmesi ve icrası ve bu işlemlerden doğan telif ve gösterim ve icrası haklarının korunması esas ve usullerini kapsar.

Tanımlar:

Madde 3 - Bu Kanunda geçen deyimlerden;

a) Eser: Film, video, ses taşıyıcıları ve benzerleri üzerine kaydedilmiş hareketli veya sesli fikir ve sanat mahsullerini,

b) Denetim: Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü, milli egemenlik, cumhuriyet, milli güvenlik, kamu düzeni, genel asayiş, kamu yararı, genel ahlak ve genel sağlık açısından suç veya suça teşvik unsuru ihtiva etmemesi, milli kültür, örf ve adetlerimize uygunluğu yönünden bu Kanunda tanımlanan eserlerin yetkililerce incelenmesini,

c) Film: Sesli ve görüntülü veya sadece görüntülü olarak hazırlanmış, ticari amaçlı eserlerle, tanıtıcı, öğretici ve teknik mahiyette olan veya günlük olayları tespit eden her çeşit hareketli sinema eseri ve benzerlerini,

d) Video: Üzerindeki elektro manyetik parçalara ses eşliğinde görüntü veya sadece görüntü kaydedilmiş her çeşit hareketli malzemeyi,

e) Ses taşıyıcısı: Üzerine sadece ses kaydedilmiş her türlü plak, ses kaseti ve benzerlerini,

f) Bandrol: Eserlerin şerit, kaset ve dış ambalajı üzerine yapıştırılan ve sökülmesi halinde yapıştırıldığı malzemenin özelliğini kaybettiren ve üzerinde Bakanlık ile işletme belgesine sahip olanın özel işareti ve seri numarası yer alan etiketi, (ses taşıyıcısında Bakanlık bandrolü ile işletme belgesi sahibinin özel işareti kullanılır.)

g) Yapımcı: Eserleri üreten veya ithal eden gerçek veya tüzel kişileri,

h) İşletmeci: Eserlerin toptan ve parakende dağıtımını, alım-satım ve kiralama işini yapan veya birden çok kişinin seyretmesi veya dinlemesi için umuma açık sinema veya benzeri salonu işleten veya kablolu yayım yapan kişiyi,

i) Bakanlık: Kültür ve Turizm Bakanlığını, ifade eder.

Kayıt ve tescil:

Madde 5 - (Değişik birinci fıkra: 29/1/1987 - 3329/1 md.) Üretim ve ithalata konu eserlerin, toptan dağıtım ve gösterime sunulmadan önce, Bakanlıkça kayıt ve tescili yapılarak işletme belgesi verilir. Bu belgeyi, yerli eserlerde, eseri üreten veya eserin çoğaltma yayma ve gösterim hakkını devralan, yabancı menşeli eserlerde ise, eseri üreten veya eserin çoğaltma, yayma ve

gösterim hakkına sahip olandan bir sözleşme ile bu hakları devralıp eseri ithal eden alabilir.

Kayıt ve tescili yapılan eserin her kopyasına Bakanlık ile işletme belgesi sahibinin bandrolünün yapıştırılması şarttır. Plak ve ses kasetinde Bakanlık bandrolü yanında işletme belgesi sahibinin özel işareti kullanılır.

Kayıt ve tescili yapıp, işletme belgesi verilen eserlerin orijinalinden alınmış herhangi bir ebat veya formda bir kopyası arşivlenmek üzere Bakanlığa verilir.

Ancak, üretici ve ithalatçının beyanına müstenit bu kayıt ve tescilden dolayı Bakanlık sorumlu tutulamaz.

Denetim:

Madde 6 - Eserlerin kayıt ve tescili için, herhangi bir ebat veya formda kopyasının ekli olduğu bir beyanname ile Bakanlığa başvurulur ve işlemlerde bu beyan esas alınır. Başvurma sırasında Bakanlık, eserlerden denetlenmesi gerekli veya sorumlu görülenleri tespit ederek denetleme kuruluna sevk etmek üzere, yönetmelikte belirlenecek 3 kişilik bir alt komisyon teşekkül ettirir. İş hacmine göre Bakanlık, birden fazla alt komisyon ve denetleme kurulu teşkil edebilir.

Denetlenmesi gerekli veya zorunlu görülmeyen eserlerle, denetim sonucu olumlu olan eserlerin kayıt ve tescili yapılır ve işletme belgesi verilir. Kurulca düzeltilmesine karar verilen eserlerin yapımcı tarafından gerekli düzeltilmesi yapıldıktan sonra tekrar denetlenir ve kayıt ve tescili ile işletme belgesi verilir. Dağıtım ve gösterime sunulması hiçbir şekilde uygun bulunmayanlar, bütün idari ve yargı işlemlerinin tamamlanmasından sonra iade edilir.

(Değişik: 29/1/1987 - 3329/2 md.) İsteyen yapımcılar çekime konu olacak senaryolarının Bakanlıkça incelenmesini isteyebilirler. Bu inceleme alt komisyonlarca yapılır.

(Değişik: 29/1/1987 - 3329/2 md.) Eserlerin denetim sonuçları ile senaryoların inceleme sonuçları en geç 15 gün içinde ilgiliye bildirilir.

Denetimin sonucu eserlerin işletme belgesine işlenir. Denetimi gerekli ve zorunlu görülmeyenlerin işletme belgesine de bu husus yazılır.

(Değişik: 29/1/1987 - 3329/2 md.) Denetleme Kurulu, Kültür ve Turizm Bakanlığı Temsilcisinin Başkanlığında Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı, Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği ve İçişleri Bakanlığı temsilcisinden teşekkül eder. Ancak Denetleme Kurulunda Türkiye Sinema Eseri Sahipleri Meslek Birliği ile Türkiye Musiki Eseri Sahipleri Meslek Birliğinden birer temsilci ve Bakanlıkça tespit edilecek bir sanatçının

yer alması zorunludur. Denetlenen eserin yapımcısı, istediği takdirde, Denetleme Kuruluna gözlemci olarak katılabilir. Alt komisyon ile Denetleme Kurulunun sayısı, hangi illerde teşkil edileceği, toplanacağı yer ile çalışma esas ve usulleri ve memur olmayan üyelerin mali hakları ile diğer hususlar Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulacak yönetmelikte gösterilir.

İdarenin yetkisi:

Madde 9 - Bakanlık ile mülki idare amirleri eserlerin dağıtım ve gösterilmeleri sırasında bunların işletme belgeleri ile bandrollerini ve eser üzerinde herhangi bir değişiklik olup olmadığı hususunda eseri her zaman denetleyebilirler. İşletme belgesiz veya bandrolsüz veya üzerinde değişiklik yapılan eserler toplatılarak C. Savcılıklarına suç duyurusu ile birlikte sevk edilir.

Mülki idare amirleri bölgenin özellikleri sebebiyle toplumsal bir olaya sebebiyet vermesi muhtemel eserlerin dağıtım ve gösterimini, gerekçesini de belirtmek suretiyle yetki ve görev sınırları içerisinde yasaklayabilirler.

Bakanlık veya mülki idare amirlerince yapılacak herhangi bir denetim sonucunda eserin Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü, milli egemenlik, Cumhuriyet, milli güvenlik, kamu düzeni, genel asayiş, kamu yararı, genel ahlak ve genel sağlık, örf ve adetlerimize aykırı bulunması halinde eser yasaklanır ve kanuni takibat açılır.

Mahalli mülki amirlikler ve belediyeler bandrol ve işletmeci ruhsatlarını denetleme yetkisine sahiptir.

KÖY KANUNU

Kanun Numarası : 442
Kabul Tarihi : 18/3/1924
Yayımlandığı R. Gazete: Tarih : 7/4/1924 Sayı: 68

Köy imamları

Madde 84 - İmam olacaklar yirmi dördüncü maddeye göre (ikinci fıkrasından başka) lazım gelen sıfatları haiz olmakla beraber ilmihal, amali-erbaa ve kafî derecede Türkiye coğrafyası ve Türk ve İslam tarihini ve sağlık işlerini bilmek ve okunaklı yazı yazmak lazımdır.

ÖZEL EĞİTİM HAKKINDA KANUN HÜKMÜNDE KARARNAME

Kanun Hükümünde Kar.nin Tarihi : 30/5/1997, No: 573
Yetki Kanununun Tarihi : 3/12/1996, No: 4216
Yayımlandığı R.G.Tarihi : 6/6/1997 (Mük.) No:23011

Amaç

Madde 1 - Bu Kanun Hükümünde Kararnamenin amacı, özel eğitim gerektiren bireylerin, Türk Milli Eğitiminin genel amaçları ve temel ilkeleri doğrultusunda, genel ve mesleki eğitim görme haklarını kullanabilmelerini sağlamaya yönelik esasları düzenlemektir.

ÖZEL ÖĞRETİM KURUMLARI KANUNU

Kanun Numarası : 625
Kabul Tarihi : 8/6/1965
Yayımlandığı R.Gazete : Tarih : 18/6/1965 Sayı: 12026

Madde 2 - Özel öğretim kurumları Milli Eğitim Bakanlığının denetim ve gözetimi altındadır.

(Ek: 11/7/1984 - 3035/2 md.) Bu kurumlar, faaliyetlerini sadece kazanç sağlamak için düzenleyemezler. Ancak, Türk Milli Eğitiminin amaçları doğrultusunda eğitimin kalitesini yükseltmek, gelişmelerine fırsat ve imkan verecek yatırımlar ve hizmetler yapmak üzere gelir sağlayabilirler.

Madde 5 - (Değişik: 5/11/1985 - 3236/1 md.)

Yalnız yabancı uyruklu öğrencilerin devam edebileceği milletlerarası öğretim kurumu (Yükseköğretim hariç); yabancı uyruklu gerçek ve tüzelkişiler tarafından, doğrudan veya Türk vatandaşlarıyla ortaklık yolu ile, 6224 sayılı Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu çerçevesinde, Bakanlar Kurulunun izni ile açılabilir. Türk vatandaşları ve tüzelkişiler de kendi adlarına aynı maksatla milletlerarası mahiyette öğretim kurumu açabilirler.

Bu öğretim kurumlarında Türk Devletinin güvenliğine ve menfaatlerine aykırı ve Türk milleti ve milli değerleri aleyhinde eğitim ve öğretim yapılmaz.

Bu öğretim kurumlarının, müfredat programları, Türk Devletinin milli güvenliğine ve menfaatlerine aykırı olmamak kayıt ve şartıyla kurum idaresince hazırlanarak Bakanlığın onayına sunulur.

Bu hususta Bakanlığın denetim hakkı saklıdır.

Bu okullarda idare, eğitim-öğretim faaliyetleri, öğrenci, öğretmen ücretleri ve diğer hususlarla ilgili işlemler kurum idaresince hazırlanan esaslara göre yürütülür.

Madde 24 - (Değişik: 16/6/1983-2843/15 md.)

Türkçeden başka dille öğretim yapan ve yabancılar tarafından açılmış bulunan özel okulların müdürleri, Türkçe veya Türkçe kültür dersleri öğretmenliği yapma niteliğini taşıyan ve öğretim dilini bilenlerden birini, Türk müdür başyardımcısı olarak çalışma izni düzenlenmek üzere Milli Eğitim Bakanlığına önerir.

Türkçe ve Türkçe kültür dersleri öğretmeni bulunamaması halinde, okulun öğretim dilinde özel alan eğitimi görmüş Türk asıllı ve Türkiye Cumhuriyeti uyruklu öğretmenlere de bu görev verilebilir.

Bu öneriyi, uyardıma rağmen bir ay içinde yapmayan okulların Türk müdür başyardımcılarını, yukarıdaki şartları taşıyan öğretmenler arasından Milli Eğitim Bakanlığı seçer ve işe başlatır.

Madde 25 - (Değişik birinci fıkra: 11/7/1984-3035/10 md.) Bu Kanunun yayımı tarihinde mevcut olup, 23 Ağustos 1923 tarih ve 340 sayılı Kanuna bağlı Andlaşmanın 40 ve 41 inci maddeleriyle ilgisi bulunan okulların özellik göstermesi gereken hususları yönetmelikle tespit edilir.

(Değişik: 11/7/1984-3035/10 md.) Yönetmelik, ilgili memleketlerin bu konulardaki mütakabil mevzuat ve uygulamaları dikkate alınmak suretiyle hazırlanır. Yönetmelikte belirtilmeyen hususlarda resmi okullar mevzuatı uygulanır.

Bu okullarda yalnız Türk vatandaşlarının çocukları okuyabilirler.

YABANCI DİL EĞİTİMİ VE ÖĞRETİMİ KANUNU

Kanun Numarası	:2923
Kabul Tarihi	:14/10/1983
Yayımlandığı R.Gazete :Tarih	: 19/10/1983 Sayı: 18196

Esaslar

Madde 2 - Milletlerarası andlaşma hükümleri saklı olmak üzere, resmi ve özel her derece ve türdeki örgün ve yaygın eğitim kurumlarında okutulacak yabancı dillerin ve yabancı dille eğitim ve öğretim yapan okulların tabi olaca-

ğı esaslar şunlardır:

a) Türk vatandaşlarına ana dilleri, Türkçeden başka hiçbir dille okutulamaz ve öğretilemez.

b) İlköğretim, ortaöğretim ve yaygın eğitim kurumlarında, Atatürkçü düşünce, Atatürk ilke ve inkılaplarını konu olarak alan Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük, Türk Dili ve Edebiyatı, Tarih, Coğrafya, Sosyal Bilgiler, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersleri ve Türk Kültürüyle ilgili diğer dersler; yabancı dille okutulamaz ve öğretilemez. Öğrencilere, eğitim ve öğretimleri süresince bu derslerle ilgili araştırma görevleri ve ödevler, Türkçeden başka hiçbir dille yaptırılamaz.

c) Türkiye'de eğitimi ve öğretimi yapılacak yabancı diller, Milli Güvenlik Kurulunun görüşü alınarak, Bakanlar Kurulu kararıyla tespit edilir.

d) İlköğretim, ortaöğretim ve yaygın eğitim kurumlarında yabancı dille eğitim ve öğretimi yapılacak dersler ile okullar Milli Eğitim Bakanlığınca; yükseköğretim kurumlarında yabancı dille eğitim ve öğretim yapılacak dersler ile yabancı dille eğitim ve öğretim yapacak yükseköğretim kurumları Yükseköğretim Kurulunca belirlenir.

e) Yabancı dilde okutulacak derslerin eğitim ve öğretim programlarının tabi olacağı esaslar; ilköğretim, ortaöğretim ve yaygın eğitim kurumları, için Milli Eğitim Bakanlığınca, yükseköğretim kurumları için Yükseköğretim Kurulunca tespit edilir.

f) Yabancı dil eğitim ve öğretimiyle ilgili uygulamaların Türk Milli eğitiminin amaçlarına, temel ve ana ilkelerine ve bu Kanundaki esaslara uygunluğu; ilköğretim, ortaöğretim ve yaygın eğitim kurumlarında Milli Eğitim Bakanlığınca; yükseköğretim kurumlarında Yükseköğretim Kurulunca denetlenir.

YÜKSEK ÖĞRETİM KANUNU

Kanun Numarası	: 2547
Kabul Tarihi	: 4/11/1981
Yayımlandığı R. Gazete : Tarih	: 6/11/1981 Sayı: 17506

Amaç

Madde 4 - Yükseköğretimin amacı:

a) Öğrencilerini;

(1) ATATÜRK İnkılapları ve ilkeleri doğrultusunda ATATÜRK milliyetçiliğine bağlı,

(2) Türk milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini ta-

şıyan, Türk olmanın şeref ve mutluluğunu duyan,

(3) Toplum yararını kişisel çıkarının üstünde tutan, aile, ülke ve millet sevgisi ile dolu,

(4) Türkiye Cumhuriyeti Devletine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getiren,

(5) Hür ve bilimsel düşünce gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı,

(6) Beden, zihin, ruh, ahlak ve duygu bakımından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş,

(7) İlgi ve yetenekleri yönünde yurt kalkınmasına ve ihtiyaçlarına cevap verecek, aynı zamanda kendi geçim ve mutluluğunu sağlayacak bir mesleğin bilgi, beceri, davranış ve genel kültürüne sahip, vatandaşlar olarak yetiştirmek,

b) Türk Devletinin ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütün olarak, refah ve mutluluğunu artırmak amacıyla; ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunacak ve hızlandıracak programlar uygulayarak, çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı ve seçkin bir ortağı haline gelmesini sağlamak,

c) Yükseköğretim kurumları olarak yüksek düzeyde bilimsel çalışma ve araştırma yapmak, bilgi ve teknoloji üretmek, bilim verilerini yaymak, ulusal alanda gelişme ve kalkınmaya destek olmak, yurt içi ve yurt dışı kurumlarla işbirliği yapmak suretiyle bilim dünyasının seçkin bir üyesi haline gelmek, evrensel ve çağdaş gelişmeye katkıda bulunmaktır.

Yükseköğretim Kurumlarının görevleri:

Madde 12 - Bu kanundaki amaç ve ana ilkelere uygun olarak yükseköğretim kurumlarının görevleri;

a) Çağdaş uygarlık ve eğitim - öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde, toplumun ihtiyaçları ve kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun ve ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim - öğretim, bilimsel araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak,

b. Kendi ihtisas gücü ve maddi kaynaklarını rasyonel, verimli ve ekonomik şekilde kullanarak, milli eğitim politikası ve kalkınma planları ilke ve hedefleri ile Yükseköğretim Kurulu tarafından yapılan plan ve programlar doğrultusunda, ülkenin ihtiyacı olan dallarda ve sayıda insangücü yetiştirmek,

c. Türk toplumunun yaşam düzeyini yükseltici ve kamu oyunu aydınlatıcı bilim verilerini söz, yazı ve diğer araçlarla yaymak,

d. Örgün, yaygın, sürekli ve açık eğitim yoluyla toplumun özellikle sanayiye ve tarımda modernleşme alanlarında eğitilmesini sağlamak,

e. Ülkenin bilimsel, kültürel, sosyal ve ekonomik yönlerden ilerlemesini

ve gelişmesini ilgilendiren sorunlarını, diğer kuruluşlarla işbirliği yaparak, kamu kuruluşlarına önerilerde bulunmak suretiyle öğretim ve araştırma konusu yapmak, sonuçlarını toplumun yararına sunmak ve kamu kuruluşlarınca istenecek inceleme ve araştırmaları sonuçlandırarak düşüncelerini ve önerilerini bildirmek,

f. Eğitim - öğretim ve seferberliği içinde, örgün, yaygın, sürekli ve açık eğitim hizmetini üstlenen kurumlara katkıda bulunacak önlemleri almak,

g. Yörelereindeki tarım ve sanayinin gelişmesine ve ihtiyaçlarına uygun meslek elemanlarının yetişmesine ve bilgilerinin gelişmesine katkıda bulunmak, sanayi, tarım ve sağlık hizmetleri ile diğer hizmetlerde modernleşmeyi, üretimde artışı sağlayacak çalışma ve programlar yapmak, uygulamak ve yapılanlara katılmak, bununla ilgili kurumlarla işbirliği yapmak ve çevre sorunlarına çözüm getirici önerilerde bulunmak,

h. Eğitim teknolojisini üretmek, geliştirmek, kullanmak, yaygınlaştırmak,

i. Yükseköğretimin uygulamalı yapılmasına ait eğitim-öğretim esaslarını geliştirmek, döner sermaye işletmelerini kurmak, verimli çalıştırmak ve bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmaktır.

Yurt içinde ve yurt dışında görevlendirme

Madde 39 - (Değişik: 9/4/1990 - KHK - 418/25 md.; İptal: Ana.Mah'nın 5/2/1992 tarih ve E.1990/22,K.1992/6 sayılı Kararı ile;Yeniden düzenleme: 18/5/1994- KHK - 527/17 md.)

Öğretim elemanlarının kurumlarından yolluk almaksızın yurt içinde ve dışında kongre, konferans, seminer ve benzeri bilimsel toplantılarla, bilim ve meslekleri ile ilgili diğer toplantılara katılmalarına, araştırma ve inceleme gezileri yapmalarına, araştırma ve incelemenin gerektirdiği yerde bulunmalarına, bir haftaya kadar dekan, enstitü ve yüksek okul müdürleri, onbeş güne kadar rektörler izin verebilirler. Bu şekilde onbeş günü aşan veya yolluk verilmesini gerektiren veya araştırma ve incelemenin gerektirdiği masrafların üniversite ile buna bağlı birimlerin bütçesinden veya döner sermaye gelirlerinden ödenmesi icabeden durumlarda, ilgili yönetim kurulunun kararı ve rektörün onayı gereklidir.

Öğretim elemanları birinci fıkrada ve bu Kanunun 33 üncü maddesinde sayılan yurt dışına gönderilme halleri dışında mesleklerine ait hizmetlerde yetiştirilmek, eğitilmek, bilgilerini artırmak veya staj yapmak için Yükseköğretim Kurulunun teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca üniversiteler itibarıyla bir yılı geçmeyecek şekilde her yıl belirlenecek kontenjan ve süreler dahilinde yurt dışına gönderilebilecekleri gibi aynı amaçlarla dış burslara dayanılarak da gönderilebilirler. Belirlenen kontenjanların üniversiteye bağlı birimler arasında dağıtımı üniversite yönetim kurulunun kararı ve rektörün onayı, gönderilme ise ilgili yönetim kurulunun kararı ve rektörün onayı ile olur. Zo-

runlu hallerde yurt dışında kalma süresi ilgili yönetim kurulunun kararı ve rektörün onayı ile yarışına kadar uzatılabilir. Bunlar hak ve yükümlülükleri bakımından 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa göre aynı amaçla yurt dışına gönderilenlerin tabi oldukları hükümlere tabi olurlar. Ancak, bunlara yapılacak ödemenin miktarı Devlet memurlarına yapılacak ödemeyi geçmemek üzere üniversite yönetim kurulunca daha düşük olarak tespit edilebilir. Öğretim elemanlarından kendilerine yurt dışı kuruluşlarınca burs veya ücret sağlananlar, görev yapacakları sürece Yükseköğretim Kurulunun belirleyeceği esaslara göre üniversite yönetim kurulunun kararı ile aylıklı veya aylıksız izinli de sayılabilirler.

Gerek birinci fıkraya göre geçici görev yolluğu verilmek suretiyle yurt içinde ve yurt dışında bir yere gönderilenler olsun, gerekse ikinci fıkraya göre gidiş-dönüş yol yevmiyesi ile gideri ödenmek suretiyle yurt dışına gönderilenler olsun, bunlara verilecek yolluk, emsali Devlet memuruna verilen yolluğun aynı olmak üzere genel hükümler çerçevesinde tespit edilir. Geçici görev yolluğu Yükseköğretim Kurumu hesabına gönderilenlere kurum bütçesinden üniversite dışındaki kurum hesabına gönderilenlere ise ilgili kurumun bütçesinden ödenir.

(Ek: 14/5/1997-4249/2 md.) Türk Cumhuriyetleri ve Akraba Topluluklarındaki Yüksek Öğretim Kurumlarından resmi davet alan öğretim elemanlarına 3 yılı aşmamak ve bütün özlük hakları saklı kalmak üzere üniversite yönetim kurulunun kararı ve Milli Eğitim Bakanlığının onayı ile aylıklı izin verilebilir.

ATATÜRK KÜLTÜR, DİL VE TARİH YÜKSEK KURUMU KANUNU

Kanun Numarası : 2876
Kabul Tarihi : 11/8/1983
Yayımlandığı R.Gazete : Tarih : 17/8/1983 Sayı: 18138

Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumunun kuruluşu:

Madde 2 - Atatürk'çü düşüncüyü, Atatürk ilke ve inkılaplarını, Türk kültürünü, Türk tarihini ve Türk dilini bilimsel yoldan araştırmak, tanıtmak, yaymak ve yayınlar yapmak amacıyla; Ankara'da, Atatürk'ün manevi himayelerinde, Cumhurbaşkanının gözetim ve desteğinde, Başbakanlığa bağlı; Atatürk Araştırma Merkezi, Türk Dil Kurumu, Türk Tarih Kurumu ve Atatürk Kültür Merkezinden oluşan, kamu tüzelkişiliğine sahip, "Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu" kurulmuştur.

İlkeler:

Madde 4 - Yüksek Kurumun ve bağılı kuruluşlarının bütün hizmet ve faaliyetlerinde Anayasa çerçevesinde uygulanacak ilkeler şunlardır:

a) Milli mücadele ruhu ve bilinci içerisinde; Atatürk'çü düşünceye, Atatürk ilke ve inkılaplarına, Türkiye Cumhuriyetinin sonsuza kadar var olma şuuruna, kişilerin ve milletin refahına, toplumun mutluluğu inancına, milli kültürümüzü çağdaş medeniyet seviyesinin üstüne çıkarma azim ve kararlılığına bağlı kalmak ve sahip olmak,

b) Topluca Türk Vatandaşlarının milli gurur ve iftiharlarda, milli sevinç ve kaderlerde, ortak ve bölünmez bir bütün halinde, milli kültür ve ülkeler etrafında toplanmasını güçlendirecek doğrultuda hareket etmek,

c) Milli dayanışma ve bütünleşmede Atatürk'çü düşünce, Atatürk ilke ve inkılaplarını, kültür, dil ve tarih değerlerini, birleştirici bir güç olarak göz önünde tutmak; bu değerlere karşı girişilecek her türlü yabancı ve bölücü akımların bilimsel yoldan çürütülmesini esas almak,

d) Kültür, dil ve tarihi değerlerimizin bilimsel yoldan ortaya çıkarılmasını, belgelenmesini, araştırılıp incelenmesini esas almak,

e) Toplumda yaratılan bütün maddi ve manevi kültür değerlerinin; sürekli, düzenli ve kapsamlı bir şekilde birikimini ve gelecek kuşaklara aktarılmasını temel kabul etmek,

f) Milli bütünlük ve güvenlik gereklerini, milli ahlak değerlerini ve milli gelenekleri koruyucu ve gözetici doğrultuda hareket etmek,

g) Türk dilinin öz güzelliğini ve zenginliğini meydana çıkaracak, O'nu yeryüzü dilleri arasında değerine yaraşır yüksekliğe erdirtirecek, kuşaklararası anlayışta ve söyleyişte birleştirici yönde hareket etmek,

h) Türk tarihini ve Türkiye tarihini ve bunlarla ilgili konuları, Türklerin medeniyete hizmetlerini inceler ve elde edilen sonuçları yayarken, milli tarihimizin ve milli tarih değerlerimizin birleştirici bir güç olduğunu esas almak ve Türk milletini şanlı geçmişine yaraşan tarihine sahip kılmak.

i) (Ek: 26/8/1993-KHK-519/1 md.) Atatürk ilke ve inkılaplarını, Türk dilini, Türk kültür ve medeniyetlerini, Türk tarihini, Türklerin medeniyete hizmetlerini, milli bütünlük anlayışı içinde, Türk Cumhuriyetleri ile Türklerin yoğun olarak yaşadığı diğer ülkelerde de tanıtmak ve yaymak, bunları bütün Türklüğe mal etmek için çalışmalar yapmak.

Türk Dil Kurumunun amacı:

Madde 36 - Türk Dil Kurumunun amacı; Türk dilinin öz güzelliğini ve zenginliğini meydana çıkarmak, O'nu yeryüzü dilleri arasında değerine yaraşır yüksekliğe erdirtmektir.

Türk Tarih Kurumunun amacı:

Madde 54 - Türk Tarih Kurumunun amacı, Türk tarihini ve Türkiye tarihini ve bunlarla ilgili konuları, Türklerin medeniyete hizmetlerini, ilmi yoldan incelemek, araştırmak, tanıtmak, yaymak ve yayımlar yapmak, bunlara dayanarak da Türk tarihini ve Türkiye tarihini yazmaktır.

Türk Tarih Kurumunun görevleri:

Madde 55 - Bu Kanunun ilkeleri doğrultusunda Türk Tarih Kurumunun görevleri şunlardır

a) Türk tarihinin ve Türkiye tarihinin kaynaklarını araştırmak, incelemek, bu konularla ilgili bilimsel değerdeki araştırmaları ve eserleri yayımlamak,

b) Türk ve Türkiye tarihine ilişkin kaynakları toplamak, incelemek, gerekli görülenleri Türkçeye çevirmek, yaymak ve yayımlamak,

c) Türk ve Türkiye tarihini aydınlatmaya yarayacak belge ve malzemeyi toplamak, arşiv ve dokümantasyon merkezleri kurmak, niteliği belirlenen belge ve malzemeyi elde etmek için gerekli araştırmaları, incelemeleri, kazıları yapmak ve yaptırmak,

d) (a), (b) ve (c) bentlerinde belirlenen kaynaklara dayanarak Türk tarihi ve Türkiye tarihini yazmak ve yayımlamak,

e) Yeni buluşları ve bilimsel konuları yaymak ve tanıtmak üzere bilimsel toplantılar yapmak, kongreler, sergiler ve geziler düzenlemek,

f) Milli varlığımızın devamında temel unsurlardan biri olan tarih sevgisini ve bilincini kökleştirecek, geliştirecek ve yaygın hale getirecek, tarihi araştırmaları ve çalışmalarını özendirerek, destekleyecek hertürlü tedbiri almak, gerekli çalışma plan ve programlarını yapmak,

g) Amaç ve görevleriyle ilgili olarak, yurt içinde ve yurt dışında Türk veya Türkiye tarihi üzerinde çalışan, araştırma ve yayın yapan kurum, kuruluş ve araştırma merkezleriyle, arşivlerle işbirliğinde bulunmak, kitap, yayın ve orijinallerinden çoğaltılmış belge mübadele etmek,

h) Yüksek Kurulun onayı ile yerli veya yabancı bilimsel kuruluşlara üye olmak, temsilci göndermek, kongrelere katılmak, bu kuruluşlarla ortak araştırmalar ve çalışmalar yapmak,

i) Yüksek Kurulun, Yüksek Kurumun ve bu Kanunun verdiği diğer görevleri yerine getirmek.

Atatürk Kültür Merkezinin amacı:

Madde 73 - Atatürk Kültür Merkezinin amacı, milli varlığımızın ve milli gücümüzün devamında ve gelişmesinde, "Milli kültürümüzü çağdaş medeniyet seviyesinin üstüne çıkarma" ülkümüzde temel unsur olan Türk Kültürünü; Atatürk'çü düşünce, Atatürk ilke ve inkılapları doğrultusunda, bilimsel yoldan incelemek, araştırmak ve bir bütünlük içerisinde yaymak ve yayımlamaktır.

Atatürk Kültür Merkezinin görevleri:

Madde 74 - Bu Kanunun ilkeleri doğrultusunda, Atatürk Kültür Merkezinin görevleri şunlardır:

a) Türk edebiyatının, Türk sanatının, Türk folklorunun, Türk töre ve geleneklerinin tarihini ve gelişmelerini incelemek, araştırmak, yaymak ve yayımlamak,

b) Türk kültürünü bir bütünlük içerisinde ve amaçlarda belirlenen esaslar çerçevesinde tanıtmak,

c) Yurt içinde ve yurt dışında Türk kültürü üzerinde araştırma ve incelemelerde bulunan, Türk kültürünün yayılmasına hizmet eden, gelişmesi yolunda çalışma ve faaliyetler gösteren, kurum, kuruluş, araştırma merkezleri, gerçek ve tüzelkişilerle işbirliğinde bulunmak,

d) Türk kültürünün çeşitli alanlarında hizmet veren kamu kurum ve kuruluşlarının, özel kurumların çalışmalarına katılmak, onlarla işbirliğinde bulunmak, gerekli görülen talepleri karşılamak,

e) Süreli ve süresiz yayınlar yapmak, kongre, konferans, toplantı, gösteri, gezi ve sergiler düzenlemek ve benzeri faaliyet ve hizmetlerde bulunmak,

f) Yurt içinde ve yurt dışında Türk kültürünün, töre ve geleneklerinin tanıtılması için gerekli her türlü hizmet ve faaliyetleri yerine getirmek, tanıtma kurum ve kuruluşları ile ortak çalışmalar yapmak, işbirliğini gerçekleştirmek,

g) Yüksek Kurulun, Yüksek Kurumun ve bu Kanunun verdiği diğer görevleri yerine getirmek.

ADALET BAKANLIĞININ TEŞKİLAT VE GÖREVLERİ HAKKINDA KANUN HÜKMÜNDE KARARNAMENİN DEĞİŞTİRİLEREK KABULÜ HAKKINDA KANUN

Kanun Numarası : 2992
Kabul Tarihi : 29/3/1984
Yayımlandığı R. Gazete : Tarih : 7/4/1984 Sayı: 18365

Bakan:

Madde 5 - Bakan, Bakanlık kuruluşunun en üst amiridir ve Bakanlık hizmetlerinin mevzuata, hükümetin genel siyasetine, milli güvenlik siyasetine, kalkınma planlarına ve yıllık programlara uygun olarak yürütülmesini ve Bakanlığın faaliyet alanına giren konularda diğer bakanlıklarla işbirliği ve koor-

dinasyonu sağlamakla görevli ve Başbakana karşı sorumludur.

Bakan, emri altındakilerin faaliyet ve işlemlerinden sorumlu olup, Bakanlık merkez ve taşra teşkilatının ve bağlı kuruluşunun faaliyetlerini, işlemlerini ve hesaplarını denetlemekle görevli ve yetkilidir.

Müsteşar:

Madde 6 - Müsteşar, Bakanın emrinde ve onun yardımcısı olup, Bakanlık hizmetlerini Bakan adına ve Bakanın direktif ve emirleri yönünde Bakanlığın amaç ve politikalarına, kalkınma planlarına ve yıllık programlara, mevzuat hükümlerine uygun olarak düzenler ve yürütür. Bu amaçla Bakanlık Teftiş Kurulu hariç Bakanlık kuruluşlarına gereken emirleri verir ve bunların uygulanmasını takip eder ve sağlar.

Müsteşar, yukarıda belirtilen hizmetlerin yürütülmesinden Bakana karşı sorumludur.

Teftiş Kurulu Başkanlığı;

Madde 15 - Teftiş Kurulu Başkanlığı, Bakanın emri veya onayı üzerine Bakan adına aşağıdaki görevleri yapar.

a) Adli ve idari yargı hakim ve savcılarının görevlerini kanun, tüzük, yönetmelik ve genelgelere (Hakimler için idari nitelikteki genelgelere) uygun olarak yapıp yapmadıklarını denetlemek, hakim ve savcılarının görevlerinden dolayı veya görevleri sırasında suç işleyip işlemediklerini, hal ve faaliyetlerinin sıfat ve görevleri icaplarına uyup uymadığını araştırmak ve gerektiğinde aklarında inceleme ve soruşturma yapmak,

b) Soruşturma izni verilen veya müfettiş vasıtasıyla incelenmesi Bakan tarafından istenen işlerde denetim ve soruşturma sırasında öğrenilen soruşturmayı gerektiren nitelikteki konularda, özel kanunların verdiği yetkiye dayanarak soruşturma yapmak,

Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı:

Madde 16- (Değişik: 8/6/1984-KHK 204/2 Md.; aynen kabul: 16/10/1984-3057/2md.)

Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığının görevleri şunlardır:

a) Bakanlığa, Hükümet programı, kalkınma planları, yıllık programlar, Bakanlar Kurulu Kararları ve milli güvenlik siyaseti çerçevesinde verilen emir ve görevlerin yerine getirilmesi için çalışma esaslarını tespit etmek, bu esaslara uygun olarak Bakanlığın anahizmet politikasının ve planlarının hazırlanmasına yardımcı olmak,

b) Uzun vadeli planlarla, kalkınma planlarında ve yıllık programlarda öncelikle yer alması gerekli görülen hizmet ve tedbirlerin ve bunlarla ilgili temel

politikaların ilmi araştırma esaslarına göre tespitini sağlamak, Bakanın onayını aldıktan sonra Devlet Planlama Teşkilatına göndermek,

c) Hizmet ve faaliyetlerin ekonomik ve müessir bir şekilde yerine getirilmesi için insan gücü ile para ve malzeme gibi mevcut kaynakların en uygun ve verimli bir şekilde kullanılmasını sağlamak üzere Bakanlık Bütçesini plan ve program esaslarına göre hazırlamak ve uygulamasını takip etmek,

d) Bakanlık yıllık çalışma programlarını diğer hizmet birimlerinin tekliflerini alarak hazırlamak,

e) Kalkınma plan ve programları ile Bakanlık yıllık çalışma programlarının uygulanmaları sırasında, Bakanlık teşkilatında ortaya çıkan ve çözümlenmesi gereken güçlükleri, aksaklıkları ve tıkanıklıkları Bakanlık veya bakanlıklararası seviyede giderici tedbirleri tespit ederek makama sunmak, organizasyon ve metod hizmetlerini yürütmek,

f) Planlama ve koordinasyon konularında verilen diğer görevleri yerine getirmek, yıllık çalışma programlarının yürütülmesini takip etmek,

g) Bakanlığın tarihçesini hazırlamak,

c) (Değişik: 10/9/1993-KHK-524/15 md.; İptal: Ana.Mah.nin 6/10/1993 tarih ve E.1993/36,K.1993/35 sayılı Kararı ile.;Yeniden düzenleme:18/5/1994 - KHK-529/15 md.; İptal: Ana.Mah.nin 8/7/1994 tarih ve E.1994/55,K.1994/50 sayılı Kararı ile.; Yeniden düzenleme: 6/8/1997 - 4301/12 md.) Cumhuriyet başsavcılıkları ile adli ve idari mahkemelerin ve adalet komisyonlarının kalem işlerini, icra ve iflas müdürlüklerini, noterlik dairelerini, geçici yetkili noter yardımcılarını, kapalı ve açık cezaevleri ile tutukevleri ve çocuk ıslahevlerini, işyurtlarını, 2253 sayılı Çocuk Mahkemelerinin Kuruluşu, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun uyarınca kurulmuş bulunan kurum ve müesseseleri, icra tetkik mercii kalemlerini, mahkeme veznelerini, suç eşyası, emanet, tereke, izale-i suyu satışı, ayniyat ve levazım memurluklarını, posta, telgraf ve telefon daire mutemetliklerini, taşra teşkilatının yemekhane ve misafirhanelerini, Bakanlıkça kurulup işletilen depo ve garajları, Bakanlığı ilgilendiren tüm gelir harcamaları, Bakan tarafından gösterilecek lüzum üzerine merkez kuruluşu içerisindeki birimleri ve Bakanlığa bağlı diğer üniteleri denetlemek ve işlemlerini incelemek.

d) Adli Tıp Kurumu, buna bağlı kuruluşlar, adli tabiplikler ile Türkiye Barolar Birliği, barolar, Türkiye Noterler Birliği ve noter odalarını denetlemek ve işlemlerini incelemek ve soruşturma yapmak,

e) Görev alanına giren konularda, uygulamalarla ortaya çıkan mevzuat yetersizliği ve aksaklıklar ile ilgili hususlarda gerekli inceleme ve araştırmaları yaparak alınması gerekli kanuni ve idari tedbirler konusunda Bakanlığa ayrıntılı ve müşahhas tekliflerde bulunmak,

f) Bakanlık birimleri ile diğer bakanlıkların ve kamu kuruluşlarının soruları hakkında görev alanına giren konularda görüş bildirmek ve gerektiğinde bu konulardaki toplantılara katılmak,

g) Kanun, tüzük ve yönetmeliklerde gösterilen veya Bakan tarafından verilen benzeri görevleri yapmak.

Teftiş Kurulu ve müfettişlerin görev, yetki ve sorumlulukları ile çalışma usulleri tüzükle düzenlenir.

Araştırma, planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı:

Madde 16- (Değişik:8/8/1984 -KHK 204/2 Md.; aynen kabul: 16/10/1984-3057/2 md.)

Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığının görevleri şunlardır:

a) Bakanlığa, Hükümet programı, kalkınma planları, yıllık programlar, Bakanlar Kurulu Kararları ve milli güvenlik siyaseti çerçevesinde verilen emir ve görevlerin yerine getirilmesi için çalışma esaslarını tespit etmek, bu esaslara uygun olarak Bakanlığın anahizmet politikasının ve planlarının hazırlanmasına yardımcı olmak,

b) Uzun vadeli planlarla, kalkınma planlarında ve yıllık programlarda öncelikle yer alması gerekli görülen hizmet ve tedbirlerin ve bunlarla ilgili temel politikaların ilmi araştırma esaslarına göre tespitini sağlamak, Bakanın onayını aldıktan sonra Devlet Planlama Teşkilatına göndermek,

c) Hizmet ve faaliyetlerin ekonomik ve müessir bir şekilde yerine getirilmesi için insan gücü ile para ve malzeme gibi mevcut kaynakların en uygun ve verimli bir şekilde kullanılmasını sağlamak üzere Bakanlık Bütçesini plan ve program esaslarına göre hazırlamak ve uygulamasını takip etmek,

d) Bakanlık yıllık çalışma programlarını diğer hizmet birimlerinin tekliflerini alarak hazırlamak,

e) Kalkınma plan ve programları ile Bakanlık yıllık çalışma programlarının uygulanmaları sırasında, Bakanlık Teşkilatında ortaya çıkan ve çözümlenmesi gereken güçlükleri, aksaklıkları ve tıkanıklıkları Bakanlık veya bakanlıklararası seviyede giderici tedbirleri tespit ederek makama sunmak, organizasyon ve metot hizmetlerini yürütmek,

f) Planlama ve koordinasyon konularında verilen diğer görevleri yerine getirmek, yıllık çalışma programlarının yürütülmesini takip etmek,

g) Bakanlığın tarihçesini hazırlamak,

h) Bakan tarafından verilen konularda araştırma ve inceleme yapmak ve diğer hizmetleri yürütmek.

Müşavirler:

Madde 16/A - (Ek: 8/6/1984 - KHK 204/3 md.; aynen kabul: 16/10/1984 - 3057/3 md.; Değişik: 25/6/1992 - 3825/8 md.)

Bakan tarafından kalkınma planına, yıllık programlara ve mevzuat hükümlerine göre verilecek emir, direktif ve görevleri yerine getirmek üzere Bakanlıkta onbeş Bakanlık Yüksek Müşaviri görevlendirilebilir.

Bakanlık Yüksek Müşavirleri, yukarıda belirtilen hizmetlerin yapılmasından Bakana karşı sorumludurlar.

Bakanlık Yüksek Müşavirliklerinden on'una 2802 sayılı Hakimler ve Savcılar Kanununun 37 nci maddesinin (b) fıkrasının (7) nci alt bendinde belirtilen birinci sınıf hakimlerle savcılar atanabilir.

Bakanlık Yüksek Müşavirliklerinden beş'ine ise, hakim sınıfından olmayan üniversite öğretim üyeleri ile Yükseköğrenimini tamamlamış ve mesleğinde ün yapmış üstün yeteneklere sahip kişiler arasından, üniversite mensupları 2547 sayılı Kanunun 38 inci maddesine, diğerleri ise 657 sayılı Kanunun 59 uncu maddesi hükümlerine göre atanır.

Bakanlıkta;

a) Basın ve halkla ilgili faaliyetleri planlamak ve bu faaliyetlerin Bakanlıkça belirlenecek usul ve esaslara göre yürütülmesini sağlamak üzere Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği teşkil edilebilir.

b) Özel önem ve öncelik taşıyan teknik konularda bakana yardımcı olmak üzere, Genel İdare Hizmetleri Sınıfına mensup (15) Bakanlık Müşaviri görevlendirilebilir. Bakanlık Müşavirleri Bakanlık Makamına bağlıdırlar.

(...) Bakanlık Müşavirliklerine Bakan onayı ile atama yapılır.

ADLİ TIP KURUMU KANUNU

Kanun Numarası : 2659
Kabul Tarihi : 14/4/1982
Yayımlandığı R. Gazete :Tarih : 20/4/1982 Sayı : 17670

Kuruluş:

Madde 1 - Adalet işlerinde bilirkişilik görevi yapmak üzere Adalet Bakanlığına bağlı Adli Tıp Kurumu kurulmuştur.

Bakanlık gerekli gördüğü yerlerde ayrıca kuruma bağlı olarak Adli Tıp İhtisas Daireleri veya şubeleri kurabilir.

ANAYASA MAHKEMESİNİN KURULUŞU VE YARGILAMA USULLERİ HAKKINDA KANUN

Kanun Numarası : 2949
Kabul Tarihi : 10/11/1983
Yayımlandığı R.Gazete : Tarih : 13/11/1983 Sayı: 18220

Seçilme yeterliği

Madde 3 - Anayasa Mahkemesi asıl ve yedek üyeliğine seçilebilmek için aşağıdaki şartları haiz bulunmak gerekir:

1. Yargıtay, Danıştay, Askeri Yargıtay, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi ve Sayıştay'da başkan ve üye olmak; veya

2. Kırk yaşını bitirmiş, altmışbeş yaşını doldurmamış, yükseköğrenim görmüş ve kamu hizmetlerinde en az onbeş yıl fiilen çalışmış veya yükseköğretim kurumlarında en az onbeş yıl öğretim üyeliği yapmış olmak şartıyla:

a) Yükseköğretim kurumlarının hukuk, iktisat ve siyasal bilimler dallarında öğretim üyesi; veya

b) Yükseköğretim Kurulu başkan veya üyesi veya Yükseköğretim Kurumu rektör veya dekanı veya müsteşar, müsteşar yardımcısı, general, amiral, büyükelçi, bölge valisi veya vali,

Olarak görev yapmak; veya

c) Mesleğinde avukat olarak fiilen onbeş yıl çalışmış olmak; ve,

3. Hakimlik mesleğine alınmamayı gerektiren bir suçtan hüküm giymemek veya bu gibi suçlardan dolayı ceza kovuşturması altında bulunmamak ve hakimlik mesleğine alınmasına engel bir hali olmamak.

Üyelerin seçimi

Madde 4 - Cumhurbaşkanı, iki asıl ve iki yedek üyeyi Yargıtay, iki asıl ve bir yedek üyeyi Danıştay, birer asıl üyeyi Askeri Yargıtay, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi ve Sayıştay genel kurullarınca kendi başkan ve üyeleri; bir asıl üyeyi Yükseköğretim Kurulunun kendi üyesi olmayan yükseköğretim kurumlarının hukuk, iktisat ve siyasal bilimler dallarındaki öğretim üyeleri içinden; üye tamsayılarının salt çoğunluğu ile her boş yer için gösterecekleri üçer aday içinden; üç asıl ve bir yedek üyeyi ise 3 üncü maddenin (2/b) ve (2/c) bentlerinde sayılanlar arasından doğrudan seçer.

Bu maddede geçen Yargıtay, Danıştay, Askeri Yargıtay ve Askeri Yüksek İdare Mahkemesinin başkan ve üyeleri deyimi; Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısını, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcivekilini, Danıştay, Askeri Yargıtay ve Askeri Yüksek İdare Mahkemesi başsavcılarını da kapsar.

Emeklilik hakları:

Madde 15 - Anayasa Mahkemesi Başkan ve üyelerine emeklilik hakları bakımından 8 Haziran 1949 tarihli ve 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu ile ek ve tadilleri uygulanır.

Askeri Yargıtay ve Askeri Yüksek İdare Mahkemesi tarafından gösterilecek adaylar veya Türk Silahlı Kuvvetlerinin üst kademe yöneticileri arasından seçilen üyenin, ordu mensubu olmaktan doğan emeklilikle ilgili bütün hakları saklıdır.

İptal davasının açılmayacağı haller

Madde 19 - Olağanüstü hallerde, sıkıyönetim ve savaş hallerinde Anayasanın 121 ve 122 nci maddeleri gereğince çıkarılan kanun hükmünde kararnamelere karşı şekil ve esas bakımından iptal davası açılmaz ve mahkemelerde Anayasaya aykırılık iddiası ileri sürülemez.

İptal davası açmaya yetkili olanlar:

Madde 20 - Kanunların, kanun hükmünde kararnamelerin, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün veya bunların belirli madde ve hükümlerinin Anayasaya aykırılığı iddiasıyla doğrudan doğruya iptal davası açabilecek olanlar şunlardır.

1. Cumhurbaşkanı;
2. İktidar ve Anamuhalefet Partisi Meclis Grupları;
3. Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının en az beşte biri tutarındaki üyeleri;

İktidarda birden fazla siyasi partinin bulunması halinde, iktidar partilerinin dava açma hakkını en fazla üyeye sahip olan parti kullanır.

İktidar ve Anamuhalefet partilerinin Türkiye Büyük Millet Meclisi grupları Anayasa değişikliklerinin ve kanunların şekil bozuklukları iddiasıyla iptalleri için dava açamazlar.

Şekil bozukluğuna dayalı iptal davası ve sınırı

Madde 21 - Anayasa Mahkemesinin şekil bakımından denetimi kanunlarda son oylamanın öngörülen çoğunlukla yapılıp yapılmadığı; Anayasa değişikliklerinde ise, teklif ve oylama çoğunluğuna ve ivedilikle görüşülemeyeceği şartına uyulup uyulmadığı hususlarıyla sınırlıdır.

Şekil bozukluğuna dayanan Anayasaya aykırılık iddiası mahkemelerde ileri sürülemez.

Anayasa değişikliklerine karşı iptal davaları yalnız şekil bozukluğu iddiası ile açılabilir.

Şekil bozukluğuna dayalı iptal davaları Anayasa Mahkemesince öncelikle incelenerek karara bağlanır.

İnkılap kanunlarının Anayasaya aykırılığının iddia edilememesi
Madde 24- 1. 3 Mart 1340 tarihli ve 430 sayılı Tevhidi Tedrisat Kanununun;

2. 25 Teşrinisani 1341 tarihli ve 671 sayılı Şapka İktisası Hakkında Kanununun;

3. 30 Teşrinisani 1341 tarihli ve 677 sayılı Tekke ve Zaviyelerle Türbele-
rin Seddine ve Türbedarlıklar ile Birtakım Unvanların Men ve İlgasına Dair
Kanununun;

4. 17 Şubat 1926 tarihli ve 743 sayılı Türk Kanunu Medenisiyle kabul edi-
len, evlenme aktinin evlendirme memuru önünde yapılacağına dair medeni
nikah esasi ile aynı Kanunun 110 uncu maddesi hükmünün;

5. 20 Mayıs 1928 tarihli ve 1288 sayılı Beynelmilel Erkamın Kabulü Hak-
kında Kanununun;

6. 1 Teşrinisani 1928 tarihli ve 1353 sayılı Türk Harflerinin Kabul ve Tat-
biki Hakkında Kanununun;

7. 26 Teşrinisani 1934 tarihli ve 2590 sayılı Efendi, Bey, Pasa Gibi Lakap
ve Unvanların Kaldırıldığına Dair Kanununun;

8. 3 Kanunuevvel 1934 tarihli ve 2596 sayılı Bazı Kisvelerin Giyilemeye-
ceğine Dair Kanununun;

7 Kasım 1982 gününde yürürlükte bulunan hükümlerinin Anayasaya aykırı
olduğu iddia edilemez.

Anayasaya aykırılığı iddia edilemeyecek diğer metinler

Madde 25 - 12 Eylül 1980 tarihinden, ilk genel seçimler sonucu toplana-
cak Türkiye Büyük Millet Meclisinin Başkanlık Divanı oluşturuluncaya kadar
geçecek süre içinde, yasama ve yürütme yetkilerini Türk milleti adına kulla-
nan, 2356 sayılı Kanunla kurulu Milli Güvenlik Konseyinin yönetim dönemi
içinde çıkarılan kanunlar, kanun hükmünde kararnameler ile 2324 sayılı Ana-
yasa Düzeni Hakkında Kanun uyarınca alınan karar ve tasarrufların Anayasa-
ya aykırılığı iddia edilemez.

Bilgi, evrak ve belge gönderme yükümlülüğü

Madde 43 - Devletin yasama, yürütme ve yargı organlarıyla idare makam-
ları ve bütün gerçek ve tüzelkişiler ve kuruluşlar Anayasa Mahkemesinin
istediği bilgi, evrak ve belgeleri, tayin edilen süre içinde vermekle yükümlü-
dürler.

Açıklanmasında Devletin yüksek menfaatlerine zarar vermesi umulan ve
sır halinde saklanması gereken bilgilerin verilmesinden, evrak ve belgelerin
gönderilmesinden ilgili makam kaçınılabilir.

Anayasa Mahkemesi bu hususta karara varmadan önce, yetkili kimseler-

den sözlü izahat isteyebilir. Bu yoldaki açıklamalar tutanağa geçirilmez.

Söz konusu bilgi, evrak ve belgelerin istenmesi zaruretine Anayasa Mahkemesince üçte iki çoğunlukla karar verildiği takdirde istenen bilgi, evrak ve belgelerin verilmesi mecburidir.

Ancak sır, Türkiye Cumhuriyetinin güvenliği ve yüksek menfaatleriyle birlikte yabancı devletlere de ilişkin ise, ilgili makamın söz konusu bilgi, evrak ve belgeleri vermemek hususundaki kararı kesindir.

Dördüncü ve beşinci fıkralar gereğince bir sırrın verilmemesi halinde, bu sırla alakalı hususlar aleyhte delil teşkil etmez.

Tanık ve bilirkişilerin dinlenmesi

Madde 51 - Anayasa Mahkemesinde bakılan dava veya işler dolayısıyla bilgisine başvurulmuş bilirkişi veya tanığın dinlenmesi, usul kanunları gereğince resmi bir makamın iznine bağlı bulunup da Devlet menfaatlerine zararlı olacağı mülahazasıyla izin verilmediği takdirde; Mahkeme izin vermeye yetkili kimsenin sözlü veya yazılı mütalaasını aldıktan sonra, izin vermemenin yersizliğine üçte iki çoğunlukla karar verirse, bilirkişi veya tanık sır saklama ödevine dayanamaz.

Ancak, izin vermeme keyfiyeti, açıklanmasında mahzur bulunan sırrın Türkiye Cumhuriyetinin güvenliği ve yüksek menfaatleri ile birlikte yabancı devletlere de ilişkin bulunması sebebine dayanıyorsa, yetkili makamın bu husustaki kararı kesindir.

ASKERİ HAKİMLER KANUNU

Kanun Numarası : 357
Kabul Tarihi : 26/10/1963
Yayımlandığı R. Gazete : Tarih : 26/10/1963 Sayı: 11541 (Mükerrer)

Askeri hakim ve askeri savcı olmak için genel şartlar:

Madde 1 - (Değişik: 10/11/1983-2948/1 md.)

Askeri hakim ve askeri savcılık sınıfına kabul olunabilmek için:

- A) Türk vatandaşı olmak,
- B) Türk Silahlı Kuvvetleri Sağlık Yeteneği Yönetmeliğinde belirlenen sağlık şartlarına sahip olmak,
- C) Taksirli suçlar hariç olmak üzere; affa veya zamanaşımına uğramış yahut ertelenmiş olsa bile, bir cürümden hükümlü bulunmamak veya ceza soruş-

turması veya kovuşturması altında olmamak.

D) Sarhoşluğu, kumar oynamayı adet edinmiş veya kumar oynatmış olmamak, yahut kendisinin veya ana ve babasının ve varsa eşinin ahlak yönünden kötü hali bulunmadığının veya kendisinin yasa dışı tutum ve davranışları olmadığının yaptırılacak araştırma sonunda anlaşılmış bulunmak,

şarttır.

Sicil belgeleri ve sicil üstleri:

Madde 12 - (Değişik: 17/7/1972 - 1611/1 md.)

Askeri hakim subayların rütbe terfi, rütbe kıdemliliği, kademe ilerlemesi yapmalarını temin edecek yeterlilikleri sicil ile saptanır.

A) (Değişik: 24/5/1989 - 3562/2 md.) Sicil belgeleri; general - amiral sicil belgesi, subay (asteğmen - albay) sicil belgesi ve mesleki sicil belgesi olmak üzere üç çeşittir.

Bu belgelerin şekil ve kapsamaları (EK-1), (EK-2) ve (EK-3)'de olduğu gibidir.

General-amiral sicil belgesi; idari sicil üstlerince askeri hakim general amiraller hakkında;

Subay (Atgım.-Alb.) sicil belgesi; idari sicil üstlerince askeri hakim subaylar hakkında;

Mesleki sicil belgesi; askeri hakimlik, askeri savcılık, adli müşavirlik ve disiplin subaylığı görevlerinde bulunanlar hakkında düzenlenir.

Ancak; Askeri Yargıtay Başkanı, Başsavcısı, İkinci Başkanı, Daire Başkanları ve üyeleri ile Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Başkanı, Başsavcısı, Daire Başkanları ve üyeleri hakkında general-amiral sicil belgesi, subay sicil belgesi ve mesleki sicil belgesi düzenlenmez.

Ayrıca; general - amiraller, birinci sınıfa ayrılmış askeri hakimler ile askeri Yargıtay başsavcı yardımcıları ve Askeri Yüksek İdare Mahkemesi savcılarının hakkında da mesleki sicil belgesi düzenlenmez.

Subay sicil belgesindeki her niteliğe 10 üzerinden not verilir. Notlar tam sayı veya 1/2 kesirli olarak verilebilir. Niteliklerden 1,3,5 ve 6 numaralı hanelerde yazılı olanların herhangi birine beşten aşağı not takdir edildiğinde, sicil süresi içinde düzenlenmiş işlemli yazı ve belgelerin sicil belgesine bağlanması zorunludur.

Mesleki sicil notu niteliklere göre değil, aşağıdaki maddede gösterilen esaslara göre takdir edildikten sonra toplanarak verilir.

General - amiral sicil belgesi, subay sicil belgesi ve mesleki sicil belgesine ait sicil tam notu ayrı ayrı (100) yüzdür.

B) Subay sicil belgesini düzenlemeye ve sicil vermeye yetkili idari sicil üstleri:

Birinci sicil üstü: Sicili düzenlenecek askeri hakim subayın kuruluş bağlantısına göre nezdinde askeri mahkeme kurulan komutan veya askeri kurum amiri; Askeri Adalet İşleri Başkanlığı, Askeri Adalet Teftiş Kurulu Başkanlığı ve Askeri Yargı ile ilgili diğer idari hizmette bulunanlar için amir durumunda bulunan en az yüzbaşı rütbesindeki,

İkinci sicil üstü: Kuruluş bağlantısına göre birinci sicil üstünün bir üst görev yerinde bulunan, komutan veya amir durumundaki,

Üçüncü sicil üstü: Kuruluş bağlantısına göre ikinci sicil üstünün bir üst görev yerinde bulunan komutan veya amir durumundaki subay olup aşağıdaki istisnalar saklıdır.

1- Kıdemli hakimler, birlikte çalıştıkları hakimlerin; askeri savcılar, birlikte çalıştıkları yardımcı savcı ve savcı yardımcılarının; adli müşavirler, birlikte çalıştıkları adli müşavir yardımcılarının birinci sicil üstleridir.

2- a) Askeri Yargıtay Başsavcı yardımcılarının; Askeri Yargıtay Başsavcı Başyardımcısı, Askeri Yargıtay Başsavcısı ve (Askeri Yargıtay Başkanı),¹

b) Askeri Yüksek İdare Mahkemesi kanunsözcülerinin; Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Başkanunsözcüsü Başyardımcısı, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Başkanunsözcüsü ve Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Başkanı,

c) Askeri Yargıtay Başsavcı Başyardımcısının; Askeri Yargıtay Başsavcısı, (Askeri Yargıtay Başkanı ve Milli Savunma Bakanlığı Müsteşarı),¹

d) Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Başkanunsözcüsü Başyardımcısının; Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Başkanunsözcüsü, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Başkanı ve Milli Savunma Bakanlığı Müsteşarı,

Sıralı sicil üstleridir.

C) Sicil notunun bulunması ve hesaplanması:

Haklarında mesleki sicil belgesi düzenlenemeyenlerin sicil notu; subay sicil belgesindeki niteliklere sicil üstlerince verilen notların toplamının ortalaması alınarak saptılır. Bölüm sonucu tamsayı çıkmaz ise iki hane yürütülür. Bulunan rakam bu gibilerin o yıldaki sicil notunu teşkil eder.

D) İdari ve mesleki sicil tanzimine esas olan sicil süresi bir terfi yılıdır.

İdari sicil düzenlenebilmesi için, sicili düzenlenecek hakim subayın bir sicil süresi içinde altı ay görev yapması gereklidir. 926 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu hükümlerine göre hizmetten sayılan süreler, görevden ve sicil süresinden sayılır. Bir sicil üstü asil veya her ne sebeple olursa olsun vekil olarak o görev yerinde sicili düzenlenecek ile birlikte üç ay görev

¹ Parantez içinde sözü edilen kişilerin sicil vermelerine ilişkin hüküm, Anayasa Mh. nin 10/1/1974 tarih ve E. 1972/49, K. 1974/1 sayılı Kararı ile iptal edilmiştir.

yapmadıkça sicil düzenleyemez. Siciller ve sicil üstleri ile ilgili diğer hususlar subaylar hakkında olduğu gibidir. (1)

Mesleki sicil notunun kimler tarafından verileceği, not verme esasları ve diğer hususlar:

Madde 14 - (Değişik: 17/7/1972 - 1611/1 md.)

12 ve 13 üncü madde hükümleri, saklı kalmak şartı ile; askeri hakim subayların rütbe terfii, rütbe kıdemliliği ve kademe ilerlemesi hakkında 926 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu hükümleri uygulanır.

Ancak general - amiralliğe yükselecek albaylarla general-amiralliğin üst rütbelerine yükseleceklerin saptanması ve değerlendirme işlemlerinin yapılması esnasında Yüksek Askeri Şûra üyelerinin her biri 926 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanununun 54 üncü maddesi hükümlerini gözönünde tutarak her general amiral ile albay için:

- a) Sicil dosyalarını ve sicil belgelerini veya özetlerini,
- b) Özlük dosyalarında mevcut mahkeme ve savcılıkça verilen kararları, her çeşit disiplin cezalarını inceleyip, bu hususlara dayanak olan fiil ve hareketleri,
- c) Özlük dosyalarında mevcut takdir, taltif, uyarma ve sağlık durumlarını belirten belgeler ile şahsi takdimleri,
- d) Yapılmış kadro gazileri (harb oyunları) veya etüd notları, plan tatbikatları, tatbikatlar ve denetlemelerindeki başarı durumlarını,
- e) Mesleki eserlerini,

(Değişik cümle: 19/1/1981 - 2372/2 md.) İnceleyip değerlendirerek genel durumdan edindiği kanaate göre; 926 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunundaki esaslara göre not takdir eder.

Yüksek Askeri Şûra üyelerinin verdiği notların ortalaması alınarak değerlendirme notları saptanır, kesirli çıkan sayılar iki hane yürütülür.

Yüksek Askeri Şûraca değerlendirilen her general-amiral ve albay için saptanan değerlendirme notu ile sicil notu ortalaması toplanarak yeterlik notu bulunur. Bu yeterlik notuna göre sıralama yapılır.

Yeterlik sıralamasında yeterlik notu aynı olanlardan değerlendirme notu yüksek olan öncelik alır. Eşitlik halinde kıdem sırası önde olan öncelik alır.

Yeterlik sıralamasına göre, en yüksek yeterlik notu alanlardan başlanılarak 926 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanununa göre saptanan kadro, kontenjan ve nispete göre bir üst rütbeye yükselecekler saptanır ve usulüne göre uygun olarak terfilere yapılır.

Yer değiştirme esasları:

Madde 16 - Askeri hakimler ve askeri savcılar ile yardımcılarının adli müşavirlerin, Askeri Adalet İşleri Başkanlığı ile Askeri Adalet Teftiş Kurulu

Başkanlığı kadrolarında ve askeri yargı ile ilgili idari görevlerde bulunan askeri hakimlerin atanmaları bu kanun hükümleri saklı kalmak şartıyla Silahlı Kuvvetler mensuplarının nakil ve tayinleri hakkındaki hükümler esas alınarak Milli Savunma Bakanı ve Başbakanın müşterek kararnamesi ile Cumhurbaşkanının onayına sunulur ve Resmi Gazete ile yayınlanır.

(Değişik: 10/11/1983-2948/3 md.) Askeri Hakim ve askeri savcılar ile yardımcı askeri savcılar muvafakatları alınmadıkça ikinci bölgede hizmet sürelerini tamamlamadan, birinci bölgede dört yıldan önce başka bir yere ve göreve atanamazlar. Ancak bir mahkemenin veya kadronun kaldırılması, teşkilatında mahkeme bulunan birliğin yer değiştirmesi veya yükselme sebebiyle aynı kadroda kalmalarına imkan olmayanların yahut ikinci bölgeye atanma sırası gelenlerle, devlet güvenlik mahkemelerine veya sıkıyönetim halinde sıkıyönetim mahkemelerine atanmalarda muvafakat şartı aranmaz.

Askeri hakimlik, askeri hakim yardımcılığı, askeri savcılık, askeri savcı yardımcılığı görevlerine ve adli müşavirliklere, Askeri Adalet İşleri Başkanlığı ile Askeri Adalet Teftiş Kurulu Başkanlığı kadrolarına ve askeri yargı ile ilgili idari görevlere yapılacak atanmalarda yukarıdaki fıkralar hükümleri saklı kalmak şartıyla, Askeri Yargıtay notları, müfettiş raporları ve idari üstlerce düzenlenen siciller gözönünde tutularak işlem yapılır.

Bu görevlerden birinden diğerine yapılacak atanmalar ya ilgilinin muvafakati veya buldukları yerde kendi kusurları olmaksızın hakimliğin gerektirdiği şeref ve tarafsızlıkla görev yapamayacakları yahut buldukları yerlerde kalmaları memuriyetlerinin nüfuz ve itibarını zedeleyici veya işlerin çokluğu-na ve çeşidine göre görevde gereken başarıyı göstermedikleri soruşturma ve belgelerle anlaşılmasına yahut kadro ve hizmetin böyle bir atanmayı zorunlu kılması haline bağlıdır.

Askeri Yargıtay Başkanlığına, İkinci Başkanlığına, Daire Başkanlıklarına, Üyeliklerine ve Başsavcılığına seçilen askeri hakim ve askeri savcılarının atanmaları 1 inci fıkrada olduğu gibi kararname ile yapılır ve yayınlanır. Bunlar başka bir göreve atanamazlar. Ancak, muvafakatleri alınmak ve Askeri Yargıtay üyeliği hukukundan feragat etmek şartı ile başka bir göreve atanabilirler.

Adli müşavirliklerde, Askeri Adalet İşleri Başkanlığı ile Askeri Adalet Teftiş Kurulu Başkanlığı kadrolarında ve askeri yargı ile ilgili idari görevlerde bulunan askeri hakimlerin atanmalarında süre ve muvafakat şartı aranmaksızın subaylar hakkındaki genel hükümler uygulanır.

Özlük hakları:

Madde 18 - Askeri hakimler ve askeri savcılar ile yardımcılarının ve adayların maaş dereceleri, maaş yükselmeleri ve diğer özlük hakları subaylar hakkındaki kanun hükümlerine tabidir.

Askeri hakimler ve askeri savcılar ile yardımcılarına, almakta oldukları maaş derecesinin tekabül ettiği sınıf ve derecede bulunan adliye hakim ve savcılar ile yardımcılarına verilen ödenek miktarı esas olmak üzere adliye hakim ve savcılar hakkındaki Kanun hükümleri gereğince hakim ödeneği verilir.

(Üçüncü fıkra mülga: 10/11/1983 - 2948/6 md.)

Askeri Yargıtay Başkanı, II nci Başkanı, daire başkanları ve üyeleriyle Askeri Yargıtay Başsavcısı, Milli Savunma Bakanlığı Askeri Adalet İşleri Başkanı, Askeri Adalet Teftiş Kurulu Başkanı ve Genelkurmay Adli Müşavirine aynı kanun hükümlerine göre Yargıtay Başkan ve üyelerine verilen ödenek miktarınca ödenek verilir.

Ödeneğin verilmesi ve kesilmesinde aynı kanun esasları uygulanır.

Askeri hakimler ve askeri savcılar ile yardımcıları görevli buldukları mahkemenin veya kadronun kaldırılması sebebiyle maaşlarından yoksun kılınmazlar.

Adli müşavirlikler ile Milli Savunma Bakanlığı Askeri Adalet İşleri Başkanlığı, Askeri Adalet Teftiş Kurulu Başkanlığı kadrolarında ve askeri yargı ile ilgili idari görevlerde bulunan askeri hakimler hakkında da bu madde hükümleri uygulanır.

Disiplin cezaları:

Madde 29 - (Değişik: 10/11/1983 - 2948/4 md.)

Askeri Hakim subaylar hakkında Milli Savunma Bakanı tarafından, savunmaları aldırılarak, aşağıda açıklanan disiplin cezaları verilebilir.

A) Uyarma: Görevde daha dikkatli olması gerektiğinin yazı ile bildirilmesidir.

Uyarma cezası:

1. Görevde kayıtsızlık ve düzensizlik,
2. Meslektaşlarına, emrindeki personele, görevi nedeniyle muhatap olduğu kişilere veya iş ilişkisi bulunan kişilere karşı kırıncı davranmak,
3. Mazeretsiz olarak göreve geç gelmek ve görevden erken ayrılmak,
4. Kanun, tüzük, yönetmelik, karar ve talimatlarda açık olarak belirtilen konularda işi uzatacak şekilde davranışlarda bulunmak, yazı ve tekitleri zamanında cevaplandırmamak.
5. Nitelik ve ağırlıkları itibariyle yukarıda belirtilenlerin benzeri eylemlerde bulunmak,

hallerinde uygulanır.

B) Kınama: Belli bir eylem veya davranışın kusurlu sayıldığı yazı ile

bildirilmesidir.

Kınama cezası:

1. Hizmet içinde ve dışında resmi sıfatın gerektirdiği saygınlık ve güven duygusunu sarsacak nitelikte davranışlarda bulunmak,

2. Kılık ve kıyafetine dikkat etmemek,

3. Meslektaşlarına, emrindeki personele, görevi nedeniyle muhatap olduğu kişilere veya iş ilişkisi bulunan kişilere kötü muamelede bulunmak,

4. Eşinin, reşit olmayan veya kısıtlanmış çocuklarının kazanç getiren sürekli faaliyetlerini, onbeş gün içinde teşkilatında görevli buldukları komutanlığa bildirmemek,

5. Mevzuat uyarınca Milli Savunma Bakanlığının verdiği talimatı yerine getirmemek, büro ve kalem teşkilatının denetimini ihmal etmek,

6. Görevin, işbirliği ve uyum içerisinde yapılmasını engelleyici tutum ve davranışlarda bulunmak,

7. Nitelik ve ağırlıkları itibariyle yukarıda belirtilenlerin benzeri eylemlerde bulunmak,

Hallerinde uygulanır.

Bu cezalar kesin olup, ilgilinin kuvvet komutanlığındaki dosyası ile kıta şahsi dosyasına konur, siciline işlenir.

ASKERİ MAHKEMELER KURULUŞU VE YARGILAMA USULÜ KANUNU

Kanun Numarası	: 353
Kabul Tarihi	: 25/10/1963
Yayımlandığı R. Gazete	: Tarih : 26/10/1963 Sayı: 11541 (Mükerrer)

Asker olmayan kişilerin askeri mahkemelerde yargılanmaları:

Madde 11 - (Değişik: 8/6/1972 - 1596/1 md.)

Askeri mahkemeler, asker olmayan kişilerin aşağıda yazılı suçlarına ilişkin davalarına bakarlar.

A) Değişik:9/10/1996-4191/2 md.) Askeri Ceza Kanununun 55, 56, 57, 58, 59, 63, 64, 81, 93, 94, 95, 100, 101 ve 102 nci maddelerinde yazılı suçlar;

B) Birinci askeri yasak bölgeler içinde veya nöbet yerlerinde karakollarda

kışla ve karargahlarda, askeri kurumlarda, yerleşme ve konaklama amacıyla kullanılan bina ve mahaller içinde askerlere fiilen taarruzda bulunan, söven veya hakaret eden veyahut askerlik görevine ilişkin işleri yapmaya veya yapmamaya zorlamak için şiddet ve tehdide başvuranların Türk Ceza Kanununun bu fiillere ilişkin 188,190, 191, 254, 255, 256, 257, 258, 260, 266, 267, 268, 269, 271, 272 ve 273 üncü maddelerinde gösterilen suçları;

C) Nöbetçi, devriye, karakol, inzibat, askeri trafik, kolluk veya kurtarma ve yardım görevi yapan askerlere (Umumi emniyet ve asayişini korumaya ilişkin önleyici ve adli zabıta görevlerini ifa ettikleri sırada jandarma subay, ast-subay, erbaş ve erleri hariç) karşı bu görevleri yaptıkları sırada işlenen yukarıdaki (B) fıkrasında yazılı suçlar;

D) (İptal: Anayasa Mah.nin 14/2/1978 Tarihli ve E. 1977/130, K. 1978/13 sayılı kararı ile.)

E) Diğer kanunlar ile askeri mahkemelerde yargılamaları öngörülen suçlar,

ASKERLİK KANUNU

Kanun Numarası : 1111
Kabul Tarihi : 21/6/1927
Yayımlandığı R.Gazete: Tarih : 12 - 17/7/1927 Sayı : 631 – 635

Madde 1 - Türkiye Cumhuriyeti tebaası olan her erkek, işbu kanun mucibince askerlik yapmağa mecburdur.

AVUKATLIK KANUNU

Kanun Numarası : 1136
Kabul Tarihi : 19/3/1969
Yayımlandığı R. Gazete : Tarih : 7/4/1969 Sayı: 13168

Baroya yazılma istemi:

Madde 6 - (Değişik: 30/1/1979-2178/3 md.)

Mahkemeler ve avukat yanındaki stajlarını bitirdiklerine dair belge alanlar veya 4 üncü maddedeki şartları haiz bulunanlar, başvurdukları yer barosuna ait levhaya yazılmalarını dilekçe ile isteyebilirler.

Karar:

Madde 7 - Baro yönetim kurulu, levhaya yazılma istemi hakkında başvurma dilekçesinin varis tarihinden itibaren bir ay içinde gerekçeli olarak karar vermekle ödevlidir.

Süresi içinde karar verilmediği takdirde, adayın avukatlığa kabul istemi reddedilmiş sayılır. Bu halde aday bir aylık sürenin bitiminden itibaren onbeş gün içinde Türkiye Barolar Birliğine itiraz edebilir. İtiraz üzerine 8 inci maddede hükmü kıyas yolu ile uygulanır.

Redde veya kovuşturma sonuna kadar beklenmesine dair karara itiraz:

Madde 8 - Baro Yönetim Kurulu, avukatlığa kabul istemini reddettiği veya kovuşturma sonuna kadar beklenmesine karar verdiği takdirde bunun gerekçesini kararında gösterir. Gerekçeli karar adaya tebliğ olunur.

Aday, bu karara karşı, tebliğ tarihinden itibaren onbeş gün içinde, kararı veren baro vasıtasıyla Türkiye Barolar Birliğine itiraz edebilir. Baro tarafından adaya, itiraz tarihini tespit eden bir belge verilir. Bu belge hiçbir vergi, harç ve resme tabi değildir.

Türkiye Barolar Birliği, itiraz üzerine dosya üzerinde gerekli incelemeleri yaptıktan sonra, itirazı kabul veya reddeder. Türkiye Barolar Birliği itiraz tarihinden itibaren bir ay içinde bir karar vermezse, itiraz reddedilmiş sayılır.

Adayın levhaya yazılması hakkındaki Baro Yönetim Kurulu kararı ile itirazın kabul veya reddi hakkındaki Türkiye Barolar Birliği kararları, onaylanmak üzere, karar tarihinden itibaren bir ay içinde Adalet Bakanlığına gönderilir. Bu kararlar Adalet Bakanlığının onaylaması ile kesinleşir.

Baro yönetim kurulunun, avukatlığı kabul isteminin reddi veya kovuşturma sonuna kadar beklenmesi hakkındaki kararları, süresi içinde itiraz edilmediği takdirde kesinleşir.

Adalet Bakanlığının dördüncü fıkra uyarınca verilecek kararları kesin olup, aday, ilgili baro ve Türkiye Barolar Birliği Yönetim Kurulu bu kararlar aleyhine İdari Yargı Mercisine başvurabilirler.

Barolar, kesinleşen kararları derhal yerine getirmeye mecburdurlar.

Karar:

Madde 20 - Baro yönetim kurulu, itiraz süresinin bitmesinden itibaren bir ay içinde, 19 uncu maddede yazılı raporu da göz önünde tutarak, adayın stajyer listesine yazılıp yazılmaması hakkında gerekçeli bir karar verir. Karar ilgiliye tebliğ edilmekle beraber, bir örneği de incelenmek üzere dosyası ile birlikte o yer Cumhuriyet Savcılığına verilir.

Bu karar aleyhine baro yönetim kurulu üyeleri karar tarihinden, o yer Cumhuriyet savcısı kararın kendisine verildiği, ilgili ise kararın kendisine tebliğ edildiği tarihten itibaren onbeş gün içinde Türkiye Barolar Birliğine

itiraz edebilirler.

Birinci fıkrada yazılı süre içinde bir karar verilmemiş olması halinde talep reddedilmiş sayılır. Bu takdirde, bir aylık sürenin bitiminden itibaren onbeş gün içinde aday Türkiye Barolar Birliğine itiraz edebilir.

Türkiye Barolar Birliğinin itiraz üzerine verdiği karar Adalet Bakanlığının onayı ile kesinleşir. Adalet Bakanlığının kararı aleyhine stajyer adayı ve Türkiye Barolar Birliği Yönetim Kurulu İdari Yargı Merciiine başvurulabilir.

Baroların kuruluş ve nitelikleri:

Madde 77 - (Değişik : 8/5/1984-3003/2 md.) Bölgesi içinde en az onbeş Avukat bulunan her il merkezinde bir baro kurulur.

Baro kurulmayan yerlerin en yakın baroya bağlanmasına veya bunların birleştirilerek bir baro kurulmasına ve merkezlerinin belirtilmesine Türkiye Barolar Birliği karar verir.

Barolar, kuruluşlarını Türkiye Barolar Birliğine bildirirler.

Türkiye Barolar Birliği de keyfiyeti derhal Adalet Bakanlığına bildirir ve barolar bu bildirme ile tüzelkişilik kazanırlar.

(Değişik: 18/6/1997-4276/4 md.) Amaçları dışında faaliyet gösteren barolar ile Türkiye Barolar Birliği sorumlu organlarının görevlerine son verilmesine ve yerlerine yenilerinin seçilmesine, Adalet Bakanlığının veya buldukları yer Cumhuriyet Başsavcılığının istemi üzerine, o yerdeki asliye hukuk mahkemesince basit usule göre yargılama yapılarak karar verilir ve dava en geç üç ay içinde sonuçlandırılır.

Görevlerine son verilen organların yerine en geç bir ay içerisinde yenileri seçilir. Yeni seçilenler eskilerin süresini tamamlarlar.

Adalet Bakanlığının bu Kanun uyarınca baro organlarının işlemleri hakkında onay mercii olarak verdiği kararları görevli baro organları aynen yerine getirmekle yükümlüdürler. Bakanlık kararını idari yargı merciiinin yürütmenin durdurulmasına veya esasına ilişkin kararı veya kanuni bir sebep olmaksızın yerine getirmeyen veya eski kararda direnme niteliğinde yeni bir karar veren veya kanunun zorunlu kıldığı işlemleri Bakanlığın uyarısına rağmen yerine getirmeyen baro organları hakkında da yukarıdaki fıkralar hükümleri uygular.

Görevlerine son verilen organ üyelerinin kanunda yazılı ceza sorumlulukları saklıdır. Bu organların yukarıdaki fıkra gereğince görevlerine son verilmesine neden olan tasarrufları hükümsüzdür.

(Değişik: 18/6/1997-4276/4 md.) Ancak, milli güvenliğin, kamu düzeninin, suç işlenmesini veya suçun devamını önlemenin yahut yakalamanın gerektirdiği hallerde gecikmede sakınca varsa, barolar ile Türkiye Barolar Birliği, vali tarafından faaliyetten men edilebilir. Faaliyetten men kararı, yirmidört

saat içinde görevli hakimın onayına sunulur. Hakim, kararını kırksekiz saat içinde açıklar, aksi halde, bu idari karar kendiliğinden yürürlükten kalkar.

Göreve son verme ve görevden uzaklaştırma hükümleri Baro Genel Kurulu hakkında uygulanmaz.

Birliğin görevleri:

Madde 110 - Türkiye Barolar Birliğinin görevleri şunlardır :

1. Baroları ilgilendiren konularda her baronun görüşünü öğrenip, ortaklaşa görüşmeler sonunda çoğunluğun düşünce ve görüşünü belirtmek,
2. Baroların çalışmalarını ortak amaca ulaşacak şekilde tasarlayıp meslekin gelişmesini sağlamak,
3. Baro mensuplarının genel menfaatlerini ve meslekin ahlak, düzen ve geleneklerini korumak,
4. Türkiye barolarını ve mensuplarını birbirine tanıtarak aralarındaki meslek bağına kuvvetlendirmek,
5. Her il merkezinde baro kurulmasına ve vatandaşlarda kendilerine ait davaları avukatlar eliyle açmanın ve savunmanın lüzum ve faydaları hakkındaki inancı yerleştirmeye çalışmak,
6. Kanunların memleket ihtiyaçlarına uygun olarak gelişmesi ve yürütülmesi yolunda dileklerde, yayınlarda bulunmak, gerekirse ön tasarılar hazırlamak,
7. Baroları ilgilendiren konularda görüşünü yetkili mercilere duyurmak,
8. Adalet Bakanlığının, yargı veya yasama yetkisini taşıyan mercilerin ve baroların soracakları adli ve mesleki konular hakkında görüş ve düşüncelerini rapor halinde bildirmek,
9. Avukatların meslekte gelişmelerini teşvik edecek ve sağlayacak her türlü tedbirleri almak,
10. Mahkeme içtihatlarının sistemli bir surette toplanması ve yayınlanması için Adalet Bakanlığı ve yargı mercileri ile işbirliği yapmak,
11. Kanunların avukatlara tanıdığı hakların gerçekleşmesine ve yüklediği görevlerin tam ve şerefli bir şekilde yerine getirilmesine çalışmak,
12. Baro mensuplarının ilmi ve mesleki seviyelerini yükseltmek için kitaplık açmak, dergi çıkarmak, konferanslar düzenlemek, telif ve tercüme eserler meydana getirilmesini teşvik etmek,
13. Meslekin daha cazip bir hale getirilmesi ve bu konuda yazılı amaçlara erişilebilmesi için düşünülecek çare ve tedbirleri görüşmek üzere zaman zaman toplantılar düzenlemek,
14. Memleket içinde kurulmuş hukukla ilgili kurul ve kurumlarla ilgilen-

mek ve temaslarda bulunmak,

15. Yabancı memleket baroları, avukatlar birlikleri ve hukuk kurumları ile temaslarda bulunmak ve uluslararası kongrelere katılmak,

16. Uyulması zorunlu meslek kurallarını tespit ve tavsiye etmek,

17. Kanunlarla verilen diğer yetkileri kullanmak.

Denetim:

Ek Madde 4 - (Ek: 8/5/1984-3003/8 md.)

Adalet Bakanlığı, Barolar ve Türkiye Barolar Birliği organlarının görevlerini kanun hükümlerine uygun olarak yapıp yapmadıklarını ve mali işlemlerini yönetmelikte belirlenecek esaslara göre denetlemeye yetkilidir. Bu idari ve mali denetim, adalet müfettişlerince yapılır.

BASIN KANUNU

Kanun Numarası : 5680

Kabul Tarihi : 15/7/1950

Yayımlandığı R.Gazete : Tarih : 24/7/1950 Sayı: 7564

Mevkute Yayımı

Madde 5 - (Değişik: 29/11/1960 - 143/1 md.)

Her mevkutenin yazı işlerini fiilen idare eden sorumlu müdürü bulunur.

Yayının muhtelif kısımlarını idare için ayrı sorumlu müdürler bulundurulabilir. Bu takdirde her sorumlu müdür kendi idare ettiği kısımdan sorumlu olur.

Sorumlu müdür aşağıdaki şartları haiz olmalıdır:

1 - Türk vatandaşı ve lise tahsili görmüş olmak veya bu derecede tahsili bulunduğu resmen tevsik edilmiş olmak,

2 - 21 yaşını bitirmiş bulunmak,

3 - Türkiye'de ikametgah sahibi olmak ve devamlı oturmak,

4 - Devlet memuru, asker veya ordu mensubu bulunmamak, (Mesleki ve ilmi mevkuteler için bu şart aranmaz).

5 - Kısıtlı veya kamu hizmetlerinden yasaklı olmamak,

6 - (Değişik: 10/11/1983 - 2950/1 md.) Ağır hapis, taksirli suçlar hariç olmak üzere beş yıldan fazla hapis cezalarından biriyle veya yayın tehdidiyle para ve menfaat temini, hırsızlık, sahtecilik, dolandırıcılık, inancı kötüye kul-

lanma, yalan yere şahadet, yalan yere yemin etmek, iftira, suç tasnii, resmi mercileri iğfal, müstehcen ve hayasızca yayın, fuşşuyata tahrik, hileli iflas, zimmet, ihtilas, irtikap, rüşvet, istimal ve istihlak kaçakçılığı suçu dışındaki kaçakçılık suçlarından veya bu Kanunun ek birinci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan suçlar ile bu suçlara tahrik ve teşvikten hüküm giymemiş olmak,

7 - Geçici olarak kamu hizmetlerinden yasaklılık, genel emniyet gözetimi altında bulundurulmak veya sürgün cezasına hükümlülük hallerinden bu ceza veya tedbirler infaz edilmiş olmak.

Basında Mesuliyet

Madde 16 - (Değişik: 10/11/1983 - 2950/5 md.)

Basın yoluyla işlenen suçlardan dolayı ceza sorumluluğu:

1. Mevketelerle işlenen suçlarda sorumluluk, suçu vücuda getiren yazıyı veya haberi yazan veya resmi veya karikatürü yapan kimse ile beraber bu mevkutenin ilgili sorumlu müdürüne aittir. Ancak, sorumlu müdürler için verilen hürriyeti bağlayıcı cezalar, sürelerine bakılmaksızın para cezasına çevrilerek hükmolunur. Para cezasının hesabında 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanunun 4 üncü maddesinin birinci bendinde belirtilen miktarın aşağı haddi esas alınır. Sorumlu müdürler için emniyet gözetimi altında bulundurma cezası verilmez.

2. Sorumlu müdür, mevkutelerde müstear adla veya imzasız veya remizli imza ile yayınlanan yazı veya haber veya resim veya karikatür sahiplerinin adlarını bildirmek zorunda değildir. Sahibi belli olmayan veya sorumlu müdür tarafından en geç mahkemece yapılacak birinci sorgusu sırasında sahibi doğru şekilde açıklanmayan yazı veya haber veya resim veya karikatürden dolayı sorumluluk, birinci bent hükmüne bakılmaksızın, suçu vücuda getiren yazıyı veya haberi yazan veya resmi veya karikatürü yapan kimse gibi, sorumlu müdüre aittir.

3. Sorumlu müdür mevkutenin sahibi tarafından, rızasına aykırı olarak yayınlanan yazı veya haber veya resim veya karikatürden sorumlu değildir. Bu takdirde sorumlu müdür hakkındaki ceza sorumluluğu, yazı veya haber veya resim veya karikatürü yayınlatana aittir.

4. Mevkute tanımına girmeyen basılmış eserlerle işlenen suçlarda ceza sorumluluğu suçu oluşturan eserin yazarı, çevireni veya çizeni ile birlikte yayınlatana aittir. Ancak, yayınlatanlar için verilen hürriyeti bağlayıcı cezalar sürelerine bakılmaksızın para cezasına çevrilerek hükmolunur. Para cezasının hesabında 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanunun 4 üncü maddesinin birinci bendinde belirtilen miktarın aşağı haddi esas alınır. Yayınlatanlar için emniyet gözetimi altında bulundurma cezası verilmez.

Mevkute tanımına girmeyen basılı eserin sahibinin belli olmaması halinde

sorumluluk, yukarıdaki fıkra hükmüne bakılmaksızın yayınlataana aittir. Eser; yazarı, çevireni ve çizeninin bilgi ve izni dışında yayımlandığı takdirde sadece yayınlatan, eseri vücuda getiren gibi sorumlu olur.

Yukarıda yazılı kişiler belli olmadığı veya bu kimseler aleyhine Türk Mahkemelerinde dava açılmadığı takdirde sorumluluk, basana, basan da belli olmadığı takdirde satan ve dağıtana aittir.

Sahibinin rızası olmadıkça Türkiye'de yayımlanan yayınlardan aynen yapılacak iktibaslarda sorumluluk, iktibas edene aittir.

Kanunla yasaklanmış herhangi bir dille yayın yapılması halinde, sorumlu müdürlerle yayınlatanlar hakkında bu maddede öngörülen para cezasına çevrilerek hükmedilmeye ve emniyet gözetimi altında bulundurma cezası verilmeyeceğine ilişkin hükümler uygulanmaz.

(Ek: 11/5/1988 - 3445/6. md.) Bu Kanun ile diğer kanunların basılı eserin sahip veya yayınlatanını cezai veya hukuki bakımından sorumlu kıldığı hallerde, sahip veya yayınlatan tüzelkişi ise, temsilen bir gerçek kişi gösterilmiş olsa bile sorumluluk tüzelkişiye aittir.

Ceza Hükümleri

Madde 31 - (Değişik: 10/11/1983 - 2950/16 md.)

Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, milli egemenliğine, Cumhuriyetin varlığına, milli güvenliğe, kamu düzenine, genel asayişe, kamu yararına, genel ahlaka ve genel sağlığa aykırı olup yabancı memleketlerde çıkan basılmış eserlerin Türkiye'ye sokulması veya dağıtılması Bakanlar Kurulu kararıyla yasaklanabilir.

Bu gibi basılmış eserlerin, Bakanlar Kurulundan acele karar alınmak üzere İçişleri Bakanlığınca karardan evvel dağıtılmaları yasaklanabileceği gibi, dağıtılmış olanlarda toplattırılabilir.

Yasaklanmış olmasına rağmen, bunları Türkiye'ye bilerek sokanlar, dağıtanlar veya bu gibi eserleri kısmen veya tamamen iktibas veya tercüme edenler, yayanlar, fiil başka bir suçu oluştursa bile ayrıca üç aydan bir yıla kadar hapis ve ellibin liradan yüzbin liraya kadar ağır para cezasına mahkum edilmektedir.

Ek Madde 1 - (Ek: 10/11/1983-2950/20 md.)

Türk Ceza Kanununun İkinci Kitabının Birinci Babının 1, 2 ve 4 üncü fassalarında veya 311 veya 312 nci maddelerinde yazılı suçları veya Devlete ait gizli bilgileri ihtiva eden her türlü mevkuze veya mevkuze tanımına girmeyen diğer basılmış eserlerin dağıtımını, eserlerin basıldığı yerdeki sulh ceza hakiminin kararı ile ve gecikmesinde sakınca bulunan hallerde ise bu yerlerdeki Cumhuriyet savcılığının yazılı kararı ile önlenabilir. Cumhuriyet savcılığı, bu kararını en geç yirmidört saat içinde sulh ceza hakimine bildirir. Hakim en

geç kırksekiz saat içinde kararın onaylanıp onaylanmaması hakkında karar verir. Onaylanmama halinde Cumhuriyet savcılığının kararı hükümsüz kalır. Bu fıkraya göre verilen kararlar o yer Cumhuriyet savcılığı tarafından eserin basıldığı ve dağıtıldığı yerlerdeki Cumhuriyet savcılıklarına en seri vasıtayla bildirilir.

Yukarıdaki fıkrada sayılan suçlar ile Türk Ceza Kanununun 426 ve 428 inci maddelerindeki suçları veya 5816 sayılı Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanunda veya 6187 sayılı Vicdan ve Toplanma Hürriyetinin Korunması Hakkında Kanunda yer alan suçları veya Devlete ait gizli bilgileri ihtiva eyledikleri iddiasıyla aleyhlerine soruşturma veya kovuşturmaya geçilmiş, her türlü basılmış eserlerin toplatılmasına, soruşturma safhasında sulh ceza hakimince, kovuşturma safhasında görevli mahkemece karar verilebilir. Ancak, soruşturma safhasında gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcılığı da toplatma kararını yazılı olarak verebilir. Bu karar en geç yirmidört saat içinde yetkili sulh ceza hakiminin onayına sunulur. Hakim, toplatmanın onaylanıp onaylanmaması hususunda kırksekiz saat içinde karar verir. Kararın onaylanmaması halinde toplatma kararı hükümsüz sayılır. Bu fıkra hükmüne göre verilen kararlar, o yer Cumhuriyet savcılığınca tüm Cumhuriyet savcılıklarına en seri vasıta ile bildirilir.

Türk Ceza Kanununun İkinci Kitabının Birinci Babının 1, 2 ve 4 üncü fassıklarında veya 312 nci maddenin ikinci fıkrasında yazılı suçların basın yoluyla işlenmeleri sebebiyle mahkumiyet halinde, faillerden bir veya birkaçına ait olmaları şartıyla suçu ihtiva eden mevkute veya mevkute sayılmayan basılmış eserlerin basımında kullanılan makineler ile diğer basım aletlerinin müsadereesine de karar verilir.

Yukarıdaki fıkrada sözü geçen makineler ile diğer basım aletlerinin kaçırılmasını, değiştirilmesini, kaybolmasını ve tahribini önlemek için tahkikatın her aşamasında gerekli görülen tedbirler alınır. Ancak, bu tedbirler, makineler ile diğer basım aletlerinin faaliyetlerini engelleyici nitelikte olamaz.

Ek Madde 2 - (Ek: 10/11/1983-2950/20 md.)

Basın yolu ile işlenen ve ek birinci maddenin üçüncü fıkrasında yazılı suçlarla milli güvenliğe ve genel ahlaka aykırı davranışlardan mahkumiyet hallerinde, suç teşkil eden yazının yayınlandığı mevkutenin üç günden bir aya kadar kapatılmasına da mahkemece karar verilebilir.

Kapatılan mevkutenin açıkça devamı niteliğini taşıyan her türlü yayın yastaktır. Bunlar sulh ceza hakiminin kararıyla toplatılır.

Birinci fıkraya göre kapatılmasına karar verilen mevkutenin yayınına kapatılma süresinde devam edenler veya o mevkutenin açıkça devamı niteliğini taşıyan yeni mevkute çıkaranlar bir aydan altı aya kadar hapis ve yüzbin liradan üçyüzbin liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılırlar.

ÇIKAR AMAÇLI SUÇ ÖRGÜTLERİYLE MÜCADELE KANUNU

Kanun Numarası : 4422
Kabul Tarihi : 30.7.1999
Yayımlandığı R.Gazete: Tarih : 1.8.1999 Sayı: 23773

Gizli izleme

Madde 3 - Bu Kanunda öngörülen suçları işlediklerinden kuşku duyanların mesken, ikametgah, işyeri veya kamuya açık yerlerdeki her türlü faaliyetleri, teknik araçlarla gizli olarak gözetlenebilir, izlenebilir, ses ve görüntü kaydı alınabilir.

ÇOCUK MAHKEMELERİNİN KURULUŞU, GÖREV VE YARGILAMA USULLERİ HAKKINDA KANUN

Kanun Numarası : 2253
Kabul Tarihi : 7/11/1979
Yayımlandığı R.Gazete: Tarih : 21/11/1979 Sayı: 16816

Çocuk mahkemelerinin görevi:

Madde 6 - (Değişik: 25/2/1988 - 3412/4.md.)

15 yaşını bitirmeyen küçükler tarafından işlenen ve genel mahkemelerin görevine giren suçlarla ilgili davalara çocuk mahkemelerinde bakılır.

Çocuk mahkemeleri, bu Kanunda yazılı tedbirleri alır ve Kanunla verilen diğer görevleri yapar.

Olağanüstü haller, sıkıyönetim ve savaş hali ile askeri mahkemelerin görevlerine giren suçlar ve Anayasanın 143 üncü maddesinin birinci fıkrasında sayılan suçlara dair hükümler saklıdır.

Suçların birlikte işlenmesi hali:

Madde 9 - (Değişik: 6/11/1981 - 2552/5 md.)

Bu Kanunun kapsamına giren küçüklerin büyüklerle birlikte suç işlemeleri halinde hazırlık soruşturması sonunda evrak tefrik olunur.

Bu halde de çocuk mahkemeleri küçükler hakkında gerekli tedbirleri uygulamakla beraber, lüzum gördüğü takdirde küçükler hakkındaki yargılamayı genel mahkemedeki davanın sonucuna kadar bekletebilir.

Davaların birlikte yürütülmesinin zorunlu görülmesi halinde; genel mahkemeler, yargılamanın her safhasında çocuk mahkemelerinin uygun bulması şartıyla birleştirme kararı verebilir. Bu takdirde birleştirilen davalar genel mahkemelerde görülür.

11 yaşını bitirmemiş küçükler hakkında tedbir uygulaması:

Madde 11 - Fiili işlediği zaman 11 yaşını bitirmemiş olanlar hakkında kovuşturma yapılamaz ve ceza verilemez.

Ancak, fiil kanunen bir seneden ziyade hapis cezasını veya daha ağır bir cezayı müstelzim ise haklarında 10 uncu maddede yazılı tedbirlerden biri uygulanır.

11 yaşını bitirmemiş küçükler hakkında, veli veya vasi yahut bakmakla yükümlü kimseler tarafından yeterli tedbir alınması halinde, mahkemece diğer tedbirler uygulanmayabilir.

Soruşturma:

Madde 19 - Küçüklerin işledikleri suçlarda hazırlık soruşturması C. Savcısı veya görevlendireceği yardımcıları tarafından bizzat yapılır.

Kovuşturma yapılmasına yer olmadığına karar verilmesi küçük hakkında tedbir uygulanmasına mani değildir.

(Değişik: 25/2/1988 - 3412/12.md.) 10 uncu maddede sayılan tedbirler saklı kalmak kaydı ile, aşağı haddi 3 yılı aşmayan hürriyeti bağlayıcı cezayı müstelzim fiillerden dolayı, kovuşturma ve yargılama safhasında küçükler hakkında tutuklama kararı verilemez.

Küçük deyimini:

Madde 41 - Bu kanundaki küçük deyimini suçu işlediği tarihte henüz 15 yaşını bitirmemiş kimseleri kapsar.

DANIŞTAY KANUNU

Kanun Numarası : 2575
Kabul Tarihi : 6/1/1982
Yayımlandığı R.Gazete : Tarih : 20/1/1982 Sayı: 17580

Danıştay üyelerinin nitelikleri

Madde 8- 1. Danıştay üyeleri:

a) İdari yargı hakim ve savcılığı

b) Bakanlık, müsteşarlık, müsteşar yardımcılığı, elçilik, valilik,

- c) Generallik, amirallik,
- d) Devlet Başkanlığı Genel Sekreterliği,
- e) Genel ve katma bütçeli dairelerde veya kamu kuruluşlarında genel müdürlük veya en az bu derecedeki tetkik ve teftiş kurul başkanlıkları,
- f) Yükseköğrenim kurumlarında hukuk, iktisat, maliye, kamu yönetimi profesörlüğü,
- g) Bakanlıkların başhukuk müşavirliği veya birinci hukuk müşavirliği veya Maliye Bakanlığında bu derecelerdeki hukuk müşavirliği, müşavir avukatlığı veya muhakemat müdürlüğü,

Görevlerini yapanlar arasından seçilir.

2. İdari yargı hakim ve savcılarının Danıştay üyeliğine seçilebilmeleri için birinci sınıfa ayrıldıktan sonra en az üç yıl bu görevlerde başarı ile çalışmış olmaları ve birinci sınıfa ayrılma niteliğini kaybetmemeleri gereklidir.

3. İdari görevlerden Danıştay üyeliğine seçileceklerin yükseköğrenimlerini tamamladıktan sonra Devlet hizmetlerinde yirmi yıl, yukarıda sayılan görevlerde toplam olarak en az üç yıl çalışmış bulunmaları, birinci derece aylığını kazanılmış hak olarak almaları ve hakimliğin gerektirdiği ahlak ve seciyeye sahip olmaları şarttır.

Üye seçimi

Madde 9 - 1. Danıştayda boşalan üyeliklerin dörtte üçü idari yargı hakim ve savcılığından, dörtte biri ise diğer görevliler arasından seçilir.

2. İdari yargı hakim ve savcıları, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca; diğer görevlerde bulunanlar ise, Cumhurbaşkanınca Danıştay üyeliğine seçilirler.

3. Danıştayda boşalan üye sayısı dördü bulunca, dördüncü üyeliğin boşaldığı tarihten itibaren en geç üç gün içinde durum Danıştay Başkanlığınca Başbakanlığa ve Adalet Bakanlığına duyurulur.

4. Cumhurbaşkanı ve Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca bu duyurudan sonra en geç iki ay içinde seçim yapılır.

Evrak getirilmesi ve yetkililerin dinlenmesi

Madde 49- 1. İncelenmekte olan işler hakkında lüzum görülen her türlü evrak getirilebileceği ve bilgi istenebileceği gibi, tamamlayıcı veya aydınlatıcı bilgiler alınmak üzere ilgili dairelerden veya uygun görülecek diğer yerlerden yetkili memur ve uzmanlar da çağırılabilir.

2. İstenen bilgi ve belgeler Devletin güvenliğine ve yüksek menfaatlerine veya Devletin güvenliği ve yüksek menfaatleriyle birlikte yabancı devletlere de ilişkin ise, ilgili makam, gerekçesini bildirmek suretiyle sözkonusu bilgi ve belgeleri vermeyebilir.

DERNEKLER KANUNU

Kanun Numarası : 2908
Kabul Tarihi : 6/10/1983
Yayımlandığı R. Gazete : Tarih : 7/10/1983 Sayı : 18184

Amaç

Madde 1 - Bu Kanunun amacı, kazanç paylaşma dışında, kanunlarla yasaklanmamış belirli ve ortak bir gayeyi gerçekleştirmek üzere, en az yedi gerçek kişinin, bilgi ve çalışmalarını sürekli olarak birleştirmeleri suretiyle oluşturdukları derneklerle ilgili esasları düzenlemektir.

Dernek kurma hakkı

Madde 4 - Medeni-hakları kullanma ehliyetine sahip ve onsekiz yaşını bitirmiş olan herkes, önceden izin almaksızın dernek kurabilir.

Ancak;

1. (Değişik: 3/7/1997-4279/1 md.) Türk Silahlı Kuvvetleri ile genel ve özel kolluk kuvvetleri mensupları ve özel kanunlarında dernek kuramayacakları belirtilen memur statüsündeki kamu hizmeti görevlileri,

2. Affa uğramış olsalar bile;

a) Zimmet, ihtilas, irtikap, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflas gibi yüz kızartıcı suçlar ile istimal ve istihlak kaçakçılığı dışında kalan kaçakçılık suçları ve resmi ihale ve alım satımlara fesat karıştırma suçlarından biriyle mahkum olanlar,

b) Türk Ceza Kanununun İkinci Kitabının birinci babında yazılı suçlardan veya bu suçların işlenmesini aleni olarak tahrik etmek suçlarından biriyle mahkum olanlar,

c) Türk Ceza Kanununun 312 nci maddesinin ikinci fıkrasında yazılı halkı sınıf, ırk, dil, mezhep veya bölge farklılığı gözeterek kin ve düşmanlığı açıkça tahrik etme suçlarıyla, aynı Kanunun 316 nci, 317 ve 318 inci maddelerinde yazılı kalpazanlık suçlarından biriyle mahkum olanlar,

d) Türk Ceza Kanununun 536 nci maddesinin birinci, ikinci ve üçüncü fıkralarında yazılı fiillerle aynı Kanunun 537 nci maddesinin birinci, ikinci, üçüncü, dördüncü ve beşinci fıkralarında yazılı fiilleri siyasi ve ideolojik amaçlarla işlemekten mahkum olanlar,

3. Herhangi bir suçtan dolayı ağır hapis veya taksirli suçlar hariç beş yıl ve daha fazla hapis cezasına mahkum olanlar,

Sürekli olarak,

4. Kurulması yasaklanmış dernekleri kuranlar ve yönetenler ile dernekler

için yasaklanmış faaliyetlerde bulunmaları sebebiyle mahkemece kapatılmasına karar verilen derneklerin yöneticileri, kapatma kararının kesinleştiği tarihten, 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 101 inci maddesinin (d) bendi gereğince bir siyasi partiden kesin olarak çıkarılan veya fiilleriyle bir siyasi partinin kapatılmasına sebep olan parti üyeleri de çıkarma kararının veya Anayasa Mahkemesinin kapatma kararının yazı ile bildirilmesinden itibaren beş yıl süre ile,

dernek kuramazlar

Kurulması yasak olan dernekler

Madde 5- Anayasanın başlangıç kısmında belirtilen temel ilkelere aykırı olarak dernek kurulamaz;

1. Türk Devletinin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak,
2. Dil, ırk, sınıf, din ve mezhep ayrımına dayanılarak nitelikleri Anayasada belirtilen Türkiye Cumhuriyetinin varlığını tehlikeye düşürmek veya ortadan kaldırmak,

3. Anayasadaki temel hak ve hürriyetleri ortadan kaldırmak,

4. Kanunlara, milli egemenliğe, milli güvenliğe, kamu düzenine ve genel asayişe, kamu yararına, genel ahlaka ve genel sağlığın korunmasına aykırı faaliyette bulunmak,

5. Bölge, ırk, sosyal sınıf, din ve mezhep esasına veya adına dayanarak faaliyette bulunmak,

6. Türkiye Cumhuriyeti ülkesi üzerinde, ırk, din, mezhep, kültür veya dil farklılığına dayanan azınlıklar bulunduğunu ileri sürmek veya Türk Dilinden veya kültüründen ayrı dil ve kültürleri korumak, geliştirmek veya yaymak suretiyle azınlık yaratmak veya herhangi bir bölgenin veya ırkın veya sınıfın veya belli bir din veya mezhepten olanların diğerlerine hakim veya diğerlerinden imtiyazlı olmasını sağlamak.

7. Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 174 üncü maddesinde sayılan inkılap kanunlarını kaldırmak, değiştirmek veya bu kanunlarla yasaklanan hususları yeniden canlandırmak,

8. Atatürk'ün kişiliğini, ilkelerini, çalışmalarını veya anılarını kötülemek veya küçük düşürmek,

9. Türkiye Devletinin manevi şahsiyetini kötülemek veya küçültmek,

10. Suç işlemek veya suç işlemeyi teşvik veya telkin etmek,
amacıyla dernek kurulması yasaktır.

Yükseköğretim kurumlarında birden fazla öğrenci derneği kurulamaz.

Bazı ad, işaret ve dilleri kullanma yasağı

Madde 6 - Derneklerin;

1. Bir siyasi partinin veya kapatılmış siyasi partilerin veya sendikanın veya konfederasyonun veya bu Kanunun 76 nci maddesi gereğince mahkemece kapatılmasına karar verilen bir dernek veya üst kuruluşun adını, amblemleri-

ni, rumuzlarını, rozetlerini ve benzeri işaretleri ile daha önce kurulmuş Türk Devletlerine ait topluma mal olmuş bayrak, amblem ve flamaları.

2. (Mülga: 12/4/1991 - 3713/23 md.)

3. Tüzük ve diğer dernek mevzuatının yazımında ve yayınlanmasında, genel kurullarında, özel veya resmi, açık veya kapalı yer toplantılarında kanunla yasaklanmış dilleri,

4. Dernekçe düzenlenen veya dernek adına iştirak edilen açık veya kapalı yer toplantılarında kanunla yasaklanmış dillerle yazılmış pankart, levha, plak, ses ve görüntü bandı, broşür, el ilanı, beyanname ve benzerlerini,

5. Mühür ve başlıklı kağıtlarda dernek isminden ve varsa işaretinden başka isim ve işaretleri, kullanmaları yasaktır.

Dernek üyelerinin, derneklerin her türlü toplantı ve faaliyetleri sırasında, ikinci bent ile yasaklanan işaret, sembol ve bunları hatırlatan benzerlerini kullanmaları yasaktır.

Uluslararası faaliyet yasağı

Madde 7- Bu Kanunun 11 ve 12 nci maddeleri hükümleri saklı kalmak üzere;

1. Uluslararası faaliyette bulunmak amacıyla dernek kurulamaz.

2. Türkiye'de kurulan dernekler, yurt dışında kurulmuş ulusal veya uluslararası dernek veya kuruluşlara katılamaz.

3. Merkezi yurt dışında bulunan derneklerin Türkiye'de şubesi açılmaz.

Türkiye'de kurulan derneklerin yurt dışındaki faaliyetleri

Madde 11- Uluslararası beraberlik veya işbirliği yapılmasında yarar görülen hallerde;

1. Uluslararası faaliyette bulunma amacını güden derneklerin kurulması,

2. Mevcut derneklerin bu yönde faaliyet göstermesi,

3. Bir ve iki numaralı bentlerde sözü edilen derneklerin yurt dışında şube açması veya yurt dışındaki benzer amaçlı dernek veya kuruluşlara katılması,

Dışişleri Bakanlığının görüşü alınmak suretiyle, İçişleri Bakanlığının önerisi üzerine, Bakanlar Kurulunun izin vermesine bağlıdır.

Yurt dışındaki bir dernek veya kuruluşa katılmak isteyen dernekler veya üst kuruluş, bu dernek veya kuruluşun statüsünün Türkçeye çevrilmiş noterden onaylı iki örneğini İçişleri Bakanlığına vermekle yükümlüdürler.

Türkiye'deki derneklerin katıldığı veya işbirliği yaptığı yabancı dernek veya kuruluşların, kanunlarımıza ve ulusal çıkarlarımıza uymayan veya kuruluş amaçlarıyla bağdaşmayan faaliyetlerde bulunması halinde, Türkiye'de kurulmuş derneğin, bu yabancı dernek veya kuruluşlarla olan ilişkilerine Dışişleri

Bakanlığının görüşü alınmak suretiyle İçişleri Bakanlığının önerisi üzerine, Bakanlar Kurulu kararıyla son verilir.

Yurt dışında kurulan derneklerin Türkiye'deki faaliyetleri

Madde 12 - Yurt dışında kurulan ve uluslararası beraberlik ve işbirliği sağlamak amacını güden derneklerin;

1. Türkiye'de şube açmalarına,

2. 11 inci madde uyarınca kurulmalarına veya uluslararası faaliyette bulunmalarına Bakanlar Kurulunca izin verilen kuruluşlara veya derneklere katılmalarına veya bunlarla işbirliğinde bulunmalarına,

İşbirliği veya müşterek faaliyetlerin yararlı olacağına kanaat getirilmesi halinde, karşılıklı olmak kaydıyla Dışişleri Bakanlığının görüşü alınarak, İçişleri Bakanlığının önerisi üzerine Bakanlar Kurulunca izin verilebilir.

Yukarıdaki fıkrada söz konusu edilen derneklerin, kanunlarımıza veya ulusal çıkarlarımıza uymayan veya kuruluş amaçlarıyla bağdaşmayan faaliyetlerde bulunması halinde, açılmış şubelerinin kapatılmasına veya verilen izin geri alınmasına, Dışişleri Bakanlığının görüşü alınarak İçişleri Bakanlığının önerisi üzerine Bakanlar Kurulu yetkilidir.

Üye olma hakkı:

Madde 16 - Medeni hakları kullanma ehliyetine sahip ve onsekiz yaşını bitirmiş bulunan herkes derneklere üye olabilir.

Ancak, özel kanunlarında aksine hüküm bulunmamak şartıyla;

1. (Değişik: 3/7/1997-4279/5 md.) aşağıda gösterilenlerden:

a) Anayasa Mahkemesi üyeleri, Anayasa Mahkemesince,

b) Yargıtay üyeleri, Yargıtay Birinci Başkanlık Kurulunca,

c) Danıştay üyeleri, Danıştay Başkanlık Kurulunca,

d) Sayıştay meslek mensupları ile savcı ve yardımcılarını Sayıştay Daireler Kurulunca,

e) Hakim ve savcılar, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun görüşü alınarak Adalet Bakanlığınca,

Verilen müsaade üzerine;

2. Bu Kanunun dördüncü maddesinde belirtilen diğer kamu hizmeti görevlileri ise ilgili buldukları bakanlıkça tespit ve ilan edilen,

Derneklere üye olabilirler.

Bu Kanunun 4 üncü maddesinin ikinci fıkrasının (2) ve (3) numaralı bendlerinde gösterilenler ile diğer kanunların derneklere üye olamayacaklarını belirttiği kişiler, ortaokul ve ortaöğretim öğrencileri dernek üyesi olamazlar.

Bu Kanunun 4 üncü maddesinin ikinci fıkrasının (4) numaralı bendinde gösterilenler, bu bentte belirtilen yasak süresince dernek üyesi olamazlar.

Yükseköğretim öğrenci derneklerine öğrenci olmayanlar; bu Kanunun 39 uncu maddesinde gösterilen derneklere, derneğin kurulduğu kamu kurum ve kuruluşlarında çalışmayan kamu hizmeti görevlileri ve kamu hizmetlerinde çalışan meslek mensupları tarafından kurulan derneklere de o meslekten olmayanlar (...) (2) üye olamazlar.

Türk vatandaşı olmayanların derneklere üye olabilmeleri için Türk vatandaşlarında aranan şartlardan başka, o yabancının Türkiye'de ikamet etme hakkına sahip olması da gereklidir. Fahri üyelik için ikamet şartı aranmaz.

Dernek yönetim kurulu, üyelik için yapılan müracaatları en çok otuz gün içinde üyeliğe kabul veya isteğin reddi şeklinde karara bağlayıp sonucunu müracaat sahibine yazı ile duyurmak zorundadır.

Yükseköğretim öğrencilerinin, kurumlarından alacakları öğrenci belgesi ile öğrenci derneklerine yaptıkları müracaat üzerine üyeliğe kabulleri zorunludur.

Yasak faaliyetler

Madde 37 - Dernekler;

1. Tüzüklerinde gösterilen amaç ve bu amacı gerçekleştirmek üzere sürdürüleceği belirtilen çalışma konuları ve biçimleri dışında faaliyette bulunamazlar.

2. Bu Kanunun 5 inci maddesinde dernekler için yasaklanan amaçlar doğrultusunda faaliyet gösteremezler.

3. Türk Silahlı Kuvvetleriyle kolluk kuvvetlerinin hizmetleri ve mensuplarının bütün hakları ile ilgili kanuni hükümlerin uygulanmasına veya yeni hükümler konmasına dair faaliyetlerde bulunamazlar.

Dernek yöneticileri, derneği temsilen, tüzüklerinde belirtilen amaç ve faaliyet biçimlerine uymayan toplantı ve gösteri yürüyüşlerine katılamaz veya beyanda bulunamazlar ve dernek mensuplarını bu yolda harekete teşvik edemezler.

Öğrenci derneklerinin amaç ve faaliyetleri

Madde 38 - Yükseköğretim kurumlarına kayıtlı öğrenciler ancak, eğitim, öğretim, çalışma, moral, beslenme, dinlenme ihtiyaçlarının karşılanması, beden ve ruh sağlığının geliştirilmesi ve öğrencilerin bu konularda kurum idaresi veya diğer kuruluşlar nezdinde temsil edilmesi amaçlarıyla dernek kurabilirler. Öğrenci dernekleri bu amaçlar dışında faaliyette bulunamazlar.

Kamu hizmeti görevlilerinin kuracağı derneklerin amacı ve faaliyetleri

Madde 39 - Belli bir kurum veya kuruluşta çalışan kamu hizmeti görevlileri ile aynı veya ayrı kurum veya kuruluşta çalışsalar bile, belli bir mesleğe

mensup olan kamu hizmeti görevlileri, ancak üyelerinin ortak sosyal, ekonomik, dinlenme, kültürel ve mesleki ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla ve sadece il ve ilçe merkezlerinde, dernek kurabilirler. Bu dernekler yukarıda belirtilen amaçlar dışında faaliyette bulunamazlar.

Milli savunma, sivil savunma ve kolluk hizmetlerine hazırlayıcı faaliyette bulunma yasağı

Madde 40 - Dernekler, askerliğe, milli savunma, sivil savunma ve kolluk hizmetlerine hazırlayıcı öğretim ve eğitim faaliyetlerinde bulunamazlar. Bu amaçları gerçekleştirmek üzere kamp veya talim yerleri açamazlar.

Üyeleri için özel kıyafet veya üniforma veya kol bağı ve benzer işaretler kullanamazlar.

Yabancı dernek ve kuruluşlarla ilişki

Madde 43 - Derneklerin, yabancı ülkelerdeki dernek ve kuruluşların üyelerini Türkiye'ye davet etmesi veya yabancı derneklerin ve kuruluşların davetlerine uyarak üyelerini veya temsilcilerini yurt dışına göndermesi, Dışişleri Bakanlığının ve ilgili bakanlıkların görüşü alınarak İçişleri Bakanlığınca verilecek izne bağlıdır.

Bildiri yayınlanması

Madde 44 - Dernekler, yönetim kurullarınca karar verilmeden bildiri, beyanname veya benzeri yayınlar yapamaz ve dağıtamazlar. Yayımlanacak bildiri, beyanname ve benzerlerinde, bunların yayınlanması kararına katılan yönetim kurulu başkan ve üyelerinin adı, soyadı ve imzalarının bulunması şarttır.

Bildiri, beyanname ve benzerlerinin yayınlanmasına ilişkin yönetim kurulu kararı ile hazırlanan yayın metninin birer örneğinin, yayımın ihbarı amacıyla, gün ve saati yazılı alındı belgesi karşılığında, mahallin en büyük mülki amirliğine ve Cumhuriyet savcılığına verilmesi zorunludur. Bildiri, beyanname ve benzeri yayınlar, mahallin en büyük mülki amirliğine verilişinden itibaren 24 saat geçmedikçe dağıtılamaz ve basına verilemez.

Bildiri, beyanname ve benzeri yayımlar, kanunla yasaklanmış herhangi bir dille ve yazı ile yazıldığı, Devletin iç ve dış güvenliğini, ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozucu veya suç işlemeye veya ayaklanmaya veya isyana teşvik edici bir nitelik taşıdığı veya Devletin gizli belgelerini açıklamak veya başkalarının şöhret ve haklarına, özel ve aile hayatlarına tecavüz etmek amacına yönelik bulunduğu takdirde ve ancak gecikmesinde sakınca bulunması şartıyla, mahallin en büyük mülki amirinin emriyle dağıtımını ertelenebilir veya önlenebilir veya dağıtılmışsa toplattırılabilir. Mahallin en büyük mülki amiri bu kararını 24 saat içerisinde asliye ceza hakimliğine bildirir. Hakim mülki amirin bu kararını en geç 48 saat içinde inceleyerek karara bağlar. Bu süre içinde bir karar verilememesi halinde mahalli mülki amirin kararı

hükümsüz sayılır.

Yukarıdaki hükümler siyasi partiler hakkında uygulanmaz.

İdare ve kolluk kuvvetlerinin yetkisi

Madde 48- Kolluk kuvvetleri, derneklerin yönetim yerleri, müesseseleri ve tesisleri ile her çeşit eklentilerine, mahallin en büyük mülki amirinin yazılı emriyle her zaman girebilirler.

Bu şekilde girilen yerlerde;

1. Yanında veli veya vasisi olmadan 18 yaşından küçüklerin veya ortaokul ve ortaöğretim öğrencilerinin kabul edildiği,

2. Fuhuş yapıldığı, kumar oynandığı veya genel ahlaka aykırı harekette bulunulduğu,

3. Uyuşturucu maddelerden herhangi birinin kullanıldığı,

4. Kanunların bulundurulmasını yasakladığı silah, alet veya maddelerin veya kanunların yasak ettiği her türlü rejim, doktrin veya ideolojileri temsil eden resim, afiş, pankart ve yazıların veya mahkemelerce yasaklanmış yayınların bulundurulduğu veya kanunlara göre suç sayılan faaliyetlerde bulunulduğu,

5. Suçlulara yataklık edildiği,

6. İzin alınmaksızın alkollü içki kullanıldığı,

Tespit edildiği takdirde, o yer ve eklentileri hakkında 4/7/1934 tarih ve 2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanununun 8 inci maddesi hükümler uygulanır.

Derneklerin yönetim yerleri, müesseseleri, tesisleri ve her çeşit eklentilerine, 18 yaşından küçükler ile ortaokul ve ortaöğretim öğrencilerinin yanlarında veli veya vasileri olmadan kabul edilmelerine ve dernek lokallerinde alkollü içki kullanılmasına dernek yöneticilerinin başvurması üzerine, mahallin en büyük mülki amirince izin verilebilir.

Suç kaynağı haline gelen derneklerin kapatılması

Madde 53 - Dernekler;

1. Ülkenin başka başka yerlerinde olsa bile,

a) Dernek yöneticileri tarafından veya dernek yöneticileri ile dernek üyelerinin iştiraki ile, siyasi veya ideolojik amaçla suç işlenmiş olduğunun,

b) Dernek üyesi tarafından islenen siyasi veya ideolojik amaçlı suçların, dernek yöneticilerinin azmettirmesi, teşviki, zorlaması, yardımı veya kolaylık sağlaması suretiyle işlendiğinin,

2. Derneğin suç sayılan eylemlerin kaynağı haline geldiğinin,

Kesinleşen mahkeme kararı ile belirlenmesi halinde dernek bir ilde faaliyet

gösteren derneklerden ise ilgili valiliğin veya Cumhuriyet savcılığının birden çok ilde faaliyet gösteren derneklerden ise İçişleri Bakanlığının veya dernek merkezinin bulunduğu il valiliğinin veya Cumhuriyet savcılığının istem üzerine mahkemece temelli olarak kapatılır.

Derneklerin valiliklerce faaliyetten alıkonulması

Madde 54 - (Değişik: 3/7/1997 - 4279/3 md.) Bir derneğin veya şubesinin faaliyetleri bakımından Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünün, milli güvenliğinin, kamu düzeninin, genel ahlakın, suç islenmesini veya suçun devamını önlemenin yahut yakalamanın gerektirdiği ve gecikmesinde sakınca bulunan hallerde o derneğin merkezinin veya şubesinin bulunduğu ilin valiliği, gerekçeli bir kararla derneği veya şubeyi faaliyetten alıkoyabilir. Valilik, men kararını yirmidört saat içinde asliye hukuk mahkemesinin onayına sunar. Mahkeme, valiliğin kararını onama veya kaldırma şeklindeki kararını kırksekiz saat içinde verir. Aksi halde, idari karar kendiliğinden yürürlükten kalkar.

Faaliyetten alıkonulma kararı suç teşkil eden fiiller sebebiyle alınmış ise, ilgili valilikçe düzenlenen dosyanın bir sureti en kısa zamanda Cumhuriyet savcılığına verilir.

Faaliyetten alıkonulan dernek şubesinin bulunduğu yerde men kararının geçerlik süresi içinde aynı derneğin başka bir şubesi açılmaz.

Faaliyetten alıkonulan derneklerin maddi ve hukuki varlıklarının korunması için mahalli sulh mahkemesince kayyım tayin edilir.

Derneklerin gelirleri

Madde 60 - Derneklerin gelir kaynakları;

1. Üye aidatı,
2. Derneklerce yapılan yayınlar, tertiplenen piyango, balo, eğlence, temsil, konser, spor yarışması ve konferans gibi faaliyetlerden sağlanan gelirler,
3. Derneklerin mal varlığından elde edilen gelirler,
4. Bağışlar ve yardımlar,
5. Yardım toplama hakkındaki mevzuat hükümlerine uygun olarak toplanacak bağış ve yardımlardan, İbarettir.

Derneklerin dış ülkelerdeki gerçek veya tüzelkişilerden veya diğer kuruluşlardan yardım alması İçişleri Bakanlığının izni ile olur.

Hükümet komiserinin görev ve yetkileri

Madde 68 - Hükümet komiserinin görev ve yetkileri şunlardır:

1. Genel kurul çağrısının usulüne uygun yapılıp yapılmadığını incelemek,
2. Tüzüğüne göre toplantıya katılacaklara ait liste üzerinde işaret konularak toplantıya katılanları tespit etmek,

3. Toplantının mevzuat, dernek tüzüğü ve gündem esaslarına uygun cereyan edip etmediğini tespit etmek ve göreceği aykırı haller için kongre başkanlık divanını uyarmak,

4. Toplantı güvenliğinin sağlanması ve toplantının sükunet içinde geçmesini temin için gerektiğinde kolluk kuvvetlerinden her türlü yardımı istemek,

5. Gerektiğinde toplantının safahatını, teknik ses alma cihazları, fotoğraf ve film makineleri gibi araçlarla tespitini sağlamak.

Türk vatandaşlarının yurt dışında kurdukları dernekler

Madde 72 - Yurt dışında Türk vatandaşları tarafından kurulacak derneklerin tüzüklerinin tasdikli iki nüshasının ve yönetim kurulu ile dernek üyelerinin kimliklerini gösterir bir listenin, İçişleri Bakanlığına gönderilmek üzere, derneğin bulunduğu yerdeki yoksa en yakındaki Türk konsolosluğuna bir ay içinde verilmesi zorunludur.

Bu dernekler, yönetim kurulunda vukubulacak değişiklikleri ve yeni girecek üyelerin kimliklerini de aynı usule göre bildirirler.

Türk vatandaşları tarafından yurt dışında, bu Kanunla yasaklanmış amaçlarla dernek kurulamaz ve Türk vatandaşları bu türden derneklere üye olmazlar.

Bu Kanunun mesleki kuruluşlara uygulanacak hükümleri

Madde 92 - Bu Kanunun 21 nci maddesinin ikinci fıkrası, 30, 37, 40, 42, 43, 44, 45, 48, 65, 66, 67, 68, 69, 70 ve 90 inci maddeleri özel kanunlarında hüküm bulunmamak kaydıyla kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ile işçi ve işveren sendikaları ve üst kuruluşları için de ceza hükümleriyle birlikte uygulanır.

DEVLET DENETLEME KURULU KURULMASI HAKKINDA KANUN

Kanun Numarası : 2443
Kabul Tarihi : 1/4/1981
Yayımlandığı R. Gazete : Tarih : 3/4/1981 Sayı: 17299

Kuruluşun amacı:

Madde 1 - Yönetimin hukuka uygun, düzenli ve verimli bir şekilde yürütülmesinin ve geliştirilmesinin sağlanması amacı ile Devlet Başkanlığına bağlı "Devlet Denetleme Kurulu" kurulmuştur.

Görevi:

Madde 2 - Devlet Denetleme Kurulunun görevi Cumhurbaşkanının isteği üzerine;

- a) Tüm kamu kuruluş ve kurumlarında,
- b) Tüm kamu kuruluş ve kurumları tarafından en az sermayelerinin yarısından çoğuna katılmak suretiyle oluşturulan her türlü kuruluşta,
- c) Kamu kurumu niteliğinde olan meslek kuruluşlarında,
- d) Her düzeydeki işçi ve işveren meslek teşekküllerinde,
- e) Kamuya yararlı derneklerde,
- f) (Ek: 23/7/1999 - 4416/1 md.) Vakıflarda,

Her türlü inceleme, araştırma ve denetlemeler yapmaktır.

Silahlı Kuvvetler ve yargı organları Devlet Denetleme Kurulunun görev alanı dışındadır.

Raporlarla ilgili işlemler:

Madde 6 - (Değişik: 16/1/1990 -KHK-406/2 md.)

Kurul adına hazırlanan raporlar, Kurulda konuşulur ve Cumhurbaşkanına arz edilmek üzere karara bağlanır.

Kurul raporları Cumhurbaşkanının onayı alındıktan sonra Başbakanlığa gönderilir.

Kurul raporlarında; incelenmesi, teftişi, tahkiki veya dava açılması istenilen konular en geç kırkbeş gün içinde gereği yapılmak üzere Başbakanlıkça yetkili mercilere intikal ettirilir. Sonuçtan Başbakanlık aracılığı ile Cumhurbaşkanlığına bilgi verilir.

Cumhurbaşkanı gerek gördüğünde önemli konularla ilgili raporları doğrudan adli ve idari mercilere intikal ettirir.

DEVLET GÜVENLİK MAHKEMELERİNİN KURULUŞ VE YARGILAMA USULLERİ HAKKINDA KANUN

Kanun Numarası : 2845
Kabul Tarihi : 16/6/1983
Yayımlandığı R.Gazete: Tarih : 18/6/1983 Sayı: 18081

Hakim ve savcılarının nitelikleri:

Madde 5 - (Değişik 22/6/1999-4390/2 md.)

Devlet Güvenlik Mahkemesinin başkanı, iki asıl ve bir yedek üyesi ile

Cumhuriyet başsavcısı, birinci sınıfa ayrılmış adli yargı hakim ve Cumhuriyet savcıları arasından; Cumhuriyet savcıları ise, diğer Cumhuriyet savcıları arasından atanırlar.

Devlet güvenlik mahkemelerinin görevleri:

Madde 9 - (Değişik : 18/11/1992-3842/29 md.)

Devlet Güvenlik Mahkemeleri aşağıdaki suçlarla ilgili davalara bakmakla görevlidir.

a) Türk Ceza Kanununun 125 ila 139 uncu maddelerinde; 146 ila 157 nci maddelerinde; 161, 168, 169, 171, 172, 174 üncü maddelerinde; 312 inci maddenin 2 nci fıkrasında; 313, 314 üncü maddelerinde; 499 uncu maddenin ikinci fıkrasında yazılı suçlar,

b) 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanun ile Türk Ceza Kanununun 264 ve 403 üncü maddelerinde yazılı toplu olarak veya teşekkül vücuda getirmek suretiyle işlenen suçlar,

c) Anayasanın 120 nci maddesi gereğince Olağanüstü Hal İlan Edilen Bölgelerde, Olağanüstü Halin ilanına neden olan olaylara ilişkin suçlar.

Yukarıda belli edilen suçları isleyenler ile bunların suçlarına iştirak edenler, sıfat ve memuriyetleri ne olursa olsun Devlet Güvenlik Mahkemelerinde yargılanırlar.

Ancak, Anayasa Mahkemesi ve Yargıtay'ın yargılayacağı kişilere ilişkin hükümler ile savaş ve sıkıyönetim hali dahil Askeri Mahkemelerin görevlerine ilişkin hükümler saklıdır.

Tanıklara yemin verilmesi:

Madde 12 - (Değişik: 8/5/1985 - 3200/4 md.)

Devlet Güvenlik Mahkemelerinin görevine giren suçların hazırlık soruşturmasının bizzat savcılar tarafından yapılması halinde tanıklara yemin verilir.

Yakalama ve tutuklama:

Madde 16 - (Mülga : 18/11/1992 - 3842/31 md.; Yeniden düzenleme: 6/3/19974229/3 md.)

Devlet Güvenlik Mahkemelerinin görev alanına giren suçlarda yakalanan veya tutuklanan şahıs, yakalama veya tutulma yerine en yakın mahkemeye gönderilmesi için zorunlu süre hariç en geç kırksekiz saat içinde hakim önüne çıkarılır ve sorguya çekilir.

Üç veya daha fazla kişinin bir suça iştiraki suretiyle toplu olarak işlenen suçlarda, delillerin toplanmasındaki güçlük veya fail sayısının çokluğu ve benzeri nedenlerle Cumhuriyet savcısı, bu sürenin dört güne kadar uzatılmasına yazılı olarak emir verebilir. Soruşturma bu sürede sonuçlandırılmazsa Cumhuriyet savcısının talebi ve hakim kararı ile süre yedi güne kadar uzatılabilir.

Anayasanın 120 nci maddesi gereğince olağanüstü hal ilan edilen bölgelerde yakalanan veya tutuklanan kişiler hakkında ikinci fıkrada yedi gün olarak belirlenen süre Cumhuriyet savcısının talebi ve hakim kararıyla on güne kadar uzatılabilir.

Tutuklu bulunan sanık, müdafii ile her zaman görüşebilir. Hakim tarafından gözaltı süresinin uzatılmasına karar verildikten sonra gözaltında bulunan kişi hakkında da aynı hüküm uygulanır.

Kamu davası açılıncaya kadar hakim, sanık tarafından bilinmesini uygun görmediği hususların kendisine bildirilmesini men edebilir. Tutuklama sebebine göre lüzumu halinde kamu davasının açılmasına kadar sanık ile müdafinin görüşmelerinde bizzat hakim veya tayin edilecek naip yahut istinabe olunan hakim hazır bulunabilir.

Duruşmada hazır bulunmayan sanık:

Madde 22 - Sorgusu yapılmış olan sanık, talik veya tehir olunan günde gelmez ve mahkemece de duruşmada hazır bulunmasına lüzum görülmezse, duruşmada hazır bulunmak mecburiyetinden varestede tutulma istemi olmasa bile dava gıyabında bitirilebilir.

Duruşmanın inzibati ve cezalar:

Madde 23 - Duruşmanın inzibatini sağlamak, mahkeme başkanına aittir.

Duruşmanın inzibatini bozan kişiyi, mahkeme başkanı derhal duruşma salonundan çıkartır.

Mahkemeye, mahkeme başkanı veya üyelerden herhangi birine, Cumhuriyet savcısına, Cumhuriyet savcı yardımcısına, tutanak katibine veya görevlilere karşı uygun olmayan söz yahut davranışta bulunan kişi hakkında, mahkemece tutuklama kararı verilir. Tutuklanan kişi yirmidört saat içinde sorguya çekilerek inzibati nitelikte olmak üzere bir aydan altı aya kadar hafif hapis cezası ile cezalandırılır. Bu karar kesindir.1136 sayılı Avukatlık Kanununun 58 inci maddesinin ikinci fıkrası hükmü saklıdır.

Tutuklu veya cezaevinde bulunan hükümlüler hakkında bu cezanın üçte biri hücrede infaz olunur.

Mahkeme duruşmanın inzibatini bozan sözlü veya yazılı beyan ve davranışlar ile mahkemeye, mahkeme başkanı veya üyelerden herhangi birine, Cumhuriyet savcısına, Cumhuriyet savcı yardımcısına, tutanak katibine yahut görevlilere karşı uygun olmayan söz ve davranışlar hakkında yayım yasağı koyabilir. Bu yasağa rağmen yayımda bulunanlara üç aydan altı aya kadar hapis cezasıyla birlikte beşbin liradan onbeşbin liraya kadar ağır para cezası verilir.

Mahkeme başkanı, duruşmanın inzibatini bozan sanığı veya müdafii o günkü duruşmanın tamamına çıkmamak üzere duruşma salonundan çıkartır.

Bunların, sonra gelen oturumda da duruşmayı önemli ölçüde aksatacak davranışlara devam edecekleri anlaşılır ve hazır bulunmaları gerekli görülmezse, yokluklarında duruşmaya devam olunmasına mahkemece karar verilebilir. Bu karar, esasa ilişkin iddia ve savunmanın yapılmasına engel olacak biçimde uygulanamaz.

Duruşma salonundan çıkartılan sanık ve müdafii, bundan sonraki duruşmalarda da duruşmanın inzibatini bozmakta ısrar etmeleri halinde, bir daha aynı dava ile ilgili duruşmaların tamamına veya bir kısmına katılmamalarına da karar verilebilir. Yukarıdaki fıkra, müdafii hakkında uygulandığı takdirde keyfiyeti ilgili baroya bildirilmekle beraber müvekkiline de, dilerse başka bir müdafii tayin etmesi için süre verilir.

Müdafii, Avukatlık Kanununun 41 inci maddesinin ikinci fıkrası gereğince tayin edilmiş ise durum, kendisini tayin eden mercie de bildirilir.

Duruşma salonundan çıkartılan sanık veya müdafii, tekrar duruşmaya alındıklarında, yokluklarında yapılan iş ve işlemlerin esaslı noktaları bildirilir. Müdafii dilerse yokluğundaki tutanakların örnekleri de kendisine verilir.

Yukarıda yazılı hallerde duruşma salonundan çıkarılan veya duruşmalara katılmamalarına karar verilen sanık veya müdafiler, mahkemenin tayin edeceği süre içinde yazılı savunma verebilirler.

Hakimlerin reddi istemini inceleyecek merci:

Madde 26 - Devlet güvenlik mahkemesi başkan ve üyelerinin reddine dair istemler, reddi istenilen başkan veya üyede değişiklik yapılmaksızın bu mahkemece incelenir. İstem reddine ilişkin kararlar aleyhine itiraz edilemez. Ancak, esas hükümlerle birlikte temyiz olunabilir.

Denetim:

Madde 33 - Devlet güvenlik mahkemeleri ile Cumhuriyet savcılarını teşkilatı adalet müfettişlerince denetlenir.

DEVLET MEMURLARI KANUNU

Kanun Numarası : 657
Kabul Tarihi : 14/7/1965
Yayımlandığı R.Gazete: Tarih : 23/7/1965 Sayı: 12056

Sadakat:

Madde 6 - (Değişik: 12/5/1982 - 2670/1 md.)

Devlet memurları, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasına ve kanunlarına sadakatla bağlı kalmak ve milletin hizmetinde Türkiye Cumhuriyeti kanunla-

rını sadakatla uygulamak zorundadırlar. Devlet memurları bu hususu "Aslı Devlet Memurluğuna" atandıktan sonra en geç bir ay içinde kurumlarınca düzenlenecek merasimle yetkili amirlerin huzurunda yapacakları yeminle belirtirler ve özlük dosyalarına konulacak aşağıdaki "Yemin Belgesi"ni imzalararak göreve baŐlarlar.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasına, Atatürk İnkılap ve İlkelerine, Anayasa ifadesi bulunan Türk Milliyetçiliğine sadakatla bağlı kalacağıma; Türkiye Cumhuriyeti kanunlarını milletin hizmetinde olarak tarafsız ve eşitlik ilkelerine bağlı kalarak uygulayacağıma; Türk Milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyip, koruyup bunları geliştirmek için çalıŐacađıma; insan haklarına ve Anayasanın temel ilkelerine dayanan milli, demokratik, laik, bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilerek, bunları davranış halinde gstereceğime namusum ve Şerefim zerine yemin ederim.

Tarafsızlık ve devlete bağlılık:

Madde 7 - (Değişik: 12/5/1982 - 2670/2 md.)

Devlet memurları siyasi partiye ye olamazlar, herhangi bir siyasi parti, kişi veya zümrenin yararını veya zararını hedef tutan bir davranışta bulunamazlar; görevlerini yerine getirirlerken dil, ırk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din ve mezhep gibi ayırım yapamazlar; hiçbir Şekilde siyasi ve ideolojik amaçlı beyanda ve eylemde bulunamazlar ve bu eylemlere katılamazlar.

Devlet memurları her durumda Devletin menfaatlerini korumak mecburiyetindedirler. Türkiye Cumhuriyeti Anayasasına ve kanunlarına aykırı olan, memleketin bağımsızlığını ve bütünlüğünü bozan Türkiye Cumhuriyetinin güvenliğini tehlikeye düŐüren herhangi bir faaliyette bulunamazlar. Aynı nitelikte faaliyet gösteren herhangi bir harekete, gruplaŐmaya, teşekküle veya derneğe katılamazlar, bunlara yardım edemezler,

Basına bilgi veya demeç verme:

Madde 15 - (Değişik: 12/5/1982 - 2670/7 md.)

Devlet Memurları, kamu görevleri hakkında basına, haber ajanslarına veya radyo ve televizyon kurumlarına bilgi veya demeç veremezler. Bu konuda gerekli bilgi ancak bakanın yetkili kılacağı görevli illerde valiler veya yetkili kılacağı görevli tarafından verilebilir.

Askeri hizmet ile ilgili bilgiler özel kanunların yetkili, kıldığı personel dışında hiç bir kimse tarafından açıklanamaz.

Toplu eylem ve hareketlerde bulunma yasağı:

Madde 26 - (Değişik: 12/5/1982 - 2670/10 md.)

Bu Kanunun 21 nci maddesi ile hükme bağlanan hakkın kullanılmasında birden fazla Devlet memurunun toplu olarak söz ve yazı ile müracaatları ve Şikayetleri yasaktır.

Devlet memurlarının kamu hizmetlerini aksatacak şekilde memurluktan kasıtlı olarak birlikte çekilmeleri veya görevlerine gelmemeleri veya görevlerine gelipte Devlet hizmetlerinin ve işlerinin yavaşlatılması veya aksatılması sonucunu doğuracak eylem ve hareketlerde bulunmaları yasaktır.

Grev yasağı:

Madde 27 - Devlet memurlarının greve karar vermeleri, grev tertiplemeleri, ilan etmeleri, bu yolda propaganda yapmaları yasaktır.

Devlet memurları, herhangi bir greve veya grev teşebbüsüne katılamaz, grevi destekleyemez veya teşvik edemezler.

Gizli bilgileri açıklama yasağı:

Madde 31 - (Değişik: 12/5/1982 - 2670/11 md.)

Devlet memurlarının kamu hizmetleri ile ilgili gizli bilgileri görevlerinden ayrılmış bile olsalar, yetkili bakanın yazılı izni olmadıkça açıklamaları yasaktır.

Genel ve özel şartlar:

Madde 48 - (Değişik: 12/5/1982 - 2670/14 md.)

Devlet memurluğuna alınacaklarda aşağıdaki genel ve özel şartlar aranır.

A) Genel şartlar:

1. Türk Vatandaşı olmak,
2. Bu Kanunun 40 nci maddesindeki yaş şartlarını taşımak,
3. Bu Kanunun 41 nci maddesindeki öğrenim şartlarını taşımak,
4. Kamu haklarından mahrum bulunmamak,
5. (Değişik: 10/1/1991-3697/1 md.) Taksirli suçlar ve aşağıda sayılan suçlar dışında tecil edilmiş hükümler hariç olmak üzere, ağır hapis veyahut 6 aydan fazla hapis veyahut affa uğramış olsalar bile Devletin şahsiyetine karşı işlenen suçlarla, zimmet, ihtilas, irtikap, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflas gibi yüz kızartıcı veya şeref ve haysiyeti kırıcı suçtan veya istimal ve istihlak kaçakçılığı hariç kaçakçılık, resmi ihale ve alım satımlara fesat karıştırma, Devlet sırlarını açığa vurma suçlarından dolayı hükümlü bulunmamak.
6. Askerlik durumu itibariyle;
 - a) Askerlikle ilgisi bulunmamak,
 - b) Askerlik çağına gelmemiş bulunmak,
 - c) Askerlik çağına gelmiş ise muvazzaf askerlik hizmetini yapmış yahut ertelenmiş veya yedek sınıfa geçirilmiş olmak,
7. 53 üncü madde hükümleri saklı kalmak kaydı ile görevini devamlı yapmasına engel olabilecek vücut veya akıl hastalığı veya vücut sakatlığı ile özürlü bulunmamak.

B) Özel şartlar:

1. Hizmet göreceği sınıf için 36 ve 41 nci maddelerde belirtilen öğretim ve eğitim kurumlarının birinden diploma almış olmak,
2. Kurumların özel kanun veya diğer mevzuatında aranan şartları taşımak.

FİKİR VE SANAT ESERLERİ KANUNU

Kanun Numarası : 5846
Kabul Tarihi : 5/12/1951
Yayımlandığı R.Gazete : Tarih: 13/12/1951 Sayı: 7981

Madde 88 - Bu Kanun hükümleri:

1. Eser sahibinin vatandaşlığı gözetilmeksizin Türkiye'de ilk defa umuma arzedilen ve Türkiye'de bulunupta henüz umuma arzedilmemiş olan bütün eserlerle Türkiye'de bulunan bütün mektup ve resimlere;
2. Türk vatandaşlarının henüz umuma arzedilmemiş yahut ilk defa Türkiye dışında umuma arzedilmiş bütün eserlerine;
3. Türkiye Cumhuriyetinin bağlı bulunduğu milletlerarası bir andlaşmada uygun hükümler bulunmak şartıyla yabancıların henüz umuma arzedilmemiş veya ilk defa Türkiye dışında umuma arzedilmiş bütün eserlerine; uygulanır.

Eser sahibinin mensup bulunduğu devletin; Türk eser sahiplerinin haklarını kafi derecede koruması veya milletlerarası bir andlaşmanın yabancı eser sahiplerine taallük eden hususlarda istisna ve tahditlere cevaz vermesi hallerinde Bakanlar Kurulunca bu maddenin birinci ve üçüncü bentleri hükümlerinden istisnalar yapılması kararlaştırılabilir.

GENELKURMAY BAŞKANININ GÖREV VE YETKİLERİNE AİT KANUN

Kanun Numarası : 1324
Kabul Tarihi : 31/7/1970
Yayımlandığı R. Gazete : Tarih:7/8/1970 Sayı:13572

II - Görev, yetki ve sorumluluk:

Madde 2- Genelkurmay Başkanı, Silahlı Kuvvetlerin savaşa hazırlanmasında; personel, istihbarat, hareket, teşkilat, eğitim, öğretim ve lojistik hizmet-

lerine ait ilke ve öncelikler ile ana programlarını tespit eder.

Bunlardan;

a) İstihbarat, hareket, teşkilat, eğitim, öğretim ve tedarik dışındaki lojistik hizmetlerin Kara, Deniz, Hava Kuvvetleri komutanlıkları ve Genelkurmay Başkanlığına bağlı kuruluşlar ile uygulanmasını sağlar.

b) Personel hizmetleri, özel kanunlarına göre yürütülür.

c) Lojistik tedarik hizmetleri için, tespit etmiş olduğu ilke, öncelik ve anaprogramları, bu hizmetleri yürütecek olan, Milli Savunma Bakanlığına bildirir.

Madde 4 - Genelkurmay Başkanı; şahsen veya yetkili kılacağı kişi ve kuruluşlarla, görev ve yetkilerine ait konularda ilgili bakanlıklar, daireler ve kurumlar ile doğrudan yazışma yapabilir ve temaslarda bulunabilir.

Madde 7 - Genelkurmay Başkanı görev ve yetkilerinden dolayı Başbakanı karşı sorumludur.

HAKİMLER VE SAVCILAR KANUNU (1)

Kanun Numarası : 2802
Kabul Tarihi : 24/2/1983
Yayımlandığı R. Gazete : Tarih : 26/2/1983 Sayı: 17971

Gözetim ve denetim hakkı

Madde 5- (Değişik birinci fıkra : 12/2/1989 - KHK-360/2 md.; Aynen Kabul: 24/1/1990 - 3611/2 md.) Yargıtay, bütün adalet mahkemeleri üzerinde, Danıştay, bütün idari mahkemeler üzerinde yargı denetimi ve gözetimi; Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı, Yargıtay Cumhuriyet savcıları üzerinde, Danıştay Başsavcısı, Danıştay savcıları üzerinde, ağır ceza Cumhuriyet başsavcıları, merkezdeki Cumhuriyet savcıları ile bağlı ilçe Cumhuriyet başsavcıları ve Cumhuriyet savcıları üzerine, gözetim ve denetim hakkına sahiptir.

Mahkeme başkanlarının, yargılamanın düzenli bir şekilde yürütülmesine ilişkin olarak görevli oldukları mahkeme dairelerindeki hakimler üzerinde gözetim hakkı vardır.

Adalet Bakanı, yargı yetkisinin kullanılmasına ilişkin görevler hariç olmak üzere hakim ve savcılar üzerinde gözetim hakkını haizdir.

Hakim ve savcılar idari görevleri yönünden Adalet Bakanlığına bağlıdır.

Adayların nitelikleri

Madde 8 - Adaylığa atanabilmek için :

a) Türk vatandaşı olmak,

b) Giriş sınavının yapıldığı yılın Ocak ayının son günü itibariyle, lisans ve lisansüstü (Master) öğrenimi yapmış olanlar için otuz, doktora öğrenimini tamamlamış olanlar için otuzbeş yaşını bitirmemiş olmak.

c) Adli yargı adayları için; hukuk fakültesinden mezun olmak veya yabancı bir hukuk fakültesini bitirip de Türkiye'deki hukuk fakülteleri programlarına göre eksik kalan derslerden sınava girip başarı belgesi almış bulunmak,

İdari yargı adayları için, hukuk veya hukuk bilgisine programlarında yeterince yer veren siyasal bilimler, idari bilimler, iktisat ve maliye alanlarında en az dört yıllık yükseköğrenim yapmış veya bunlara denkliği Milli Eğitim Bakanlığınca kabul edilmiş yabancı öğretim kurumlarından mezun olmak,

d) Kamu haklarından yasaklı olmamak,

e) Yabancı ile evli olmamak,

f) Askerlik durumu itibariyle askerlikle ilgisi bulunmamak veya muvazzaflık hizmetini yapmış yahut ertelenmiş veya yedeğe geçirilmiş olmak,

g) Hakimlik ve savcılık görevlerini sürekli olarak yurdun her yerinde yapmasına engel olabilecek vücut ve akıl hastalığı veya sakatlığı, alışılmışın dışında çevrenin yadırgayacağı şekilde konuşma ve organlarının hareketini kontrol zorluğu çekmek gibi özürli durumları bulunmamak,

h) (Değişik: 11/9/1987 - KHK 276/3 md.; Aynen Kabul: 24/2/1988-3409/3 md.) Taksirli suçlar hariç olmak üzere, ağır hapis veya üç aydan fazla hapis veya affa uğramış olsa bile Devletin şahsiyetine karşı işlenen suçlarla zimmet, ihtilas, irtikap, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflas gibi yüz kızartıcı veya şeref ve haysiyet kırıcı bir suçtan veya kaçakçılık, resmi ihale ve alim satımlara fesat karıştırma, Devlet sırlarını açığa vurma suçlarından dolayı hükümlü bulunmamak veya bu suçlardan veya taksirli suçlar hariç olmak üzere üç aydan fazla hürriyeti bağlayıcı ceza-yı gerektiren bir fiilden dolayı soruşturma veya kovuşturma altında olmamak.

i) Yazılı yarışma sınavı ile mülakatta başarı göstermek,

j) Hakimlik ve savcılık mesleğine yakışmayacak tutum ve davranışlarda bulunmamış olmak,

şarttır.

Adaylar hakkında düzenlenecek belgeler

Madde 11 - Her adayın vazifesini yapmakta gösterdiği kabiliyet ve başarı ile görevine bağlılığı ve ahlaki gidişine dair bilgi; çalıştığı daire amirleri tarafından o dairedeki staj süresinin sonunda düzenlenip, mensup olduğu adalet komisyonuna verilecek belgeler ile adalet komisyonunun mütalaasından ve adalet müfettişlerinin raporlarından alınır. Yargıtay ve Danıştayda staj yapan adaylar için çalıştığı daire amirleri tarafından o dairedeki staj süresinin sonunda düzenlenecek raporlar Adalet Bakanlığına gönderilmek üzere ilgisine

göre Yargıtay Birinci Başkanlığına ve Danıştay Başkanlığına verilir.

(Ek: 11/9/1987 - KHK 276/5. md.; Aynen Kabul : 24/2/1988 - 3409/5 md.) İdari yargı hakim adayları için birinci fıkradaki bilgilerle ilgili olarak, staj yaptıkları il valiliklerince düzenlenecek raporda il valisinin mütalaası ile birlikte Adalet Bakanlığına gönderilir.

(Değişik: 11/9/1987 - KHK 276/5 md.; Aynen Kabul: 24/2/1988-3409/5. md.) Yukarıdaki fıkralarda gösterilen merciler bu husustaki kanaat ve mütalaalarını, Adalet Bakanlığınca hazırlanacak fişlere yazarlar.

Adaylık süresi içinde göreve son verme:

Madde 12 - Adayın;

a) Adaylığa atanma niteliklerinden herhangi birini taşımadığının sonradan anlaşılması,

b) Adaylığa alındıktan sonra bu niteliklerden herhangi birini yitirmesi,

c) Adaylık süresi içindeki davranışlarında hakimlikle bağdaşmayacak tutumları, göreve devamsızlığı, bilgi ve iş yapma kabiliyeti bakımından yeterli olmadığının tespit edilmesi,

Hallerinde adaylığın Adalet Bakanlığınca son verilir.

Haklarındaki soruşturma veya kovuşturma nedeniyle adaylıklarına son verilenlerden takipsizlik kararı veya son soruşturmanın açılmasına yer olmadığına dair karar veya beraat hükmü verilenler, Kanunda belirtilen niteliklere sahip olmaları koşuluyla yeniden adaylığa alınabilirler.

Müfettişlerce verilecek hal kağıtları

Madde 24 - Adalet müfettişleri, denetimleri sırasında inceledikleri belgele-re ve gözlemlerine dayanarak hakim ve savcılar hakkında düzenleyecekleri hal kağıtlarını ilgilinin gizli sicil dosyasına konulmak üzere Teftiş Kurulu Başkanlığına gönderirler.

Geçici yetki ile görevlendirme

Madde 47 - Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu, hakim ve savcılarını hizmetin gereği olarak sürekli görev yerlerinin dışındaki bir yargı çevresinde veya aynı yerde geçici yetki ile görevlendirmeye yetkilidir. Sürekli görev yerlerinin dışındaki geçici yetki ile görevlendirmelerde hakim ve savcı ayırımı gözetilmez.

Kendi yargı çevresi dışında geçici yetki ile görevlendirilenler o yerde dört aydan fazla çalıştırılmaz. Ancak, bu süre kendi istekleri veya hizmet gerekleri gözetilerek iki ay daha uzatılabilir.

Gecikmesinde sakınca bulunan hallerde, hizmetin aksamaması için Adalet Bakanı, kadro durumu müsait bulunan bir yargı çevresindeki hakim veya savcıyı ihtiyaç duyulan başka bir yargı çevresinde görev yapmak üzere geçici olarak yetkili kılabilir. Bu takdirde verilen karar, Kurulun ilk toplantısında

onaya sunulur. Geçici yetkili olarak görev yapan hakim veya savcının Kurulca değiştirilmesi halinde Kurulun yetkili kılacağı hakim veya savcının gidip göreve başlamasına kadar, önceki yetkilinin yapmış olduğu işlemler geçerlidir.

Hakim ve savcılarının muvafakatları ile Bakanlık hizmetlerinde geçici olarak görevlendirilmesi, doğrudan doğruya Adalet Bakanı tarafından Kurulun kararı olmaksızın yapılır. Bunlar hakkında ikinci fıkradaki süre hükmü uygulanmaz.

Geçici yetki ile görevlendirilenlere, ödeme emri beklenmeksizin saymanlıklarca, tahakkuk edecek harcırahlarına mahsuben avans verilir.

Başka iş ve görevler:

Madde 48 - Hakim ve savcılar, bilimsel araştırma ve yayınlarda bulunabilirler. İzin alma koşulu ile, davet edildikleri veya yetkili makamlarınca görevlendirildikleri, ulusal ve uluslararası kurul, kongre, konferans ve benzeri bilimsel toplantılarla meslekleriyle ilgili diğer toplantılara katılabilirler.

Bu konuda Devlet memurları hakkındaki hükümler uygulanır.

Hakim ve savcılar, Adalet Bakanının izin vermesi koşuluyla adalet yüksekokulları ile hizmet öncesi, hizmet içi ve bir üst göreve hazırlama kurslarında meslek ile ilgili konularda ders ve konferans verebilirler.

Hakim ve savcılar, kanunlarda belirlenenlerden başka, resmi ve özel hiçbir görev alamazlar, kazanç getirici faaliyetlerde bulunamazlar. Eşlerinin, reşit olmayan veya kısıtlanmış çocuklarının kazanç getiren sürekli faaliyetlerini Adalet Bakanlığına onbeş gün içinde bildirmekle yükümlüdürler.

Yabancı ülkelere gönderilme:

Madde 49 - Hakim ve savcılar bilgi ve görgülerini artırmak veya meslekleriyle ilgili araştırma yapmak veya kurs ve öğrenim görmek için yabancı ülkelere iki yılı aşmamak üzere Adalet Bakanlığınca gönderilebilirler.

Yabancı ülkelere gönderileceklerin:

- a) Meslekte fiilen beş yıl başarıyla çalışmış olmaları,
 - b) Sicillerinin olumlu bulunması,
 - c) Yönetmelikte gösterilen diğer niteliklere sahip olmaları,
- şarttır.

Uygulama

Madde 74 - Disiplin cezaları kesinleştiği tarihte hüküm ifade eder ve Adalet Bakanlığı tarafından derhal uygulanır.

Soruşturma

Madde 82 - Hakim ve savcılarının görevden doğan veya görev sırasında islenen suçları, sıfat ve görevleri gereğine uymayan tutum ve davranışları ne-

deniyle, haklarında inceleme ve soruşturma yapılması Adalet Bakanlığının iznine bağlıdır. Adalet Bakanı inceleme ve soruşturmayı, adalet müfettişleri veya hakkında soruşturma yapılacak olandan daha kıdemli hakim veya savcı eliyle yaptırılabilir.

Soruşturma ile görevlendirilen hakim ve savcılar, adalet müfettişlerinin 101 inci maddedeki yetkilerini haizdirler.

Önceden izin alınmasını gerektirmeyen haller

Madde 83 - Adalet müfettişlerinin denetim veya soruşturma sırasında öğrendikleri ve gecikmesinde sakınca bulunan konuların soruşturması için önceden izin alınması gerekmez. Ancak, durum hemen Adalet Bakanlığına bildirilir.

Soruşturmanın tamamlanması

Madde 87 - Hakim ve savcılar hakkında tamamlanan soruşturma evrakı Bakanlık Ceza İşleri Genel Müdürlüğüne gönderilir. Bu Genel Müdürlük tarafından yapılacak inceleme sonunda düzenlenecek düşünce yazısı üzerine kovuşturma yapılmasına veya disiplin cezası uygulanmasına gerek olup olmadığı Bakanlıkça takdir edilerek evrak ilgili mercilere tevdi olunur veya işlem den kaldırılır.

Yakalama ve sorgu usulü:

Madde 88 - Ağır cezayı gerektiren suçüstü halleri dışında suç işlediği ileri sürülen hakim ve savcılar yakalanamaz, üzerleri ve konutları aranmaz, sorguya çekilemez. Ancak, durum Adalet Bakanlığına derhal bildirilir. Sıkıyönetim Kanunu hükümleri saklıdır.

Birinci fıkra hükümlerine aykırı hareket eden kolluk kuvvetleri amir ve memurları hakkında yetkili Cumhuriyet savcılığı tarafından genel hükümlere göre doğrudan doğruya soruşturma ve kovuşturma yapılır.

Kovuşturma kararı ve ilk soruşturma:

Madde 89 - Hakim ve savcılar hakkında görevden doğan veya görev sırasında işledikleri suçlar nedeniyle kovuşturma yapılması gerekli görüldüğü takdirde evrak, Adalet Bakanlığınca ilgilinin yargı çevresinde bulunduğu ağır ceza mahkemesine en yakın ağır ceza mahkemesi Cumhuriyet savcılığına; Adalet Bakanlığı merkez kuruluşunda görevli hakim ve savcılar hakkındaki evrak ise Ankara Cumhuriyet Savcılığına gönderilir.

Cumhuriyet savcısı beş gün içinde iddianamesini düzenleyerek evrakı, son soruşturmanın açılmasına veya son soruşturmanın açılmasına yer olmadığına karar verilmek üzere ağır ceza mahkemesine verir.

İddianamenin bir örneği Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu gereğince, hakkında kovuşturma yapılana tebliğ olunur. Bu tebliğ üzerine ilgili, Kanunda yazılı süre içinde delil toplanmasını ister veya kabul edilebilir istekte bulu-

nursa bu husus göz önünde tutulur ve gerekirse soruşturma başkan tarafından derinleştirilir.

Ağır cezayı gerektiren suçüstü hali

Madde 94 - (Değişik birinci fıkra: 12/2/1989 - KHK-360/5 md.; Aynen Kabul :

24/1/1990 - 3611/5 md.) Ağır cezayı gerektiren suçüstü hallerinde hazırlık soruşturması genel hükümlere göre yapılır. Hazırlık soruşturması yetkili Cumhuriyet savcılarını tarafından bizzat yürütülür.

Bu halde durumun hemen Adalet Bakanlığına bildirilmesi zorunludur.

Davalar :

Madde 95 - Hakim ve savcılara ait davalar acele islerden sayılır. Kanuni zaruretlerden doğan engel olmadıkça davalar üç aydan fazla devam edemez. Cumhuriyet savcılarını nezdinde buldukları mahkemelerdeki bu tür davaları ve aşamalarını, varsa gecikme nedenlerini her duruşma sonunda Adalet Bakanlığının bildirirler.

Adalet müfettişleri

Madde 100 - Adalet müfettişleri; hakim ve savcılarının görevlerini, kanun, tüzük, yönetmelik ve genelgelere (Hakimler için idari nitelikteki genelgelere) uygun olarak yapıp yapmadıklarını ve adalet daireleri ile idari yargı dairelerini denetleme; (...) (1) hakim ve savcılarının ve adalet daireleri personelinin görevlerinden dolayı veya görevleri sırasında suç işleyip işlemediklerini, hal ve eylemlerinin sıfat ve görevleri icaplarına uyup uymadığını araştırma ve gerektiğinde haklarında inceleme ve soruşturma işlemlerini yaparlar.

İdari yargıdan atanan adalet müfettişleri sadece bölge idare, idare ve vergi mahkemelerinin denetimi ile idari yargı hakim ve savcılarını hakkındaki soruşturmalarda görevlendirilirler.

HAKİMLER VE SAVCILAR YÜKSEK KURULU KANUNU (1)

Kanun Numarası : 2461
Kabul Tarihi : 13/5/1981
Yayımlandığı R. Gazete: Tarih :14/5/1981 Sayı:17340

Amaç ve kapsam

Madde 1 - (Değişik: 3/6/1983-2835/1 md.)

Bu Kanun; Yargıtay ve Danıştay üyeleri ile Uyuşmazlık Mahkemesinin askeri yargı dışından gelen üyelerinin seçimini, Yargıtay ve Danıştay üyeleri

hariç olmak üzere adli ve idari yargı hakim ve savcılarının özlük işlerini, mahkemelerin bağımsızlığı ile hakimlik ve savcılık teminatı esaslarına göre düzenler.

Kuruluş;

Madde 2 - (Değişik: 3/6/1983 - 2835/2 md.)

Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu; Adalet Bakanının başkanlığında, Yargıtaydan üç asil ve üç yedek, Danıştaydan iki asil ve iki yedek üye ile Adalet Bakanlığı Müsteşarından kurulur.

Kurulun bağımsızlığı:

Madde 3 - Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu bağımsızdır.

Üyelerin seçimi

Madde 5 - (Değişik: 3/6/1983 - 2835/4 md.)

Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun üyelerinden üç asil, üç yedek üye Yargıtay Genel Kurulunun kendi daire başkan ve üyeleri; iki asil, iki yedek üye Danıştay Genel Kurulunun kendi daire başkan ve üyeleri arasından, her üyelik için gösterecekleri üçer aday içinden Cumhurbaşkanınca seçilir.

Başkanlık

Madde 8 - Hakimler ve Savcılar Yüksek Kuruluna Adalet Bakanı başkanlık eder. Kurul, Adalet Bakanının bulunmadığı zamanlarda başkanlık etmek üzere seçimle gelen asil üyeler arasından gizli oyla ve salt çoğunlukla bir Başkanvekili seçer.

Adalet Bakanı ve Başkanvekilinin bulunmadığı hallerde Kurula, seçimle gelen asil üyelere kıdemli başkanlık eder. Kıdem, Yüksek Mahkeme Üyeliğine seçilme tarihi esas alınarak saptanır. Eşitlik halinde yaş esas alınır.

(Ek fıkra: 3/8/1993-KHK-493/4 md.; İptal: Ana.Mah.'nin 6/10/1993 tarih ve E.1993/38, K.1993/36 sayılı Kararı ile)

Toplantı ve karar yeter sayısı

Madde 10 - Kurul; Başkanın, onun yokluğunda Başkanvekilinin daveti üzerine, üye tamsayısı ile toplanır. Yargıtay ve Danıştaya mensup asil üyelerin Başkanlık ettiği hallerde veya yokluğunda toplantı yeter sayısının sağlanması için asılları yerine, Kurula kıdem sırasına göre yedekleri iştirak eder.

(Değişik:3/6/1983 - 2835/5 md.) Bakanlık Müsteşarının Kuruldaki üyeliği asli görevi süresince devam eder. Müsteşar bulunmadığı zaman kendisine vekalet etmekte olan Kurula katılır.

Kurul kararlarını salt çoğunlukla alır. Üyeler kabul veya ret şeklinde oy kullanırlar. Çekimser oy ret sayılır.

Kurul Adalet Bakanlığında toplanır. Kurulun işleri Adalet Bakanlığınca yürütülür.

İtiraz ve itiraz mercii

Madde 12 - Kurulca yeniden incelenerek verilen karara karşı ilgililer tebliğ tarihinden itibaren on gün içinde itirazda bulunabilirler.

(Değişik ikinci ve üçüncü fıkra : 3/6/1983 - 2835/6 md.)

İtiraz; Adalet Bakanının, onun yokluğunda Başkanvekilinin başkanlığında asıl ve yedek üyelerden oluşan, itirazları inceleme Kurulunca incelenerek sonuçlandırılır.

Bu Kurulun toplantılarına Başkan hariç en az sekiz üyenin katılması ve kararın, katılanların çoğunluğu ile alınması şarttır.

İtiraz üzerine verilen karar kesindir. Bu karar hakkında başka bir idari ya da kazai mercie başvurulamaz.

Atama ve nakil

Madde 19 - Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu; atama ve nakillerde uygulanacak objektif esasları kapsayan Atama ve Nakil Yönetmeliği düzenler. Bu Yönetmelik Resmi Gazete'de yayımlanır. Adalet Bakanlığı Özlük İşleri Genel Müdürlüğü ilgililerin taleplerini, sicillerini ve tespit edilmiş sair hallerini, hizmetin icap ve ihtiyacı ile birlikte inceleyerek kanuna, Atama ve Nakil Yönetmeliğine uygun olarak yapacağı taslağı Hakimler ve Savcılar Yüksek Kuruluna sunar.

Bu taslak, ilgililerin gizli ve açık sicilleri ve diğer evrakı ile birlikte Kurul tarafından en geç bir ay içinde incelenir, aynen veya gerekli görülen değişiklikler yapılarak karara bağlanır ve Adalet Bakanlığına tevdi edilir.

(Mülga son fıkra: 25/6/1992 - 3825/17 md.)

Geçici yetki ile görevlendirme:

Madde 20 - (Değişik: 3/6/1983 - 2835/7 md.)

Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu, hakim ve savcılarını hizmetin gereği olarak sürekli görev yerlerinin dışındaki bir yargı çevresinde veya aynı yerde geçici yetki ile görevlendirmeye yetkilidir. Sürekli görev yerlerinin dışındaki geçici yetki ile görevlendirmelerde hakim ve savcı ayırımı gözetilmez.

Kendi yargı çevresi dışında geçici yetki ile görevlendirilenler o yerde dört aydan fazla çalıştırılmaz. Ancak, bu süre kendi istekleri veya hizmet gerekleri gözetilerek iki ay daha uzatılabilir.

Gecikmesinde sakınca bulunan hallerde, hizmetin aksamaması için Adalet Bakanı, kadro durumu müsait bulunan bir yargı çevresindeki hakim veya savcını ihtiyaç duyulan başka bir yargı çevresinde görev yapmak üzere geçici olarak yetkili kılabilir. Bu takdirde verilen karar, Kurulun ilk toplantısında onaya sunulur. Geçici yetkili olarak görev yapan hakime veya savcının Kurulca değiştirilmesi halinde Kurulun yetkili kılacağı hakim veya savcının gidip göreve başlamasına kadar, önceki yetkilinin yapmış olduğu işlemler geçerlidir.

Hakim ve savcılarının muvafakatlari ile Bakanlık hizmetlerinde geçici olarak görevlendirilmesi, doğrudan doğruya Adalet Bakanı tarafından Kurulun kararı olmaksızın yapılır. Bunlar hakkında ikinci fıkradaki süre hükmü uygulanmaz.

Geçici yetki ile görevlendirilenlere, ödeme emri beklenmeksizin saymanlıklarca, tahakkuk edecek harcırahlarına mahsuben avans verilir.

Zorunluluk halleri

Madde 23 - Savaş ve olağanüstü hallerle, yangın, yer sarsıntısı seylap ve heyelan gibi afetler sonucu zorunluluk olursa, yetkili mahkemelere veya Adalet dairelerine ait dava ve isleri, diğer yerlerdeki mahkemelere veya Adalet dairelerine geçici olarak gördürmeye Adalet Bakanlığı yetkilidir.

İDARİ YARGILAMA USULÜ KANUNU¹

Kanun Numarası : 2577
Kabul Tarihi : 6/1/1982
Yayımlandığı R. Gazete : Tarih : 20/1/1982 Sayı : 17580

İdari dava türleri ve idari yargı yetkisinin sınırı

Madde 2 - 1. (Değişik: 10/6/1994-4001/1 md.) İdari dava türleri şunlardır:

a) (İptal: Ana.Mah.nin 21/9/1995 tarih ve E:1995/27, K:1995/47 sayılı kararı ile)²

b) İdari eylem ve işlemlerden dolayı kişisel hakları doğrudan muhtel olanlar tarafından açılan tam yargı davaları,

c) (Değişik:18/12/1999-4492/6 md.) Tahkim yolu öngörülen imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıklar hariç, kamu hizmetlerinden birinin yürütülmesi için yapılan her türlü idari sözleşmelerden dolayı taraflar arasında çıkan uyuşmazlıklara ilişkin davalar.

2. İdari yargı yetkisi, idari eylem ve işlemlerin hukuka uygunluğunun denetimi ile sınırlıdır. İdari mahkemeler; yerindelik denetimi yapamazlar, yürütme görevinin kanunlarda gösterilen şekil ve esaslara uygun olarak yerine getirilmesini kısıtlayacak, idari eylem ve işlem niteliğinde veya idarenin takdir yetkisini kaldırarak biçimde yargı kararı veremezler.

3. Cumhurbaşkanının doğrudan doğruya yaptığı işlemler idari yargı dene-

¹ Bu kanunda geçen "Devlet Başkanı" deyimini, 11/1/1983 tarih ve 2779 sayılı Kanunun 1. maddesi gereğince "Cumhurbaşkanı" olarak düzeltilmiştir.

² Bu bent, Anayasa Mahkemesinin 21/9/1995 tarih ve E:1995/27,K:1995/47 sayılı kararıyla iptal edilmiş olup; iptal kararı 10/7/1996 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

timi dışındadır.

İdari davaların açılması:

Madde 3 - 1. (Değişik: 10/6/1994-4001/2 md.) İdari davalar, Danıştay, idare mahkemesi ve vergi mahkemesi başkanlıklarına hitaben yazılmış imzalı dilekçelerle açılır.

2. Dilekçelerde;

a) Tarafların ve varsa vekillerinin veya temsilcilerinin ad ve soyadları veya unvanları ve adresleri

b) Davanın konu ve sebepleri ile dayandığı deliller,

c) Davaya konu olan idari işlemin yazılı bildirim tarihi,

d) Vergi, resim, harç, benzeri mali yükümler ve bunların zam ve cezalarına ilişkin davalarla tam yargı davalarında uyuşmazlık konusu miktar,

e) Vergi davalarında davanın ilgili bulunduğu verginin veya vergi cezasının nevi ve yılı, tebliğ edilen ihbarnamenin tarihi ve numarası ve varsa mükellef hesap numarası, gösterilir.

3. Dava konusu kararın ve belgelerin asılları veya örnekleri dava dilekçesine eklenir. Dilekçeler ile bunlara ekli evrakın örnekleri karşı taraf sayısından bir fazla olur.

Dosyaların incelenmesi

Madde 20 - 1. Danıştay ile idare ve vergi mahkemeleri, bakmakta oldukları davalara ait her çeşit incelemeleri kendiliklerinden yaparlar. Mahkemeler belirlenen süre içinde lüzum gördükleri evrakın gönderilmesini ve her türlü bilgilerin verilmesini taraflardan ve ilgili diğer yerlerden isteyebilirler. Bu husustaki kararların, ilgililerce, süresi içinde yerine getirilmesi mecburidir. Haklı sebeplerin bulunması halinde bu süre, bir defaya mahsus olmak üzere uzatılabilir.

2. Taraflardan biri ara kararının icaplarını yerine getirmediği takdirde, bu durumun verilecek karar üzerindeki etkisi mahkemece önceden takdir edilir ve ara kararında bu husus ayrıca belirtilir.

3. Ancak, istenen bilgi ve belgeler Devletin güvenliğine veya yüksek menfaatlerine veya Devletin güvenliği ve yüksek menfaatleriyle birlikte yabancı devletlere de ilişkin ise, Başbakan veya ilgili bakan, gerekçesini bildirmek suretiyle, söz konusu bilgi ve belgeleri vermeyebilir.

(Ek Cümle: 10/6/1994 - 4001/10 md.) Verilmeyen bilgi ve belgelere dayanılarak ileri sürülen savunmaya göre karar verilemez.

4. (Mülga: 10/6/1994 - 4001/10 md.)

5. (Değişik: 5/4/1990 - 3622/8 md.) Danıştay, bölge idare, idare ve vergi

mahkemelerinde dosyalar, bu Kanun ve diğerk kanunlarda belirtilen öncelik veya ivedilik durumları ile Danıştay için Başkanlar Kurulunca; (1) diğerk mahkemeler için Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca konu itibariyle tespit edilip Resmi Gazete'de ilan edilecek öncelikli işler gözönünde bulundurulmak suretiyle geliş tarihlerine göre incelenir ve tekemmül ettikleri sıradahilinde bir karara bağlanır. Bunların dışında kalan dosyalar ise tekemmül ettikleri sıraya göre ve tekemmül tarihinden itibaren en geç altı ay içinde sonuçlandırılır.

İLKÖĞRETİM VE EĞİTİM KANUNU

Kanun Numarası : 222
Kabul Tarihi : 5/1/1961
Yayımlandığı R. Gazete : Tarih : 12/1/1961 Sayı: 10705

Madde 1 - İlköğretim, kadın erkek bütün Türklerin milli gayelere uygun olarak bedeni, zihni ve ahlaki gelişmelerine ve yetişmelerine hizmet eden temel eğitim ve öğretimdir.

Madde 4 - Türk vatandaşı kız ve erkek çocuklar ilköğrenimlerini resmi veya özel Türk ilköğretim okullarında yapmakla mükelleftir.

İSKAN KANUNU¹⁻²

Kanun Numarası : 2510
Kabul Tarihi : 14/6/1934
Yayımlandığı R. Gazete: Tarih : 21/6/1934 Sayı: 2733

İskan mıntıkaları
Madde 1 - (Değişik: 18/6/1947-5098/1 md.)

¹ Bu kanunun 24 üncü maddesinin son fıkrasında,25 inci maddesinde, 41 inci maddesinde, 43 üncü maddesinde ve 45 inci maddesinde yazılı Dahiliye Vekilliği ve Dahiliye Vekili sözleri 18/11/1935 tarih ve 2848 sayılı Kanunun 9 uncu maddesiyle Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekilliği ve Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekili şeklinde değiştirilmiş ve metne işlenmiştir.

² Bu Kanun ile bu Kanunu değiştiren kanunlarda Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına verilmiş olan görev ve yetkiler 6/3/1985 tarih ve 3161 sayılı Kanun ile Tarım Orman ve Köyışleri Bakanlığına devredilmiştir.

Muhacir ve mültecilerle göçebelerin ve gezginci çingenelerin yurt içinde yerleştirilmeleri; Türk kültürüne bağlılık ve nüfus oturuş ve yayılışının düzeltilmesi amacıyla Bakanlar Kurulunca yapılacak programa uygun olarak İçişleri ve Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlıklarınca tertiplenir.

Muhacirlerin ve mültecilerin kabulü

Madde 3 - (Değişik: 18/11/1935-2848/3 md.)

Türkiye'de yerleşmek maksadile dışarıdan münferiden gelmek isteyen Türk soyundan meskûn veya göçebe ferdler Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekilliğinin mütalaası alınmak şartile Dahiliye Vekilliğinin emrile ve müçtemian gelmek isteyen Türk soyundan meskun veya göçebe ferdler ve aşiretler ve Türk kültürüne bağlı meskun kimseler işbu kanunun hükümlerine göre Dahiliye Vekilliğinin mütaleası alınmak şartile Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekilliğinin emirlerle kabul olunurlar. Bunlara muhacir denir.

Kimlerin ve hangi memleketler halkının Türk kültürüne bağlı sayılacağı İcra Vekilleri Heyeti kararı ile tespit olunur.

Türkiye'de yerleşmek maksadile olmayıp bir zarüret ilcasile muvakkat oturmak üzere sığınanlara mülteci denir. 4 üncü maddede yazılı sebepler bulunmayan mülteciler Türkiye'de yerleşmek isterlerse ve bunu yazı ile buldukları yerin en büyük idare amirine bildirirlerse haklarında Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekilliğince muhacir muamelesi yapılır.

Öbür mülteciler için Dahiliye Vekilliğince haklarında vatandaşlık kanunu ahkamı tatbik olunur.

Muhacirlerin alınma yolları Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekilliğince, mültecilerin ise Dahiliye Vekilliğince yapılacak talimatnamelerle tesbit olunur.

(Ek: 30/6/1939 - 3657/1 md.) Türkiye'de yerleşmek maksadiyle ve Hükümetten iskan yardımı istememek şartıyla dışarıdan gelmek isteyen Türk soyundan olan kimseler Hariciye, Dahiliye ve Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekilliklerince müştereken tesbit olunacak şekiller dahilinde konsoloslarımızın verecekleri muhacir vizesiyle Türkiye'ye gelirler ve serbest muhacir olarak kabul olunurlar. Bu yolda geleceklerin pasaportlarına muktazı meşruhat verilir.

İcra Vekilleri Heyeti bu madde hükümlerinin hangi yerler halkına tatbik olunacağını tayin ve tesbit eder.

Madde 4 - A: Türk kültürüne bağlı olmayanlar,

B: Anarşistler,

C: Casuslar,

Ç: Göçebe çingeneler,

D: Memleket dışına çıkarılmış olanlar, Türkiye'ye muhacir olarak alınmazlar.

Bulaşık hastalıklılar doğrudan doğruya Hükümet hastanelerine gönderilip orada parasız tedavi olunurlar.

Madde 16 - A: Karı ve koca bir aile olarak iskan edilir:

B: Evlenmemiş çocuklar, çocuksuz erkek ve kadın dullar, ana ve baba ile veya bunlardan sağ olanı ile birlikte iskan görürler;

C: Anasız ve babasız torunlar dede ve büyük analariyle veya bunlardan sağ olanıyla birlikte iskan edilirler. Ancak torunların hisseleri tapuda kendi adlarına yazılır;

Ç: Anasız ve babasız çocuklar birlikte bulunduğu ve yaşadığı kan, civar ve sıhri hısımlariyle birlikte yerleştirilirler. Bunların da hisseleri tapuda kendi adlarına yazılır.

D: Anasız ve babasız çocuklar, kan ve civar veya sıhri hısımlarından biri, yoksa kendi başlarına iskan görürler. Bunların küçüklerine ayrıca vasi tayin ettirilir.

E: Evli çocuklar ve evli torunlar, başlı başına bir aile olarak iskan görürler;

F: (C) fıkrasındaki torunların, (Ç) ve (D) fıkralarındaki çocukların, üvey çocukların ve evlatlıkların hisseleri evleninceye kadar hiç bir suretle satılmaz, başlanamaz ve haczolunamaz;

G: Türk muhacir ve mülteciler hisim ve akrabalarının buldukları yerde iskan olunurlar.

JANDARMA TEŞKİLAT, GÖREV VE YETKİLERİ KANUNU (1)

Kanun Numarası : 2803
Kabul Tarihi : 10/3/1983
Yayımlandığı R. Gazete : Tarih : 12/3/1983 Sayı: 17985

Hizmet sınırı

Madde 9 - Kanun ve nizamlar ile bunlara dayalı olarak verilen emir ve kararların öngörmediği hiçbir görev jandarmadan istenemez. Ancak, Jandarma subaylarına valilik ve kaymakamlığa, Jandarma astsubaylarına da bucak müdürlüklerine geçici bir süre ile vekalet görevi verilebilir.

Jandarmanın görev ve sorumluluk alanı:

Madde 10 - Jandarmanın genel olarak görev ve sorumluluk alanı; Polis görev sahası dışı olup, bu alanlar il ve ilçe belediye hudutları haricinde kalan veya polis teşkilatı bulunmayan yerlerdir.

Jandarma, kendisine verilen görevlerin ifası ile ilgili olarak diğer güvenlik kuvvetleri ile işbirliği ve koordinasyonda bulunur.

Jandarma veya Emniyet Teşkilatı, kendi sorumluluk sahasında yetersiz kaldıkları veya kalacaklarının değerlendirilmesi halinde, mahalli mülki amirler tarafından birbirlerinin sorumluluk sahaslarında geçici olarak görevlendirilebilirler.

Jandarmanın diğer güvenlik kuvvetleriyle işbirliği ve koordinasyon esasları ve emir komuta ilişkileri yönetmelikle belirlenir.

MEMLEKET İÇİ DÜŞMANA KARŞI SİLAHLI MÜDAFAA MÜKELLEFİYETİ KANUNU

Kanun Numarası : 4654
Kabul Tarihi : 7/8/1944
Yayımlandığı R. Gazete : Tarih : 14/8/1944 Sayı: 5782

Madde 1 - Fevkalade hallerde ve seferde havadan kıta indirmelerine, paraşütçülere ve denizden çıkarmalara ve hudutlardan sızmalara karşı o mahallin 15 kilometre çevresi içinde bulunan 16 yaşını bitirmiş ve 60 yaşını ikmal etmemiş vatandaşlar ihtiyaca göre silahla mukavemet etmekle mükellef tuturlar. Yaş haddi kadınlar için yirmi ile kırkbeş arasındır.

MEMURLAR VE DİĞER KAMU GÖREVLİLERİNİN YARGILANMASI HAKKINDA KANUN

Kanun Numarası : 4483
Kabul Tarihi : 2/12/1999
Yayımlandığı R.Gazete : Tarih : 4/12/1999 Sayı: 23896

İzin vermeye yetkili merciler

Madde 3 - Soruşturma izni yetkisi;

- a) İlçede görevli memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında kaymakam,
- b) İlde ve merkez ilçede görevli memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında vali,
- c) Bölge düzeyinde teşkilatlanan kurum ve kuruluşlarda görev yapan me-

murlar ve diğ er kamu görevlileri hakkında görev yaptıkları ilin valisi,

d) Başbakanlık ve bakanlıkların merkez ve bağı lı veya ilgili kuruluşlarında görev yapan diğ er memur ve kamu görevlileri hakkında o kuruluşun en üst idari amiri,

e) Bakanlar Kurulu kararıyla veya bakanlıkların merkez teşkilatında görevli olup ortak kararla atanan memurlar ve diğ er kamu görevlileri hakkında ilgili bakan, Başbakanlık merkez teşkilatının aynı durumdaki personeli hakkında Başbakan,

f) Türkiye Büyük Millet Meclisinde görevli memurlar ve diğ er kamu görevlileri hakkında Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Sekreteri, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Sekreteri ve yardımcıları hakkında Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı,

g) Cumhurbaşkanlığında görevli memurlar ve diğ er kamu görevlileri hakkında Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri, Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri hakkında Cumhurbaşkanı,

h) Büyükşehir belediye başkanları, il ve ilçe belediye başkanları; büyükşehir, il ve ilçe belediye meclisi üyeleri ile il genel meclisi üyeleri hakkında İçişleri Bakanı,

i) İlçelerdeki belde belediye başkanları ve belde belediye meclisi üyeleri hakkında kaymakam, merkez ilçelerdeki belde belediye başkanları ve belde belediye meclisi üyeleri hakkında buldukları ilin valisi,

j) Köy ve mahalle muhtarları ile bu Kanun kapsamına giren diğ er memurlar ve kamu görevlileri hakkında ilçelerde kaymakam, merkez ilçede vali,

Yokluklarında ise vekilleri tarafından bizzat kullanılır.

Yetkili mercilerin saptanmasında, memur veya kamu görevlisinin suç tarihindeki görevi esas alınır.

Ast memur ile üst memurun aynı fiile iştiraki halinde izin, üst memurun bağı lı olduğı merciden istenir.

Ön inceleme

Madde 5 - İzin vermeye yetkili merci, bu Kanun kapsamına giren bir suç işlediğini bizzat veya yukarıdaki maddede yazılı şekilde öğrendiğinde bir ön inceleme başlatır.

Ön inceleme, izin vermeye yetkili merci tarafından bizzat yapılabileceğı gibi, görevlendireceğı bir veya birkaç denetim elemanı veya hakkında inceleme yapılanın üstü konumundaki memur ve kamu görevlilerinden biri veya birkaçı eliyle de yaptırılabilir. İnceleme yapacakların, izin vermeye yetkili merciin bulunduğı kamu kurum veya kuruluşunun içerisinde belirlenmesi esastır. İşin özelliğine göre bu merci, anılan incelemenin başka bir kamu ku-

rum veya kuruluşunun elemanlarıyla yaptırılmasını da ilgili kuruluştan isteyebilir. Bu isteğin yerine getirilmesi, ilgili kuruluşun takdirine bağlıdır.

Yargı mensupları ile yargı kuruluşlarında çalışanlar ve askerler, başka mercilerin ön incelemelerinde görevlendirilemez.

Ön inceleme ile görevlendirilen kişiler birden fazla ise içlerinden biri başkan olarak belirlenir.

Ön inceleme raporlarının yetkisi ve rapor

Madde 6 - Ön inceleme ile görevlendirilen kişi veya kişiler, bakanlık müfettişleri ile kendilerini görevlendiren mercinin bütün yetkilerini haiz olup, bu Kanunda hüküm bulunmayan hususlarda Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununa göre işlem yapabilirler; hakkında inceleme yapılan memur veya diğer kamu görevlisinin ifadesini de almak suretiyle yetkileri dahilinde bulunan gerekli bilgi ve belgeleri toplayıp, görüşlerini içeren bir rapor düzenleyerek durumu izin vermeye yetkili mercie sunarlar. Ön inceleme birden çok kişi tarafından yapılmışsa, farklı görüşler raporda gerekçeleriyle ayrı ayrı belirtilir.

Yetkili merci bu rapor üzerine soruşturma izni verilmesine veya verilmesine karar verir. Bu kararlarda gerekçe gösterilmesi zorunludur.

Süre

Madde 7 - Yetkili merci, soruşturma izni konusundaki kararını suçun 5 inci maddenin birinci fıkrasına göre öğrenilmesinden itibaren ön inceleme dahil en geç otuz gün içinde verir. Bu süre, zorunlu hallerde onbeş günü geçmemek üzere bir defa uzatılabilir.

Yetkili merci, herhalde yukarıdaki fıkrada belirtilen süreler içinde memur veya diğer kamu görevlisi hakkında soruşturma izni verilmesi veya verilmesi konusunda karar vermek zorundadır.

Soruşturma izninin kapsamı

Madde 8 - Soruşturma izni, şikayet, ihbar veya iddia konusu olaylar ile bunlara bağlı olarak ileride soruşturma sırasında ortaya çıkabilecek konuları kapsar.

Soruşturma sırasında izin verilen olay ve konudan tamamen ayrı veya farklı bir suç olarak nitelendirilebilecek bir fiil ortaya çıktığında, yeniden izin alınması zorunludur.

Suçun hukuki niteliğinin değişmesi, yeniden izin alınmasını gerektirmez.

İtiraz

Madde 9 - Yetkili merci, soruşturma izni verilmesine veya verilmemesine ilişkin kararını Cumhuriyet başsavcılığına, hakkında inceleme yapılan memur veya diğer kamu görevlisine ve varsa şikayetçiye bildirir.

Soruşturma izni verilmesine ilişkin karara karşı hakkında inceleme yapılan

memur veya diğerk kamu görevlisi; soruşturma izni verilmemesine ilişkin karara karşı ise Cumhuriyet başsavcılığı veya şikayetçi itiraz yoluna gidebilir. İtiraz süresi, yetkili merciin kararının tebliğinden itibaren on gündür.

İtiraza, 3 üncü maddenin (e),(f),g (Cumhurbaşkanınca verilen izin hariç) ve (h) bentlerinde sayılanlar için Danıştay İkinci Dairesi, diğerkleri için yetkili merciin yargı çevresinde bulunduğu bölge idare mahkemesi bakar.

İtirazlar, öncelikle incelenir ve en geç üç ay içinde karara bağlanır.

Verilen kararlar kesindir.

MİLLETVEKİLİ SEÇİMİ KANUNU (1)

Kanun Numarası	: 2839
Kabul Tarihi	: 10/6/1983
Yayımlandığı R.Gazete : Tarih	: 13/6/1983 Sayı: 18076

Seçilme yeterliği

Madde 10 - Otuz yaşını dolduran her Türk vatandaşı milletvekili seçilebilir.

Milletvekili seçilemeyecek olanlar:

Madde 11 - Aşağıda yazılı olanlar milletvekili seçilemezler:

- İlkokul mezunu olmayanlar,
- Kısıtlılar,
- Yükümlü olduğu askerlik hizmetini yapmamış olanlar,
- Kamu hizmetinden yasaklılar,
- Taksirli suçlar hariç, toplam bir yıl veya daha fazla hapis veya süresi ne olursa olsun ağır hapis cezasına hüküm giymiş olanlar,
- Affa uğramış olsalar bile;

1. Zimmet, ihtilas, irtikap, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflas gibi yüz kızartıcı suçlar ile istimal ve istihlak kaçakçılığı dışında kalan kaçakçılık suçları, resmi ihale ve alım satımlara fesat karıştırma veya Devlet sırlarını açığa vurma suçlarından biriyle mahkum olanlar,

2. Türk Ceza Kanununun İkinci Kitabının, birinci babında yazılı suçlardan veya bu suçların işlenmesini aleni olarak tahrik etme suçundan mahkum olanlar,

3. Türk Ceza Kanununun 312 nci maddesinin ikinci fıkrasında yazılı halkı sınıf, ırk, din, mezhep veya bölge farklılığı gözeterek kin ve düşmanlığa, açıkça tahrik etme suçlarından mahkum olanlar,

4. Türk Ceza Kanununun 536 nci maddesinin birinci, ikinci ve üçüncü fıkralarında yazılı eylemlerle aynı Kanunun 537 nci maddesinin birinci, ikinci, üçüncü, dördüncü ve beşinci fıkralarında yazılı eylemleri siyasi ve ideolojik

amaçlarla işlemekten mahkum olanlar.

İller toplamının en az yarısında tam aday göstermeyen siyasi partilerin durumu

Madde 13 - (Değişik birinci fıkra: 24/8/1991 - 3757/2 md.) Herhangi bir sebeple iller toplamının en az yarısında 12 nci maddede öngörülen sayı kadar aday göstermemiş olan veya bu illerin seçim çevrelerinin herhangi birinde 12 nci maddede öngörülen sayıdan eksik aday göstermiş bulunan siyasi partilerin genel merkezlerindeki yetkili organlarına Yüksek Seçim Kurulu tarafından, eksiklerin derhal tamamlanması lüzumu bildirilir.

İlgili parti teşkilatı bu tebliğden itibaren iki gün içinde eksik kalan adaylıkları doldurur. Aksi takdirde o siyasi parti bütün seçim çevrelerinde seçime katılma hakkını kaybeder.

Genel baraj ve hesaplanması

Madde 33 - (Değişik fıkra bir: 23/5/1987 -3377/9 md.) Genel seçimlerde ülke genelinde, ara seçimlerde seçim yapılan çevrelerin tümünde, geçerli oyların % 10'unu geçmeyen partiler milletvekili çıkaramazlar. Bir siyasi parti listesinde yer almış bağımsız adayların seçilebilmesi de listesinde yer aldığı siyasi partinin ülke genelinde ve ara seçimlerde seçim yapılan çevrelerin tümünde yüzde onluk barajı aşması ile mümkündür.

İl seçim kurulları, yukarıdaki maddeye göre, birleştirme tutanağını düzenledikten sonra sonuçları en seri şekilde telgrafla, ayrıca telefon veya telsizle Yüksek Seçim Kuruluna bildirirler.

Yüksek Seçim Kurulu, bütün illerden bu şekilde alınan bilgilere göre, Türkiye genelinde geçerli oyların toplamını yapar ve her siyasi partinin aldığı geçerli oy toplamını genel geçerli oy toplamına bölerek, siyasi partilerin ülke genelinde aldığı oy yüzdesini hesaplar ve yüzde onluk barajı aşan siyasi partilerin isimlerini il seçim kurullarına bildirir ve ilan eder.

Bu ilandan sonra, bir veya bir kaç seçim çevresinde, seçimin iptaline karar verilmesi ülke genelinde alınan oy yüzdesinin yeniden tespitini gerektirmez.

MİLLİ GÜVENLİK KURULU VE MİLLİ GÜVENLİK KURULU GENEL SEKRETERLİĞİ KANUNU

Kanun Numarası : 2945
Kabul Tarihi : 9/11/1983
Yayımlandığı R. Gazete : Tarih : 11/11/1983 Sayı: 18218

Tanımlar

Madde 2 - Bu Kanunda geçen,

a) Milli Güvenlik; Devletin anayasal düzeninin, milli varlığının, bütünlüğünün, milletlerarası alanda siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomik dahil bütün

menfaatlerinin ve ahdi hukukunun her türlü dış ve iç tehditlere karşı korunması ve kollanmasını,

b) Devletin Milli Güvenlik Siyaseti; milli güvenliğin sağlanması ve milli hedeflere ulaşılması amacı ile Milli Güvenlik Kurulunun belirlediği görüşler dahilinde, Bakanlar Kurulu tarafından tespit edilen iç, dış ve savunma hareket tarzlarına ait esasları kapsayan siyaseti, ifade eder.

Kuruluş

Madde 3 - Anayasanın 118 inci maddesi gereğince Milli Güvenlik Kurulu kurulmuştur.

Milli Güvenlik Kurulu, Cumhurbaşkanının başkanlığında, Başbakan, Genelkurmay Başkanı, Milli Savunma, İçişleri, Dışişleri bakanları, Kara, Deniz ve Hava Kuvvetleri Komutanları ve Jandarma Genel Komutanından oluşur.

Kurul toplantılarına üyeler dışında, gündemin özelliğine göre ilgili bakan ve kişiler de çağrılarak bilgi ve görüş alınabilir.

Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreteri toplantılara katılır, fakat oylamaya katılamaz.

Görevler

Madde 4 - Milli Güvenlik Kurulu;

a) Devletin milli güvenlik siyasetinin tayini, tespiti ve uygulanması ile ilgili kararların alınması ve gerekli koordinasyonun sağlanması konularında, görüş tespit eder;

b) Devletin milli güvenlik siyaseti doğrultusunda tespit edilen milli hedeflerin ve hazırlanan milli plan ve programların gerçekleştirilmesine ilişkin tedbirleri belirler;

c) Devletin milli güvenlik siyasetini etkileyecek milli güç unsurlarını ve ülkenin siyasi, sosyal, iktisadi, kültürel ve teknolojik durum ve gelişmelerini sürekli takip ederek değerlendirir, milli hedefler yönünde güçlenmelerini sağlayacak temel esasları tespit eder;

d) Devletin varlığı, bağımsızlığı, ülkenin bütünlüğü ve bölünmezliği, toplumun huzur ve güvenliğinin korunması hususunda zorunlu gördüğü tedbirleri tespit eder;

e) Anayasal düzeni koruyucu, milli birlik ve bütünlüğü sağlayıcı, Türk Milletini Atatürkçü düşünce, Atatürk ilke ve inkılapları doğrultusunda ve milli ülkü ve değerler etrafında birleştirerek milli hedeflere yönlendirici gerekli tedbirleri belirler. Sayılan bu hususlara yönelmiş yurtiçi ve yurtdışı tehdide karşı koymak, bu tehdidi etkisiz kılmak için gereken strateji ve temel esaslar ile birlikte planlama ve uygulama hizmetleri konularında görüşleri, ihtiyaçları ve alınmasını lüzumlu gördüğü tedbirleri tespit eder;

f) Olağanüstü hallerde, sıkıyönetim, seferberlik veya savaş hali ilanı için görüş tespit eder;

g) Olağan hal ile savaş, savaşı gerektiren ve savaş sonrası hallerde, kamu ve özel kurum ve kuruluşlar ve vatandaşlara düşecek topyekün savunma, milli seferberlik ve diğer konularda hizmet ve yükümlülükler ile bu hususlarda yapılacak planlara temel teşkil edecek esasları tespit eder;

h) Devletin milli güvenlik siyasetinin öngördüğü hususlar ve topluma yönelik hizmetler ile topyekün savunma hizmetlerinin gerektirdiği mali, ekonomik, sosyal, kültürel ve diğer konulara ilişkin tedbir ve ödeneklerin kalkınma plan, program ve yıllık bütçelerde yer almasını sağlamak üzere gerekli esasları tespit eder;

i) Milli güvenlik kapsamına giren konularda yapılan ve yapılacak milletlerarası anlaşmalar hakkında görüş tespit eder.

Milli Güvenlik Kurulu, tespit ettiği bu görüş, tedbir ve esasları kurul kararı halinde Bakanlar Kuruluna bildirir ve kanunlarla verilen diğer görevleri yerine getirir.

Kurulun toplanması

Madde 5 - Kurul ayda bir defa olağan toplanır. Ayrıca Cumhurbaşkanının gerekli gördüğü ve Başbakan veya Genelkurmay Başkanının önerilerini uygun bulduğu hallerde olağanüstü de toplanabilir.

Kurul toplantıları Cumhurbaşkanının başkanlığında yapılır. Cumhurbaşkanının katılmadığı zamanlar Kurula Başbakan başkanlık eder.

Gündem

Madde 6 - Kurulun gündemi Cumhurbaşkanı tarafından düzenlenir. Gündemin hazırlanmasında Başbakan ve Genelkurmay Başkanının önerileri dikkate alınır.

Kurul üyesi bakanlar ile diğer bakanların gündeme girmesini istedikleri konular, Başbakanın da görüşünü alarak Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreteri vasıtasıyla Cumhurbaşkanına iletilir.

Kararlar

Madde 7- Kurul, kararlarını çoğunlukla alır. Eşitlik halinde Kurul Başkanının bulunduğu taraf çoğunluğu sağlamış sayılır.

Kurul kararları, Cumhurbaşkanına ve Bakanlar Kurulunda görüşülmek üzere Başbakanlığa, Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği tarafından gönderilir.

Kararların dağıtım ve takibi

Madde 9- Milli Güvenlik Kurulu kararlarıyla ilgili Bakanlar Kurulu kararlarının dağıtımını Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği tarafından yapılır.

Bu kararlara ilişkin uygulamalar Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği tarafından takip edilerek sonuçları hakkında Başbakanına, Cumhurbaşkanına ve Milli Güvenlik Kuruluna belli süreler içinde bilgi verilir.

Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği ayrıca Bakanlar Kurulu kararı haline getirilemeyen Milli Güvenlik Kurulu kararları ile bu kararlara ilişkin gelişmeler hakkında da Cumhurbaşkanına Başbakanın ve Milli Güvenlik Kuruluna bilgi sunar.

Görüşme tutanakları

Madde 10 - Milli Güvenlik Kurulu toplantılarında yapılan görüşmeler, Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği görevlileri tarafından usulüne uygun şekilde tutanakla tespit edilir.

Kararların asılları ve görüşme tutanakları Genel Sekreterlikte saklanır. Tutanaklar ve görüşmeler açıklanamaz ve yayınlanamaz. Kararlar Milli Güvenlik Kurulunun vereceği karara göre açıklanabilir veya yayınlanabilir.

Genel Sekreterliğin birimleri

Madde 12 - Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği; Genel Sekreter, Genel Sekreter yardımcıları, Genel Sekreterlik bürosu ile aşağıda belirtilen birimlerden oluşur.

- a) Hukuk Müşavirliği,
- b) Ana Hizmet Birimleri başkanlıkları,
- c) Personel ve İdari İşler Dairesi Başkanlığı.

Ana Hizmet Birimleri başkanlıkları Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterinin teklifi ve Başbakanın onayı ile kurulur.

Ana Hizmet Birimleri dışında gerekli görüldüğünde görevleri ve hizmet süreleri belirtilmek kaydıyla Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterinin teklifi ve Başbakanın onayı ile geçici hizmet birimleri, özel ihtisas ve araştırma komisyonları, Genel Sekreterlik Teşkilatı içinde veya dışında özel eğitim, planlama ve uygulama birimleri kurulabilir. Bunların hizmet ve çalışma sürelerinin uzatılması aynı usule bağlıdır.

Genel Sekreterlik birimlerinin kuruluş, görev ve yetkileri ile diğer hususlar yönetmelikle düzenlenir.

Genel Sekreterliğin görevleri

Madde 13 - Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği;

a) Milli Güvenlik Kurulunun 4 üncü maddede sayılan görevleriyle ilgili olarak; gerekli her türlü çalışma, araştırma, inceleme ve değerlendirmeleri yapar, bunların sonuçlarını teklifleri ile birlikte Cumhurbaşkanı, Başbakan ve Milli Güvenlik Kuruluna sunar;

b) Milli Güvenlik Kurulu kararlarının hazırlanmasında ve bu kararlara iliş-

kin Bakanlar Kurulu kararlarının uygulanmasında, bakanlıklar ve ilgili kurum ve kuruluşlarla müşterek çalışmalar yapar, uygulamaları takip ve kontrol eder, düzenleyici, yönlendirici ve koordine edici işbirliğinde bulunur;

c) Milli Güvenlik Kurulunun sekreterlik hizmetlerini yürütür;

d) Bakanlar Kurulunun milli güvenliğin sağlanması sorumluluğuna ilişkin olarak; Devletin savunma siyaseti dışında milli güvenlik siyasetini tayin, tespit, uygulama ve gerektiğinde düzeltme ve değiştirme görevlerini doğrudan veya bakanlık, kurum ve kuruluşlarla da yapılacak müşterek çalışmalarla araştırır, inceler, planlar hazırlar ve bu konudaki uygulamaları takip ve koordine eder, yönlendirir, sonuçları değerlendirir;

e) Milli Güvenlik Kurulu kararları ile bunlara ilişkin Bakanlar Kurulu kararları doğrultusunda, 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (d) ve (e) bentlerinde belirtilen konularda gerekli olan hizmet ve faaliyetleri planlar, yürütür ve ilgili bakanlık, kamu ve özel kurum ve kuruluşlardaki bu konulara ilişkin uygulamaları takip ve kontrol eder, yönlendirir ve koordine eder;

f) Silahlı Kuvvetler görev alanı dışında kalan topyekün savunma hizmetlerini koordine eder ve bu konudaki düzenlemeleri takip eder. Bu hizmetlerle ilgili plan ve esasların tespiti, düzeltilmeleri ve değişiklik işlemlerini yürütür. Bu esaslara göre, bakanlık, kurum ve kuruluşların yapacakları planların gerçekleşmesini ve uygulamalarını temin ve takip eder. Milletlerarası antlaşma ve anlaşmalar gereğince aynı konu ile ilgili hizmetleri yerine getirir ve getirilmesini sağlar. Olağan hal ve savaş, savaş gerektiren ve savaş sonrası hallerde topyekün savunma sivil hizmetleri yönünden kamu ve özel kuruluşlara düşecek görev ve yükümlülükler için kanuni ve idari tedbirleri tespit ederek gerçekleşmesi için faaliyette bulunur;

g) Şiddet olaylarının yaygınlaşması ve kamu düzeninin ciddi şekilde bozulması sebepleriyle ilan edilen olağanüstü halde alınacak tedbir, yapılacak iş ve işlemlerin tespit çalışmalarını yapar, uygulamada işbirliğinin sağlanması için gerekli tedbirleri tespit eder ve bu konudaki tekliflerini Başbakanına sunar;

h) Milli güvenlik siyasetinin öngördüğü tedbirlerin alınması ve hizmetlerin yürütülmesi ile topluma yönelik hizmetler ve topyekün savunma sivil hizmetlerinin gerektirdiği mali, ekonomik, sosyal ve diğer tedbirlerin kalkınma, plan ve programlarında yer alması, yıllık bütçelerde bunlar için ödenek ayrılması konularında, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı ile işbirliği ve koordinasyonda bulunur.

i) Cumhurbaşkanı, Başbakan ve Milli Güvenlik Kurulunca ve kanunlarla verilen diğer görevleri yürütür.

Genel Sekreterliğin yetkileri

Madde 14 - Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği, 13 üncü maddede

belirtilen görevlerin yerine getirilmesinde, takip ve kontrol edilmesinde, yönlendirilmesinde, koordine edilmesinde ve denetlenmesinde verilen direktifler çerçevesinde Cumhurbaşkanı, Başbakan ve Milli Güvenlik Kurulu adına yetkilidir.

Genel Sekreter

Madde 15 - Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreteri Orgeneral/Oramiral rütbesinde Silahlı Kuvvetler mensupları arasından Genelkurmay Başkanının inhası, Başbakanın teklifi üzerine Bakanlar Kurulu kararı ile atanır.

Diğer personel

Madde 16 - Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği teşkilatında görev alacak personel;

a) Genel Sekreterlik kadrolarına atanacaklardan,

b) Sözleşmeli personelden,

c) Silahlı Kuvvetlerden Genel Sekreterlikte görevlendirileceklerden,

d) 160 sayılı Devlet Personel Dairesi Kurulması Hakkında Kanununun 4 üncü maddesi kapsamına giren kurum ve kuruluşların personelinden, Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterinin teklifi ve Başbakanın onayı ile Genel Sekreterlikte görevlendirilenlerden, oluşur.

Genel Sekreterlikte birinci derece kadrolara Genel Sekreterin inhası üzerine ortak kararlar, 2-4 üncü derece kadrolara Genel Sekreterin teklifi üzerine Başbakanın onayı ile, 5-15 inci derece kadrolara Genel Sekreterin onayı ile atama yapılır.

Genel Sekreterlik kadrolarında görevli personelin diğer kamu kurum ve kuruluşlarına atanmasına ihtiyaç duyulması halinde atamaya ilişkin talep Başbakanlığa bildirilir. Başbakanlık bunların atanacakları kurum ve kuruluşları tespit eder. İlgili kurum ve kuruluşlar atama işlemlerini genel hükümlere göre yaparlar.

Atamalar Resmi Gazete'de yayımlanmaz.

Özel hükümler

Madde 17 - Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği personeli aşağıdaki özel hükümler dışında 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa tabidir.

Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği kadroları gizli olup, genel hükümlere uygun olarak tespit edilen ek göstergeleri ile birlikte Genel Sekreterin teklifi ve Başbakanın onayı ile ihdas edilir veya kaldırılır.

657 sayılı Devlet Memurları Kanununa 31/7/1970 tarih ve 1327 sayılı Kanunla eklenen zam ve tazminatlara ilişkin ek madde gereğince, Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği personelinin görev ve kadro unvanları esas alı-

narak kimlere ne oranda ödeme yapılacağı; tespit olunan azami miktar ve oranları geçmemek üzere Genel Sekreterin teklifi ve Başbakanın onayı ile belirlenir.

Türk Silahlı Kuvvetleri kadrolarında olup, Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliğinde görevlendirilecekler, Genelkurmay Başkanlığı ve Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliğince müştereken tespit edilir. Subay ve astsubayların Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliğinde görevlendirilmelerinde 926 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanununa göre işlem yapılır.

160 sayılı Devlet Personel Dairesi Kurulması Hakkında Kanununun 4 üncü maddesi kapsamına giren kurum ve kuruluşların personelinden çalıştırılmalarına ihtiyaç duyulanlar, esas görevlerine ait bütün hakları saklı kalmak, aylık ve diğer özlük haklarını da bağlı buldukları yerlerden almak ve disiplin, izin ve sicil akımlarından Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliğine bağlı bulunmak şartıyla Başbakan tarafından gerekli görüldüğü sürece bu teşkilatta çalıştırılabilir.

Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliğinde yukarıdaki 4 ve 5 inci fıkralara göre görevlendirilen personele, kendi kurumlarınca ödenen zam ve tazminatlar toplamı, Genel Sekreterlikteki emsali personele üçüncü fıkra uyarınca yapılan ödemeler toplamından az olduğu takdirde aradaki fark bu personele Genel Sekreterlik bütçesinden tazminat olarak ödenir.

Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliğinde çalıştırılacak sözleşmeli personelde 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 4 üncü maddesindeki şartlar aranmaz. Bunların istihdam şekli, sözleşme esasları, Bakanlar Kurulunca tespit edilecek tavanı aşmamak üzere alacakları en az ve en çok ücretleri ile sosyal haklarına ait esaslar yönetmelikle düzenlenir. (Ek: 8/4/1990 - KHK - 417/1 md.) Sözleşme ile çalıştırılacak personel, istekleri üzerine T.C. Emekli Sandığı ile ilgilendirilirler.

Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği personelinden, Genel Sekreterin teklifi ve Başbakanın onayı ile gerekli görülenlere 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu gereğince giyecek yardımı yapılır.

Bilgi ve belgeler

Madde 19 - Bakanlıklar, kamu kurum ve kuruluşları ile özel hukuk tüzel kişileri Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliğine gerekli olan açık ve her derecede gizli bilgi ve belgeleri sürekli veya istenildiğinde vermek zorundadırlar.

Genel Sekreterlik bütçesi

Madde 20 - Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği Genel Bütçeye dahildir. Gizli hizmet giderleri için bütçeye ayrıca ödenek konulur. Genel Sekreter bu ödeneğin sarfından Başbakana karşı sorumludur.

Yönetmelik

Madde 21 - Bu Kanunun uygulanmasına ilişkin esas ve usuller ile kanunda belirtilen konular Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği tarafından hazırlanarak, Milli Güvenlik Kurulunda görüşülen ve Bakanlar Kurulu tarafından kabul edilen "GİZLİ" gizlilik dereceli bir yönetmelikle düzenlenir.

Bu yönetmelik Kanunun yayımı tarihinden itibaren üç ay içerisinde hazırlanarak yürürlüğe konur.

MİLLİ SAVUNMA BAKANLIĞI GÖREV VE TEŞKİLATI HAKKINDA KANUN

Kanun Numarası : 1325
Kabul Tarihi : 31/7/1970
Yayımlandığı R.Gazete : Tarih : 7/8/1970 Sayı: 13572

Görev ve yetki :

Madde 2 - Milli Savunma Bakanının görevleri:

a) Milli Savunma görevlerinin siyasi, hukuki, sosyal, mali ve bütçe hizmetlerini,

b) Silahlı Kuvvetlerin Bakanlar Kurulunca kararlaştırılacak savunma politikası çerçevesinde, Genelkurmay Başkanlığı tarafından tespit olunacak ilke, öncelik ve anaprogramlarına göre:

(1) Barışta ve savaşta asker alma hizmetlerini,

(2) Silah, araç, gereç ve her çeşit lojistik ihtiyaç maddelerinin tedariki hizmetlerini,

(3) Harb sanayii hizmetlerini,

(4) Sağlık ve veteriner hizmetlerini,

(5) İnşaat, Emlak, Iskan ve Enmrastrüktür hizmetlerini,

c) Mali ve mal hesap teftiş hizmetlerini, yürütmektir.

Görevlerin yürütülmesi

Madde 4 - (Değişik: 25/4/1972 - 1583/1 md.)

Milli Savunma Bakanı bu görevleri; müsteşarlık teşkilatı ve Bakanlığa bağlı diğer kuruluşlar ile Kara, Deniz, Hava Kuvvetleri Komutanlıkları vasıtasıyla yerine getirir.

MİLLİ EĞİTİM TEMEL KANUNU (1)

Kanun Numarası	: 1739
Kabul Tarihi	: 14/6/1973
Yayımlandığı R.Gazete : Tarih	: 24/6/1973 Sayı: 14574

I - Kanunun kapsamı

Madde 1 - Bu kanun, Türk milli eğitiminin düzenlenmesinde esas olan amaç ve ilkeler, eğitim sisteminin genel yapısı, öğretmenlik mesleği, okul bina ve tesisleri, eğitim araç ve gereçleri ve Devletin eğitim ve öğretim alanındaki görev ve sorumluluğu ile ilgili temel hükümleri bir sistem bütünlüğü içinde kapsar.

I - Genel amaçlar:

Madde 2 - Türk Milli Eğitiminin genel amacı, Türk Milletinin bütün fertlerini,

1. (Değişik: 16/6/1983 - 2842/1 md.) Atatürk inkılap ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk Milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;

2. Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek;

3. İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak;

Böylece bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; öte yandan milli birlik ve bütünlük içinde iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk Milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı yapmaktır.

II - Özel amaçlar:

Madde 3 - Türk eğitim ve öğretim sistemi, bu genel amaçları gerçekleştirecek şekilde düzenlenir ve çeşitli derece ve türdeki eğitim kurumlarının özel amaçları, genel amaçlara ve aşağıda sıralanan temel ilkelere uygun olarak tespit edilir.

II - Ferdin ve toplumun ihtiyaçları

Madde 5 - Milli eğitim hizmeti, Türk vatandaşlarının istek ve kabiliyetleri ile Türk toplumunun ihtiyaçlarına göre düzenlenir.

IV - Eğitim hakkı:

Madde 7 - İlköğretim görmek her Türk vatandaşının hakkıdır.

İlköğretim kurumlarından sonraki eğitim kurumlarından vatandaşlar ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde yararlanırlar.

Madde 10 - (Değişik: 16/6/1983 - 2842/2 md.)

Eğitim sistemimizin her derece ve türü ile ilgili ders programlarının hazırlanıp uygulanmasında ve her türlü eğitim faaliyetlerinde Atatürk inkılap ve ilkeleri ve Anayasada ifadesini bulmuş olan Atatürk milliyetçiliği temel olarak alınır. Milli ahlak ve milli kültürün bozulup yozlaşmadan kendimize has şekli ile evrensel kültür içinde korunup geliştirilmesine ve öğretilmesine önem verilir.

Milli birlik ve bütünlüğün temel unsurlarından biri olarak Türk dilinin, eğitimin her kademesinde, özellikleri bozulmadan ve aşırılığa kaçılmadan öğretilmesine önem verilir; çağdaş eğitim ve bilim dili halinde zenginleşmesine çalışılır ve bu maksatla Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu ile işbirliği yapılarak Mili Eğitim Bakanlığınca gereken tedbirler alınır.

VII - Atatürk İnkılap ve İlkeleri ve Atatürk Milliyetçiliği

Madde 12 - (Değişik: 16/6/1983 - 2842/4 md.)

Türk milli eğitiminde laiklik esastır. Din kültürü ve ahlak öğretimi ilköğretim okulları ile lise ve dengi okullarda okutulan zorunlu dersler arasında yer alır.

XIV - Her yerde eğitim:

Madde 17 - Milli eğitimin amaçları yalnız resmi ve özel eğitim kurumlarında değil, aynı zamanda evde, çevrede, işyerlerinde, her yerde ve her fırsatta gerçekleştirilmeye çalışılır.

Resmi, özel ve gönüllü her kuruluşun eğitimle ilgili faaliyetleri, Milli Eğitim amaçlarına uygunluğu bakımından Milli Eğitim Bakanlığının denetimine tabidir.

I - Örgün ve yaygın eğitim:

Madde 18 - Türk milli eğitim sistemi, örgün eğitim ve yaygın eğitim olmak üzere, iki anabölümden kurulur.

Örgün eğitim, okul öncesi eğitimi, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarını kapsar.

Yaygın eğitim, örgün eğitim yanında veya dışında düzenlenen eğitim faaliyetlerinin tümünü kapsar.

II - Amaç ve görevler:

Madde 23 - İlköğretimin amaç ve görevleri, milli eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak,

1. Her Türk çocuğuna iyi bir vatandaş olmak için gerekli temel bilgi, beceri, davranış ve alışkanlıkları kazandırmak; onu milli ahlak anlayışına uygun olarak yetiştirmek;

2. Her Türk çocuğunu ilgi, istidat ve kabiliyetleri yönünden yetiştirerek hayata ve üst öğrenime hazırlamaktır.

3.(Ek:16/8/1997-4306/4 md.) İlköğretimin son ders yılının ikinci yarısında öğrencilere, ortaöğretimde devam edilebilecek okul ve programların hangi mesleklerin yolunu açabileceği ve bu mesleklerin kendilerine sağlayacağı yaşam standardı konusunda tanıtıcı bilgiler vermek üzere rehberlik servislerince gerekli çalışmalar yapılır.

II - Amaç ve görevler:

Madde 35 - Yüksek öğretimin amaç ve görevleri, milli eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak,

1. Öğrencileri ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda yurdumuzun bilim politikasına ve toplumun yüksek seviyede ve çeşitli kademelerdeki insan gücü ihtiyaçlarına göre yetiştirmek;

2. Çeşitli kademelerde bilimsel öğretim yapmak;

3. Yurdumuzu ilgilendirenler başta olmak üzere, bütün bilimsel, teknik ve kültürel sorunları çözmek için bilimleri genişletip derinleştirecek inceleme ve araştırmalarda bulunmak;

4. Yurdumuzun türlü yönde ilerleme ve gelişmesini ilgilendiren bütün sorunları, Hükümet ve kurumlarla da elbirliği etmek suretiyle öğretim ve araştırma konusu yaparak sonuçlarını toplumun yararlanmasına sunmak ve Hükümetçe istenecek inceleme ve araştırmaları sonuçlandırarak düşüncelerini bildirmek;

5. Araştırma ve incelemelerinin sonuçlarını gösteren, bilim ve tekniğin

ilerlemesini sağlayan her türlü yayınları yapmak;

6. Türk toplumunun genel seviyesini yükseltici ve kamu oyunu aydınlatıcı bilim verilerini sözle, yazı ile halka yaymak ve yaygın eğitim hizmetlerinde bulunmaktır.

I - Kapsam, amaç ve görevler:

Madde 40 - Yaygın eğitimin özel amacı, milli eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak, örgün eğitim sistemine hiç girmemiş yahut, herhangi bir kademesinde bulunan veya bu kademedен çıkmış vatandaşlara, örgün eğitimin yanında veya dışında,

1. Okuma - yazma öğretmek, eksik eğitimlerini tamamlamaları için sürekli eğitim imkanları hazırlamak,

2. Çağımızın bilimsel, teknolojik, iktisadi, sosyal ve kültürel gelişmelerine uymalarını sağlayıcı eğitim imkanları hazırlamak,

3. Milli kültür değerlerimizi koruyucu, geliştirici, tanıtıcı, benimsetici nitelikte eğitim yapmak,

4. Toplu yaşama, dayanışma, yardımlaşma, birlikte çalışma ve örgütlenme anlayış ve alışkanlıkları kazandırmak,

5. İktisadi gücün artırılması için gerekli beslenme ve sağlıklı yaşama şekil ve usullerini benimsetmek,

6. Boş zamanları iyi bir şekilde değerlendirme ve kullanma alışkanlıkları kazandırmak,

7. Kısa süreli ve kademeli eğitim uygulayarak ekonomimizin gelişmesi doğrultusunda ve istihdam politikasına uygun meslekleri edinmelerini sağlayıcı imkanlar hazırlamak,

8. Çeşitli mesleklerde çalışmakta olanların hizmet içinde ve mesleklerinde gelişmeleri için gerekli bilgi ve becerileri kazandırmaktır.

1 - Öğretmenlik :

Madde 43 - Öğretmenlik, Devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleğidir. Öğretmenler bu görevlerini Türk Milli Eğitiminin amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak ifa etmekle yükümlüdürler.

Öğretmenlik mesleğine hazırlık genel kültür, özel alan eğitimi ve pedagojik formasyon ile sağlanır.

Yukarıda belirtilen nitelikleri kazanabilmeleri için, hangi öğretim kademesinde olursa olsun, öğretmen adaylarının yüksek öğrenim görmelerinin sağlanması esastır. Bu öğrenim lisans öncesi, lisans ve lisans üstü seviyelerde yatay ve dikey geçişlere de imkan verecek biçimde düzenlenir.

IV - Yurt dışı eğitim:

Madde 59 - Türk vatandaşlarının yurt dışında eğitim, öğrenim ve ihtisas görmeleri ile ilgili Devlet hizmetlerinin düzenlenmesinden (askeri öğrenciler hariç), Milli Eğitim Bakanlığı sorumludur.

HUKUK USULÜ MUHALEMELERİ KANUNU

Kanun Numarası : 1086
Kabul Tarihi : 18/6/1927
Yayımlandığı R.Gazete:Tarih : 2,3,4/7/1927 Sayı: 622,623,624

Madde 76 - Hakim re'sen Türk kanunları mucibince hüküm verir. Ancak bir ecnebi hukukunun tatbiki lazım olan hallerde, buna istinat eden taraf o kanun hükmünü ispatla mükelleftir. İspat olunmazsa Türk kanunları mucibince hükmolunur.

Madde 296 - Ecnebi memlekette usulüne tevfikan salahiyettar memurları tarafından tanzim veya tasdik kılınmış olan senetlerin mahallinde mer'i kanunlara mutabık olduğu mahalli Türkiye şebbenderi veya Türk siyasi memurları tarafından tasdik kılınmış ise resmi senet hüküm ve kuvvetinde addolunur. Bu suretle tasdik kılınmamış senetlerin delil teşkil edip etmeyeceği mahkemece takdir olunur. Mahkeme huzurunda ikrar olunan senetler resmi hükümdedir.

İL İDARESİ KANUNU¹⁻²

Kanun Numarası : 5442
Kabul Tarihi : 10/6/1949
Yayımlandığı R. Gazete : Tarih : 18/6/1949 Sayı: 7236

Mülki İdare Bölümlerinin Kuruluşları

Madde 2 - İl, ilçe ve bucak kurulması, kaldırılması, adlarının, bağlılıklarının, merkez ve sınırlarının belirtilmesi ve değiştirilmesi aşağıda gösterilen şekilde yapılır:

¹ "Bu Kanunun düzenlediği atama usulüne dair konularda 23/4/1981 tarih ve 2451 sayılı Kanunun 2 - 5 inci maddelerine bakınız."

² Bu Kanunun, 10 Mart 1983 tarih ve 2803 sayılı Kanuna aykırı hükümlerinin Jandarma Teşkilatı için uygulanmayacağı aynı Kanunun 25 inci maddesi ile hükme bağlanmıştır.

A) İl ve ilçe kurulması, kaldırılması, merkezlerinin belirtilmesi, adlarının değiştirilmesi, bir ilçenin başka bir il'e bağlanması kanun ile;

B) Bucak kurulması, kaldırılması, merkezinin belirtilmesi, il ilçe ve bucak sınırlarının ve bucak adlarının değiştirilmesi bir köyün veya kasabanın veya bucağın başka bir il ve ilçeye bağlanması, mühim mevki ve tabii arazi adlarının değiştirilmesi İçişleri Bakanlığının kararı ve Cumhurbaşkanının tasdiki ile;

C) Yeniden köy kurulması veya yerinin değiştirilmesi Bayındırlık ve Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlıklarının mütalaası alınmak suretiyle;

Ç) Köy ve kasabaların aynı ilçe içinde bir bucaktan başka bir bucağa bağlanması, köy adlarının değiştirilmesi, köylerin birleştirilmesi ve ayrılması, bir köy, mahalle veya semtin o köyden ayrılıp başka bir köy ile birleştirilmesi İçişleri Bakanlığının tasvibiyle yapılır.

D) (Değişik: 11/5/1959 - 7267/1 md.) Kaza kurulmasında ve kaldırılmasında, bir kazanın başka bir vilayete bağlanmasında ve merkezinin belirtilmesinde, sınırlarının değiştirilmesinde ve (B, C, Ç) fıkralarında yazılı hallerde ilgili vilayetler idare heyetleriyle umumi meclislerinin mütalaaları alınır.

Ancak; Türkçe olmayan ve iltibasa meydan veren köy adları, alakadar Vilayet Daimi Encümeninin mütalaası alındıktan sonra, en kısa zamanda Dahiliye Vekaletince değiştirilir.

E) İllere, ilçelere, bucaklara, merkez yapılan şehir, kasaba veya köyün adı verilir. Şu kadar ki, bunların coğrafi veya tarihi bir şanı varsa o da isim olarak verilebilir.

İKTİSADI MÜESSESELERDE MECBURİ TÜRKÇE KULLANILMASI HAKKINDA KANUN

Kanun Numarası	: 805
Kabul Tarihi	: 10/4/1926
Yayımlandığı R.Gazete : Tarih	:22/4/1926 Sayı:353

Madde 1 - Türk tabiiyetindeki her nevi şirket ve müesseseler, Türkiye dahilindeki her nevi muamele, mukavele, muhabere, hesap ve defterlerini Türkçe tutmağa mecburdurlar.

TÜRK HARFLERİNİN KABUL VE TATBİKİ HAKKINDA KANUN

Kanun Numarası : 1353
Kabul Tarihi : 1/11/1928
Yayımlandığı R.Gazete: Tarih : 3/11/1928 Sayı: 1030

Madde 2 - Bu Kanunun neşri tarihinden itibaren Devletin bütün daire ve müesseselerinde ve bilcümle şirket, cemiyet ve hususi müesseselerde Türk harfleriyle yazılmış olan yazıların kabulü ve muameleye konulması mecburidir.

Madde 4 - Halk tarafından vaki müracaatlardan eski Arap harfleriyle yazılı olanlarının kabulü 1929 Haziranının birinci gününe kadar caizdir. 1928 senesi Kanunuevvelinin iptidasından itibaren Türkçe hususi veya resmi levha, tabe-la, ilan, reklam ve sinema yazıları ile kezalık Türkçe hususi, resmi bilcümle mevkut, gayri mevkut gazete, risale ve mecmuaların Türk harfleriyle basılması ve yazılması mecburidir.

POLİS VAZİFE VE SELAHİYET KANUNU (1)

Kanun Numarası : 2559
Kabul Tarihi : 4/7/1934
Yayımlandığı R. Gazete: Tarih : 14/7/1934 Sayı: 2751

Madde 2 - (Değişik: 16/7/1965 - 694/2 md.)

Polisin genel emniyetle ilgili görevleri iki kısımdır.

A) Kanunlara, tüzüklere, yönetmeliklere, Hükümet emirlerine ve kamu düzenine uygun olmayan hareketlerin islenmesinden önce bu kanun hükümleri dairesinde önünü almak,

B) İşlenmiş olan bir suç hakkında Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu ile diğer kanunlarda yazılı görevleri yapmak,

Kamu düzeni ve kamu güvenliğinin sağlanmasından sorumlu olan polis; amirinden aldığı emri, kanun, tüzük ve yönetmelik hükümlerine aykırı görürse, yerine getirmez ve bu aykırılığı emri verene bildirir. Ancak, amir emrinde ısrar eder ve bu emrini yazılı olarak yenilirse, emir yerine getirilir. Bu halde, emri yerine getiren sorumlu olmaz. Konusu suç teşkil eden emir hiçbir suretle yerine getirilmez. Yerine getirenler sorumluluktan kurtulamaz.

Aşağıda yazılı hallerde:

I - Can, ırz veya mal emniyetini korumak için,

II- Devletin şahsiyetine karşı işlenen cürümlerin faillerini yakalamak veya delillerini tesbit etmek için,

III- Devlet kuvvetleri aleyhine, yalnız veya toplu olarak taarruz veya mukavemette bulunanları yakalamak, veya bunların taarruz veya mukavemetlerini def etmek için,

IV- Hükümete karşı, şiddet kullanan veya gösteren veya mukavemet edenlerin yakalanması, taarruz veya mukavemet edenlerin def edilmesi için,

V- Zabıtaca muhafaza altına alınan şahıslara, bina veya tesislere, meskun veya gayrimeskun yerlere vaki olacak münferit veya toplu tecavüzleri def etmek için,

VI- Ağır cezalı bir suçun sanığı olarak yakalandıktan sonra zabıta kuvvetlerinin elinden kaçmakta olan şahısların yakalanması için,

VII- İşlenmekte olan bir suçun işlenmesine veya devamına mani olmak için,

VIII- Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu ile diğer kanunlarda, zabıta tarafından suç delillerinin tesbiti veya suç faillerinin yakalanması maksadiyle yapılacak aramalar için,

IX- Kanunsuz toplantı veya kanunsuz yürüyüşleri dağıtmak veya suçlularını yakalamak için,

X- Yangın, su baskını, yer sarsıntısı gibi afetlerde olay yerinde görevlilerce alınması gereken tedbirler için,

XI- Umuma açık yerlerde yapılan her türlü toplantı veya yürüyüşlerde veya törenlerde bozulan düzeni sağlamak için,

XII- Herhangi bir sebeple tıkanmış olan yolların trafiğe açılması için,

XIII- Yukarıdaki maddeler dışında diğer kanunlarda istisnai olarak zabıtanın sözlü emirle yapmaya mecbur tutulduğu haller için,

Yetkili amir tarafından verilecek sözlü emirler derhal yerine getirilir. Bu emirlerin yazılı olarak verilmesi istenilemez. Bu hallerde emrin yerine getirilmesinden doğabilecek sorumluluk emri verene aittir. (1)

Madde 5- Polis aşağıda gösterilen kimselerin parmak izlerini ve fotoğraflarını almağa salahiyyetlidir.

A) (Değişik:10/6/1935-2770/1 md.) Polis veya Jandarma tarafından Cumhuriyet Müddeiumumiliğine tahkikat evrakile birlikte veya doğrudan doğruya gönderip mezkur makamca yapılan tahkikat neticesinde Türk Ceza Kanununa göre ağır hapis cezasını istilzam eden suçlarla mezkur kanunda sayılı amme-

nin itimadı ve mal aleyhine işlenmiş suçların ve her nevi kaçakçılığın maznun ve mahkumlarının serserilerin ve mazennaisu erbabının;

B) Yabancı memleketlerden Türkiye'ye kaçanların memleket içinde bir yerden başka bir yere naklolunanların, memleket dışına çıkarılanların;

C) Hüviyetlerini ısbat edemeyenlerin;

D) Fuhuşla veya fuhuş yüzünden bulasan hastalıklarla mücadele nizamname ve talimatnameleri hükümlerine göre kendilerine (Umumi ev sahibi), (Birleşme yeri sahibi) ve (Umumi kadın) adi verilenlerin ve itiyat sebebiyle veya menfaat kastiyle kendilerini başkalarının zevkine terkedenlerin, fuhuş vasıtalığı itiyat edenlerin, beyaz kadın ticaretiyle meşgul olanların ve umumi kadın patronlarının;

E) Cumhuriyet Müddeiumumilikleri ve adli ve askeri mahkemelerce bir meselenin tetkik ve tahkiki için parmak izlerinin fotoğraflarının alınmasına lüzum gösterilen kimselerin.

F) (Ek: 16/6/1985-3233/1 md.; İptal: An. Mah. nin 26/11/1986 tarih ve 1985/8 E., 1986/27 K. sayılı Kararı ile)

Madde 7 - Otel, gazino, kahve, işçi yerleri, bar, tiyatro, sinema, hamam ve plaj gibi umuma mahsus istirahat ve eğlence yerlerinin açılması önce polisin tahkiki üzerine o yerin en büyük mülkiye amirinin vereceği izne bağlıdır.

İzin alınmadan açılan bu gibi yerler polis tarafından kapatılır.

Madde 8 - (Değişik: 16/6/1985-3233/2 md.)

Polisçe kati delil elde edilmesi halinde ve mahallin en büyük mülki amirinin emriyle;

A) Kumar oynanan, umumi ve umuma açık yerler ile her çeşit özel ve resmi kurum ve kuruluşlara ait lokaller,

B) Mevzuata aykırı bir şekilde uyuşturucu madde imal edilen, satılan, kullanılan, bulundurulan yerler,

C) Mevcut hükümlere aykırı davranışları görülen genelevler, birleşme yerleri ve fuhuş yapılan evler ve yerler,

D) Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, Anayasa düzenine, genel güvenliğe ve genel ahlaka zararı dokunacak oyun oynatılan, temsil verilen, film veya video bant gösterilen yerler,

E) Derneklere, sendikalara, loca ve kulüplere, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ile benzeri kurum ve kuruluşlara ait ve yalnız üyelerinin yararlanması için açılan lokallerden, birden fazla denetim sonunda ve yazılı ihtara rağmen, iç yönetmeliğine aykırı faaliyet göstererek umuma açık yer durumuna geldiği tespit edilenler,

F) Yürürlükte bulunan hükümlere aykırı olarak işletilen veya konulan ya-

saklara uymayan, açılması izne bağlı yerler ile bu Kanunun 12 nci maddesi hükümlerine uymadığı tespit edilen yerler,

Polis tarafından kapatılır ve/veya faaliyetleri men edilir.

Kapatma veya faaliyetten men'i gerektiren sebepler adli kovuşturmayı gerektiriyorsa soruşturma evrakı derhal adliyeye verilir.

Kapatmayı veya faaliyetten men'i icap ettiren sebepler mahkemeye intikal ettirilecek hallerde ise altı ay, değilse üç aydan fazla kapatma veya faaliyetten men'e karar verilemez.

Adli ve idari kovuşturmanın her safhasında mülki amirin kapatma veya faaliyetten men kararına karşı ancak idari yargı merciine başvurabilir.

Soruşturma evrakı adliyeye tevdi edilen şahıslar hakkında takipsizlik veya beraat kararı verilmesi veya kesin şekilde sahip değişikliği hallerinde, mahalli mülki amir tarafından kapatılan yerin süresinden önce açılmasına karar verilebilir.¹

Madde 9 - Polis:

A) Askere, zabıtlara ve zabıta memurlarına mahsus silahları, harb tüfeklerini ve namlusu 15 santimetreden uzun olan tabancaları;

B) İzinsiz taşınan her model çap ve büyüklükte silah ve tabancalarla dinamit, bomba ve bunlara benzer yakıcı, öldürücü maddeleri ve zehirli gazlarla bunlara ait alet ve malzemeyi ve barut ve sair ateş alıcı eczayı ve yasak olan silahlara ait fişekleri;

C) Üstünde bulundurduğu saldırma, kama bıçak ve sustalı çakıları, Amerikan yumruklarını, usturpa, matrakları, sisli bastonları ve buna benzer yaralayıcı aletleri;

D) Ammenin emniyeti için tehlikeli bir vasıta olarak kullanılması muhtemel her türlü eşyayı;

E) Serseri ve sabıkalılarda bulunan ve suç işlemeğe yarayan her türlü vasıtaları (Zabıta şüphe üzerine bu kabil eşhasın üzerini arayabilir);

F) Ahlak ve umumi terbiyeye uygun olmayan şarkı veya sözleri yahut amme emniyetini bozucu hitabeleri muhtevi bulunan gramofon plaklarını ve izinsiz gösterilen veya elde edilen filmleri ve bu kabil sair basma yazı ve resimleri; alır. Bunlardan suç mevzuu olanları evrakıyla Adliyeye ve diğerlerini ait olduğu makamlara verir.

(Ek fıkra: 26/6/1973-1775/2 md.; İptal: Anayasa Mahkemesinin 25/4/1974 tarihli ve E. 1973/41, K. 1974/13 sayılı Kararı ile)

(Ek fıkra: 19/2/1980 - 2261/1 md.): Polis, kamu düzenini ve anayasal hak

¹ Bu hükmün uygulanmasında ek 1 ve 8 inci maddelere bakınız.

ve özgürlükleri korumak bakımından zorunlu ve gecikmesinde sakınca bulunan hallerde, il sınırları içinde valinin, ilçe sınırları içinde kaymakamın, somut olay ve gereksinimler için her seferinde yeniden vereceği emirle:

A) 171 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Hürriyeti Hakkında Kanun kapsamına giren toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin düzenini ve güvenliğini bozacak faaliyet ve davranışları önlemek üzere, toplantı veya yürüyüşlerin yapıldığı yerde veya yakın çevresinde;

B) Özel hukuk tüzel kişileri ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının ya da sendikaların genel kurul toplantılarının güvenliğini sağlamak üzere, toplantının yapıldığı yerde veya yakın çevresinde;

C) Can ve mal güvenliğinin ve seyahat özgürlüğünün sağlanması için, tren, otobüs, vapur, uçak, metro ve benzeri yerüstü ve yeraltı toplu taşıma araçları ile hava limanı, iskele, liman, gar, istasyon, otogar, otobüs terminalleri gibi halkın topluca bulunduğu veya spor gösteri veya yarışmaları gibi büyük halk topluluklarının birikebileceği yerlerde;

D) Öğretim ve eğitim özgürlüğünün sağlanması için her derecede öğretim ve eğitim kurumlarının ve kanunun 20/2 maddesindeki koşula uygun olarak girilecek üniversite, bağımsız fakülte veya bağlı kurumlarının içinde, bunların yakın çevrelerinde ve giriş çıkış yerlerinde;

E) Cana, ırza, mala veya tasarruf emniyetine tecavüz, sabotaj, adam kaçırmak veya rehin almak, silahlı gasp ve soygun, ateşli silahlar ve bıçaklarla bomba ve öteki patlayıcı, parlayıcı ve yakıcı maddelerle saldırıda bulunmak, uçak, tren, otobüs, vapur ve benzerleri öteki yerüstü ve yeraltı toplu taşıma araçlarını kaçırmak, zaptetmek veya yolcularını rehin tutmak suretiyle toplumda tedirginlik, korku ve dehşet meydana getirerek sırf kamu düzenini bozmağa ve milli güvenliği sarsarak Anayasa'da yer alan temel hak ve hürriyetleri, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü nitelikleri Anayasa'da belirlenen Cumhuriyeti tehlikeye düşürmeğe yönelik şiddet eylemlerine girişileceğini gösteren kesin belirtilerin elde edilmesi halinde, umumi ya da umuma açık yerlerde veya öğrenci yurtlarında veya eklentilerinde veya kent in ya da öteki yerleşme birimlerinin giriş ve çıkış yerlerinde veya ana caddelerinde seyreden taşıt araçlarında,

Yukarıdaki fıkranın A, B, C ve D bendlerinde sayılan alet ve eşyanın bulundurulup bulundurulmadığını saptamak ve bu fıkranın E bendinde sayılan eylemlerle ilgili kişileri ele geçirmek amacıyla, kişilerin üstlerini, araçlarını ve eşyasını arar, suç unsuru gördüklerine el koyar, evrakıyla birlikte adalete teslim eder.

5680 sayılı Basın Kanunu kapsamına giren basılı eserlerin arama ve zabtı genel hükümlere göre olur.

Vali ve kaymakamın arama ve elkoymaya ilişkin emri yazıyla verilir. İvedi durumlarda sözlü olarak verilen emir en kısa zamanda yazı ile doğrulanır.

Madde 11 - (Değişik: 16/6/1985 - 3233/3 md.)

Polis;

A) Genel ahlak ve edep kurallarına aykırı olarak; utanç verici ve toplum düzeni bakımından tasvip edilmeyen tavır ve davranışta bulunanlar ile bu nitelikte söz, şarkı, müzik veya benzeri gösteri yapanları,

B) Çocuklar, kız ve kadınlar ile genç erkeklere sözle veya herhangi bir şekilde sarkıntılık edenleri, kötü alışkanlıklara ve hertürlü ahlaksızlığa yönelten ve teşvik edenleri,

C) Genel ahlak ve edebe aykırı mahiyetteki film, plak, video ve ses bantlarını yapan ve satanları,

Herhangi bir müracaat veya şikayet olmasa bile engeller, davranışlarının devamını durdurarak yasaklar, sanıklar hakkında tanzim olunacak evrakı derhal şikayete bağlı suçlar hakkındaki evrakı da şikayet ve müracaat vukubulduğu takdirde adliyeye tevdi eder.

Video ve ses bantlarını ticari maksatla dolduran gerçek veya tüzelkişiler bu bantların birer adedini, piyasaya çıkarılmadan önce mahallin en büyük mülki amirine vermek zorundadırlar.

Madde 13 - (Değişik: 16/6/1985 - 3233/4 md.)

Polis;

A) Haklarında yetkili mercilerce verilen yakalama ve tutuklama kararı bulunanları veya kanunda istenilen bir mükellefiyeti yerine getirmedikleri için yakalanması gerekenleri,

B) Uyuşturucu maddeleri alan, satan, bulunduran ve kullananları, halkın rahatını bozacak veya rezalet çıkaracak derecede sarhoş olanları veya sarhoşluk halinde başkalarına saldıranları,

C) Halkın huzur ve sükununu bozanlardan, yapılan uyarılara rağmen bu hareketlerine devam edenlerle, başkalarına saldırıya yeltenenleri ve kavga edenleri,

D) Bir kurumda tedavi, eğitim ve ıslahı için kanunlarla ve bu Kanunun uygulanmasını gösteren tüzükle belirtilen esaslara uygun olarak alınan tedbirlerin yerine getirilmesi amacıyla toplum için tehlike teşkil eden akıl hastası uyuşturucu madde veya alkol tutkunu, serseri veya hastalık bulaştırabilecek kişileri,

E) Haklarında gözetim altında ıslahına veya yetkili merci önüne çıkarılmasına karar verilen küçükleri,

F) Usulüne aykırı şekilde ülkeye girmek isteyen veya giren ya da hakkında sınır dışı etme veya geri verme kararı alınan kişileri,

G) Suçüstü halinde veya gecikmesinde mahzur bulunan diğer hallerde suç işlendiğine veya suça teşebbüs edildiğine dair haklarında kuvvetli iz ve delil bulunan sanıkları,

Yakalar ve gerekli kanuni işlemi yapar.

Yakalanması belirli bir usule bağlanmış kişilerle ilgili Kanun hükümleri saklıdır.

Yakalama, kişinin denetim ve gözetim altına alınmasıdır. Yakalanan kişilerin kaçması veya saldırıda bulunmasının önlenmesi bakımından kişinin sağlığına zarar vermeyecek şekilde her türlü tedbir alınabilir.

Yakalananlardan uyuşturucu madde kullanmış olanlarla sarhoş olanların durumları, tüzükte belirtilen esas ve usullere uygun olarak hekim raporu, hekimin bulunmadığı hallerde yardımcı sağlık hizmetleri personelinin birinin müşahede raporu ile tespit edilir.

Yakalanan kişiye yakalama sebebi yazılı mümkün olmayan hallerde ise sözlü olarak bildirilir.

Soruşturma konusunun açığa çıkması bakımından kesin bir mahzur doğmuyorsa kişinin yakalandığı yakınlarına derhal duyurulur.

Yakalanan kişilerden; sanık durumunda olanlar adli mercilere sevk edilir.

Haklarında ıslah veya tedavi tedbiri alınması gerekenler, ilgili kuruma gönderilir.

Yakalama sebebi ortadan kalkanlar derhal serbest bırakılır.

Madde 16 - Polis, aşağıda yazılı hallerde silah kullanmağa salahiyetlidir:

A) Nefsini müdafaa etmek;

B) Başkasının ırz ve canına vukubulan ve başka suretle men'i mümkün olmayan bir taarruzu savmak için;

C) Ağır cezayı müstelzim bir suçtan maznun olarak yakalanıp nezaret altında bulunan veya her hangi bir suçtan mahkum ve mevkuf olupta tutulması veya nakil ve sevki polise emir ve tevdi olunan şahısların kaçmaları veya bu maksatla polise taarruzları halinde yapılacak ihtarlara itaat edilmemiş ve kaçmağa ve taarruza mani olmak için başka çare bulunmamışsa;

D) Muhfazasına memur olduğu mevki veya elindeki silaha yahut kendisine verilmiş veya teslim edilmiş olan karakolhane ile şahıslara karşı vuku bulacak taarruzu başka suretle defa imkan olmamışsa;

E) Ağır cezayı müstelzim ve meşhut cürüm halinde bulunan suçlarda suçlunun saklı olduğu yerin arandığı sırada o yerden şüpheli bir şahıs çıkararak kaçtığı ve dur emrine kulak aşmadığı görülerek başka suretle ele geçirilmesine imkan bulunmamışsa;

F) Ağır hapsi müstelzim bir suçtan dolayı maznun veya mahkum olupta zabıtaca aranmakta olan bir şahsın yakalanmasına teşebbüs edildiği sırada kaçır ve dur emrine de kulak aşmayarak başka türlü ele geçirilmesi kabil olmazsa;

G) Vazife esnasında polise tecavüze veya karşı koymağa elverişli aletlerin ve silahların teslimi emredildiği halde emrin derhal yerine getirilmeyerek karşı gelinmesi veya teslim edilmiş silah ve aletlerin zorla tekrar alınmasına kalkışılmışsa;

H) Polisin vazifesini yapmasına yalnız veya toplu olarak fiili mukavemette bulunmuş veya taarruzla mümanaat edilmişse;

I) Devlet nüfuz ve icraatına silahlı olarak karşı gelinmişse;

Madde 17 - Polisin:

A) Kanun ve usul dairesinde verdiği emre itaatsizlik ve ittihaz eylediği tedbirlere riayetsizlik edenler;

B) Vazife yaparken polise mukavemette bulunan veya vazifesinden alıkoymak maksadiyle polise zorla karşı koyan ve yakalanmadıkları takdirde hareketlerinde devam etmeleri melhuz bulunan şahıslar; (3)

(Değişik: 16/6/1985-3233/6 md.) Karakola götürülüp haklarında tanzim olunacak evrakla beraber adliyeye verilirler.

(Ek fıkralar: 19/2/1980-2261/1 md.)

Polis suç işlenmesini önlemek veya işlenmiş suçların faillerini ele geçirmek için kişilerden (KENDİNİN POLİS OLDUĞUNU BELİRLEYEN BELGEYİ GÖSTERDİKTEN SONRA) kimliğini sorabilir.

Bu istem karşısında herkes nüfus hüviyet cüzdanı, pasaport veya resmi bir belgeyi göstererek kimliğini belirlemek zorundadır.

(Ek: 16/6/1985-3233/6 md.) Kimliğini bir belge ile veya polisçe tanınmış kişilerin tanıklığı ile ispat edemeyenler ve gösterdikleri belgelerin doğruluğundan şüphe edilen kişiler, aranan kişilerden olup olmadıkları anlaşılıncaya veya gerçek kimliği ortaya çıkıncaya kadar yirmidört saati geçmemek üzere polisçe gözaltına alınabilirler. Bu kişilere kimliğini ispatlamaları hususunda gerekli kolaylık gösterilir.

(Ek: 16/6/1985-3233/6 md.) Kimliği tespit edilemeyen veya nüfusa kayıtlı olmadığı anlaşılan ve nüfus idarelerine gönderilmesi gerekenlerin parmak izi veya fotoğrafları alındıktan sonra kimliklerinin tespiti veya nüfusa kayıtlarının temini için tüzükte gösterilen esas ve usullere göre işlem yapılır.

Madde 20 - (Değişik: 26/6/1973-1775/4 md.)

Zabıta, imdat istenmesi veya yangın, su baskını ve boğulma gibi büyük tehlikelerin haber verilmesi veya görülmesi halleri ile ağır cezalı bir suçun

işlenmesine veya yapılmakta devam olunmasına mani olmak için konutlara, iş yerlerine ve eklentilerine girebilir.

Zabıta aşağıda yazılı hallerde üniversite, bağımsız fakülte veya üniversiteye bağlı kurumların binalarına veya bunların eklerine girebilir.

A) Üniversite binaları veya ekleri içinde, kurumun imkanlarıyla önlenmesi mümkün görülmeyen olayların çıkması ihtimali karşısında rektör, acele hallerde de dekan veya bağlı kuruluş yetkililerinin zabıttan yardım talep etmeleri halinde,

B) Herhangi bir davet veya izne bağlı olmaksızın suç ve suçluların kovuşturulması için her zaman, Fıkranın (A) bendinde gösterilen hallerde talep derhal yerine getirilir, (...) (1)

İlgili kurumlar kovuşturma dolayısıyla zabıta kuvvetlerine gereken her türlü yardım ve kolaylığı göstermekle yükümlüdürler.

Madde 21 - Bir neşir vasıtası için abone yazmak veya bunlar için yazı, resim, ilan gibi bir madde kabul etmek maksadiyle Matbuat Kanununa göre alınmış vesikası olmaksızın idare evlerinin dışında dolaşanlar veya dolaştırılanlar şantajdan veya böyle bir harekette dolandırıcılıktan maznun olarak takibat altında bulunanlar; polisçe bu yolda çalışmaktan men edilir.

Ek Madde 1 - (Ek: 16/6/1985-3233/7 md.)

Umumi veya umuma açık yerler ile umuma açık yer niteliğindeki ulaşım araçlarında, gerçek kişi veya topluluklar mahallin en büyük mülki amirine en az 48 saat önceden müracaat suretiyle oyun ve temsil verebilir veya çeşitli şekillerde gösteri düzenleyebilir.

Bunlardan, genel ahlaka, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne veya Anayasa düzenine aykırı olduğu tespit edilenler, mahallin en büyük mülki amiri emriyle polis tarafından men edilir ve ilgililer derhal adli mercilere sevk edilir.

Dilekçe ile yapılacak müracaatta oyun, temsil veya gösteriye katılan yönetici ve diğer kişilerin kimlik, ikametgah ve tabiyetleri belirtilir.

Ek Madde 3 - (Ek: 16/6/1985-3233/7 md.)

Polis, aşağıdaki hallerde gerekli görülen kişilerden;

A) Devletin bütünlüğü, genel güvenliği ve Anayasa düzeni ile kaçakçılık ve uyuşturucu maddelerle ilgili olarak yaptığı suç soruşturmaları sırasında ifadesine başvurulacak olanlara,

B) Vatandaşlık durumu ile bu Kanunun 17 nci maddesinde belirtilen kimlik tesbiti yapıncaya kadar,

Tespit edilmiş olan ikametgah veya iş adreslerinden ayrılmamalarını yazılı olarak isteyebilir.

Bunların, bulunabilecekleri yeni adreslerini bildirmeleri şartıyla o yerden ayrılmalarına mahallin en büyük mülki amirinin yazılı emriyle izin verilir.

OLAĞANÜSTÜ HAL BÖLGE VALİLİĞİ İHDASI HAKKINDA KANUN HÜKMÜNDE KARARNAME

Kanun Hük.Kar.nin Tarihi : 10/7/1987 No: 285
Yetki Kanununun Tarihi : 25/10/1983 No: 2935
Yayımlandığı R. G. Tarihi : 14/7/1987 No: 19517

Görev ve yetkiler :

Madde 4- (Değişik birinci fıkra 13/4/1990 - KHK - 421/4 md.; Mülga:9/5/1990- KHK - 424/12 md.)

Ayrıca gerektiği hallerde aşağıda yazılı ilave yetkileri de kullanır.

- a. Bölgedeki İl'ler arasında koordinasyonu ve işbirliğini sağlar.
- b. Özel ve genel kolluk kuvvetleri Olağanüstü Hal Bölge Valisinin emir ve komutası altındadır. Vali bunlardan hangilerinin il valilerinin kontrolunda, hangilerinin doğrudan kendi kontrolunda olacağını tesbit eder.
- c. Olağanüstü Hal Bölge Valisi, bölgesi içinde özel ve genel kolluk kuvvetlerinin yerlerini sürekli veya geçici olarak değiştirebilir.
- d. Olağanüstü Hal Bölge Valisi, Jandarma Asayiş Komutanlığına, bu Kanun Hükümünde Kararnamenin 1 inci maddesi doğrultusunda görev verir.
(Ek: 10/7/1987 - KHK-286/1 md.) Olağanüstü Hal Bölge Valisine karşı sorumlu Jandarma Asayiş Komutanlığı emrine giren veya hareket komutasına verilen diğer kuvvet birlikleri (Jandarma sınır birlikleri dahil) emniyet ve asayiş ile kamu düzeninin sağlanmasında genel kolluk kuvvetlerinin sahip olduğu kanuni yetkileri haizdirler.
- e. Olağanüstü Hal Bölge Valiliğinin görev alanında bulunan Milli İstihbarat Teşkilatı, bu Kanun Hükümünde Kararnamenin 1 inci maddesinde belirtilen hususlarla sınırlı olmak kaydı ile, Olağanüstü Hal Bölge Valisine karşı sorumludur.
- f. Görev alanına giren il'lerde, askeri birliklerce Olağanüstü Hal Bölge Valilerine sağlanacak yardım ve desteğin şekli ve miktarı önceden planlanır. Valinin bu yardım ve destek talepleri mahalli komutanlarca zamanında yerine getirilir.
- g. (Değişik : 9/4/1990 - KHK - 413/6 md.; Mülga: 9/5/1990 - KHK 424/2 md.; Yeniden düzenleme 9/5/1990 - KHK - 425/4 md.)

Olağanüstü Hal Bölge Valisi, görev alanı içindeki illerde genel güvenlik, asayiş ve kamu düzeni bakımından çalışmalarında sakınca görülen veya hizmetlerinden yararlanılamayan kamu personelinin yer değiştirmesini veya

görev alanı dışında geçici veya sürekli görevlendirilmesini ilgili kurum veya kuruluşlardan isteyebilir. Bu istekler derhal yerine getirilir. Bu personel hakkında kendi özel kanunlarındaki hükümler uygulanır.

h. Olağanüstü Hal Bölge Valisi güvenlik yönünden gerekli düzenlemeleri yapabilmek için geçici veya sürekli olarak görev alanı içinde bulunan köy, mezra, kom ve benzeri yerleşim birimlerini boşalttırabilir, yerlerini değiştirebilir, birleştirebilir ve bu maksatla gereken kamulaştırma ve diğer işlemleri re'sen ve ivedilikle yapabilir.

(Ek alt bent: 9/4/1990-KHK-413/7 md.; Mülga : 9/5/1990-KHK-424/12 md.)

(Ek alt bent: 9/4/1990-KHK-413/7 md.; Mülga : 9/5/1990-KHK-424/12 md.)

(Ek alt bent: 13/4/1990-KHK-421/4 md.; Mülga: 9/5/1990-KHK-424/12 md.)

(Ek alt bent: 9/4/1990-KHK-413/7 md.; Mülga : 9/5/1990-KHK-424/12 md.)

i. Olağanüstü Hal Bölge Valisinin emrinde bulunan güvenlik kuvvetleri hakkında bu görevlerinden ötürü Memurin Muhakematı Hakkında Kanuna göre işlem yapılır.

j. Olağanüstü Hal Bölge Valisi, emrindeki kuvvetleri gereğinde mücavir İl'lerde hareketin takibi maksadıyla görevlendirebilir. Gerekli tedbirlerin alınmasını mücavir İl Valilerinden isteyebilir, bu istekler ilgili Valiler tarafından derhal yerine getirilir.

Mücavir İl'ler Olağanüstü Hal Bölge Valisinin talebi, İçişleri Bakanının teklifi, Başbakanın onayı ile belirlenir.

k.(Mülga: 30/10/1989-KHK-387/1. md.; aynen kabul: 18/1/1990-3601/1 md.)

k - (Ek :23/2/1988-KHK-313/1 md.) Olağanüstü Hal Bölge Valisi, bölge kapsamındaki illerde sıkıyönetim askeri mahkemelerince tutuklanan sivil kişilerin sivil tutukevlerinde muhafaza edilmelerine karar verebilir. Bu suretle muhafaza edilen sivil tutuklular hakkında sivil tutukevleriyle ilgili hükümler uygulanır.

Olağanüstü Hal Bölge Valisi bu yetkilerden gerekli gördüklerini görev alanındaki İl'lerin Valilerine ve Jandarma Asayiş Komutanına devredebilir.

İçişleri Bakanı bu yetkilerden gerekli gördüklerini re'sen kullanabileceği gibi bölgede görevli sorumlular hakkında usulüne göre soruşturma açmak, açtırmak ve görevden uzaklaştırmak yetkisine de sahiptir.

Dava açılması :

Madde 7 - (Değişik : 9/4/1990-KHK-413/9 md.; Mülga: 9/5/1990-KHK-424/12 md.; Yeniden düzenleme: 9/5/1990-KHK-425/4 md.)

Bu Kanun Hükmünde Kararname ile Olağanüstü Hal Bölge Valisine tanıyan yetkilerin kullanılması ile ilgili idari işlemler hakkında iptal davası açamaz.

Geçici Madde 1 - (Değişik: 30/10/1989 - KHK - 387/1 md.; değiştirilerek kabul:18/1/1990 - 3601/2 md.)

Olağanüstü Hal Bölge Valisi, 387 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin yayımı tarihi olan 6 Kasım 1989 tarihinden başlayarak bir ay içinde, mücavir iller dahil olağanüstü hal bölgesinde ikamet edenlerin müracaatı üzerine, ellerinde bulunan ruhsatsız ateşli silahlara menşelerine bakılmaksızın taşıma veya bulundurma ruhsatı verebilir.

Bu madde hükmünden yararlananlar hakkında, belirtilen süre içinde, 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanun ile 765 sayılı Türk Ceza Kanununun ilgili hükümleri uygulanmaz.

Ruhsata bağlanan silahlardan veraset yolu ile kendilerine intikal edenlere, ilgili yönetmelikte belirtilen süre içinde müracaatları halinde, taşıma veya bulundurma ruhsatı verilebilir.

Bu silahlar devredilemez ve satılamaz.

Olağanüstü Hal Bölge Valisi, bu yetkisini, bölgesi kapsamındaki il valileri ile mücavir il valilerine devredebilir.

Bu ruhsatlar harca tabi değildir.

Kendilerine bu Kanuna göre taşıma ruhsatı verilenlerin bu ruhsatları, olağanüstü halin bitimi tarihinden itibaren kırkbeş gün içinde mahalli mülki amirliklerine müracaat edilmesi halinde, bulundurma ruhsatına dönüştürülür.

Taşıma veya bulundurma ruhsatlarının verileceği kişiler, ruhsata bağlanacak silahların nitelikleri, bunların taşınabileceği yerler ve bu konu ile ilgili diğer hususlara ilişkin usul ve esaslar Bakanlar Kurulunca çıkarılacak bir yönetmelikle belirlenir.

OLAĞANÜSTÜ HAL BÖLGE VALİLİĞİ VE OLAĞANÜSTÜ HALİN DEVAMI SÜRESİNCE ALINACAK İLAVE TEDBİRLER HAKKINDA KANUN HÜKMÜNDE KARARNAME

Kanun Hük. Kar.nin Tarihi	: 15/12/1990,	No: 430
Yetki Kanununun Tarihi	: 18/10/1982,	No: 2709
	25/10/1983	2935
Yayımlandığı R. G. Tarihi	: 16/12/1990,	No: 20727

Madde 1 - 10/7/1987 tarihli ve 285 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile ihdas edilen Olağanüstü Hal Bölge Valiliği ve olağanüstü halin devamı süresince; Olağanüstü Hal Bölge Valisi, görev alanına giren illerde, 25/10/1983 tarihli ve 2935 sayılı Kanunla il valilerine verilen yetkilerle İl İdaresi Kanunu,

Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu ve diğer kanunların valilere verdiği görev ve yetkilerden 285 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 1 inci maddesinde belirtilen hususlarla ilgili olanlarını kullanır ve görevleri yerine getirir.

Genel güvenlik, asayiş ve kamu düzenini korumak ve şiddet olaylarının yaygınlaşmasını önlemek amacıyla aşağıdaki ilave tedbirler de alınabilir:

a) Olağanüstü Hal Bölge Valisi veya olağanüstü hal bölgesindeki il valisi bölgedeki faaliyetleri yanlış aksettirmek veya gerçek dışı haber ve yayımlar yapmak suretiyle bölgedeki kamu düzeninin ciddi şekilde bozulmasına veya bölge halkının heyecanlanmasına neden olacak veya güvenlik kuvvetlerinin görevlerini gereği gibi yerine getirmelerini engelleyecek şekilde yayınlanan her türlü basılmış eserin; kitap, dergi, gazete, broşür, afiş ve benzeri matbuatın basılmasını, çoğaltılmasını, yayınlanmasını ve dağıtılmasını, bunlardan olağanüstü hal bölgesi dışında basılmış veya çoğaltılmış olanların bölgeye sokulmasını ve dağıtılmasını yasaklar veya izne bağlar; basılması ve neşri yasaklanan kitap, dergi, gazete, broşür, afiş ve benzeri matbuayı toplatmakla beraber bu gibi tedbirlerin yetersiz kalması halinde, Olağanüstü Hal Bölge Valisinin teklifi üzerine veya görüşünü almak suretiyle İçişleri Bakanı; bu yayımların bölge içinde veya dışında basılmış olup olmadığına bakılmaksızın, yayımlarının durdurulması veya yayından kaldırılması için sahip ve/veya yayın sorumlularına yazılı ihtarda bulunur; buna rağmen yayına ve dağıtıma devam edilmesi halinde, basılmalarını, çoğaltılmalarını, yayınlanmalarını veya dağıtılmalarını süreli veya süresiz yasaklayabilir, gerektiğinde bunları basan matbaaları on güne kadar, tekerrüründe ise bir aya kadar kapatabilir.¹

b) Olağanüstü hal ilan edilen illerde genel güvenlik ve kamu düzeni bakımından, yer değiştirmek talebinde bulunanlar ile isteyerek veya zor ve baskı sonucu zararlı faaliyetlerde bulunanlar veyahut kamu düzenini bozan veya kamu düzenini bozacağı kanısını uyandıran kişi veya topluluklardan gerekli görülenler, Olağanüstü Hal Bölge Valisinin takdirine göre, olağanüstü hal süresini aşmamak üzere bölge dışına çıkarılır. Gerektiğinde bunlara İçişleri Bakanlığı'nca belirlenecek esaslara göre, belli bir yerde ikamet etmeleri şartıyla Geliştirme ve Destekleme Fonundan mali destek sağlanır.

c) Olağanüstü Hal Bölge Valisinin, 285 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 4 üncü maddesinin ikinci fıkrasının (h) bendinde yazılı yetkileri kullandığı yerlerde ikamet edenler veya bu gibi yerlerde ikamet etmekte olup da can ve mal güvenliği gerekçeleriyle yerlerini daha önce terketmek zorunda kalanlar ile yaptırılan inceleme sonucu ise yerleştirilmelerinde zaruret görülenler diledikleri takdirde, olağanüstü hal bölgesi içinde veya dışında ikamete

¹ Bu bent Anayasa Mahkemesinin 3/7/1991 tarih ve E. 1991/6, K. 1991/20 sayılı kararı ile "olağanüstü hal bölgesi dışı" yönünden olağanüstü hal KHK kuralı niteliğinde olmadığından ve Anayasa'ya aykırı olduğundan iptal edilmiştir

tabi tutulabilirler. Bunlara yerleşmeleri için Geliştirme ve Destekleme Fonundan mali destek sağlanabilir veya kendilerine iş temin edilebilir. Bu maksatla ekli cetvelde yer alan kadrolar ihdas edilerek İçişleri Bakanlığı'nın emrine tahsis edilmiştir. Bu kadroların sayısını % 25'ine kadar artırmaya Bakanlar Kurulu yetkilidir. Gerekli hallerde İçişleri Bakanlığı'nca bu kadroların hiyerarşik yapıyı bozmamak kaydıyla sınıf, unvan ve dereceleri değiştirilmek suretiyle sözkonusu kişilerin müşterek kararlar bu kadrolara atanmaları sağlanır. Bu kişiler görevlendirildikleri kamu kurum ve kuruluşlarına kadroları ve/veya pozisyonları ile birlikte devredilirler. Bunların ücret ve her türlü özlük hakları bu kuruluşlarca karşılanır.

Bu gibi kişilerden işçi statüsünde olanlar için ise en çok kırkbin adet işçi pozisyonu ihdas edilmesi hususunda İçişleri Bakanı yetkili kılınmıştır.

Bu kadroların ve pozisyonların kullanma şartları, personelin niteliği, sınav yapılıp yapılmayacağı, kadroların ve pozisyonların herhangi bir nedenle boşalması halinde İçişleri Bakanlığına iadesi ve diğer hususlar adı geçen Bakanlıkça tespit edilir.

İkamet konusunda ve ilgililerin talepleri halinde 14/6/1934 tarihli ve 2510 sayılı İskan Kanunu hükümleri uygulanabilir.

Madde 2 - Olağanüstü Hal Bölge Valisi; 285 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede sayılan ve olağanüstü hal ilan edilen illerde ve olağanüstü halin devamı süresince grev, lokavt yetkisinin kullanılması, irade beyanı, referandum gibi sendikal faaliyetleri durdurabilir veya izne bağlar; tahrip, yağma, işgal, fiili durum, boykot, iş yavaşlatılması, çalışma özgürlüğünün kısıtlanması ve işyerlerinin kapatılması gibi hareketleri yasaklar, önler veya gerekli göreceği başkaca önleyici tedbirleri de alabilir.

Madde 3 - Olağanüstü hal ilan edilen illerde ve olağanüstü halin devamı süresince Olağanüstü Hal Bölge Valisi;

a) Görev alanı içindeki illerde güvenlik, asayiş ve kamu düzeni bakımından çalışmalarında sakınca görülen ve hizmetlerinden yararlanılamayan kamu personelinin yer değiştirmesini veya görev alanı dışında geçici veya sürekli olarak görevlendirilmesini ilgili kurum veya kuruluşlardan isteyebilir. Bu istekleri derhal yerine getirilir. Bu personel hakkında kendi özel kanunlarındaki hükümler uygulanır.

b) Olağanüstü hal ilanına neden olan olaylara ilişkin suç dosyalarının dava açılmak üzere mahalli Cumhuriyet Başsavcılığında, Devlet Güvenlik Mahkemesinin görevine giren suçlarda dava açılmasını da Devlet Güvenlik Mahkemesi nezdindeki Cumhuriyet Başsavcısından isteyebilir ve bu istekler yerine getirilir.

Devlet Güvenlik Mahkemelerinin görevine giren suçları ihbar edenlerin hüviyetleri, rızaları olmadıkça veya ihbarın mahiyeti kendi haklarında suç

teşkil etmedikçe açıklanmaz.

c) Hükümlü veya tutuklulardan, olağanüstü hal ilanına neden olan suçların soruşturmasında ifadelerine başvurulması gerekenler, Olağanüstü Hal Bölge Valisinin teklifi üzerine yetkili Cumhuriyet Başsavcısının talebi ve hakimın kararı ile, her defasında on günü geçmemek üzere ceza infaz kurumu veya tutukevinden alınabilir. Bu süre hükümlülük veya tutuklulukta geçmiş sayılır. Hükümlü veya tutuklu, ceza infaz kurumu veya tutukevinden ayrılış ve dönüşlerinde sağlık durumunun doktor raporu ile tespitini talep edebilir.

Bu süre içinde tutuklama kararının kaldırılması yada hükümlülük sürelerinin sona ermesi durumunda, keyfiyet derhal bulundurulduğu yer Cumhuriyet Başsavcılığına bildirilir.

d) Gecikmesinde sakınca görülen hallerde zabitanın talebi üzerine veya gerek gördüğünde, yollarda, meskun mahallerde genel aramalar, özel ve tüzel kişilere ait ev, işyeri ve eklentileri ile umuma açık olmayan mahallerde aramalar yapılabilir.

e) Bölge illerinin iktisadi, sosyal ve kültürel yönden kalkınmasına ve görevinin ifasına ilişkin yatırım tekliflerinde bulunabilir.

f) Olağanüstü hal bölgesine dahil illerle ilgili veya bu bölgeyi etkileyecek yayınlarda Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu Genel Müdürlüğü, İçişleri Bakanlığı ve Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği ile koordinasyon ve işbirliği yapmakla yükümlüdür.

g) Görev alanında yürütülen çalışmalar konusunda Bölge Valiliğince hazırlanan bildiri, bülten ve açıklamaların TRT Kurumundan aynen yayınlanmasını isteyebilir.

Madde 5 - 285 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile ihdas edilen Olağanüstü Hal Bölge Valiliği ve olağanüstü halin devamı süresince; olağanüstü hal bölgesi ve mücavir illerde ilgili kanun ve kanun hükmünde kararnameler gereğince alınan tedbirler, yapılan uygulamalar, kullanılan yetkiler ve bu maksatla alınan kararlar neden gösterilerek, görevli ve yetkililer hakkında olağanüstü hal bölgesi ile mücavir iller içinde veya dışında basılmış olup olmadığına bakılmaksızın yapılan yayınlar sebebiyle kişisel haklarına saldırıda bulunulan görevli ve yetkililerin Türk Medeni Kanunu ve Borçlar Kanununun hükümlerine dayanan manevi tazminat talepleri sonucunda tazminata hükmedilmesine karar verildiği takdirde, tazminatın miktarı; yayının mevkuteler ile yapılması halinde, mevkute aylık veya bir aydan fazla süreli ise bir önceki fiili satış miktarının toplam satış bedeli tutarının; mevkute bir aydan az süreli ise bir önceki fiili satış miktarının toplam satış bedeli tutarının; mevkute niteliğinde bulunmayan basılı eserler ile yeni yayına giren mevkuteler hakkında ise, en yüksek tirajlı günlük mevkutenin bir önceki ay ortalama satış tutarının yüzde yetmiş beşinden az olamaz. (1)

Madde 6 - Olağanüstü hal bölgesine dahil illerde ilgili kanun ve kanun hükmünde kararname gereğince alınan tedbirler, yapılan uygulamalar, kullanılan yetkiler ve bu maksatla alınan kararlar neden gösterilerek görevli ve yetkililer hakkında, olağanüstü hal bölgesindeki iller içinde veya dışında basılmış olup olmadığına bakılmaksızın Türk Ceza Kanununun 480 inci maddesinde yazılı hakaret suçlarının gerçeğe aykırı yazı, haber, havadis, fotoğraf veya vesikaların neşredilmesi veya her türlü olay ve vesikaların tahrif edilerek yayınlanması suretiyle işlenmesi halinde, failere ilgili maddelerde yazılı cezalara ilave olarak yüz milyon liradan ikiyüz milyon liraya kadar ağır para cezası verilir.

Bu fiillerin 15/7/1950 tarihli ve 5680 sayılı Basın Kanununun 3 üncü maddesinde belirtilen mevketeler vasıtasıyla işlenmesi halinde, sahiplerine de aynı cezalar verilir. Ancak, hükmedilecek ağır para cezası yüz milyon liradan az olamaz. Bu mevketelerin sorumlu müdürlerine, sahiplerine verilecek cezanın yarısı uygulanır.

Bu maddenin tatbiki, bu hususta ayrıca şikayette bulunulmasına bağlıdır.

Şikayet dilekçesi verilmediği takdirde gerçeğe aykırılık re'sen araştırılmaz.

Bu husustaki şikayetin Türk Ceza Kanununun 490 inci maddesindeki süre içinde yapılması gerekir.

Türk Ceza Kanununun 158,159 ve 268 inci maddelerinde yazılı hakaret suçlarının, birinci ve ikinci fıkrada yazılı şekilde işlenmesi halinde, bu maddelerde gösterilen suçları işleyen failer de, yukarıdaki fıkralar hükümleri uygulanmak suretiyle cezalandırılır.

Türk Ceza Kanununun 481 inci maddesinin uygulandığı hallerde bu maddede hükümleri tatbik edilmez. (1)

Madde 7 - 285 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede sayılan illerde ve olağanüstü halin devamı süresince; Türk Ceza Kanununun 125 inci maddesindeki suç işleyenler ile ilgili olarak, aynı Kanunun 169 uncu maddesindeki eylemlerde bulunanlar hakkında, 169 uncu maddeye göre verilecek cezalar, bir kat artırılarak hükmolünür.

Madde 8 - Bu Kanun Hükmünde Kararname ile İçişleri Bakanına, Olağanüstü Hal Bölge Valisine ve olağanüstü hal bölgesi dahilindeki il valilerine tanınan yetkilerin kullanılmasi ile ilgili her türlü karar ve tasarruflarından dolayı bunlar hakkında cezai, mali veya hukuki sorumluluk iddiası ileri sürülemez ve bu maksatla herhangi bir yargı merciine başvurulamaz. Kişilerin sebepsiz uğradıkları zararlardan dolayı Devletten tazminat talep etme hakları saklıdır.

OLAĞANÜSTÜ HAL KANUNU

Kanun Numarası : 2935
Kabul Tarihi : 25/10/1983
Yayımlandığı R.Gazete : Tarih : 27/10/1983 Sayı: 18204

Amaç:

Madde 1 - Bu Kanunun amacı,

- a) Tabii afet, tehlikeli salgın hastalıklar veya ağır ekonomik bunalım,
- b) Anayasa ile kurulan hür demokrasi düzenini veya temel hak ve hürriyetleri ortadan kaldırmaya yönelik yaygın şiddet hareketlerine ait ciddi belirtilerin ortaya çıkması veya şiddet olayları sebebiyle kamu düzeninin ciddi şekilde bozulması,

Durumlarında olağanüstü hal ilan edilmesi ve usulleriyle olağanüstü hallerde uygulanacak hükümleri belirlemektir.

Kapsam:

Madde 2 - Bu Kanun; olağanüstü hal ilanına tabii afet, tehlikeli salgın hastalıklar veya ağır ekonomik bunalım hallerinde ilan edilen olağanüstü hallerde vatandaşlar için getirilecek para, mal ve çalışma yükümlülükleri ile olağanüstü hallerin her türü için ayrı ayrı geçerli olmak üzere, temel hak ve hürriyetlerin nasıl sınırlanacağı veya nasıl durdurulacağına, halin gerektirdiği tedbirlerin nasıl ve ne suretle alınacağına, kamu hizmeti görevlilerine ne gibi yetkiler verileceğine, görevlilerin durumlarında ne gibi değişiklikler yapılacağına ve olağanüstü yönetim usullerine ilişkin hükümleri kapsar.

Olağanüstü halin ilanı:

Madde 3 - Cumhurbaşkanının başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu:

- a) Tabii afet, tehlikeli salgın hastalıklar veya ağır ekonomik bunalım hallerinden birinin veya birden fazlasının görülmesi durumunda,
- b) Anayasa ile kurulan hür demokrasi düzenini veya temel hak ve hürriyetleri ortadan kaldırmaya yönelik yaygın şiddet hareketlerine ait ciddi belirtilerin ortaya çıkması veya şiddet olayları sebebiyle kamu düzeninin ciddi şekilde bozulması hallerinde, Milli Güvenlik Kurulunun görüşünü de aldıktan sonra;

Yurdun bir veya birden fazla bölgesinde veya bütününde altı ayı geçmek üzere olağanüstü hal ilan edebilir.

Olağanüstü hal kararı Resmi Gazete'de yayımlanır ve hemen Türkiye Büyük Millet Meclisinin onayına sunulur. Türkiye Büyük Millet Meclisi tatilde ise derhal toplantıya çağrılır. Meclis, olağanüstü hal süresini değiştirebilir.

Bakanlar Kurulunun istemi üzerine, her defasında dört ayı geçmemek üzere, süreyi uzatabilir veya olağanüstü hali kaldırabilir.

Bakanlar Kurulu, olağanüstü halin bu maddenin birinci fıkrasının (b) bendi gereğince ilanından sonra; süreyi uzatmaya, kapsamını değiştirmeye veya olağanüstü hali kaldırmaya ilişkin hususlarda da karar almadan önce Milli Güvenlik Kurulunun görüşünü alır.

Olağanüstü hal kararının hangi sebeplerle alındığı, bölgesi ve süresi, Türkiye radyo ve televizyonuyla ve Bakanlar Kurulunca gerekli görülen hallerde diğer araçlarla ilan edilir.

Kanun hükmünde kararname:

Madde 4 - Olağanüstü hal süresince, Cumhurbaşkanının başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu, olağanüstü halin gerekli kıldığı konularda Anayasanın 91 inci maddesindeki kısıtlamalara ve usule bağlı olmaksızın, kanun hükmünde kararnameler çıkarabilir. Bu kararnameler Resmi Gazete'de yayımlanır ve aynı gün Türkiye Büyük Millet Meclisinin onayına sunulur.

Alınacak tedbirler:

Madde 9 - Tabii afet ve tehlikeli salgın hastalıklar sebebiyle olağanüstü hal ilanında, olağanüstü hal ilanını gerektiren hususlar gözönünde bulundurularak aşağıda yazılı tedbirler alınabilir:

a) Bölgenin belirli yerlerinde yerleşimi yasaklamak, belirli yerleşim yerlerine girişi ve buralardan çıkışı sınırlamak, belli yerleşim yerlerini boşaltmak veya başka yerlere nakletmek,

b) Resmi ve özel her derecedeki öğretim ve eğitim kurumlarında öğrenime ara vermek ve öğrenci yurtlarını süreli veya süresiz olarak kapatmak,

c) Gazino, lokanta, birahane, meyhane, lokal, taverna, diskotek, bar, dansing, sinema, tiyatro ve benzeri eğlence yerleri ile kulüp vesair oyun salonlarını, otel, motel, kamping, tatil köyü ve benzeri konaklama tesislerini denetlemek ve bunların açılma ve kapanma zamanını tayin etmek, sınırlamak, gerektiğinde kapatmak ve bu yerleri olağanüstü halin icaplarına göre kullanmak,

d) Bölgede olağanüstü hal hizmetlerinin yürütülmesi ile görevli personelin yıllık izinlerini sınırlamak veya kaldırmak,

e) Bölge sınırları içerisindeki tüm haberleşme araç ve gereçlerinden yararlanmak ve gerektiğinde bu amaçla geçici olarak bunlara elkoymak,

f) Tehlike arz eden binaları yıkmak; sağlığı tehdit ettiği tespit olunan taşıtır ve taşınmaz mallar ile sağlığa zararlı gıda maddelerini ve mahsullerini imha etmek,

g) Belli gıda maddeleri ile hayvan ve hayvan yemi ve hayvan ürünlerinin bölge dışına çıkarılmasını veya bölgeye sokulmalarını kontrol etmek, sınırlamak veya gerektiğinde yasaklamak,

h) Gerekli görülen zaruri ihtiyaç maddelerinin dağıtımını düzenlemek,

i) Halkın beslenmesi, ısınması, temizliği ve aydınlanması için gerekli gıda madde ve eşyalarla her türlü yakıtın, sağlığın korunmasında, tedavide ve tıpta kullanılan ilaç, kimyevi madde, alet ve diğer şeylerin, inşaat, sanayi, ulaşım ve tarımda kullanılan eşya ve maddelerin, kamu için gerekli diğer mal, eşya, araç, gereç ve her türlü maddelerin imali, satımı, dağıtımını depolanması ve ticareti konularında gerekli tedbirleri almak, bu yerlere gerektiğinde elkoymak, kontrol etmek ve bu malları satıştan kaçınan, saklayan, kaçırarak, fazla fiyatla satan, imalatını durduran veya yavaşlatanlar hakkında fiilin işleniş şekli veya niteliği de nazara alınarak işyeri bulunduğu mahal için hayati önem taşımadığı takdirde işyerini kapatmak,

j) Kara, deniz ve hava trafik düzenine ilişkin tedbirleri almak, ulaştırma araçlarının bölgeye giriş ve çıkışlarını kayıtlamak veya yasaklamak.

Ağır ekonomik bunalım hallerinde yükümlülükler ve alınacak tedbirler:

Madde 10 - Ağır ekonomik bunalım sebebiyle olağanüstü hal ilanı durumunda, ekonominin düzenlenmesi ve iyileştirilmesi amacı ile mal, sermaye ve hizmet piyasalarını yönlendirici; vergi, para, kredi, kira, ücret ve fiyat politikalarını belirleyici ve çalışmaya ilişkin her türlü tedbir ve yükümlülüklerin tespiti, tanzimi ve takibi konularında Bakanlar Kurulunca kanun hükmünde kararname çıkarılabilir.

Bakanlar Kurulu, kanun hükmünde kararnemelerle kendisine verilen yetkiler doğrultusunda alınacak kararların yürütülmesini aşağıdaki fıkra uyarınca oluşturulacak Ekonomik İşler Olağanüstü Hal Koordinasyon Kuruluna veya ilgili bakanlıklara bırakabilir.

Ekonomik İşler Olağanüstü Hal Koordinasyon Kurulu, Başbakanın başkanlığında, ekonomik işlerden sorumlu Devlet Bakanı ile Maliye, Ticaret, Tarım ve Orman, Sanayi ve Teknoloji, Enerji ve Tabii Kaynaklar, Gümrük ve Tekel ve Çalışma bakanlarından oluşur.

Kurul belirli kararların yerine getirilmesi için bölge veya il valilerini görevlendirebileceği gibi, gerektiğinde diğer kamu kurum ve kuruluşlarına da görev verebilir.

Bakanlar Kurulunun aldığı kararlar ile Ekonomik İşler Olağanüstü Hal Koordinasyon Kurulunun kararlarının uygulanmasına ilişkin belirlemeleri Resmi Gazete ile ilan edilir ve ilgilere tebliğ olunur.

Şiddet Hareketlerinde Alınacak Tedbirler

Tedbirler:

Madde 11 - Bu Kanunun 3 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi gereğince olağanüstü hal ilanında; genel güvenlik, asayiş ve kamu düzenini korumak, şiddet olaylarının yaygınlaşmasını önlemek amacıyla 9 uncu mad-

dede öngörülen tedbirlere ek olarak aşağıdaki tedbirler de alınabilir:

- a) Sokağa çıkmayı sınırlamak veya yasaklamak,
- b) Belli yerlerde veya belli saatlerde kişilerin dolaşmalarını ve toplanmalarını, araçların seyirlerini yasaklamak,
- c) Kişilerin; üstünü, araçlarını, eşyalarını aratmak ve bulunacak suç eşyası ve delil niteliğinde olanlarına el koymak,
- d) Olağanüstü hal ilan edilen bölge sakinleri ile bu bölgeye hariçten girecek kişiler için kimlik belirleyici belge taşıma mecburiyeti koymak,
- e) Gazete, dergi, broşür, kitap, el ve duvar ilanı ve benzerlerinin basılmasını, çoğaltılmasını, yayımlanmasını ve dağıtılmasını, bunlardan olağanüstü hal bölgesi dışında basılmış veya çoğaltılmış olanların bölgeye sokulmasını ve dağıtılmasını yasaklamak veya izne bağlamak; basılması ve neşri yasaklanan kitap, dergi, gazete, broşür, afiş ve benzeri matbuayı toplatmak,
(Ek alt bent: 9/4/1990-KHK-413/1 md.; Mülga: 9/5/1990-KHK-424/12 md.)
- f) Söz, yazı, resmi, film, plak, ses ve görüntü bantlarını ve sesle yapılan her türlü yayımı denetlemek, gerektiğinde kayıtlamak veya yasaklamak,
- g) Hassasiyet taşıyan kamuya veya kişilere ait kuruluşlara ve bankalara, kendi iç güvenliklerini sağlamak için özel koruma tedbirleri aldirmek veya bunların artırılmasını istemek,
- h) Her nevi sahne oyunlarını ve gösterilen filmleri denetlemek, gerektiğinde durdurmak veya yasaklamak,
- i) Ruhsatlı da olsa her nevi silah ve mermilerin taşınmasını veya naklini yasaklamak,
- j) Her türlü cephaneler, bombalar, tahrip maddeleri, patlayıcı maddeler, radyoaktif maddeler veya yakıcı, aşındırıcı, yaralayıcı eczalar veya diğer her türlü zehirler ve boğucu gazlar veya benzeri maddelerin bulundurulmasını, hazırlanmasını, yapılmasını veya naklini izne bağlamak veya yasaklamak ve bunlar ile bunların hazırlanmasına veya yapılmasına yarayan eşya, alet veya araçların teslimini istemek veya toplatmak,
- k) Kamu düzeni veya kamu güvenini bozabileceği kanısını uyandıran kişi ve toplulukların bölgeye girişini yasaklamak, bölge dışına çıkarmak veya bölge içerisinde belirli yerlere girmesini veya yerleşmesini yasaklamak,
(Ek alt bent: 9/4/1990-KHK-413/2 md.; Mülga: 9/5/1990-KHK-424/12 md.)
- l) Bölge dahilinde güvenliklerinin sağlanması gerekli görülen tesis veya teşekküllerin bulunduğu alanlara giriş ve çıkışı düzenlemek, kayıtlamak veya yasaklamak,

m) Kapalı ve açık yerlerde yapılacak toplantı ve gösteri yürüyüşlerini yasaklamak, ertelemek, izne bağlamak veya toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin yapılacağı yer ve zamanı tayin, tespit ve tahsis etmek, izne bağladığı her türlü toplantıyı izletmek, gözetim altında tutmak veya gerekiyorsa dağıtmak,

n) (Ek: 14/11/1984 - 3076/1 md.) İşçinin isteği, ahlak ve iyi niyet kurallarına uymayan haller, sağlık sebepleri, normal emeklilik ve belirli süresinin bitişi nedeniyle hizmet aktinin sona ermesi veya feshi dışında kalan hallerde işçi çıkartmalarını işverenin de durumunu dikkate alarak üç aylık bir süreyi aşmamak kaydıyla izne bağlamak veya ertelemek,

o) (Ek: 14/11/1984 - 3076/1 md.) Dernek faaliyetlerini; her dernek hakkında ayrı karar almak ve üç ayı geçmemek kaydıyla durdurmak,

ö) (Ek: 14/11/1984 - 3076/1 md.; Değişik: 9/4/1990 - KHK -413/3 md.; Mülga: 9/5/1990 - 424/12 md.; Yeniden düzenleme: 9/5/1990 - KHK - 425/1 md.;İptal:Ana. Mah.'nin 10/1/1991 tarih ve E.1990/25,K.1991/1 sayılı kararıyla.)

p) (Ek: 25/7/1986 - KHK - 259/2 md.; değiştirilerek kabul: 3/9/1986-3310/2 md.) Anayasanın 121 inci maddesine göre, olağanüstü halin ilanına veya devamına sebep olan hallerin Türkiye Cumhuriyeti sınırları ve mücavir yurt bölgelerimiz üzerinde cereyan etmesi ve eylemcilerin eylemlerini müteakip komşu ülke topraklarına sığındıklarının tespit edilmesi durumunda, ilgili komşu ülke ile Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti arasında varılacak mutabakat çerçevesinde, valinin talebi üzerine ilgili komutan, eylemcileri ele geçirmek veya tesirsiz hale getirmek maksadı ile, her defasında Genelkurmay Başkanlığı kanalı ile Hükümetin müsaadesi tahtında, ihtiyaca göre, Kara, Hava veya Deniz Kuvvetleri unsurları ile mahdut hedefli sınır ötesi hareket planlayıp icra etmek.

Silah kullanma yetkisi:

Madde 23- Olağanüstü hal ilanından sonra kolluk kuvvetleri ile kendilerine görev verilen özel kolluk kuvvetleri ve silahlı kuvvetler mensupları, görevlerini yerine getirirken kanunlarda silah kullanmayı icap ettiren hal ve şartlardan herhangi birinin tahakkuku halinde, silah kullanma yetkisini haizdirler.

Olağanüstü halin, bu Kanunun 3 üncü maddesinin (b) bendi gereğince ilan edilmesi halinde, silah kullanma yetkisini sahip bulunan güvenlik kuvvetlerinin teslim ol emrine itaat edilmemesi veya silahla mukabeleye yeltenilmesi veya güvenlik kuvvetlerinin meşru müdafaa durumuna düşmeleri halinde görevli güvenlik kuvvetleri mensupları doğruca ve duraksamadan hedefe ateş edebilirler.

Silah kullanan bütün personel hakkında 211 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanununun 87 nci maddesinin V ve VI nci fıkraları hükümleri ile 1481 sayılı Asayiş Müessir Bazı Fiillerin Önlenmesi Hakkındaki Kanunun 3

üncü maddesi hükümleri uygulanır. Ayrıca haklarındaki soruşturma işlemi tutuksuz yapılır.

Yukarıda belirtilen görevlilerin Devlet otoritesini, can ve mal güvenliğini korumak için silah kullanmalarına ilişkin olarak bölge valisi ve il valisinin bu maddeye göre verdiği emirler, uygun araçlarla ilan edilir.

Mahalli idarelere ait yetkiler:

Madde 27 - Bölge valisi, olağanüstü halin gerektirdiği durumlarda mahalli idarelerin organlarıncı alınacak kararlar ile tesis edilecek tasarrufların tamamının veya belli konulara ilişkin olanlarının; il merkezinde kendisinin, görevlendirilmesi halinde il valisinin ve ilçelerde kaymakamların onayı ile yürürlük kazanmasını kararlaştırabilir.

Olağanüstü halin bir ilde ilanı halinde, bu yolda karar alma yetkisi il valisine aittir.

Yürütmenin durdurulması kararı verilemeyeceği:

Madde 33 - (Değişik: 9/4/1990 - KHK - 413/4 md.; Mülga: 9/5/1990 - KHK - 424/12 md.; Yeniden düzenleme: 9/5/1990 - KHK - 425/2 md; İptal: Ana. Mah.'nin 10/1/1991 tarih ve E.1990/25,K.1991/1 sayılı kararıyla.)

Bu Kanun ile İçişleri Bakanına, Olağanüstü Hal Bölge Valisine, il valilerine tanınan yetkilerin kullanılması ile ilgili idari işlemlere karşı açılacak davalarda, yürütmenin durdurulmasına karar verilemez.

RADYO VE TELEVİZYONLARIN KURULUŞ VE YAYINLARI HAKKINDA KANUN

Kanun Numarası : 3984
Kabul Tarihi : 13/4/1994
Yayımlandığı R.Gazete : Tarih:20/4/1994 Sayı: 21911

Yayın İlkeleri

Madde 4 - Radyo ve televizyon yayınları kamu hizmeti anlayışı içerisinde aşağıdaki ilkelere uygun olarak yapılır:

- a) Türkiye Cumhuriyetinin varlık ve bağımsızlığına, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne,
- b) Toplumun milli ve manevi değerlerine,
- c) Anayasanın Genel Esaslar kısmında yer alan ilkelere, demokratik kurallara ve kişi haklarına,

- d) Genel ahlak, toplum huzuru ve Türk aile yapısına,
- e) Anlatım özgürlüğüne, iletişim ve yayında çoğulculuk esasına,
- f) İnsanların ırk, cinsiyet, sosyal sınıf veya dini inançları dolayısıyla hiç bir şekilde kınanmaması ilkesine,
- g) Toplum şiddet, terör ve etnik ayrımcılığa sevkeden ve toplumda nefret duyguları oluşturacak yayınlara imkan verilmemesi ilkesine,
Aykırı olmamak;
- h) Türk milli eğitiminin genel amaçlarına, temel ilkelerine ve milli kültürün geliştirilmesi ilkesine,
- i) Yayınlarda adalet ve tarafsızlığa, yasalara saygılı olma esasına,
- j) Kişi ya da kuruluşları eleştiri sınırları ötesinde küçük düşürücü, aşağılayıcı veya iftira niteliği taşıyan yayın yasaklarına,
- k) Özel amaç ve çıkarlara hizmet eden ve haksız rekabete yol açıcı yayın yapılmaması esasına,
- l) Haber ve olayların çabuk ve doğru bir şekilde sunulması ilkesine,
- m) Çocukların ve gençlerin fiziksel, zihinsel, ruhsal ve ahlaki gelişimini olumsuz yönde etkileyebilecek yayın yapılmaması esasına,
- n) Aksi, yargı kararıyla kesinleşmedikçe hiç kimsenin suçlu olarak ilan edilemeyeceğine ilkesine,
- o) Kişi ya da kuruluşların cevap ve tekzip haklarına saygılı olunması ilkesine,
- p) Haberlere, spor programlarına ve reklamlara ayrılmış zamanlar hariç olmak üzere, yayıncıların, yayın zamanlarının en az yarısının yerli yapılara ayrılmasını sağlamak, bu oranı, seyircilerin taleplerini göz önüne alarak ve yayıncının haber verme, eğitim, kültür ve eğlendirme sorumluluklarını dikkate alarak, yayın türleri ve süreleri ile asgari niteliklerini de öngörmek suretiyle, aşamalı bir biçimde gerçekleştirmeleri hususlarına,
- r) Bilgi iletişim telefonları yoluyla yarışma ve benzeri yöntemlere başvurulmamak ve bunların sonucunda dinleyici veya seyircilere ikramiye vermek veya ikramiye verilmesine aracılık yapmamak, lotaryaya fırsat bırakmamak esaslarına,
- s) Demokratik kurallar çerçevesinde, kamunun siyaset, eğitim ve kültürel alanlardaki beklentilerine cevap verecek şekilde, demokratik gruplar ve siyasi partiler arasında fırsat eşitliğinin sağlanması esasına,
- t) Radyo ve televizyon yayınlarının Türkçe yapılması, ancak, evrensel kültür ve bilim eserlerinin oluşmasında katkısı olan yabancı dillerin öğretilmesi veya bu dillerde haber iletilmesi amacıyla bu dillerin kullanılabilmesi,

Türkçeyi aşırılığa kaçmadan, özellikleri ve kuralları bozulmadan konuşma dili olarak kullanmak; milli birlik ve bütünlüğün temel unsurlarından biri olarak çağdaş eğitim ve bilim dili halinde gelişmesini ve zenginleşmesini sağlamak esasına,

u) Türk müzik sektörünün gelişimine katkıda bulunmak ilkesinden hareketle, müzik yapımcıları ve telif hakkı sahiplerinin haklarını tanımak ve ihlal etmemek esasına,

uygun olmak suretiyle yapılır.

Yayınların Men Edilmesi

Madde 25- Yargı kararları saklı kalmak kaydıyla yayınlar önceden denetlenemez ve durdurulamaz. Ancak, milli güvenliğin açıkça gerekli kıldığı hallerde yahut kamu düzeninin ciddi şekilde bozulması kuvvetle ihtimal dahilinde ise Başbakan veya görevlendireceği bakan yayını durdurabilir.

Radyo ve televizyon kuruluşları, Cumhurbaşkanının veya Hükümetin; milli güvenliğin, kamu düzeninin, genel sağlığın ve genel ahlakın gerekleriyle ilgili bildirimlerini yayınlamakla yükümlüdür.

Yukarıda fıkralar uyarınca alınacak icrai, idari kararlar aleyhine açılacak iptal davaları doğrudan doğruya Danıştay'da açılır. Danıştay bu davalara öncelikle bakar ve öncelikle karara bağlar. Yürütmeyi durdurma talepleri hakkında 48 saat içerisinde karar verir.

Düzeltilme ve Cevap Hakkı

Madde 28- Gerçek ve tüzelkişilerin kişilik haklarına saldırı teşkil eden yayınlar ile gerçeğe aykırı olduğu iddia edilen yayınlara karşı cevap ve düzeltme hakkı tanınması için ilgililer yargı yoluna başvurabilirler.

Yayın kuruluşları yaptıkları her yayının bandını bir yıl muhafazaya mecburdur. İlgili dava açmaya esas olmak üzere, yazılı olarak üst Kurula başvurarak yayın bandından ücretini ödeyerek bir kopya isteyebilir.

Yargıya yapılan başvuru üzerine yargı gerekli incelemeyi yapar. Başvuru yerinde görülürse düzeltme ve cevap, saldırı teşkil eden veya gerçeğe aykırı yayının yapıldığı aynı saatte aynı program içinde yayınlanır. Yayın süresi ve şeklini halin icabına ve delillere göre hakim takdir eder.

Kişilerin yargıya başvurmaları yayından itibaren 10 gün içinde yapılır. Mahkeme 3 gün içinde karar verir. Verilen karara karşı tebliğden itibaren 3 gün içinde bir üst mahkemeye itiraz edilebilir. Üst mahkeme 3 gün içinde karar verir. Verilen karar kesindir.

Mahkeme kararı ilgili kuruluşa tebliğ edildiğinin ertesi günü yayın yapılır.

Yayını yapmayan veya karara uygun şekilde yapmayan veya geciktiren

kuruluşun yayını üst kurulca eylemin ağırlığına göre 3 aya kadar durdurulur. İkinci kez tekrarı halinde yayın izni iptal edilir.

Yetkili ve görevli mahkeme ulusal yayın yapan kuruluşlar için Ankara Sulh Ceza Mahkemesi, bölgesel ve yerel yayın yapan kuruluşlar için başvuru sahibinin ikametgahı sulh ceza mahkemesidir. Gerçek ve tüzelkişilerin ayrıca genel hükümlere göre ilgili yayın kuruluşuna karşı tazminat davası açma hakkı saklıdır. Tazminat davası haklı görüldüğü takdirde mağdur tarafa ödenecek tazminat miktarı yüzmilyon TL.'dan az olamaz. 3506 sayılı Kanun hükümleri saklıdır.

Sorumluluk

Madde 31 - Özel radyo ve Televizyon Kuruluşları, yayınlarında belli oranlarda eğitim, kültür, Türk Halk ve Sanat Müziği programları koymak zorundadırlar. Bu programların tür ve oranlarıyla ilgili esaslar Radyo ve Televizyon Üst Kurulu tarafından tespit edilir.

Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumunun Yükümlülüğü

Madde 35 - Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu bu Kanunda öngörülen yayın ilke ve esaslarına uygun yayın yapmakla yükümlüdür.

Yayın ilke ve esaslarının ihlali halinde Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu, ihlalin niteliği ve ağırlığı açıkça belirtilerek Üst Kurulca uyarılır.

Durdurmayı gerektirecek şekilde yayın yapılması halinde, Üst Kurulun bu doğrultuda vereceği karar üzerine Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu Genel Müdürü ve Yönetim Kurulunun görevi düşer.

SEÇİMLERİN TEMEL HÜKÜMLERİ VE SEÇMEN KÜTÜKLERİ HAKKINDA KANUN (1)

Kanun Numarası	: 298
Kabul Tarihi	: 26/4/1961
Yayımlandığı R. Gazete : Tarih	: 2/5/1961 Sayı: 10796

Propaganda yayınlarına ilişkin yasaklar:

Madde 58 - (Değişik: 17/5/1979-2234/1 md.)

Propaganda için kullanılan el ilanları ve diğer her türlü matbualar üzerinde, Türk Bayrağı, dini ibareler, bulundurulması yasaktır. Radyo ve televizyonda yapılacak propaganda yayınlarıyla, diğer seçim propagandalarında, Türkçeden başka dil ve yazı kullanılması yasaktır.

SEFERBERLİK VE SAVAŞ HALİ KANUNU

Kanun Numarası : 2941
Kabul Tarihi : 4/11/1983
Yayımlandığı R.Gazete : Tarih: 8/11/1983 Sayı: 18215

Tanımlar:

Madde 3 - 1. Seferberlik: Devletin tüm güç ve kaynaklarının, başta askeri güç olmak üzere, savaşın ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde hazırlanması, toplanması, tertiplenmesi ve kullanılmasına ilişkin bütün faaliyetlerin uygulandığı; hak ve hürriyetlerin kanunlarla kısmen veya tamamen sınırlandırıldığı haldir.

2. Genel Seferberlik: Ülkenin tümüne yönelik bir tehdidin karşılanması, mevcut bütün güç ve kaynakların kullanılabilmesi için ülkenin bütününde uygulanan seferberliktir.

3. Kısmi Seferberlik: Ülkenin bir veya birden fazla bölgesinde uygulanan ve bütün güç ve kaynakların kullanılmasını gerektirmeyen seferberliktir.

4. Seferberlik Hali: Seferberlik faaliyetinin başlatıldığı gün ve saatten, kaldırıldığı güne kadar devam eden durumdur.

5. Savaş: Devletin bekasını temin etmek, milli menfaatleri sağlamak ve milli hedefleri elde etmek amacıyla, başta askeri güç olmak üzere Devletin maddi ve manevi tüm güç ve kaynaklarının hiçbir sınırlamaya tabi tutulmadan kullanılmasını gerektiren silahlı mücadeledir.

6. Savaş Hali: Savaş ilanına karar verilmesinden, bu halin kaldırıldığı ilan edilmesine kadar devam eden süre içinde, hak ve hürriyetlerin kanunlarla kısmen veya tamamen sınırlandırıldığı durumdur.

SENDİKALAR KANUNU (1)

Kanun Numarası :2821
Kabul Tarihi :5/5/1983
Yayımlandığı R. Gazete:Tarih : 7/5/1983 Sayı:18040

Uluslararası işçi ve işveren kuruluşlarına üyelik:

Madde 28 - (Değişik:4/4/1995 - 4101/7 md.) Sendika ve konfederasyonlar Türkiye Devletinin şekline, insan haklarına saygılı, milli, demokratik, laik ve sosyal hukuk devleti niteliklerine; Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğüne; Türk Ulusuna ait egemenliğin kullanılmasının hiç bir suretle

belli bir kişiye, zümreye veya sınıfa bırakılmayacağı ilkelerine; vicdan ve din özgürlüğüne; aykırı faaliyet göstermeyen uluslararası işçi ve işveren kuruluşlarına serbestçe üye olabilirler ve üyelikten çekilebilirler.

İlgili kuruluş, üye olduğu uluslararası kuruluşun tüzüğünü üye olduğu tarihi izleyen onbeş gün içinde Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına gönderir. Üyelikten ayrılma halinde de, durumu, ayrılma tarihini izleyen onbeş gün içinde aynı Bakanlığa bildirir.

Üye olunan uluslararası kuruluş tüzüğü birinci fıkradaki esaslara aykırı bulunduğu veya uluslararası kuruluş bu ilkelere aykırı faaliyet gösterdiği veya nitelik kazandığı takdirde, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, üyeliğin iptali için sendika veya konfederasyon merkezinin bulunduğu iş mahkemesinde dava açar.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde faaliyet gösteren işçi ve işveren kuruluşları Türkiye'de kurulu konfederasyonlara üye olabilirler.

Kapatma:

Madde 58 - (Değişik:4/4/1995 - 4101/11 md.) Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin bir kişi veya zümre tarafından yönetilmesini veya sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde egemenliğini sağlamak veya dil, ırk, din ve mezhep ayrımı yaratmak amaçları güden veya bu yolda faaliyette bulunan sendika ve konfederasyonlar Cumhuriyet savcısının istemi üzerine iş davalarına bakmakla görevli mahalli mahkeme kararı ile kapatılır.

Yukarıdaki fıkra uyarınca açılan davalar sebebiyle görevli mahkemeler yargılamanın her safhasında talep üzerine veya re'sen sendika veya konfederasyonların faaliyetlerinin durdurulmasına ve yöneticilerinin görevlerine son verilmesine karar verebilir.

SIKIYÖNETİM KANUNU

Kanun Numarası : 1402
Kabul Tarihi : 13/5/1971
Yayımlandığı R. Gazete : Tarih : 15/5/1971 Sayı: 13837

Görev ve yetki:

Madde 3 - (Değişik: 15/5/1973 - 1728/1 md.)

(Değişik: 19/9/1980 - 2301/2 md.) Sıkıyönetim Komutanı; Sıkıyönetim bölgesinde genel güvenlik, asayiş ve kamu düzenini korumak ve sağlamakla görevlidir. Ayrıca, gerektiği hallerde aşağıda yazılı tedbirleri almaya yetkili-

dir.

a) Konutları ve her türlü dernek, siyasi parti, sendika, kulüp gibi teşekkülere ait binaları, işyerleri ile özel ve tüzel kişilikleri haiz (Özerk müesseseler dahil) müesseseler ve bunlara ait müştemilat ve her türlü kapalı ve açık yerleri mektup, telgraf ve sair mersuleleri ve kişilerin üzerlerini herhangi bir müracaat, talep ve karara lüzum olmaksızın aramak ve bunlardan sübut vasıtaları olan yahut zor alıma tabi bulunan eşyayı zaptetmek;

b) Türkiye Radyo-Televizyon Kurumunun yayımları dahil olmak üzere telefon, telsiz, radyo, televizyon gibi her çeşit araçlarla yapılan yayım ve haberleşmeye sansür koymak, kayıtlamak veya durdurmak ve hizmetin gerektirdiği ahvalde bunlardan öncelikle faydalanmak;

c) (Değişik: 28/12/1982 - 2766/2 md.) Söz, yazı, resim, film ve sesle yapılan her türlü yayım, haberleşme, mektup, telgraf vesair mersuleleri kontrol etmek; gazete, dergi kitap ve diğer yayınların basımını, yayımını, dağıtımını, birden fazla sayıda bulundurulmasını veya taşınmasını veya sıkıyönetim bölgesine sokulmasını yasaklamak veya sansür koymak; sıkıyönetim komutanlığınca basımı, yayımı ve dağıtılması yasaklanan kitap, dergi, gazete, broşür, afiş, bildiri, pankart, plak, bant gibi bilcümle evrakı, yayım ve haberleşme araçlarını toplatmak; bunları basan matbaaları, plak ve bant yayım yerlerini kapatmak, müsaderesine karar verilmemekle birlikte, sıkıyönetim komutanlıklarınca sahiplerine iadesinde sakınca görülenlerin imhası için gerekli önlemleri almak; yayına yeni girecek gazete ve dergilerin çıkarılmasını izne bağlamak;

d) (Değişik: 3/6/1983 - 2836/1 md.) Kamu düzeni, Devlet kuvvetleri, kişi hürriyeti, kamu selameti aleyhine işlenen cürümlerle, adam öldürmek veya kişilere karşı müessir fiilde bulunmak suçlarından hükümlülüğü bulunanlardan veya genel emniyet gözetim altında olanlardan veya sıkıyönetim bölgesinde belirli bir ikametgahı olmayanlardan veya diğer şüpheli olan veya genel güvenlik ve kamu düzeni bakımından zararlı faaliyette buldukları anlaşılan kişilerden gerekli görülenlerin sıkıyönetim bölgesi içinde yerlerini değiştirmek, veya bu bölge içinde belirli yerlere girmelerini veya yerleşmelerini yasaklamak, sıkıyönetim bölgesi içinde bulunmaları sakıncalı görülenleri de, sıkıyönetim bölgesi dışına çıkarmak;

Genel güvenlik ve kamu düzeni bakımından zararlı faaliyette bulunanlardan gerekli görülenler sıkıyönetim komutanının takdirine göre beş yılı geçmemek üzere sıkıyönetim bölgesi dışına çıkarılarak İçişleri Bakanlığınca belirlenecek yerlerde ikamete mecbur tutulurlar.

e) Her türlü silahlar, cephaneler, bombalar, tahrip maddeleri, patlayıcı maddeler, radyoaktif maddeler veya gazların yahut benzeri maddelerin bulundurulmasını, hazırlanmasını, yapılmasını veya naklini yasaklamak ve bun-

lar ile bunların hazırlanmasına veya yapılmasına yarayan eşya alet veya araçların teslimi için emirler vermek, arayıp toplamak;

f) (Değişik: 19/9/1980 - 2301/2 md.) Grev, lokavt yetkilerinin kullanılmasını, irade beyanı, referandum gibi sendikal faaliyetleri sürekli olarak durdurmak veya izine bağlamak;

Tahrip, yağma, işgal, fiili durum, boykot, iş yavaşlatılması, çalışma özgürlüğünün kısıtlanması ve işyerlerinin kapatılması gibi hareketleri yasaklamak, önlemek veya önleyici tedbirleri almak;

g) (Değişik: 12/3/1982 - 2632/1 md.) Kapalı veya açık yerlerde her türlü toplantıları veya gösteri yürüyüşlerini yasaklamak, izine bağlamak yapılacağı açık ve kapalı yerleri tayin ve tahsis etmek, izine bağladığı her türlü toplantıyı kontrol altında tutmak veya izlemek, yeni dernek, resmi senetle kurulabilen vakıf ve teşekküllerin kuruluşlarını izine bağlamak, ayrıca her türlü dernek, vakıf ve teşekküllerin çalışmalarını durdurmak veya bunları izine bağlamak;

h) (Değişik: 19/9/1980-2301/2 md.) Zaruri ihtiyaç maddelerini yapan, üreten, depolayan, nakleden, satan ticari ve sınai müesseseleri lüzumu halinde kontrol etmek ve bu maddeleri stok eden, fahiş fiyatla satan, imalatını durduran veya yavaşlatan, nakletmeyenler hakkında işlem yapmak ve ihtiyaçların gerektirdiği tedbirleri almak veya aldırarak, tedbir almayan yerleri kapatmak;

i) (Değişik: 19/9/1980-2301/2 md.) Lokanta, lokal, gazino, kahvehane, birahane, meyhane, tiyatro, sinema, bar, diskotek, taverna, dansing ve benzeri eğlence yerleri ile kulüp vesair oyun salonlarını, otel motel, kamping ve bunlara benzer yerleri kontrol etmek, kapatmak veya bunların açılma ve kapanma zamanlarını tayin etmek ve sınırlamak;

j) Kara, deniz ve hava trafik düzenine ilişkin tedbirleri almak, güvenlik amacıyla ulaştırma araçlarının bölgeye giriş ve çıkışlarını kayıtlamak veya yasaklamak;

k) Sıkıyönetim bölgesine girmek ve bu bölgeden çıkmak isteyenler hakkında kayıtlar koymak;

l) Sokağa çıkmayı kayıtlamak ve yasaklamak ve gerektiğinde sivil savunma tedbirlerinin tümünü veya bir kısmını aldırarak;

m) (Değişik: 19/9/1980 - 2301/2 md.) Sıkıyönetim bölgesindeki her türlü kamu ve özel kuruluşlara gerekli tedbirleri aldırarak; Lüzumu halinde Sıkıyönetim bölgesindeki hazine, kamu iktisadi teşebbüsleri teşekkülleri ve müesseseleri ile özel idare, belediye ve bankalara ait bina, araç ve personelden yararlanmak;

n) Bakanlar Kurulunun sıkıyönetimle ilgili kararlarını yürütmek;

o) (Ek: 19/9/1980 - 2301/2 md.) Temel, orta ve yükseköğretim kurumlarında geçici olarak öğretim ve eğitime ara vermek veya yetkili kişi ve bu ku-

rumların yetkili kurullarınca geçici veya sürekli olarak eğitime ara verilmesi kararlarını kaldırmak veya kısaltmak;

p) (Ek: 19/9/1980 - 2301/2 md.) Sıkıyönetim bölgesi içinde bulunmaları sakıncalı görülerek; sıkıyönetim bölgesi dışına çıkarılan öğrencilerin, geçici veya devamlı olarak okudukları eğitim ve öğretim kurumlarından ilişkilerini kestirmek, bu amaçla ilgililere anılan kurumların özel mevzuat hükümlerini uygulamak;

r) (Ek: 25/7/1986 - KHK 259/1 md.; Değiştirilerek kabul: 3/9/1986 - 3310/1 md.) Anayasanın 122 nci maddesine göre, Sıkıyönetimin ilanına ve devamına sebep olan hallerin Türkiye Cumhuriyeti sınırları ve mücavir yurt bölgelerimiz üzerinde cereyan etmesi ve eylemcilerin eylemlerini müteakip komşu ülke topraklarına sığındıklarının tespit edilmesi durumunda, ilgili komşu ülke ile Türkiye Cumhuriyeti hükümeti arasında varılacak mutabakat çerçevesinde, Sıkıyönetim Komutanı, eylemcileri ele geçirmek veya tesirsiz hale getirmek maksadı ile, her defasında Genelkurmay Başkanlığı kanalı ile Hükümetin müsaadesi tahtında, ihtiyaca göre, kara, hava veya deniz kuvvetleri unsurları ile mahdut hedefli sınır ötesi hareket planlayıp icra etmek.

Bu maddede sayılan yetkilerin kullanılması sırasında milletlerarası hukukun diplomatik temsilcilikler ve mensuplarına tanıdığı ayrıcalık ve dokunulmazlıklar ile yasama dokunulmazlığına ilişkin Anayasa hükümleri saklıdır.

Sıkıyönetim Komutanının sorumluluğu:

Madde 6 - (Değişik: 14/11/1980 - 2342/3 md.)

Sıkıyönetim komutanı bu Kanunla kendisine verilen görev ve yetkilerden dolayı Genelkurmay Başkanına karşı sorumludur; askeri hizmetlerin yürütülmesinden dolayı bağlı bulunduğu genel hükümler uygulanır.

Sıkıyönetim ilanını gerektiren hallere bağlı eylemler:

Madde 13 - (Değişik: 19/9/1980 - 2301/5 md.)

a) Sıkıyönetim ilan edilen bölgelerde, sıkıyönetim ilanına neden olan olaylara ilişkin suçları 2249 sayılı Kanunla değişik 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkındaki Kanunun 12 nci maddesinde yazılı suçları, sıkıyönetim ilanından en çok üç ay önce işlemiş olanlarla;

b) Sıkıyönetim Askeri Mahkemelerinin el koyduğu herhangi bir suçla, umumi ve müşterek gaye içerisinde irtibatı bulunan suçları işleyenlerin davalarına, suç sıkıyönetim bölgeleri dışında işlenmiş olsa dahi, sıkıyönetim askeri mahkemelerinde bakılır.

Ancak Sıkıyönetim Komutanı bu suçlardan, Sıkıyönetim Askeri Mahkemelerinde bakılmasına lüzum görmediklerini ilgili adli mercilere vermeye yetkilidir.

Sıkıyönetim Komutanının, suç dosyasının gönderdiği Cumhuriyet Savcıla-

rı, Askeri Savcılar ile askeri ve adliye mahkemeleri görevsizlik ve yetkisizlik kararları veremezler. Bu şekilde gönderilen suç dosyaları hakkında bu Kanun hükümleri uygulanır.

Sıkıyönetim mahkemelerinin görev ve yetkileri:

Madde 15 - (Değişik: 15/5/1973 - 1728/1 md.)

(Değişik: 19/9/1980 - 2301/8 md.) Sıkıyönetim ilan edilen yerlerde aşağıdaki suçları sıkıyönetim ilanına ve faaliyetlerine ilişkin olarak işleyenler ve bunların suçlarına iştirak edenler bu Kanunun 21 inci madde hükümleri saklı kalmak şartıyla, sıfat, meslek ve memuriyetleri ne olursa olsun Sıkıyönetim Komutanı nezdindeki askeri mahkemelerde yargılanırlar.

a) Türk Ceza Kanununun ikinci kitabının birinci babının birinci, ikinci ve dördüncü fasıllarında yazılı Devletin kişiliğine karşı işlenen suçlar;

b) Türk Ceza Kanununun ikinci kitabının beşinci babının birinci ve ikinci faslında yazılı suç işlemeye tahrik ve cürüm ikai için cemiyet kurmak suçları;

c) Türk Ceza Kanununun ikinci kitabının altıncı babının ikinci faslında yazılı Devlete ait mühür, damga ve sair alametlerin taklidi hakkındaki suçlar;

d) Türk Ceza Kanununun ikinci kitabının yedinci babında yazılı kamunun selameti aleyhine işlenen suçlar;

e) Türk Ceza Kanununun ikinci kitabının onuncu babının ikinci faslında yazılı yağma, yol kesme, adam kaldırma suçları;

f) (Değişik: 19/9/1980 - 2301/8 md.) Türk Ceza Kanununun 179, 180, 188, 191, 192, 201, 228, 234, 235, 236, 241, 242, 248, 249, 254, 255, 256, 257, 258, 260, 264, 266, 268, 271, 296,448, 449, 450, 451, 452, 516, (takibi şikayete bağlı olan fıkraları hariç), 517, 536 ve 537'nci maddelerinde yazılı suçlar ile; 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkındaki Kanunda yazılı suçlar;

g) Türk Ceza Kanununun 390 ve 391 inci maddelerinde yazılı suçlar ile haberleşmeyi sağlayan Posta, Telgraf, Telefon İşletmesi Genel Müdürlüğüne veya Türk Silahlı Kuvvetlerine ait her türlü araç, gereç, tesis ve tellerine karşı işlenen hırsızlık suçları;

h) Askeri Ceza Kanununun 55, 56,57,58,59 uncu maddelerinde yazılı suçlar;

i) Askeri Ceza Kanununun 75,93,95 ve 96 nci maddeleri ile 148 inci maddesinin ikinci fıkrasında ve 160 inci maddelerinde yazılı suçlar;

j) Takibi şikayete bağlı olmayan veya şahsi dava yoluyla takibi gerekli bulunmayan basın yoluyla işlenmiş suçlar;

k) Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Hürriyeti hakkında Kanuna muhalefetten doğan suçlar;

l) Derneklerin, sendikaların ve mesleki kuruluşların kanunlarında mevcut kapatılmalarıyla ilgili davalar.

(648 sayılı Siyasi Partiler Kanununun siyasi partilerin kapatılmasıyla ilgili

hükümleri saklıdır.)

(Değişik: 19/9/1980 - 2301/8 md.) Yukarıda yazılı suçlara el koyan yetkili merciler, bu suçlara ait hazırlık soruşturması evrakını vakit geçirmeden Sıkıyönetim Komutanına göndermekle yükümlüdürler. Sıkıyönetim Komutanı kendisine gönderilen evrakı Sıkıyönetim Komutanlığı nezdindeki askeri savcılığa işlem yapılmak üzere gönderir.

(Değişik: 19/9/1980-2301/8 md.) Ancak, Sıkıyönetim Komutanı bu suçlardan Sıkıyönetim Askeri Mahkemelerinde bakılmasına lüzum görmediklerini ilgili adli mercilere vermeye yetkilidir.

(Ek: 19/9/1980-2301/8 md.) Sıkıyönetim Komutanının suç dosyasını gönderdiği Cumhuriyet Savcıları, askeri savcılar ile mahkemeler görevsizlik ve yetkisizlik kararı veremezler. Bu şekilde gönderilen suç dosyaları hakkında bu Kanun hükümleri uygulanır.

(Ek: 19/9/1980-2301/8 md.; Değişik: 3/5/1985 - 3195/1 md.) Sıkıyönetim komutanı bu Kanunda yazılı suçlardan sanık kişileri sıkıyönetim komutanlığı nezdindeki askeri mahkemeye sevk ve tutuklanmaları gerekip gerekmediği hakkında bir karar alınıncaya kadar gözetim altında tutabilir. Bu süre 15 günden fazla olamaz. Ancak, delillerin araştırılıp tespitinin uzun süre alması sebebiyle sanıkların 15 gün içinde hakim önüne çıkarılmalarına imkan bulunmaması halinde sanıklar soruşturmanın bitiminde ve herhalde 30 gün içinde yetkili hakim önüne çıkarılırlar. Gözetim altında bulunanlar ilk 15 gün sonunda hakim önüne çıkarılmadıkları takdirde sıkıyönetim komutanı bu kişilerin durumunu bu süre sonunda inceler ve hakim önüne çıkarılıp çıkarılmaları konusunda karar verir. Aynı kişi için aynı suç isnadı sebebiyle yeni deliller çıkması gibi haklı bir sebep yok iken bu yetki bir defadan fazla kullanılamaz.

SİVİL SAVUNMA KANUNU (1)

Kanun Numarası : 7126
Kabul Tarihi : 9/6/1958
Yayımlandığı R.Gazete : Tarih : 13/6/1958 Sayı: 9931

Madde 13 - (Değişik: 20/9/1960 - 85/1 md.)

Askerlikle ilgili olmıyan ve kendisine Milli Savunma ile alakalı diğer kanunlarla her hangi bir vazife ve mükellefiyet tahmil edilmemiş olan 15 yaşını bitirmiş ve 65 yaşını bitirmemiş kadın ve erkek bütün yurttaşlar sivil savunma hizmet teşkilatında kendilerine verilecek görevleri yapmakla mükelleftirler. Bu mükelleflerin miktarı mahallin ihtiyacına göre Sivil Savunma Genel Mü-

dürlüğünce tesbit olunur.

Bu mükelleflerin yoklama, muayene, görevlendirme ve göreve çağırılma şekilleri ile mükellefiyetten istisna veya tecil edilecekler ve barışta görev sırasında yaralanma, sakatlık ve ölüm hallerinde bunlara verilecek tazminat miktarı bir tüzükle tesbit edilir.

Seferde bu mükellefler Askerlik Kanununa göre silah altında bulunan mükelleflerle aynı haklara sahip olurlar.

Sivil savunma hizmetlerine seçilmek üzere istenen mükelleflerin isim listeleri ile icabında yer değiştirme halleri ilgili muhtarlıklarca en geç 30 gün içerisinde Sivil Savunma Genel Müdürlük makamlarına verilir ve bildirilir.

SIYASİ PARTİLER KANUNU

Kanun Numarası	: 2820
Kabul Tarihi	: 22/4/1983
Yayımlandığı R. Gazete	: Tarih: 24/4/1983 Sayı: 18027

Siyasi partilerin vazgeçilmezliği ve niteliği:

Madde 4 - Siyasi partiler, demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurlarıdır. Atatürk ilke ve inkılaplarına bağlı olarak çalışırlar.

Siyasi partilerin kuruluşu, organlarının seçimi, işleyişi, faaliyetleri ve kararları Anayasada nitelikleri belirtilen demokrasi esaslarına aykırı olamaz.

Siyasi partilere üye olma:

Madde 11 - (Değişik birinci fıkra: 12/8/1999 - 4445/4 md.) Onsekiz yaşını dolduran, medeni ve siyasi hakları kullanma ehliyetine sahip bulunan her Türk vatandaşı bir siyasi partiye üye olabilir.

Ancak;

a) (Değişik: 12/8/1999 - 4445/4 md.) Hakimler ve savcılar, Sayıştay dahil yüksek yargı organları mensupları, kamu kurum ve kuruluşlarının memur statüsündeki görevlileri, yaptıkları hizmet bakımından işçi niteliği taşımayan diğer kamu görevlileri, Silahlı Kuvvetler mensupları ile yükseköğretim öncesi öğrencileri siyasi partilere üye olamazlar.

b) 1 - Kamu hizmetlerinden yasaklılar,

2- Zimmet, ihtilas, irtikap, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancılı kötüye kullanma, dolanlı iflas gibi yüz kızartıcı suçlar ile istimal ve istihlak kaçakçılığı dışında kalan kaçakçılık suçları, resmi ihale ve alım satımlara fesat karıştırma veya Devlet sırlarını açığa vurma suçlarından biriyle mahkum

olanlar,

3- Herhangi bir suçtan dolayı ağır hapis veya taksirli suçlar hariç üç yıl veya daha fazla hapis cezasına mahkum olanlar,

4- Türk Ceza Kanununun İkinci Kitabının birinci babında yazılı suçlardan veya bu suçların işlenmesini aleni olarak tahrik etme suçundan mahkum olanlar,

5- Türk Ceza Kanununun 512 nci maddesinin ikinci fıkrasında yazılı halka sınıf, ırk, din, mezhep veya bölge farklılığı gözeterek kin ve düşmanlığa açıkça tahrik etme suçlarından mahkum olanlar,

6- (Mülga: 12/8/1999 - 4445/4 md.)

Siyasi partilere üye olamazlar ve üye kaydedilemezler.

(Ek: 12/8/1999 - 4445/4 md.) Yükseköğretim elemanları, yasaklamanın dışındadır. Bunlar hakkında Yükseköğretim Kanunu uygulanır.

Üyeliğe kabul şartları:

Madde 12- Siyasi parti üyesi olmaya kanuna göre engel hali bulunmayanların, üyeliğe kabul şartları parti tüzüklerinde gösterilir. Tüzükte üyelik için başvuranlar arasında dil, ırk, cinsiyet, din, mezhep, aile, zümre sınıf ve meslek farkı gözetilen hükümler bulunamaz.

Siyasi partiler üye olma istemlerini sebep göstermeksizin de reddedebilirler. Ancak, üyeliğe kaydını isteyen, istemini reddeden teşkilatın bir üst kademesine, parti tüzüğünde gösterilen şekilde itiraz hakkı vardır. İtiraz üzerine verilen karar kesindir.

Önseçimde propaganda ile ilgili hükümler:

Madde 43 - Aday yoklamalarına katılan aday adayları için propaganda yapmak amacı ile açık hava toplantıları, örf ve adete göre sohbet toplantısı sayılanlar hariç olmak üzere kapalı salon toplantıları tertiplenemez, duvar ilanı, el ilanı ve her nevi matbua, ses ve görüntü bantlarıyla propaganda yapılamaz. Bu tür toplantılarda başka aday adaylarına karşı kötüleyici beyanlarda bulunulması yasaktır.

Siyasi partiler, tüzüklerinde gösterilmek kaydıyla aday adayları için bunların vereceği bilgileri de esas alarak aday adaylarının meslek veya sanat hayatlarındaki derece, başarı ve eserlerini, memlekete yaptığı hizmetleri gösterir, vesikalık fotoğraflarını taşıyan matbualar bastırıp dağıtabilir. Aday adaylarının soyadı alfabe sırasına göre düzenlenecek benzer bilgileri içeren matbualar sandık başlarına asılabilir.

Aday adayları, mensup oldukları partinin programı, büyük kongresinin ve yetkili merkez organlarının kararları ile partinin seçim bildirisi dışında, milli, mahalli yahut mesleki çapta herhangi bir vaadde bulunamazlar ve Türkçe'den başka dil ve yazı kullanamazlar.

Aday adayları, önseçimlerde oy kullanacak partili üyelere veya yakınlarına maddi çıkar sağlama amacı güdemezler; önseçimlerde oy kullanacakları etkilemek maksadıyla meşru ve hukuka uygun olmayan davranışlarda bulunamazlar.

Demokratik Devlet düzeninin korunması ile ilgili yasaklar:

Madde 78 - Siyasi partiler:

a) Türkiye Devletinin Cumhuriyet olan şeklini; Anayasanın başlangıç kısmında ve 2 nci maddesinde belirtilen esaslarını; Anayasanın 3 üncü maddesinde açıklanan Türk Devletinin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, diline, bayrağına, milli marşına ve başkentine dair hükümlerini; egemenliğin kayıtsız şartsız Türk Milletine ait olduğu ve bunun ancak, Anayasanın koyduğu esaslara göre yetkili organları eliyle kullanılabilmesi esasını; Türk Milletine ait olan egemenliğin kullanılmasının belli bir kişiye, zümreye veya sınıfa bırakılmayacağı veya hiçbir kimse veya organın, kaynağını Anayasadan almayan bir Devlet yetkisi kullanamayacağı hükmünü; seçimler ve halkoylamalarının serbest, eşit, gizli, genel oy, açık sayım ve döküm esaslarına göre, yargı yönetim ve denetimi altında yapılması esasını değiştirmek;

Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, dil, ırk, renk, din ve mezhep ayrımı yaratmak veya sair herhangi bir yoldan bu kavram ve görüşlere dayanan bir devlet düzeni kurmak;

Amacını güdemezler veya bu amaca yönelik faaliyette bulunamazlar, başkalarını bu yolda tahrik ve teşvik edemezler.

b) Bölge, ırk, belli kişi, aile, zümre veya cemaat, din, mezhep veya tarikat esaslarına dayanamaz veya adlarını kullanamazlar.

c) Sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde egemenliğini veya zümre egemenliğini veya herhangi bir tür diktatörlüğü savunmayı ve yerleştirmeyi amaçlayamazlar ve bu amaca yönelik faaliyette bulunamazlar.

d) Askerlik, güvenlik veya sivil savunma hizmetlerine hazırlayıcı nitelikte eğitim ve öğretim faaliyetlerinde bulunamazlar.

e) Genel ahlak ve adaba aykırı, amaçlar güdemezler ve bu amaca yönelik faaliyette bulunamazlar.

f) Anayasanın hiçbir hükmünü, Anayasada yer alan hak ve hürriyetleri yok etmeye yönelik bir faaliyette bulunma hakkını verir şekilde yorumlayamazlar.

Bağımsızlığın korunması:

Madde 79 - Siyasi partiler:

a) Türkiye Cumhuriyetinin, milletlerarası hukuk alanında bağımsızlık ve eşitlik ilkesine dayanan hukuki ve siyasi varlığını ortadan kaldırmak yahut milletlerarası hukuk gereğince münhasıran Türkiye Cumhuriyetinin yetkili

olduğu hususlara diğer devletlerin, milletlerarası kuruluşların ve yabancı gerçek ve tüzel kişilerin karışmasını sağlamak amacını güdemezler ve bu amaçlara yönelik faaliyette bulunamazlar.

b) (Mülga: 12/8/1999 - 4445/25 md.)

c) (Değişik: 12/8/1999 - 4445/13 md.) Yabancı devletlerden, uluslararası kuruluşlardan Türk uyruğunda olmayan gerçek ve tüzel kişilerden herhangi bir suretle, doğrudan doğruya veya dolaylı olarak yardım kabul edemezler, bunlardan emir alamazlar ve bunların Türkiye'nin bağımsızlığı ve ülke bütünlüğü aleyhindeki karar ve faaliyetlerine katılamazlar.

Azınlık yaratılmasının önlenmesi:

Madde 81 - Siyasi partiler:

a) Türkiye Cumhuriyeti ülkesi üzerinde milli veya dini kültür veya mezhep veya ırk veya dil farklılığına dayanan azınlıklar bulunduğunu ileri süremezler.

b) Türk dilinden veya kültüründen başka dil ve kültürleri korumak, geliştirmek veya yaymak yoluyla Türkiye Cumhuriyeti ülkesi üzerinde azınlıklar yaratarak millet bütünlüğünün bozulması amacını güdemezler ve bu yolda faaliyette bulunamazlar.

c) Tüzük ve programlarının yazımı ve yayınlanmasında, kongrelerinde, açık veya kapalı salon toplantılarında, mitinglerinde, propagandalarında Türkçe'den başka dil kullanamazlar; Türkçe'den başka dillerde yazılmış pankartlar, levhalar, plaklar, ses ve görüntü bantları, broşür ve beyannameler kullanamaz ve dağıtamazlar; bu eylem ve işlemlerin başkaları tarafından da yapılmasına kayıtsız kalamazlar. Ancak, tüzük ve programlarının kanunla yasaklanmış diller dışındaki yabancı bir dile çevrilmesi mümkündür.

Bölgecilik ve ırkçılık yasağı:

Madde 82 - Siyasi partiler, bölünmez bir bütün olan ülkede, bölgecilik veya ırkçılık amacını güdemezler ve bu amaca yönelik faaliyette bulunamazlar.

Atatürk ilke ve inkılaplarının korunması:

Madde 84 - Siyasi partiler, Türk toplumunu çağdaş uygarlık seviyesinin üstüne çıkarmak ve Türkiye Cumhuriyetinin laiklik niteliğini korumak amacını güden:

a) 3 Mart 1340 tarihli ve 430 sayılı Tevhidi Tedrisat Kanunu,

b) 25 Teşrinisani 1341 tarihli ve 671 sayılı Şapka İktisası Hakkında Kanun,

c) 30 Teşrinisani 1341 tarihli ve 677 sayılı Tekke ve Zaviyelerle Türbelelerin Seddine ve Türbedarlıklar ile Bir Takım Unvanların Men ve İlgasına Dair Kanun,

d) 17 Şubat 1926 tarihli ve 743 sayılı Türk Kanunu Medenisiyle kabul edi-

len, evlenme akdinin evlendirme memuru önünde yapılacağına dair medeni nikah esası ile aynı Kanunun 110 uncu maddesi,

e) 20 Mayıs 1928 tarihli ve 1288 sayılı Beynelmilel Erkamın Kabulü Hakkında Kanun,

f) 1 Teşrinisani 1928 tarihli ve 1353 sayılı Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki Hakkında Kanun,

g) 26 Teşrinisani 1934 tarihli ve 2590 sayılı Efendi, Bey, Paşa Gibi Lakap ve Unvanların Kaldırıldığına Dair Kanun,

h) 3 Kanunuevvel 1934 tarihli ve 2596 sayılı Bazı Kisvelerin Giyilemeyeceğine Dair Kanun,

Hükümlerine aykırı amaç güdemezler ve faaliyette bulunamazlar.

Atatürk'e saygı:

Madde 85 - Siyasi partiler, Türk Milletinin Kurtarıcısı, Türkiye Cumhuriyetinin Kurucusu Atatürk'ün şahsiyet ve faaliyetlerini veya hatırasını kötülemek veya küçük düşürmek amacını güdemez ve buna yol açabilecek davranış ve faaliyetlerde bulunamazlar. Parti adları ile amblemlerinde Atatürk'ün adını veya resmini kullanamazlar.

Diyanet İşleri Başkanlığının yerinin korunması:

Madde 89 - Siyasi partiler, laiklik ilkesi doğrultusunda, bütün siyasi görüş ve düşüncülerin dışında kalarak ve milletçe dayanışma ve bütünleşmeyi amaç edinerek özel kanunda gösterilen görevleri yerine getirmek durumunda olan Diyanet İşleri Başkanlığının, genel idare içinde yer almasına ilişkin Anayasanın 136 nci maddesi hükmüne aykırı amaç güdemezler.

TELSİZ KANUNU

Kanun Numarası : 2813
Kabul Tarihi : 5/4/1983
Yayımlandığı R. Gazete: Tarih : 7/4/1983 Sayı: 18011

Telsizlerin denetimi:

Madde 19 - Ulaştırma Bakanlığı, Türkiye'deki kamu kurum ve kuruluşlarına, gerçek ve tüzelkişilere ait her çeşit telsiz tesislerini denetler. Ancak, özel anlaşma ve antlaşma hükümlerine tabi yabancı devletlere ait telsiz tesisleriyle diplomatik temsilciliklerin telsiz sistemleri bu hükmün dışındadır.

Telsizlerin denetimi sırasında kanun, yönetmelik ve ruhsatlarındaki kayıt ve şartlara aykırı durumları tespit edilenlerin kullanma izni, gerekli düzeltme-

ler yapıncaya kadar geri alınır ve cihazları mühürlenir. Yönetmelikte gösterilen sürede bu düzeltme yapılmazsa, ruhsatnameleri verilmesindeki usule göre iptal edilir.

Türk kara sularına ve limanlarına giren yabancı deniz taşıtlarıyla, Türk havalarına giren veya hava limanlarına inen yabancı hava taşıtlarındaki telsiz tesisleri "Milletlerarası Telekomünikasyon Sözleşmesi" ve buna bağlı tüzük ve protokollerin hükümlerine uygunluğu açısından Türk mevzuatı ile belirlenen esaslar içinde Ulaştırma Bakanlığınca denetlenir. Bu denetlemeye ilişkin usul ve esaslar ile Türkiye'ye giren yabancı kara taşıtlarında haberleşme amacıyla kullanılmak üzere bulundurulmuş her nevi telsiz cihazına yapılacak işlemler yönetmeliklerle düzenlenir.

Hava ve deniz taşıtlarının telsiz haberleşmesi:

Madde 22 - Türk deniz ve hava taşıtlarının ve limanlarının hangilerinde ne miktar telsiz bulundurulacağı ve teknik özellikleri ile Türk ve yabancı deniz ve hava taşıtlarının, Türk karasularında, limanlarında ve hava sahasında hareket tarzları ve telsiz haberleşmesinde uymaya mecbur oldukları hususlar yönetmelikle belirlenir.

Yönetmelikte belirtilen miktar ve teknik özellikte cihaz bulundurmamayan deniz ve hava taşıtlarının sefer yapmalarına izin verilmez.

TERÖRLE MÜCADELE KANUNU

Kanun Numarası : 3713
Kabul Tarihi : 12/4/1991
Yayımlandığı R. Gazete: Tarih : 12/4/1991 Sayı: 20843 Mükerrer

Terör tanımı

Madde 1 - Terör; baskı, cebir ve şiddet, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasi, hukuki, sosyal, laik, ekonomik düzenini değiştirmek, Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetinin varlığını tehlikeye düşürmek, devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü eylemlerdir.

Bu Kanunda yazılı olan örgüt, iki veya daha fazla kimsenin aynı amaç etrafında birleşmesiyle meydana gelmiş sayılır.

Örgüt terimi, Türk Ceza Kanunu ile ceza hükümlerini içeren özel kanun-

larda geçen teşekkül, cemiyet, silahlı cemiyet, çete veya silahlı çeteyi de kapsar.

Cezaların artırılması

Madde 5 - 3 ve 4 üncü maddelerde yazılı suçları işleyenler hakkında ilgili kanunlara göre tayin edilecek şahsi hürriyeti bağlayıcı cezalar veya para cezaları yarı oranında artırılarak hükmolunur. Bu suretle tayin olunacak cezalarda, gerek o fiil için, gerek her nevi ceza için muayyen olan cezanın yukarı sınırı aşılabilir. Ancak şahsi hürriyeti bağlayıcı cezalarda bu sınır ağır hapiste 36, hapiste 25, hafif hapiste 10 yılı geçemez.

Açıklama ve yayınlama

Madde 6 - İsim ve kimlik belirterek veya belirtmeyerek kime yönelik olduğunun anlaşılmasını sağlayacak surette kişilere karşı terör örgütleri tarafından suç işleneceğini veya terörle mücadelede görev almış kamu görevlilerinin hüviyetlerini açıklayanlar veya yayınlayanlar veya bu yolla kişileri hedef gösterenler beşmilyon liradan onmilyon liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılır.

Terör örgütlerinin bildiri veya açıklamalarını basanlara veya yayınlayanlara beşmilyon liradan onmilyon liraya kadar ağır para cezası verilir.

Bu Kanunun 14 üncü maddesine aykırı olarak muhbirlerin hüviyetlerini açıklayanlar veya yayınlayanlar beşmilyon liradan onmilyon liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılır.

Yukarıdaki fıkralarda belirtilen fiillerin 5680 sayılı Basın Kanununun 3 üncü maddesindeki mevcuteler vasıtasıyla işlenmesi halinde, ayrıca sahiplerine de; mevkute bir aydan az süreli ise bir önceki ay ortalama fiili satış miktarının, aylık veya bir aydan fazla süreli ise bir önceki fiili satış miktarının, mevkute niteliğinde bulunmayan basılı eserler ile yeni yayına giren mevcuteler hakkında ise, en yüksek tirajlı günlük mevkutenin bir önceki ay ortalama satış tutarının yüzde doksanı kadar ağır para cezası verilir. Ancak, bu ceza ellimilyon liradan az olamaz. Bu mevcutelerin sorumlu müdürlerine, sahiplerine verilecek cezanın yarısı uygulanır.¹

Terör örgütleri

Madde 7 - 3 ve 4 üncü maddelerle Türk Ceza Kanununun 168, 169, 171, 313, 314 ve 315 inci maddeleri hükümleri saklı kalmak kaydıyla bu Kanunun 1 inci maddesinin kapsamına giren örgütleri her ne nam altında olursa olsun kuranlar veya bunların faaliyetlerini düzenleyenler veya yönetenler beş yıldan

¹ Bu maddenin son fıkrasındaki "...mevkute niteliğinde bulunmayan basılı eserler ile yeni yayına giren mevcuteler hakkında ise, en yüksek tirajlı günlük mevkutenin bir önceki ay ortalama satış tutarının..." ibaresi Ana.Mah.'nin 31/3/1992 tarih ve E.:1991/18, K.:1992/20 sayılı Kararı ile iptal edilmiş olup, iptal hükmü, sözkonusu Kararın yayımı tarihi olan 27/Ocak/1993 tarihinden başlayarak altı ay sonra yürürlüğe girecektir

on yıla kadar ağır hapis ve ikiyüz milyon liradan beşyüz milyon liraya kadar ağır para cezası, bu örgütlere girenler üç yıldan beş yıla kadar ağır hapis ve yüz milyon liradan üçyüz milyon liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılırlar.

Yukarıdaki fıkra uyarınca meydana getirilen örgüt mensuplarına yardım edenlere ve örgütle ilgili propaganda yapanlara fiilleri başka bir suç oluştursa bile ayrıca bir yıldan beş yıla kadar hapis ve ellimilyon liradan yüz milyon liraya kadar ağır para cezası hükmolunur.

Bu yardım; dernek, vakıf, siyasi parti, işçi ve meslek kuruluşlarına veya bunların yan kuruluşlarına ait bina, lokal, büro veya eklentilerinde veya öğretim kurumlarında veya öğretim yurtlarında veya bunların eklentilerinde yapılırsa ikinci fıkradaki cezaların iki katı hükmolunur.

Ayrıca; dernek, vakıf, sendika ve benzeri kurumların teröre destek oldukları tespit edildiğinde faaliyetleri durdurulur ve mahkemece kapatılır. Kapatılan bu kuruluşların mal varlıklarının müsaderesine karar verilir.¹

Yukarıdaki 2 nci fıkrada belirtilen örgütle ilgili propaganda suçunun 5680 sayılı Basın Kanununun 3 üncü maddesinde belirtilen mevkuteler vasıtası ile işlenmesi halinde, ayrıca sahiplerine de mevkute bir aydan az süreli ise, bir önceki ay ortalama satış miktarının; mevkute niteliğinde bulunmayan basılı eserler ile yeni yayına giren mevkuteler hakkında ise, en yüksek tirajlı günlük mevkutenin bir önceki ay ortalama satış tutarının yüzde doksanı kadar ağır para cezası verilir. Ancak, bu para cezaları yüz milyon liradan az olamaz. Bu mevkutelerin sorumlu müdürlerine, sahiplerine verilecek para cezasının yarısı uygulanır ve altı aydan iki yıla kadar hapis cezası hükmolunur.²

Devletin bölünmezliği aleyhine propaganda
Madde 8 - (Değişik: 27/10/1995 - 4126/1 md.)

Türkiye Cumhuriyeti Devletinin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmayı hedef alan yazılı ve sözlü propaganda ile toplantı, gösteri ve yürüyüş yapılamaz. Yapanlar hakkında bir yıldan üç yıla kadar hapis ve yüz milyon liradan üçyüz milyon liraya kadar ağır para cezası hükmolunur. Bu suçun mükerreren işlenmesi halinde, verilecek cezalar paraya çevrilemez.

Birinci fıkrada belirtilen propaganda suçunun 5680 sayılı Basın Kanununun 3 üncü maddesinde belirtilen mevkuteler vasıtası ile işlenmesi halinde, ayrıca sahiplerine de mevkute bir aydan az süreli ise, bir önceki ay ortalama satış miktarının yüzde doksanı kadar ağır para cezası verilir. Ancak, bu para

¹ Bu maddenin dördüncü fıkrası, "...benzeri kurumlar..." ibaresi yönünden, Ana. Mah.'nin (1) nolu dipnotda yazılı Kararı doğrultusunda iptal edilmiştir.

² Bu maddenin beşinci fıkrasındaki "...mevkute niteliğinde bulunmayan basılı eserler ile yeni yayına giren mevkuteler hakkında ise, en yüksek tirajlı günlük mevkutenin bir önceki ay ortalama satış tutarının..." ibaresi Ana. Mah.'nin (1) nolu dipnotda yazılı Kararı doğrultusunda iptal edilmiştir

cezaları yüz milyon liradan az olamaz. Bu mevketelerin sorumlu müdürlerine, sahiplerine verilecek para cezasının yarısı uygulanır ve altı aydan iki yıla kadar hapis cezası hükmolunur.

Birinci fıkrada belirtilen propaganda suçunun ikinci fıkrada yazılı mevketeler dışında basılı eser ve sair kitle iletişim araçları ile işlenmesi halinde, sorumluları ve ayrıca kitle iletişim araçları sahipleri hakkında altı aydan iki yıla kadar hapis, yüz milyon liradan üç yüz milyon liraya kadar ağır para cezası hükmolunur. Ayrıca bu fiilin radyo ve televizyonlar vasıtasıyla işlenmesi halinde mahkemece ilgili radyo ve televizyon kuruluşunun bir günden onbeş güne kadar yayından men'ine karar verilir.

Birinci fıkrada yazılı fiillerin ikinci ve üçüncü fıkralarda yazılı kitle iletişim araçları ile işlenmesi halinde belirlenen ceza üçte birden yarıya kadar artırılır.

Cezaların infazı ve tutukluların muhafazası

Madde 16 - Bu Kanun kapsamına giren suçlardan mahkum olanların cezaları, tek kişilik veya üç kişilik oda sistemine göre inşa edilen özel infaz kurumlarında infaz edilir.

Bu kurumlarda açık görüş yaptırılmaz. Hükümlülerin birbirleriyle irtibatına ve diğer hükümlülerle haberleşmesine engel olunur.

Bu kurumlarda cezasının en az üçte birini iyi halle geçiren hükümlülerden (...) (3) diğer kapalı infaz kurumlarına nakledilebilirler.

Bu kanun kapsamına giren suçlardan tutuklananlar da birinci fıkrada gösterilen şekilde inşa edilmiş tutukevlerinde muhafaza edilirler. İkinci fıkra hükümleri tutuklular hakkında da uygulanır.

Şartla salıverilme

Madde 17 - Bu Kanun kapsamına giren suçlardan mahkum olanlardan, Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından ölüm cezalarının yerine getirilmesine karar verilenler 36 yıllarını, müebbet ağır hapis cezasına hükümlüler 30 yıllarını, diğer şahsi hürriyeti bağlayıcı cezalara mahkum edilmiş olanlar hükümlülük süresinin 3/4'ünü çekmiş olup da iyi halli hükümlü niteliğinde buldukları takdirde talepleri olmaksızın şartla salıverilirler.

Bunlardan, tutuklu veya hükümlü iken firar edenler veya firara teşebbüs suçundan veya cezaevi idaresine karşı ayaklanma suçundan mahkum edilmiş bulunanlar ile disiplin cezası olarak üç defa hücre hapsi cezası almış olanlar, bu disiplin cezaları kaldırılmış olsa bile şartla salıverilmeden yararlanamazlar.

Bu Kanun kapsamına giren suçlardan mahkum olanlar, hükümlerinin kesinleşme tarihinden sonra bu Kanunun kapsamına giren bir suçu işlemeleri halinde, şartla salıverilmeden yararlanamazlar.

Bu hükümlüler hakkında, 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanununun 19 uncu maddesinin bir ve ikinci fıkraları ile Ek 2 nci maddesi hükümleri uygulanmaz.

TOPLANTI VE GÖSTERİ YÜRÜYÜŞLERİ KANUNU

Kanun Numarası : 2911
Kabul Tarihi : 6/10/1983
Yayımlandığı R Gazete: Tarih : 8/10/1983 Sayı : 18185

Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı

Madde 3 - Herkes, önceden izin almaksızın, bu Kanun hükümlerine göre silahlı ve silahlı olarak kanunların suç saymadığı belirli amaçlarla toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir.

Yabancıların, 4 üncü madde hükmü saklı kalmak üzere, bu Kanun hükümlerine göre toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenlemeleri ve Türk vatandaşları tarafından düzenlenecek toplantı veya yürüyüşte topluluğa hitap etmeleri, afiş, pankart, döviz, resim, flama, levha, araç ve gereçler taşımaları İçişleri Bakanlığının iznine bağlıdır.

İstisnalar

Madde 4 - Aşağıda belirtilen toplantı ve faaliyetler bu Kanun hükümlerine tabi değildir.

- a) Siyasi partilerin, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, vakıfların, derneklerin, ticari ortaklıkların ve diğer tüzelkişilerin özel kanunlarına ve kendi tüzüklerine göre yapacakları kapalı yer toplantıları,
- b) Kanunlara uymak, kendi kural ve sınırları içinde kalmak şartıyla kanun veya gelenek ve göreneklere göre yapılacak toplantı, tören, şenlik, karşılama ve uğurlamalar,
- c) Spor faaliyetleri ile bilimsel, ticari ve ekonomik amaçlarla yapılan toplantılar,
- d) Cumhurbaşkanı, Başbakan ve bakanların Devlet ve Hükümet işleri hakkındaki toplantı ve konuşmaları ile Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin halk ile yapacakları sohbet niteliğindeki görüşmeler.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü yer ve güzergahı

Madde 6 - Toplantı ve gösteri yürüyüşleri, tüm il veya ilçe sınırları içerisinde aşağıdaki hükümlere uyulmak şartıyla her yerde yapılabilir.

Şehir ve kasabalarda ve gerekli görülen diğer yerlerde hangi meydan ve açık yerlerde veya yollarda toplantı veya yürüyüş yapılabileceği ve bu toplantı ve yürüyüş için toplanma ve dağılma yerleri ile izlenecek yol ve yönler vali

ve kaymakamlarca kararlaştırılarak alışılmış araçlarla önceden duyurulur. Bu yerler hakkında sonradan yapılacak değişiklikler duyurudan onbeş gün sonra geçerli olur. Toplantı yerlerinin tespitinde gidiş gelişi, güvenliği bozmayacak ve pazarların kurulmasına engel olmayacak biçimde, toplantıların genel olarak yapıldığı, elektrik tesisatı olan yerler tercih edilir.

Düzenleme Kurulu

Madde 9 - Bu Kanuna göre yapılacak toplantılar, medeni hakları kullanma ehliyetine sahip ve 21 yaşını doldurmuş en az yedi kişiden oluşan bir düzenleme kurulu tarafından düzenlenir. Bu kurul kendi aralarından birini başkan seçer.

Düzenleme kurulu başkan ve üyelerinin toplantının yapılacağı yerde sürekli ikametgahlarının bulunması ve bunların belgelendirilmesi zorunludur. Ayrıca bu kişilerin, haklarında soruşturma ve kovuşturma yapılabilmesi izne bağlı kimselerden olmaması veya yasama veya diplomatik dokunulmazlıklarının bulunmaması gereklidir.

Bildirim verilmesi

Madde 10 - Toplantı yapılabilmesi için, toplantının yapılmasından en az yetmişiki saat önce ve çalışma saatleri içinde, düzenleme kurulunun tamamının imzalayacakları bir bildirim, toplantının yapılacağı yerin bağlı bulunduğu valilik veya kaymakamlığa verilir.

Bu bildirimde;

- a) Toplantının amacı,
- b) Toplantının yapılacağı yer, gün, başlayış ve bitiş saatleri,
- c) Düzenleme kurulunun başkan ile üyelerinin açık kimlikleri, meslekleri ikametgahları ve varsa çalışma yerleri,

Belirtilir ve bildirimde yönetmelikte gösterilecek belgeler eklenir.

Bu bildirim karşılığında gün ve saati gösteren alındı belgesi verilmesi zorunludur.

Bu bildirim, valilik veya kaymakamlığa kabul edilmez veya karşılığında alındı belgesi verilmez ise keyfiyet bir tutanakla tespit edilir. Bu halde noter vasıtasıyla ihbar yapılır. İhbar saati bildirim verilme saati sayılır.

Aynı yerde, aynı gün toplantı yapmak üzere ayrı ayrı düzenleme kurullarınca bildirim verilmişe ilk verilen bildirim geçerlidir. Diğerlerine durum hemen yazılı olarak bildirilir.

Hükümet komiseri ve yetkileri

Madde 13 - Valilik ve kaymakamlığa; hakim ve savcılar ve bu sınıftan sayılanlar ile Silahlı Kuvvetler, adalet, genel ve özel kolluk kuvvetleri mensupları hariç olmak üzere, il veya ilçelerdeki mülki idare amirliği hizmetleri sınıfına dahil memurları ile diğer kamu görevlilerinden müdür, amir veya bunların yardımcıları arasından bir kişi, hükümet komiseri olarak ve gerekti-

ğinde iki kişi de hükümet komiseri yardımcısı olarak görevlendirilir.

Hükümet komiseri, toplantı yerinde uygun göreceği bir yerde bulunur ve toplantıyı teknik ses alma cihazları, fotoğraf ve film makineleri gibi araçlarla tespit ettirebilir.

Hükümet komiseri, 12 nci maddede öngörülen durumlarda düzenleme kurulu başkanının isteği veya toplantının sürmesini imkansız kılacak derecede genel sükün ve düzeni bozacak ve suç teşkil edecek nitelikte sözle veya eylemle saldırgan bir biçim alması halinde toplantıyı sona erdirmeye yetkilidir.

Toplantının yasaklanması veya ertelenmesi

Madde 17 - Bölge valisi, vali veya kaymakam, kamu düzenini ciddi şekilde bozacak olayların çıkması veya milli güvenlik gereklerinin ihlal edilmesi veya Cumhuriyetin ana niteliklerini yok etmek amacını güden fiillerin işlenmesinin kuvvetle muhtemel bulunması halinde veya Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünün, genel ahlakın ve genel sağlığın korunması amacı ile belirli bir toplantıyı yasaklayabilir veya iki ayı aşmamak üzere erteleyebilir.

İl veya İlçelerde bütün toplantıların yasaklanması

Madde 19 - Bölge valisi, kamu düzenini ciddi şekilde bozacak olayların çıkması veya Milli Güvenlik gereklerinin ihlal edilmesi veya Cumhuriyetin ana niteliklerini yok etmek amacını güden fiillerin işlenmesinin kuvvetle muhtemel bulunması halinde veya Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünün, genel ahlakın ve genel sağlığın korunması amacı ile bölgeye dahil illerin birinde veya bir kaçında veya bir ilin bir veya bir kaç ilçesinde bütün toplantıları üç ayı geçmemek üzere yasaklayabilir. Valiler de aynı sebeplere dayalı olarak ile bağlı ilçelerin birinde veya bir kaçında bütün toplantıları üç ayı geçmemek üzere yasaklayabilir.

Yasaklama kararı gerekçeli olarak verilir Kararın özeti yasaklamanın uygulanacağı yerlerde mutad vasıtalarla ilan edilir. Ayrıca, İçişleri Bakanlığına bilgi verilir.

Amaç dışı toplantı ve gösteri yürüyüşü

Madde 21 - Dernekler, vakıflar, sendikalar ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları kendi konu ve amaçları dışında toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleyemezler.

Kanuna aykırı toplantı ve gösteri yürüyüşleri

Madde 23-a) 9 ve 10 uncu madde hükümlerine uygun biçimde bildirim verilmeyen veya toplantı veya yürüyüş için belirtilen gün ve saatten önce veya sonra;

b)(Değişik:30/7/1998-4378/1 md.) Ateşli silahlar veya patlayıcı maddeler veya her türlü kesici, delici aletler veya taş, sopa, demir ve lastik çubuklar, boğma teli veya zincir gibi bereleyici ve boğucu araçlar veya yakıcı, aşındırıcı, yaralayıcı eczalar veya diğer her türlü zehirler veya her türlü sis, gaz ve benzeri maddeler ile yasadışı örgüt ve topluluklara ait amblem ve işaret taşı-

narak veya bu işaret ve amblemleri üzerinde bulunduran üniformayı andırır giysiler giyilerek veya kimliklerini gizlemek amacıyla yüzlerini tamamen veya kısmen bez vesair unsurlarla örterek toplantı ve gösteri yürüyüşlerine katılma ve kanunların suç saydığı nitelik taşıyan afiş, pankart, döviz, resim, levha, araç ve gereçler taşınarak veya bu nitelikte sloganlar söylenerek veya ses cihazları ile yayınlanarak,

c) 7 nci madde hükümleri gözetilmeksizin,

d) 6 ve 10 uncu maddeler gereğince belirtilen yerler dışında,

e) 20 nci maddedeki yöntem ve şartlara ve 22 nci maddedeki yasak ve önlemlere uyulmaksızın,

f) 4 üncü madde ile Kanun kapsamı dışında bırakılan konularda kendi amaç, kural ve sınırları dışına çıkılarak,

g) Kanunların suç saydığı maksatlar için,

h) Bildirimde belirtilen amaç dışına çıkılarak,

i) Toplantı ve yürüyüşün 14, 15, 16, 17 ve 19 uncu maddelere dayanılarak yasaklanması veya ertelenmesi halinde tespit edilen erteleme veya yasaklama süresi sona ermeden,

j) 13 üncü maddenin 3 üncü fıkrasına göre hükümet komiserince toplantının sona erdirildiği halde,

k) 21 inci madde hükmüne aykırı olarak,

l) 3 üncü maddenin 2 nci fıkrası hükmüne uyulmadan,

Yapılan toplantılar veya gösteri yürüyüşleri Kanuna aykırı sayılır.

TÜRK CEZA KANUNU¹

Kanun Numarası : 765

Kabul Tarihi : 1/3/1926

Yayımlandığı R.Gazete: Tarih : 13/3/1926 Sayı : 320

Madde 3 - (Değişik: 11/6/1936 - 3038/1 md.)

Türkiye'de suç işleyen kimse, Türk kanunlarına göre cezalandırılır ve bundan dolayı bir Türk hakkında yabancı memlekette hüküm verilmiş olsa bile Türkiye'de muhakeme olunur.

Böyle bir fiilden dolayı Türkiye dışında hakkında hüküm verilmiş olan ya-

¹ a- Bu kanunda, 26/4/1926 tarih ve 825 sayılı Kanun ekindeki doğru - yanlış cetveli ile yapılan düzeltmeler metne işlenmiştir.

b- 8/6/1933 tarihli ve 2275 sayılı Kanunun 2. maddesi gereğince Türk Ceza Kanunundaki şikayet ve şikayetname ve şahsi iddia tabirleri, (yazı ile şikayet) olarak değiştirilmiştir.

c- 4/4/1929 tarihli ve 1412 sayılı CMUK nun 424. maddesi gereğince, anılan kanunda kullanılan istilah ve tabirler, ceza kanununda kullanılan eski istilah ve tabirler yerine geçmiştir.

bancı dahi Adliye Vekilinin talebi üzerine Türkiye’de muhakeme edilir.

Madde 4 - (Değişik: 8/6/1933 - 2275/1 md.)

(Değişik : 6/6/1991 - 3756 /1 md.) Bir Türk veya yabancı, yabancı memleketlerde Türkiye Devletinin şahsiyetine karşı bir cürümü veya bu Kanunun 316, 317, 318, 319, 320, 323, 324, 332 ve 333 üncü maddelerinde yazılı suçları işlerse, hakkında resen takibat yapılarak bu maddelerdeki cezalarla cezalandırılır.

Bunlar hakkında yabancı memleketlerde evvelce hüküm verilmiş olsa bile suç ecnebi paraları taklidin maadasına taalluk ettiği takdirde Adliye Vekilinin talebi üzerine Türkiye’de tekrar muhakeme olunur.

Yabancı memleketlerde Türkiye namına memuriyet veya vazife deruhde etmiş olupta bu memuriyet veya vazifeden dolayı bir cürüm işleyen kimse hakkında Türkiye’de takibat yapılır.

Madde 5 - (Değişik : 3/2/1937 - 3112/1 md.)

Bir Türk dördüncü maddede yazılı cürümlerden başka, Türk kanunlarına göre aşağı haddi üç seneden eksik olmayan şahsi hürriyeti bağlayıcı bir cezayı müstelzim cürümü yabancı memlekette işlediği ve kendisi Türkiye’de bulunduğu takdirde Türk kanunlarına göre cezalandırılır.

Eğer cürümün aşağı haddi üç seneden az şahsi hürriyeti bağlayıcı bir cezayı müstelzim ise takibat icrası zarar gören şahsın veya yabancı Hükümetin şikayetine bağlıdır.

Mağdur yabancı ise bu fiilin, işlediği mahal kanunlarında da cezayı müstelzim olması şarttır.

Madde 6 - (Değişik: 11/6/1936 - 3038/1 md.)

Bir yabancı dördüncü maddede yazılı cürümlerden başka, Türk kanunlarına göre aşağı haddi bir seneden eksik olmayan şahsi hürriyeti bağlayıcı bir cezayı müstelzim cürümü yabancı memlekette Türkiye’nin veya bir Türkün zararına işlediği ve kendisi Türkiye’de bulunduğu takdirde Türk kanunları mucibince ceza görür.

Ancak bu babda takibat icrası Adliye Vekilinin talebine veya zarar gören şahsın şikayetine bağlıdır.

Eğer cürüm bir yabancının zararına işlenmiş ise fail, Adliye Vekilinin talebi üzerine, aşağıdaki şartlar dairesinde cezalandırılır:

1- Türk kanunlarına göre şahsi hürriyeti bağlayıcı ve aşağı haddi üç seneden eksik olmayan cezayı müstelzim bir fiil olmak,

2- İadei mücrimin muahedesi bulunmamak veyahut iade keyfiyeti cürümün irtikab edildiği mahallin veya failin tebaasından bulunduğu Devletin Hükümeti tarafından kabul edilmemiş bulunmak.

Bir Türk veya yabancı, Türk Ceza Kanununun 8 nci babının 3 ncü faslında cürümleri yabancı memlekette işlerse resen takibat yapılarak o fasılda yazılı maddelerdeki cezalarla cezalandırılır.

Madde 7 - Bir ecnebi, ecnebi memleketinde bir Türk veya Türkiye Cumhuriyeti aleyhinde bir cürüm işleyipte ecnebi mahkemesince mahkum olduğu veya ceza herhangi bir sebeple sukut ettiği veya beraet eylediği surette dava Türkiye mahkemelerince tekrar tetkik ve rüyet olunur.

Eğer hüküm olunan ceza Türk Ceza Kanununda o fiil için muayyen olan cezadan dün ise noksanı ikmal ettirilir. Sukut ve beraet sebepleri Türk Kanunlarına muvafık değil ise ceza yeniden hüküm olunur.

Bu bapta takibat icrası Adliye Vekaletinin talebine bağlıdır.

Madde 8 - Bundan evvelki maddelerde beyan olunan ahvalde ecnebi mahkemedan verilen ve Türk kanunlarına muvafık bulunan hüküm Türk kanununa gerek asli ve gerek fer'i olarak hidematı ammeden memnuiyeti veya sair güna iskatı ehliyeti mucip bir cezayı mutazammın olduğu takdirde müdeiumuminin talebi üzerine ecnebi memlekette hüküm olunan mahrumiyet ve iskatı ehliyet cezaları netayıcının Türkiye'de dahi cari olacağına mahkeme karar verebilir.

Müdeiumuminin talebi üzerine mahkemece bir muamele yapılmazdan evvel mahkum dahi ecnebi mahkemesinden verilen hükmün Türkiye mahkemesince yeniden tetkikini talep etmek hakkını haizdir.

Madde 9 - Bir cürümden dolayı bir Türkün ecnebi devletlere iadesi talebi devletçe kabul olunamaz.

Siyasi veya ona murtabıt cürümlerden dolayı bir ecnebinin ecnebi devletlere iadesi talebi devletçe kabul edilemez.

Ecnebi devletçe vukubulan iade talebi üzerine istenilen kimsenin Türkiye'de bulunduğu mahal mahkemei asliyesince tabiiyeti ve cürmünün mahiyeti hakkında bir karar verilmesi lazımdır.

Türk tebaasından olduğu yahut cürmünün siyasi ve askeri veyahut bunlara murtabıt cürümlerden bulunduğu mahkemece sabit olanların iadesi talebi kabul olunamaz.

Ecnebi olduğuna ve cürmünün adı ceraimden bulunduğuna karar verilen kimsenin iadesi talebi hükümetçe kabul olunabilir.

İadesi talep ve kabul olunan kimse hakkında mahalli müstantikliğince tevki müzekkeresi verilebilir.

Madde 10 - Bu kanundaki hükümler, hususi ceza kanunlarının buna muhalif olmayan mevaddı hakkında da tatbik olunur.

Madde 10/a - (Ek : 6/6/1991 - 3756/2 md.)

Bir Türk vatandaşı veya yabancı, yabancı ülkede bir suç işleyip de bu bab hükümlerine göre Türkiye'de yargılandığı takdirde; Türkiye zararına işlenmiş suçlar dışında, suçun işlendiği ülke kanunu ile Türk Kanunundan hangisi uygulamada sanığın lehine sonuç verecek ise, o kanun göz önünde bulundurulmak ve yabancı kanunda tanımlanan suçta, Türk kanunlarına göre verilmesi gereken ceza veya Türk kanununda bulunup yabancı ülke kanunundaki cezaya en yakın olan ceza tespit edilerek uygulama yapılır. Ancak, suçun işlendiği ülke kanunu, Türkiye'nin kamu düzenine veya milletlerarası yükümlerine aykırı ise bu ülke kanununa itibar edilmez.

Madde 132 - (Değişik: 11/6/1936 - 3038/1 md.)

Devletin emniyetine veya dahili, yahut beynelmilel siyasi menfaatlerine taalluk eden evrak veya vesikaları tamamen veya kısmen yok eden, tahrib eden veya üzerlerinde sahtelik yapan veyahut muvakkaten de olsa bunları tahsis olundukları yerden başka bir yerde kullanan, hile ile alan veya çalan kimse sekiz seneden aşağı olmamak üzere ağır hapis cezası ile cezalandırılır.

Gizli kalması Devletin emniyeti ve yukarıda yazılı menfaatleri icabından olan malûmatı istihsal eden kimse üç seneden on seneye kadar ağır hapis cezası ile cezalandırılır. Bu bab hükümlerine nazaran Devletin menfaatleri namına gizli kalması lazımgelen malumat arasında, dahili veya beynelmilel siyasi sebeplerle neşrolunmıyan Hükümet muamelelerinin ihtiva ettiği malumat da dahildir.

Salahiyetli makamların neşir veya işaasını menettiği malumatı istihsal eden kimse iki seneden sekiz seneye kadar ağır hapis cezası ile cezalandırılır.

Yukarıki fıkralarda yazılı filler Devletin harp hazırlıklarını veya harp kudret veya kabiliyetini veya askeri hareketlerini tehlikeye koymuşsa müebbet ağır hapis cezası verilir.

Madde 133 - (Değişik: 29/6/1938-3531/1 md.)

Devletin emniyeti veya dahili veya beynelmilel siyasi menfaatleri icabından olarak gizli kalması lazım gelen malûmatı siyasi veya askeri casusluk maksadı ile istihsal eden kimse 15 seneden aşağı olmamak üzere ağır hapis cezası ile cezalandırılır.

Aşağıdaki hallerde ölüm cezası verilir:

1- Fiil, Türkiye ile harb halinde bulunan bir devletin menfaati namına işlenmişse,

2- Fiil, devletin harb hazırlıklarını veya harb kudret veya kabiliyetini veya askeri hareketlerini tehlikeye koymuşsa.

Salahiyetli makamların neşir veya işaasını menettikleri malûmatı siyasi veya askeri casusluk maksadı ile istihsal eden kimse 10 seneden aşağı olmak üzere ağır hapis cezası ile cezalandırılır.

Yukarıki fıkrada yazılı fiil, Türkiye ile harb halinde bulunan bir devletin menfaatine işlenmişse müebbed ağır hapis cezası hükmolunur.

Yukarıki iki fıkrada yazılı fiil, Devletin harb hazırlıklarını veya harb kudret veya kabiliyetini veya askeri hareketlerini tehlikeye koymuşsa ölüm cezası verilir.

Yabancı bir devletin emniyeti veya dahili veya beynelmilel siyasi menfaatleri icabından olarak gizli kalması lazım gelen malûmatı diğer bir ecnebi devlet lehine siyasi veya askeri casusluk maksadı ile istihsal eden kimse beş seneye kadar ağır hapis cezası ile cezalandırılır.

Madde 134 - (Değişik: 11/6/1936 - 3038/1 md.)

132 ve 133 üncü maddelerde yazılı cürümlerin icrası, evrak veya vesikalari elinde bulunduran veya malûmata malik olan kimsenin taksiri neticesi mümkün kılınmış veya sadece kolaylaştırılmış olursa bu şahıs hakkında bir seneden beş seneye kadar ağır hapis cezası hükmolunur.

Fiil; Devletin harp hazırlıklarını veya harp kudret ve kabiliyetini yahut askeri hareketlerini tehlikeye koymuş ise üç seneden on beş seneye kadar ağır hapis cezası verilir.

Bu cürümlerin icrası Devletin askeri menfaati icabından olarak girilmesi menedilmiş olan yerlerin veya toprak, su veya hava mıntıklarının muhafazası ve nezaretilerle mükellef olan kimsenin taksiri neticesi mümkün kılınmış veya sadece kolaylaştırılmış ise aynı ceza hükmolunur.

Madde 136 - (Değişik: 11/6/1936 - 3038/1 md.)

132 nci maddenin iki, üç, dört ve beşinci fıkralarında yazılı gizli kalması lazım gelen malûmatı ifşa eden kimseler beş seneden aşağı olmamak üzere ağır hapis cezası ile cezalandırılır.

Fiil harp zamanında işlenmiş veya Devletin harp hazırlıkları veya harp kudret ve kabiliyetini veya askeri hareketlerini tehlikeye koymuş ise ağır hapis cezası on seneden aşağı olamaz.

Suçlu, siyasi veya askeri casusluk maksadile hareket etmiş ise bu maddenin birinci fıkrasında yazılı halde müebbed ağır hapis ve ikinci fıkrasındaki halde ölüm cezasına mahkum edilir.

Bu cezalar bu maddede yazılı olan malûmatı istihsal eden kimseler hakkında da tatbik olunur.

Eğer fiil suçlunun taksiri neticesi vukubulmuş ise birinci fıkrada yazılı halde altı aydan iki seneye ve ikinci fıkradaki hallerden birinin mevcudiyeti takdirinde üç seneden on beş seneye kadar ağır hapis cezası verilir.

Madde 137 - (Değişik : 11/6/1936 - 3038/1 md.)

Salahiyetli makamların neşir ve işasını menettikleri malûmatı ifşa eden kimse üç seneden aşağı olmamak üzere ağır hapis cezası ile cezalandırılır.

Fiil harp zamanında işlenir veyahut Devletin harp hazırlıklarını veya harp kudret ve kabiliyetini veya askeri hareketlerini tehlikeye koyarsa verilecek ağır hapis cezası onseneden aşağı olamaz.

Suçlu, siyasi veya askeri casusluk maksadile hareket etmiş ise bu maddenin birinci fıkrasında yazılı halde on beş seneden aşağı olmamak üzere ağır hapis cezasına mahkum edilir.

İkinci fıkrada yazılı hallerde ölüm cezası verilir.

Bu cezalar bu maddede yazılı olan malûmatı istihsal etmiş olanlar hakkında da tatbik olunur.

Eğer fiil suçlunun taksiri neticesi vuku bulmuş ise birinci fıkrada yazılı halde altı aydan iki seneye ve ikinci fıkradaki hallerden birinin mevcudiyeti takdirinde üç seneden on beş seneye kadar ağır hapis cezası verilir.

Madde 145 - (Değişik: 11/6/1936 - 3038/1 md.)

Türk bayrağını veya Devletin diğer bir hakimiyet alametini tahkir kasdile bulunduğu yerden söküp kaldıran veya yırtan, bozan, yahut diğer her hangi bir suretle tezlil eden kimse, bir seneden 3 seneye kadar hapsolünür.

Ceza Kanununun tatbikatında Türk bayrağından maksad Devletin resmi bayrağı ile milli renkleri taşıyan her hangi bir bayraktır.

Bayraktan başka her hangi bir şey üzerinde bulunan milli renkleri tahkir kasdile bulunduğu yerden söküp kaldıran veya yırtan, bozan yahut diğer her hangi bir suretle tezlil eden kimse hakkında da aynı ceza verilir.

Bu maddede yazılı cürüm yabancı bir memlekette bir Türk tarafından işlenirse, ceza üçte birden eksik olmamak üzere artırılır.

Madde 155 - Geçen maddelerde yazılı olan ahval haricinde kanunlara karşı gelmeğe halkı teşvik ile memleketin emniyetine tehlike iras edecek surette makale neşir edenler veya halkı askerlik hizmetinden soğutmak yolunda neşriyatta veya telkinatta bulunanlar yahut umumi bir içtimada veya naşın toplandığı yerlerde bu suretle nutuk irat edenler iki aydan iki seneye kadar hapis olunur ve bunlardan yirmi beş liradan iki yüz liraya kadar ağır cezayı nakdi alınır.

Madde 158 - (Değişik: 5/1/1961 - 235/2 md.)

Reisicumhura muvacehesinde hakaret ve sövme fiillerini işleyenler üç seneden aşağı olmamak üzere ağır hapis cezası ile cezalandırılır.

Hakaret ve sövme Reisicumhurun gıyabında vaki olmuş ise faili, bir seneden üç seneye kadar hapis olunur. Reisicumhurun ismi sarahaten zikredilmeyerek ima veya telmih suretiyle vaki olsa bile mahiyeti itibariyle Reisicumhura matufiyetinde tereddüt edilmeyecek derecede karineler varsa tecavüz sarahaten vukubulmuş addolunur.

Suçun, neşir vasıtalarından biri ile işlenmesi halinde ceza üçte birden yarıya kadar artırılır.

Madde 159 - (Değişik: 5/1/1961 - 235/2 md.)

Türklüğü, Cumhuriyeti, Büyük Millet Meclisini, Hükümetin manevi şahsiyetini, Bakanlıkları, Devletin askeri veya emniyet muhafaza kuvvetlerini veya Adliyenin manevi şahsiyetini alenen tahrir ve tezyif edenler bir seneden altı seneye kadar ağır hapis cezası ile cezalandırılırlar.

Birinci fıkrada beyan olunan cürümlerin irtikabında muhatap sarahaten zikredilmemiş olsa bile onlara matufiyetinde tereddüt edilmeyecek derecede karineler varsa tecavüz sarahaten vukubulmuş addolunur.

Türkiye Cumhuriyeti kanunlarına veya Büyük Millet Meclisi Kararlarına alenen sövenler 15 günden 6 aya kadar hapis ve 100 liradan 500 liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılır.

Türklüğü tahkir yabancı memlekette bir Türk tarafından işlenirse verilecek ceza üçte birden yarıya kadar artırılır.

Madde 162 - Kanunun cürüm saydığı neşriyatı nakil etmek baslı basına bir cürüm olup, faili aynı cezaya tabidir. Nakil olunan bu gibi neşriyatın muhteviyatı tasdik olunmadığına veya ihtiyatla nakil edildiğine yahut mesuliyeti başka bir kimsenin tamamıyla deruhte eylediğine dair bir kayıt ilavesi naklini mesuliyetten varestе kılamaz.

Suç işlemeye tahrik, korku ve panik yaratma amacıyla tehdit

Madde 311 - (Değişik: 9/7/1953 - 6123/1 md.)

(Değişik birinci ve ikinci fıkralar: 7/1/1981 - 2370/12 md.):

Bir suçun işlenmesini aleni olarak tahrik eden kimse aşağıda yazılı şekillerde cezalandırılır.

1. Eğer tahrik ettiği cürmün cezası muvakkat ağır hapsin üstünde bir ceza ise üç yıldan beş yıla kadar ağır hapis;

2. Muvakkat ağır hapis veya hapis cezasını müstelzim ise fiilin nevine göre üç aydan üç yıla kadar hapis;

3. Sair hallerde bin liradan beş bin liraya kadar ağır para cezası,

Tahrik, her türlü kitle haberleşme araçları, ses kayıt bantları, plak, film, gazete, mecmua ile veya sair basın aletleriyle veya elle yazılıp çoğaltılarak yayımlanan veya dağıtılan yazılar ile ya da umumi yerlerde levha ve ilan aşmak suretiyle olursa, yukarıdaki bentler uyarınca suçlu hakkında tayin olunacak ağır hapis ve hapis cezaları bir misli artırılır. Para cezası hükmolunacak hallerde bu ceza suçun nevine göre ikibinbeşyüz liradan onbin liraya kadar ağır para cezası olmak üzere tayin olunur.

Yukarda 2 ve 3 sayılı bentlerde beyan olunan hallerde ceza tahrik olunan

suç için muayyen olan cezanın en yukarı haddini geçemez.

Aleni tahrik neticesi olarak istenilen suç işlenir veya suçun icrasına teşebbüs edilirse tahrikçiler, asıl suçlular ile aynı derecede ceza görürler.

Madde 312 - (Değişik: 7/1/1981 - 2370/13 md.)

Kanunun cürüm saydığı bir fiili açıkça öven veya iyi gördüğünü söyleyen veya halkı kanuna itaatsizliğe tahrik eden kimse altı aydan iki yıla kadar hapis ve ikibin liradan onbin liraya kadar ağır para cezasına mahkum olur.

Halkı; sınıf, ırk, din, mezhep veya bölge farklılığı gözeterek kin ve düşmanlığa açıkça tahrik eden kimse bir yıldan üç yıla kadar hapis ve üçbin liradan onikibin liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılır. Bu tahrik umumun emniyeti için tehlikeli olabilecek bir şekilde yapıldığı takdirde faile verilecek ceza üçte birden yarıya kadar artırılır.

Yukarıdaki fıkralarda yazılı suçları 311 nci maddenin ikinci fıkrasında sayılan vasıtalarla işleyenlere verilecek cezalar bir misli artırılır.

Madde 312/a. - (Ek: 21/11/1990 - 3679/21 md.) Hayat, sağlık veya mal bakımından halk arasında endişe, korku, panik yaratmak amacıyla alenen tehditte bulunanlara iki yıldan dört yıla kadar hapis ve üçmilyon liradan onmilyon liraya kadar ağır para cezası verilir.

TÜRK SİLAHLI KUVVETLERİ İÇ HİZMET KANUNU (1)

Kanun Numarası : 211
Kabul Tarihi : 4/1/1961
Yayımlandığı R.Gazete : Tarih : 10/1/1961 Sayı : 10703

I - Tarifler

Madde 2 - Askerlik:Türk vatanını, istiklal ve Cumhuriyetini korumak için harb sanatını öğrenmek ve yapmak mükellefiyettir. Bu mükellefiyet özel kanunlarla vaz olunur.

Asker: Askerlik mükellefiyeti altına giren şahıslarla (Erbaş ve erler) özel kanunlarla Silahlı Kuvvetlere intisabeden ve resmi bir kıyafet taşıyan şahsa denir.

C) UMUMİ VAZİFELER

Madde 35 - Silahlı Kuvvetlerin vazifesi; Türk yurdunu ve Anayasa ile tayin edilmiş olan Türkiye Cumhuriyetini kollamak ve korumaktır.

Madde 36 - Silahlı Kuvvetler, harb sanatını öğrenmek ve öğretmekle vazi-

felidir. Bu vazifenin ifası için lazımgelen tesisler ve teşkiller kurulur ve tedbirler alınır.

Madde 39 - Silahlı Kuvvetlerde askeri eğitim ile beraber ahlak ve maneviyatın yükseltilmesine ve milli duyguların kuvvetlendirilmesine bilhassa itina olunur.

Cumhuriyete sadakat, vatanını sevmek, iyi ahlaklı olmak, üste itaat, hizmetin yapılmasında sebat ve gayret, cesaret ve atılganlık, icabında hayatını hiçe saymak, bütün silah arkadaşları ile iyi geçinmek, birbirlerine yardım, intizam severlik, yapılması men edilen şeylerden kaçınmak, sıhhatini korumak, sır saklamak her askerin esas vazifesidir.

TÜRK VATANDAŞLIĞI KANUNU

Kanun Numarası : 403
Kabul Tarihi : 11/2/1964
Yayımlandığı R. Gazete : Tarih : 22/2/1964 Sayı: 11638

Türk Vatandaşlığının Kazanılması

I - Kanun yolu ile kazanma

1. Nesep ile

A) Doğum

Madde 1 - (Değişik: 13/2/1981 - 2383/1 md.)

Türkiye içinde veya dışında Türk babadan olan ya da Türk anadan doğan çocuklar doğumlarından başlayarak Türk vatandaşdırlar.

B) Hal değişikliği

Madde 2 - Yabancı anadan evlilik dışında doğan çocuk,

a) Nesebinin tashihi,

b) Babalığın hükümle tahakkuk etmesi,

c) Tanıma,

yollarından biriyle bir Türk vatandaşına nesep bağı ile bağlanırsa, doğumundan başlayarak Türk vatandaşı olur.

C) Evlat edinme

Madde 3 - Evlat edinme evlatlığın vatandaşlığına tesir etmez. Ancak, küçük olan evlatlık, vatansız olur veya anası bulunmaz veyahut nerede olduğu bilinmezse bir Türk tarafından evlatlığa alınmakla Türk vatandaşı olur.

2. Doğum yeri ile

Madde 4 - Türkiye'de doğan ve vatandaşlığını ana ve babasından doğumla kazanamayan çocuklar doğumlarından başlayarak Türk vatandaşlarıdır.

Türkiye'de bulunmuş çocuklar, aksi sabit olmadıkça, Türkiye'de doğmuş sayılırlar.

3. Evlenme ile

Madde 5 - Bir Türkle evlenen yabancı kadın Türk vatandaşlığına geçmek istediğini 42 nci maddede gösterilen şekilde bildirdiği veya vatansız bulunduğu ve yahut evlenmekle eski vatandaşlığını kaybettiği takdirde Türk vatandaşlığını kendiliğinden kazanır.

Evlenmenin butlanına karar verilmesi halinde akitte hüsnüniyetli olan kadın, Türk vatandaşlığını muhafaza eder.

Butlanına karar verilmiş evlenmeden olan çocuklar, ana veya babaları hüsnüniyetli olmasalar dahi Türk vatandaşlığını muhafaza ederler.

B) İstisnai vatandaşlığa alınma:

Madde 7- Aşağıdaki hallerde 6 nci maddenin (b) ve (c) bentlerindeki şartlar aranmaksızın yabancılar, istekleri üzerine, İçişleri Bakanlığının teklifi ve Bakanlar Kurulu kararıyla Türk vatandaşlığına alınabilirler.

a) Türk vatandaşlığını herhangi bir şekilde kaybetmiş olanların sonradan doğmuş reşit çocukları,

b) Bir Türk vatandaşı ile evli olanlarla, bunların reşit çocukları,

c) Türk soyundan olanlarla, eşleri ve reşit çocukları,

ç) Bir Türk vatandaşı ile evlenme kararıyla Türkiye'de yerleşmiş olanlar,

d) Türkiye'ye sanayi tesisleri getiren sosyal, ekonomik alanlarda veya bilim, teknik veyahut sanat alanlarında olağanüstü hizmeti geçmiş veya hizmeti geçeceği düşünülen kimseler,

e) Vatandaşlığa alınması Bakanlar Kurulunca zaruri görülenler.

2. Evlenme ile Türk vatandaşlığını kaybeden kadın

Madde 13 - 19 uncu madde uyarınca evlenme ile Türk vatandaşlığından ayrılan kadın bu evliliğin sona ermesinden başlayarak üç yıl içinde Türk vatandaşlığına dönebilir.

2. Vatandaşlığa alınma:

A) Eş:

Madde 15 - Vatandaşlığa alınma eşin vatandaşlığına tesir etmez, ancak, vatansız kadın, kocasına bağlı olarak Türk vatandaşı olur.

B) Çocuklar:

Madde 16 - Küçük çocuklar Türk vatandaşlığına alınan babalarına bağlı olarak Türk vatandaşı olurlar.

Türk vatandaşlığına alınan kadının küçük çocukları,

- a) Babanın ölmüş bulunması,
- b) Babanın belli olmaması,
- c) Babanın vatansız olması,
- ç) Çocuğun vatansız olması,
- d) Velayetin anada bulunması

Hallerinde çocuğun milli kanunu engel olmadığı takdirde annelerine bağlı olarak Türk vatandaşı olurlar.

2. Evlenmede çocuklar

Madde 30- Yabancı ile evlenmek suretiyle 19 uncu madde gereğince Türk vatandaşlığını kaybeden kadının bu evlenmeden önceki küçük çocukları;

- a) Babanın ölmüş bulunması,
- b) Babanın belli olmaması,
- c) Babanın vatansız olması,

Hallerinde annelerine bağlı olarak Türk vatandaşlığını kaybederler. Bu fıkra gereğince Türk vatandaşlığının kaybı, çocuk 15 yaşından büyük ise, yazılı muvafakatine bağlıdır.

Yukarıdaki fıkra gereğince Türk vatandaşlığının kaybı çocukları vatansız kılacak ise, çocuklar Türk kalırlar.

TÜRKİYE RADYO VE TELEVİZYON KANUNU (1)

Kanun Numarası	: 2954
Kabul Tarihi	: 11/11/1983
Yayımlandığı R.Gazete : Tarih	: 14/11/1983 Sayı: 18221

Yayın esasları:

Madde 5 - Genel yayın esasları şunlardır:

a) Anayasanın sözüne ve ruhuna bağlı olmak; Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü, milli egemenliği, Cumhuriyeti, kamu düzenini, genel asayişini, kamu yararını korumak ve kollamak,

b) Atatürk ilke ve inkılaplarını kökleştirmek, Türkiye Cumhuriyetinin çağdaş uygarlık düzeyinin üstüne çıkmasını öngören milli hedeflere ulaşmayı gerçekleştirmek,

c) Devletin milli güvenlik siyasetinin, milli ve ekonomik menfaatlerinin gereklerine uymak,

d) Devletin bir kişi veya zümre tarafından yönetilmesini veya sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde egemenliğini sağlamak yahut Devleti ve Devlet otoritesini ortadan kaldırmak veya dil, ırk, din ve mezhep ayırımı yaratmak yahut sair herhangi bir yoldan bu kavramlara ve görüşlere dayanan bir Devlet düzeni kurmak amacı güden rejim ve ideolojilerin propagandasına yer vermemek,

e) Genel ahlakın gereklerini, milli gelenekleri ve manevi değerleri gözetmek,

f) Türk milli eğitiminin temel görüş, amaç ve ilkelerine uymak,

g) Kolayca anlaşılabilir, doğru, temiz ve güzel bir Türkçe kullanmak,

h) Toplumun beden ve ruh sağlığına zarar verecek hususlara yer vermemek,

i) Karamsarlık, umutsuzluk, kargaşa, dehşet, saldırganlık gibi olumsuz duygular uyandırmak ve telkin etmek amacıyla yönelik yayın yapmamak,

j) Kişilerin özel hayatlarına, şeref ve haysiyetlerine saygılı olmak ve dürüstlük anlayışına bağlı kalmak,

k) Haberlerin toplanması, seçilmesi ve yayınlanmasında tarafsızlık, doğruluk ve çabukluk ilkeleri ile çağdaş habercilik teknik ve metotlarına bağlı olmak,

l) Haberler ile yorumları ayırmak ve yorumların kaynaklarını açıklamak,

m) Kamuoyunun sağlıklı ve serbestçe oluşabilmesi için kamuoyunu ilgilendirecek konularda yeterli yayın yapmak; tek yönlü, taraf tutan yayın yapmamak ve bir siyasi partinin, grubun, çıkar çevresinin, inanç veya düşüncenin menfaatlerine alet olmamak.

Görevler:

Madde 9 - Türkiye Radyo - Televizyon Kurumunun görevleri şunlardır:

a) (Değişik: 12/1/1989 - 3517/6 md.; İptal: Ana. Mah.nin 18/5/1990 tarih ve E. 1989/9, K. 1990/8 sayılı Kararıyla.; Yeniden düzenleme: 6/7/1999-4397/2 md.) Radyo ve televizyon yayınları yapmak ve bu amaçla radyo ve televizyon verici istasyonları, program iletim sistemleri ve stüdyo tesisleri kurmak, geliştirmek, radyo ve televizyon yayınları alanında ek gelir temin edecek düzenlemeler yapmak ve faaliyette bulunmak,

b) Radyo ve televizyon yayınları için haber toplama ve program yayın ve yapımı maksatlarıyla gerekli birimleri oluşturmak,

c) Bu Kanun çerçevesinde, milletlerarası radyo ve televizyon kuruluşları ve yabancı radyo ve televizyon kurumları ile ilişkileri düzenlemek, yürütmek ve Başbakanlığın onayını alarak gerektiğinde anlaşma, sözleşme ve protokoller imza etmek,

d) (...) ¹ Tesislerde kullanılacak alet ve cihazlar ile ilgili araştırmalar yapmak veya yaptırmak, bunların onarım ve bakımlarını yapmak veya yaptırmak ve gerekli hallerde işletme için zorunlu olan alet ve cihazları imal etmek veya ettirmek,

e) Yurt içine yapılacak; haber, kültür, bilim, sanat, eğlence ve benzeri tür-lerde eğitici, aydınlatıcı ve eğlendirici nitelikte her türlü yayınlarla

1. Atatürk ilke ve inkılaplarının kökleşmesine, Türkiye Cumhuriyetinin ağdaş uygarlık düzeyinin üstüne çıkmasını öngören milli hedeflerin gerçek-leşmesine,

2. Devletin varlık ve bağımsızlığının, ülkenin ve milletin bölünmez bütün- lğnn, toplumun huzurunun, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde, in- san haklarına saygılı ve Atatürk Milliyetçiliğine dayanan demokratik, laik ve sosyal hukuk devleti niteliklerinin korunmasına ve gclendirilmesine,

3. Milli eğitim ve milli kültürün geliştirilmesine,

4. Devletin milli güvenlik siyasetinin, milli ve ekonomik menfaatlerinin korunmasına,

5. Kamuoyunun Anayasa ilkeleri doğrultusunda serbestçe ve sağlıklı bir Şekilde oluşmasına,

Yardımcı olmak.

f) Yurt dışına yapılacak yayınlarla:

1. Devletin her alanda tanıtılmasına,

2. Yurt dışında bulunan Türk vatandaşlarının Türkiye Cumhuriyeti ile iliş- kilerinin sürdürülmesine,

Yardımcı olmak.

Danışma kurulları:

Madde 15 - Yönetim Kurulu veya Genel Müdür tarafından Türkiye Rad- yo-Televizyon Kurumunun bu Kanunda belirtilen görevleri çerçevesinde; radyo ve televizyon yayınları hakkında kamuoyunun düşünce ve dileklerini tespit etmek, ilmi veya teknik araştırmalar yaptırmak veya lüzumlu görülecek konularda özel ihtisaslarından yararlanmak maksadıyla geçici danışma kurul- ları teşkil edilebilir.

Danışma kurullarının teşkili, mensuplarının nicelik ve nitelikleri, çalışma usul ve esasları ve mali hususlar yönetmelikle belirlenir.

Milli güvenliğe ilişkin danışmanlık, Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekre- terliği tarafından sağlanır.

Milli güvenlik açısından yayınlaraın menedilmesi:

Madde 23 - Başbakan veya görevlendireceği bakan, milli güvenliğin açık-

¹ Bu bendin başındaki "İstasyon ve", ibaresi 12/1/1989 tarih ve 3517 sayılı Kanunun 7 nci maddesi ile yürürlükten kaldırılmış daha sonra mezkr madde Anayasa Mahkemesinin 18/5/1990 tarih ve E. 1989/9, K. 1990/8 sayılı Kararıyla iptal edilmiştir.

ça gerekli kıldığı hallerde, bir haber veya yayını menetmeye yetkilidir. Men kararının yazılı olması esastır. Ancak, acele hallere men kararı sözlü olarak da iletilebilir. Bu durumda men kararının en kısa zamanda yazı ile tekrarlanması şarttır. Türkiye Radyo-Televizyon Kurumunun sorumluluğu altında yapılan yayınların men edilmesi halinde, men kararı ilgililere, Genel Müdürlükçe alındığı tarihten başlayarak yirmidört saat içinde bildirilir.

26 Nisan 1961 tarih ve 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun 52 ila 55 inci maddeleri uyarınca siyasi partiler adına yapılan konuşmalar hakkında birinci fıkra hükümleri uygulanmaz.

Birinci fıkrada söz konusu men kararları aleyhine Danıştayda açılacak iptal davalarında tebligat, müracaat tarihinden başlayarak kırksekiz saat içinde yapılır. Cevap ve cevaba cevap süreleri onar gündür. Bu sürelerin tamamlanmasından sonra onbeş gün içinde karar verilir.

Yayınlara denetimi:

Madde 31 - Türkiye Radyo - Televizyon Kurumunun yayınlacağı programların son denetimi, Genel Müdür adına ve Genel Müdüre doğrudan bağlı Yayın Denetleme Kurulu Başkanlığı tarafından yapılır. Bu denetimin usul ve esasları yönetmelikle düzenlenir.

Radyo ve televizyon yayınları, yayından önce ayrıca Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu dışından hiç bir kişi veya kuruluş tarafından denetlenemez. Ancak, Türk Silahlı Kuvvetleri ile ilgili yayınlar hakkında Genelkurmay Başkanlığının olumlu görüşü alınır.

Türkiye Radyo-Televizyon Kurumunun uzun metrajlı konulu sinema filmleri hariç, yurt dışından getireceği her çeşit televizyon filmleri hakkında 23 Eylül 1977 tarihli ve 16063 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Filmlerin ve Film Senaryolarının Denetlenmesi Hakkında Tüzük" hükümleri ile ek ve değişiklikleri uygulanmaz.

TÜRKİYE'DEKİ TÜRK VATANDAŞLARINA TAHSİS EDİLEN SANAT VE HİZMETLER HAKKINDA KANUN (1)

Kanun Numarası : 2007
Kabul Tarihi : 11/6/1932
Yayımlandığı R.Gazete : Tarih : 16/6/1932 Sayı : 2126

Madde 1 - Türkiye Cumhuriyeti dahilinde aşağıda gösterilen sanat ve hizmetler münhasıran Türk vatandaşları tarafından yapılır. Bu sanat ve hizmetlerin Türk vatandaşı olmayanlar tarafından yapılması memnudur.

A) Ayak satıcılığı; çalgıcılık; fotoğrafçılık; berberlik; müretteplik; simsar-

lık; elbise, kasket ve kundura imalcılığı; borsalarda mubayaacılık; Devlet inhisarına tabi maddelerin satıcılığı; seyahatlara tercümanlık ve rehberlik; inşaat, demir ve ahşap sanayi işçilikleri, umumi nakliye vesaiti ile su ve tenvir ve teshin ve muhabere işlerinde daimi ve muvakkat işçilik; karada tahmil ve tahliye işleri; şoförlük ve muavinliği; alelümum amelelik; her türlü müesseselerle ticarethane, apartman; han, otel ve şirketlerde bekçilik, kapıcılık, odabaşılık; otel, han, hamam, kahvehane, gazino, dansig ve barlarda kadın ve erkek hizmetçilik (garson ve servant); bar oyunculuğu ve sarkıcılığı.

B) Baytarlık ve kimyagerlik

Madde 2 - İcra Vekilleri Heyeti kararıyla ruhsatı mahsusa ita kılınmadıkça aşağıda sayılan sanatlar ecnebiler tarafından icra edilmez.

A) Tayyare makinistliği ve pilotluğu,

B) Devlete veya vilayetlere merbut müessesat veya belediyeler ile bunlara merbut tesisat hizmetleri.

Madde 3 - Bu kanunda Türk vatandaşlarına tahsis edilmemiş olan sanat ve hizmetlerin ecnebi tebaası tarafından icrası, icabında, İcra Vekilleri Heyeti kararıyla menolunabilir.

Madde 7 - Türk vatandaşları hakkında idari ve kanuni kayıtlar koyan ecnebi devletlerin tebaası Türkiye'de yapabilecekleri sanat ve hizmetlerin icrasından İcra Vekilleri Heyeti kararıyla menolunabilir.

YABANCILARIN TÜRKİYE'DE İKAMET VE SEYAHATLERİ HAKKINDA KANUN (1)

Kanun Numarası	:5683
Kanun Tarihi	:15/7/1950
Yayımlandığı R. Gazete :Tarih	: 24/7/1950 Sayı: 7564

İkamet tezkeresinin reddolunacağı haller

Madde 7 - A) Sırf iş tutmak için gelecek sanat ve meslek erbabı olup da tutacağı iş, kanunlar gereğince Türk vatandaşlarına hasredilmiş bulunan;

B) Türk kanun veya örf ve adetleriyle yahut siyasi icabatla telif edilemeyecek durumda olan veya faaliyette bulunan;

C) Türkiye'de kalmak istediği müddet zarfında yaşamak için maddi imkanları meşru bir şekilde temin edemeyeceği sabit olan;

D) Türkiye'ye girmesi memnu olup da her nasılsa girmiş bulunan;

E) Türkiye'de oturduğu müddetçe huzur ve asayişini ihlal eden;

Yabancılara ikamet tezkeresi verilmez.

Karar almağa yetkili makamlar

Madde 21 - Bu kanunda derpiş edilen sınır dışı kararını almaya İçişleri Bakanlığı yetkilidir.

İçişleri Bakanlığı, lüzum göreceği sınır ve sahil illerine memleketin umumi güvenlik ve nizami noktasından derhal çıkarılmaları lazımgelen yabancıları istizan etmeden sınır dışı etmek yetkisini verebilir. Bu iller bu yetkiye göre işlem yaptıkları takdirde keyfiyeti mucip sebepleriyle birlikte İçişleri Bakanlığına bildirmeğe mecburdurlar.

Tabiiyetsiz veya yabancı devlet tabaası olan çingenelerin ve Türk kültürüne bağılı olmayan yabancı göçebelerin sınır dışı edilmelerine İçişleri Bakanlığı salahiyyetlidir.

YÜKSEK ASKERİ ŞÜRANIN KURULUŞ VE GÖREVLERİ HAKKINDA KANUN

Kanun Numarası : 1612
Kabul Tarihi : 17/7/1972
Yayımlandığı R. Gazete : Tarih : 26/7/1972 Sayı: 14257

Başkan ve üyeler:

Madde 2 - (Değişik: 17/5/1979 - 2233/1 md.)

Yüksek Askeri Şüranın üyeleri; Başbakan, Genelkurmay Başkanı, Milli Savunma Bakanı, Kuvvet Komutanları, Ordu Komutanları, Jandarma Genel Komutanı, Donanma Komutanı ile Silahlı Kuvvetler kadrolarında bulunan orgeneral ve oramirallerdir.

(İkinci fıkra Mülga: 15/10/1980 - 2317/2 md.)

Yüksek Askeri Şüranın Başkanı Başbakandır. Başbakan bulunmadığında Genelkurmay Başkanı Yüksek Askeri Şüraya Başkanlık eder.

Yüksek Askeri Şüra üyelerinin terfi işlemleri ile ilgili konulardaki oy hakkı ve değerlendirme notu es değerdendir.

Toplantı zaman ve yeri:

Madde 4 - (Değişik: 1/11/1983 - 2938/1 md.)

Yüksek Askeri Şüra her yıl olağan olarak iki defa toplanır. Olağan toplantılardan biri Ağustos ayının ilk haftasında, diğeri Genelkurmay Başkanınca belirlenecek zamanda yapılır.

Yüksek Askeri Şüra Genelkurmay Başkanının istemi üzerine de o yıl içeri-

sinde ayrıca toplanabilir.

Kararların gizliliği:

Madde 8 - Yüksek Askeri Şûra toplantıları gizli olarak yapılır. Görüşmelerin ve alınan kararların açıklanması veya yayınlanması yasaktır. Ancak açıklanmasına Yüksek Askeri Şûranın kararıyla müsaade edilen konular Genel Sekreterlik aracılığı ile yayınlanır.

Yüksek Askeri Şûrada görüşülen kanun, tüzük ve yönetmelik taslakları ile alınan kararların gizliliğinin ne şekilde ve ne zaman kaldırılacağı İçtüzükte gösterilir.

KÜLTÜR BAKANLIĞININ TEŞKİLAT VE GÖREVLERİ HAKKINDA KANUN HÜKMÜNDE KARARNAME (1)

Kanun Hük.Karar.nin Tarihi	: 24/1/1989	No: 354
Yetki Kanununun Tarihi	: 12/3/1986	No: 3268
	9/4/1987	3347
	12/10/1988	3479
Yayımlandığı R.G.'nin Tarihi	: 2/3/1989	No: 20096 Mükerrer

Kütüphaneler Genel Müdürlüğü

Madde 11 - (Değişik: 13/9/1989 - KHK - 379/6 md.)

Kütüphaneler Genel Müdürlüğünün Görevleri şunlardır;

a) Vatandaşların kütüphanelerden yararlanması için gerekli tedbirleri almak ve uygulamak, yeni kütüphaneler kurulmasına teklif etmek ve bunların idare ve ihtisas işlerini düzenlemek ve yürütmek,

b) Kütüphane ve kütüphanecilik hizmetleriyle ilgili kural ve ilkelerle, standartları belirlemek ve bunlara uygun hizmet üretimi için gerekli tedbirleri almak,

c) Yurtiçinde ve yurtdışında basılmış, okuyucuya faydalı yayınları, Türk Kültürü ile ilgili yazma eser ve belgeleri ve diğer kütüphane malzemelerini temin etmek, kütüphanelerin koleksiyonlarını zenginleştirmek,

d) Kıymetli yazma eserleri ilgili kütüphanelerde toplayarak araştırmacı ve okuyucunun hizmetine sunmak, bunların gelecek nesillere aktarılmasını sağlamak amacı ile bakım ve onarımını yapmak,

e) Halkımızın geçmişteki her çeşit eserlerimizi kolaylıkla bulmasını ve onlardan faydalanmasını sağlamak,

f) Diğer kamu kurum ve kuruluşlarınca idare olunan kütüphanelerle birlikte, gerçek ve tüzel kişiler tarafından kurulan umuma açık kütüphanelerin idare

ri, ilmi ve teknik faaliyetlerinin düzenlenmesi, gerçekleştirilmesi ve geliştirilmesine yardımcı olmak ve rehberlik etmek,

g) Bakanlıkça verilecek benzeri görevleri yapmak.

Telif Hakları ve Sinema Genel Müdürlüğü

Madde 11/A - (Ek: 13/9/1989 - KHK - 379/7 md.)

Telif Hakları ve Sinema Genel Müdürlüğünün görevleri şunlardır:

a) 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu ile verilen görevleri yürütmek,

b) Birliklerin idari ve mali yönlerden denetimini sağlamak,

c) Eser sahipleri ve birliklerle Bakanlık arasındaki ilişkileri düzenlemek,

d) Fikir ve Sanat Eserlerinin işaretlenmesi ile ilgili çalışmaları yürütmek, kontrol etmek ve denetlemek,

e) Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu tarafından yayımlanan eserlerden, memleketin tarihi ve kültürü bakımından önemli olanların çoğaltılması ve bir nüshasının Milli Kütüphanede saklanması sağlamak,

f) 3257 sayılı Sinema, Video ve Müzik Eserleri Kanunu ile verilen görevleri yapmak,

g) Milli varlıklarımızı yurtiçinde ve yurtdışında tanıtmak amacıyla film gösterileri ve festivaller düzenlemek veya desteklemek, belgesel filmler sağlamak, yaptırmak, film satın almak,

h) Film, video ve benzeri konularda arşiv kurmak, geliştirmek ve faydalanılmasını sağlamak,

i) Telif hakları konusunda milletlerarası kuruluşlarla işbirliği yapmak ve gerekli çalışmaları yürütmek,

j) Bakanlıkça verilecek benzeri görevleri yapmak.

TÜRKİYE BİLİMSEL VE TEKNİK ARAŞTIRMA KURUMU KURULMASI HAKKINDA KANUN (1)

Kanun Numarası : 278

Kabul Tarihi : 17/7/1963

Yayımlandığı R. Gazete : Tarih : 24/7/1963 Sayı: 11462

Görev

Madde 2 - (Değişik: 18/8/1993 - KHK - 498/2 md.)

Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumunun görevleri şunlardır:

a) Müspet bilimler alanında, temel ve uygulamalı araştırma yapmak, yaptırmak, yapmayı özendirmek ve bu amaçla merkez ve enstitüler kurmak;

b) Türkiye'nin bilim ve teknoloji politikalarının saptanmasında Hükümete yardımcı olmak;"Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu"na sekreteryaya görevi yapmak,

c) Müsbet bilimler alanında yapılacak öğretime temel olacak prensip ve yolları saptamak ve ilgili kurumlara önermek;

d) Türkiye'nin uluslararası alanda bilimsel ve teknolojik rekabet gücünü arttırmak için önlemler almak. Bilimsel araştırmaların teknolojik yeniliklere süratle dönüşebilmesi için yöntemler geliştirmek; özel sektörün teknolojik araştırma ve geliştirmeye etkin ve ağırlıklı olarak katılımını sağlayacak programlar yapmak; Türk Sanayii'nin Üniversite ve araştırma kurum ve kuruluşları ile işbirliği yapmasını sağlayacak programlar geliştirmek, bu işbirliğinin somut hale dönüşebileceği fiziki ortamlar yaratmak;

e) Kamu kurum ve kuruluşları ile özel idare, belediye ve diğer gerçek ve tüzel kişilerin bilimsel ve teknik araştırma alanındaki isteklerini değerlendirmek ve imkanları dahilinde yardım etmek;

f) Türkiye'nin taraf olacağı bilimsel ve teknolojik yardım ve işbirliği anlaşmalarının hazırlanması ve müzakeresinde Hükümete yardımcı olmak ve bu anlaşmaların izlenme ve uygulanmasında 244 ve 1173 sayılı kanunlar çerçevesinde görev almak;

g) Görev alanına giren faaliyetlerle ilgili yerli ve yabancı araştırma kurumları ve araştırmacılarla her türlü bilimsel ve teknik işbirliği yapmak ve bu kurumlara, gerekirse üye olmak; uluslararası bilimsel ve teknik anlaşmalara Türkiye adına taraf olmak;

h) Görev alanına giren konularda ulusal ve uluslararası kongre, seminer, kollokyum gibi bilimsel toplantıları desteklemek, düzenlemek ve bunlara katılmak;

i) Kurumun ilgi alanlarında Türkçe ve yabancı dillerde kitap ve periyodik yayınlamak ve bu tür yayınları desteklemek;

i) Dokümantasyon, enformasyon sistemleri, bilgi bankaları, kütüphane ve arşiv gibi bilimsel destek birimleri kurmak, mevcut ulusal ve uluslararası sistemlerle işbirliği yapmak;

j) Bilim adamlarının, araştırmacıların yetiştirilmeleri ve geliştirilmeleri için olanaklar sağlamak; bu amaçla ödüller vermek, öğrenim ve öğrenim sonrasında üstün başarısıyla kendini gösteren gençleri izleyerek onların yetişme ve gelişmelerine yardım etmek ve bu amaçla burslar vermek, yarışmalar düzenlemek ve yayınlar yapmak,

k) Yukarıda belirtilen amaçların gerçekleştirilmesi ve görevlerin yerine getirilebilmesi ile ilgili her türlü faaliyetlerde bulunmak.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİNİN KURULMASI HAKKINDA KANUN HÜKMÜNDE KARARNAME

Kanun Hükmünde Kar.nin Tarihi : 13/8/1993, No: 497
Yetki Kanununun Tarihi : 24/6/1993, No: 3911
Yayımlandığı R.G. Tarihi : 2/9/1993, No: 21686

Görevler

Madde 2- Türkiye Bilimler Akademi'sinin görevleri şunlardır:

- a) Bilimsel konularda ve bilimsel önceliklerin saptanması amacıyla incelemeler ve danışmanlık yapmak,
- b) Toplumda bilimsel yaklaşım ve düşüncenin yayılmasını sağlamak,
- c) Hükümete, Türk bilimcileri ve araştırmacılarının toplumsal statüleri, yaşam düzeyleri, gelirleri ve bu tür faaliyetlerin gereği olan özel kolaylık ve ayrıcalıklara ilişkin mevzuat değişiklikleri önermek,
- d) Bilimin öneminin ülke kamuoyunca takdir ve kabulünü sağlamak ve bilim adamlığını özendirmek için ödüller vermek,
- e) Yukarıda belirtilen amaçların gerçekleştirilmesi ve görevlerin yerine getirilebilmesi ile ilgili her türlü faaliyette bulunmak.

BAZI KİSVELERİN GİYİLEMİYECEĞİNE DAİR KANUN

Kanun Numarası : 2596
Kabul Tarihi : 3/12/1934
Yayımlandığı R. Gazete : Tarih : 13/12/1334 Sayı : 2879

Madde 3 - Türkiye'de bulunan Türklerin ve yabancıların, yabancı memleketlerin siyaset, askerlik ve milis teşekkülleri ile münasebetli kıyafet ve almetlerini ve lavazımını taşımaları yasaktır.

EFENDİ, BEY, PAŞA GİBİ LAKAP VE UNVANLARIN KALDIRILMASINA DAİR KANUN (1)

Kanun Numarası : 2590
Kabul Tarihi : 26/11/1934
Yayımlandığı R. Gazete : Tarih : 29/11/1934 Sayı : 2867

Madde 1 - Ağa, Hacı, Hafız, Hoca, Molla, Efendi, Bey, Beyefendi, Paşa, Hanım, Hanımefendi ve Hazretleri gibi lakap ve unvanlar kaldırılmıştır. Erkek ve kadın vatandaşlar, kanunun karşısında ve resmi belgelerde yalnız

adlarıyla anılırlar.

Madde 2 - Sivil ve rütbe ve resmi nişanlar ve madalyalar kaldırılmıştır ve bu nişan ve madalyaların kullanılması yasaktır. Harb madalyaları bundan müstesnadır. Türkler yabancı Devlet nişanları da taşıyamazlar.

TEKKE VE ZAVİYELERLE TÜRBELERİN SEDDİNE VE TÜRBEDARLIKLAR İLE BİR TAKIM UNVANLARIN MEN VE ILGASINA DAİR KANUN (1)

Kanun Numarası : 677
Kabul Tarihi : 30/11/1925
Yayımlandığı R. Gazete: Tarih : 13/12/1925 Sayı: 243

Madde 1 - Türkiye Cumhuriyeti dahilinde gerek vakıf suretiyle gerek mülk olarak şeyhinin tahtı tasarrufunda gerek suveri aharla tesis edilmiş bulunan bilümm tekkeler ve zaviyeler sahiplerinin diğer şekilde hakkı temellük ve tasarrufları baki kalmak üzere kamilen seddedilmiştir. Bunlardan usulü mevzuası dairesinde filhal cami veya mescit olarak istimal edilenler ipka edilir.

Alelümüm tarikatlerle şehlik, dervişlik, müritlik, dedelik, seyitlik, çebeilik, babalık, emirlik, nakiplik, halifelik, falcılık, büyücülük, üfürükçülük ve gayıptan haber vermek ve murada kavuşturmak maksadıyla nüshacılık gibi unvan ve sıfatların istimaliyle bu unvan ve sıfatlara ait hizmet ifa ve kisve iktisası memnudur. Türkiye Cumhuriyeti dahilinde salatına ait veya bir tarika veyahut cerri menfaate müstenit olanlarla bilümm sair türbeler mesdut ve türbedarlıklar mülgadır. Seddedilmiş olan tekke veya zaviyeleri veya türbeleri açanlar veyahut bunları yeniden ihdas edenler veya ayini tarikat icrasına mahsus olarak velev muvakkaten olsa bile yer verenler ve yukarıdaki unvanları taşıyanlar veya bunlara mahsus hidematı ifa veya kıyafet iktisa eyleyen kimseler üç aydan eksik olmamak üzere hapis ve elli liradan aşağı olmamak üzere cezayı nakdiile cezalandırılır.

(Ek: 10/6/1949 - 5438/1 md.) Şeyhlik, Babalık ve Halifelik gibi mensupları arasında baş mevkiinde bulunanlar altı aydan az olmamak üzere hapis ve 500 liradan aşağı olmamak üzere ağır para cezasından başka bir yıldan aşağı olmamak üzere sürgün cezası ile cezalandırılırlar (1).

(Ek: 1/3/1950 - 5566/1 md.; Değişik: 7/2/1990 - 3612/5 md.) Türbelerden Türk Büyüklerine ait olanlarla büyük sanat değeri bulunanlar Kültür Bakanlığınca umuma açılabilir. Bunlara bakım için gerekli memur ve hizmetliler tayin edilir.

ŞAPKA İKTİSASI HAKKINDA KANUN

Kanun Numarası : 671
Kabul Tarihi : 25/11/1925
Yayımlandığı R.Gazete : Tarih : 28/11/1925 Sayı : 230

Madde 1 - Türkiye Büyük Millet Meclisi azaları ile idarei umumiye ve hususiye ve mahalliyeye ve bilümm müessesata mensup memurin ve müstahdemin Türk milletinin iktisa etmiş olduğu şapkayı giymek mecburiyetindedir. Türkiye halkının da umumi serpusu şapka olup buna münafı bir itiyadın devamını hükümet meneder.

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞININ KURULUŞ VE GÖREVLERİ HAKKINDA KANUN

Kanun Numarası : 633
Kabul Tarihi : 22/6/1965
Yayımlandığı R.Gazete : Tarih : 2/7/1965 Sayı: 12038

Görev:

Madde 1 - İslam Dininin inançları, ibadet ve ahlak esasları ile ilgili işleri yürütmek, din konusunda toplumu aydınlatmak ve ibadet yerlerini yönetmek üzere; Başbakanlığa bağlı Diyanet İşleri Başkanlığı kurulmuştur.

Donatım Müdürlüğünün görevleri:

Madde 14 - Donatım Müdürlüğü:

- a) Cami, mescit ve müftülüklerle din hizmetinde kullanılan bilümm yerlerin ve buralardaki eşya ve demirbaşların bakımı ve korunması ile ilgili her türlü işleri düzenlemek;
- b) Din görevlilerinin vazife esnasında kullandıkları kıyafetleri düzenlemek ve camilerin tanzimini temin etmek;
- c) Hizmetle ilgili dilek ve şikayetleri karşılamak, özel ve tüzel kişilerce yaptırılması istenecek cami ve mescitlerin yer ve şekilleri hakkında istişari bilgiler vermek ve yardımda bulunmak;
- d) Kuruluşun demirbaş, kırtasiye, basılı kağıt, büro ve idari hizmetler le-vazımı ile sair ihtiyaçlarını karşılamak;
- e) Aynı ve nakdi bağışların kabulünü ve sarfını düzenlemek, bağışların özel bir fonda toplanmasını sağlamak, bağışların hiçbir suretle din hizmetin-

den başka yere sarf edilmemesini temin etmek, şartlı bağışlarda şarta riayeti sağlamak (Bu işler bir tüzükle düzenlenir);

f) Mazbut ve mülhak vakıflarda bulunan cami ve mescitlerdeki teberrükat eşyasının tesbiti; numaralanması, değerlendirilmesi, korunması, yerlerinin değiştirilmesi, satışı ve satıştan elde edilecek paraların benzeri hizmetlere tahsisi, cetvellerin yapılması, muhasebesi, denetlenmesi ve sair hususları Diyanet İşleri Başkanlığı ile Vakıflar Genel Müdürlüğüne hazırlanacak bir yönetmeliğe göre düzenlemek;

g) Ayniyat hesaplarını tutmak ve ayniyat kesin hesaplarını düzenlemek ile görevlidir.

RESMİ GAZETE'DE YAYIMLANACAK OLAN YÖNETMELİKLER HAKKINDA KANUN

Kanun Numarası : 3011
Kabul Tarihi : 24/5/1984
Yayımlandığı R. Gazete: Tarih : 1/6/1984 Sayı: 18418

Madde 1 - Başbakanlık, bakanlıklar ve kamu tüzelkişilerinin;

- İşbirliğine, yetki ve görev alanlarına ait hükümleri düzenleyen,
 - Kamu personeline ait genel hükümleri kapsayan,
 - Kamuyu ilgilendiren,
- Yönetmelikler Resmi Gazete'de yayımlanır.

Ancak, milli emniyet ve milli güvenlikle ilgili olan ve gizlilik derecesi taşıyan yönetmelikler yayımlanmaz.

DEVLET İSTİHBARAT HİZMETLERİ VE MİLLİ İSTİHBARAT TEŞKİLATI KANUNU

Kanun Numarası : 2937
Kabul Tarihi : 1/11/1983
Yayımlandığı R.Gazete : Tarih: 3/11/1983 Sayı: 18210

Yönetmelikler

Madde 32 - Bu Kanunun muhtelif maddelerinde çıkarılması öngörülen yönetmelikler, Kanunun yayımı tarihinden itibaren en geç altı ay içinde MİT Müsteşarlığınca hazırlanacak Başbakan tarafından onaylanmak suretiyle yürürlüğe konulur.

Bu yönetmelikler Resmi Gazete'de yayımlanmaz.

TÜRK KANUNU MEDENİSİ (1)

Kanun Numarası : 743
Kabul Tarihi : 17/2/1926
Yayımlandığı R. Gazete: Tarih : 4/4/1926 Sayı: 339

VAKIF-

A) Kuruluş:

I - Genel Olarak:

Madde 73 - (Değişik: 13/7/1967 - 903/1 md.)

Vakıf, başlıbaşına mevcudiyeti haiz olmak üzere, bir malın belli bir gayeye tahsisidir.

Bir mamelekin bütünü veya gerçekleşmiş veya gerçekleşeceği anlaşılan her türlü geliri veya ekonomik değeri olan haklar vakfedilebilir.

II - Vakfın Şekli:

Madde 74 - (Değişik: 13/7/1967 - 903/1 md.)

Vakıf, resmi senetle veya vasiyet yolu ile kurulur ve vakfedenin ikametgahı asliye mahkemesi nezdinde tutulan sicile tescil ile tüzel kişilik kazanır. Mahkeme, tescil hususunu Vakıflar Genel Müdürlüğündeki merkezi sicile kaydolunmak üzere resen tebliğ eder.

Kanuna, ahlaka ve adaba veya milli menfaatlere aykırı olan veya siyasi düşünce veya belli bir ırk veya cemaat mensuplarını desteklemek gayesi ile kurulmuş olan vakıfların tesciline karar verilemez. Tescil kararının tebliği tarihinden itibaren, Vakıflar Genel Müdürlüğü, iki ay içinde bu karara karşı temyiz yoluna başvurabilir.

Merkezi sicile kaydedilen vakıf, Resmi Gazete ile ilan edilir.

Tescilin tarzı, kimler tarafından yaptırılacağı ve sicillerin ne suretle tutulacağı, ilanın muhtevası ve ne suretle yapılacağı tüzük ile tayin edilir.

Bir vakfın tescili ile birlikte vakfedilen malların mülkiyeti ve haklar vakfa intikal eder.

Mahkeme, vakfedilen gayrimenkulün vakıf tüzel kişiliği adına tescilini resen ve derhal tapu idaresine bildirir.

VII. BÖLÜM

EKLER

ÖLÜM CEZASI ÖNGÖREN YASALAR VE MADDELERİ

Türk Ceza Kanunu

Madde 125 - (Değişik: 11/6/1936-3038/1 md.)

Devlet topraklarının tamamını veya bir kısmını yabancı bir Devletin hakimiyeti altına koymağa veya Devletin istiklalini tenkise veya birliğini bozmağa veya Devletin hakimiyeti altında bulunan topraklardan bir kısmını Devlet idaresinden ayırmağa matuf bir fiil işleyen kimse ölüm cezası ile cezalandırılır.

Madde 126 - (Değişik: 11/6/1936-3038/1 md.)

Devlet aleyhine silah kullanan veya Türkiye ile harp halinde bulunan bir devletin ordusunda hizmet kabul eden vatandaş müebbed ağır hapis cezası ile cezalandırılır. Yabancı devlet kuvvetlerine kumanda eden veya bunları sevk ve idareye müteallik bir vazife deruhde eden vatandaş hakkında ölüm cezası verilir.

Harp esnasında düşman Devlet toprağında bulunup da bu devlet kanunlarının tahmil ettiği bir mecburiyeti ifa zaruret ile mezkür fiili işleyen kimseye ceza verilmez.

Bu bab hükümlerine göre herhangi bir sebeple Türk vatandaşlığı sıfatını kaybeden kimse dahi vatandaş hükmünde sayılır.

Türkiye Devleti tarafından Devlet olarak tanınmış olmasa bile haklarında muharib muamelesi yapılan siyasi kümeler dahi Türkiye Devleti ile harp halinde bulunan Devlet gibi telakki edilir.

Madde 127 - (Değişik: 11/6/1936-3038/1 md.)

Yabancı Devletin Türkiye Devleti aleyhine harp açması veya hasmane hareketlerde bulunması için yabancı ile anlasan veya bu maksada matuf fiiller işleyen kimse on seneden aşağı olmamak üzere ağır hapis cezası ile cezalandırılır.

Harp vuku bulursa ölüm cezası hükmolunur. Hasmane hareket vukua gelirse müebbed ağır hapis cezası verilir.

Türkiye Devletini bitarafılık ilanına veya bitarafılığın muhafazasına veyahut harp ilanına mecbur kılmak veya mecbur kılmağa matuf muameleler yapmak için yabancı ile anlasan kimse beş seneden on seneye kadar ağır hapis cezası ile cezalandırılır.

Bu anlaşma matbuatla propaganda yapmak için vaki olmuş ise hükmolunacak ceza üçte bire kadar artırılır.

Milli menfaatler aleyhine hareketlerde bulunmak maksadı ile yabancından velevki bilvasıta olsun kendisi veya başkaları için para veya herhangi bir menfaat veya vaid kabul eden vatandaş eğer fiil daha ağır bir cürüm teşkil etmiyorsa üç seneden on seneye kadar ağır hapis ve beş yüz liradan iki bin liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılır.

Aynı ceza para veren veya sair menfaat temin veya vadeden yabancı hakkında da tatbik olunur.

Aşağıdaki hallerde ceza üçte birden aşağı olmamak üzere artırılır.

1- Fiil harp esnasında işlenmiş ise,

2- Para veya menfaat matbuat vasıtası ile propaganda yapmak için verilmiş veya vadedilmiş ise.

Madde 129 -(Değişik: 11/6/1936 - 3038/1 md.)

Harp zamanında Türkiye Devleti zararına düşmanın askeri hareketlerini kolaylaştırmak veya Türkiye Devletinin askeri hareketlerine zarar vermek maksadı ile yabancı ile anlaşan veyahut bu maksatlara matuf fiiller işleyen kimse on seneden aşağı olmamak üzere ağır hapis cezası ile cezalandırılır. Maksadı hasıl olursa ölüm cezası verilir.

Harp zamanında düşman Devlete işe maddeleri veya Türkiye Devletinin zararına kullanılabilecek sair şeyler veren kimse bunları bilvasıta vermiş olsa bile beş seneden aşağı olmamak üzere ağır hapis cezası ile cezalandırılır.

Harp zamanında düşman Devlet lehine yapılan istikrazlara ve her ne suretle olursa olsun tediyelere iştirak eden veya buna müteallik muameleleri kolaylaştıran kimse beş seneden aşağı olmamak üzere ağır hapis cezası ile cezalandırılır.

Harp zamanında ve ikinci fıkrada yazılı haller haricinde nerede bulunursa bulunsun düşman Devlet tebaası ile veyahut düşman Devlet topraklarında oturan diğer kimseler ile bilvasıta olsa dahi, ticaret yapan yurddaş veya Türkiye'de bulunan yabancı iki seneden on seneye kadar ağır hapis ve bin liradan aşağı olmak üzere eşya değerinin beş misline müsavi ağır para cezası ile cezalandırılır.

İkinci ve üçüncü fıkra hükümleri fiili hariçte işleyen yabancılar hakkında tatbik olunmaz.

Madde 131 - (Değişik: 11/6/1936 - 3038/1 md.)

Askeri olan veya Devletin müsella kuvvetlerinin hizmetine tahsis edilmiş bulunan gemileri, hava vasıtalarını, nakil vasıtalarını, yolları müesseseleri, depoları ve diğer askeri tesisatı-bunlar henüz ikmal edilmemiş olsalar bile kısmen veya tamamen velev muvakkat bir zaman için olsun tahrib eden veya kullanılmayacak bir hale getiren kimse sekiz seneden aşağı olmamak üzere ağır hapis cezası ile cezalandırılır.

Aşağıdaki hallerde ölüm cezası verilir:

1 - Fiil, Türkiye ile harp halinde bulunan bir Devletin menfaati için işlenmiş olursa,

2 - Fiil Devletin harp hazırlıklarını veya harp kudret ve kabiliyetini veya askeri hareketlerini tehlikeye koymuş ise.

Fiil bunları elinde bulunduran veya muhafazası veyahut nezareti ile mükellef

olan kimsenin kusuru neticesi vukua gelmiş veya sadece kolaylaşmış olursa o kimse hakkında bir seneden beş seneye kadar ağır hapis cezası hükmolunur.

Madde 133 - (Değişik: 29/6/1938-3531/1 md.)

Devletin emniyeti veya dahili veya beynelmilel siyasi menfaatleri icabından olarak gizli kalması lazım gelen malumatı siyasi veya askeri casusluk maksadı ile istihsal eden kimse 15 seneden aşağı olmamak üzere ağır hapis cezası ile cezalandırılır.

Aşağıdaki hallerde ölüm cezası verilir:

1- Fiil, Türkiye ile harb halinde bulunan bir devletin menfaati namına işlenmişse,

2 - Fiil, devletin harb hazırlıklarını veya harb kudret veya kabiliyetini veya askeri hareketlerini tehlikeye koymuşsa.

Salahiyetli makamların neşir veya işaasını menettikleri malumatı siyasi veya askeri casusluk maksadı ile istihsal eden kimse 10 seneden aşağı olmamak üzere ağır hapis cezası ile cezalandırılır.

Yukarıdaki fıkrada yazılı fiil, Türkiye ile harb halinde bulunan bir devletin menfaatine işlenmişse müebbed ağır hapis cezası hükmolunur.

Yukarıdaki iki fıkrada yazılı fiil, Devletin harb hazırlıklarını veya harb kudret veya kabiliyetini veya askeri hareketlerini tehlikeye koymuşsa ölüm cezası verilir.

Yabancı bir devletin emniyeti veya dahili veya beynelmilel siyasi menfaatleri icabından olarak gizli kalması lazım gelen malumatı diğer bir ecnebi devlet lehine siyasi veya askeri casusluk maksadı ile istihsal eden kimse beş seneye kadar ağır hapis cezası ile cezalandırılır.

Madde 136 - (Değişik: 11/6/1936 - 3038/1 md.)

132 nci maddenin iki, üç, dört ve beşinci fıkralarında yazılı gizli kalması lazım gelen malumatı ifşa eden kimseler beş seneden aşağı olmamak üzere ağır hapis cezası ile cezalandırılır.

Fiil harp zamanında işlenmiş veya Devletin harp hazırlıkları veya harp kudret ve kabiliyetini veya askeri hareketlerini tehlikeye koymuş ise ağır hapis cezası on seneden aşağı olamaz.

Suçlu, siyasi veya askeri casusluk maksadı ile hareket etmiş ise bu maddenin birinci fıkrasında yazılı halde müebbed ağır hapis ve ikinci fıkrasındaki halde ölüm cezasına mahkum edilir.

Bu cezalar bu maddede yazılı olan malumatı istihsal eden kimseler hakkında da tatbik olunur.

Eğer fiil suçlunun taksiri neticesi vukubulmuş ise birinci fıkrada yazılı halde altı aydan iki seneye ve ikinci fıkradaki hallerden birinin mevcudiyeti takdirinde

üç seneden on beş seneye kadar ağır hapis cezası verilir.

Madde 137 - (Değişik : 11/6/1936 - 3038/1 md.)

Salahiyetli makamların neşir ve işasını menettikleri malumatı ifşa eden kimse üç seneden aşağı olmamak üzere ağır hapis cezası ile cezalandırılır.

Fiil harp zamanında işlenir veyahut Devletin harp hazırlıklarını veya harp kudret ve kabiliyetini veya askeri hareketlerini tehlikeye koyarsa verilecek ağır hapis cezası onseneden aşağı olamaz.

Suçlu, siyasi veya askeri casusluk maksadı ile hareket etmiş ise bu maddenin birinci fıkrasında yazılı halde on beş seneden aşağı olmamak üzere ağır hapis cezasına mahkum edilir.

İkinci fıkrada yazılı hallerde ölüm cezası verilir.

Bu cezalar bu maddede yazılı olan malumatı istihsal etmiş olanlar hakkında da tatbik olunur.

Eğer fiil suçlunun taksiri neticesi vuku bulmuş ise birinci fıkrada yazılı halde altı aydan iki seneye ve ikinci fıkradaki hallerden birinin mevcudiyeti takdirinde üç seneden on beş seneye kadar ağır hapis cezası verilir.

Madde 146 - Türkiye Cumhuriyeti Teşkilatı Esasiye Kanununun tamamını veya bir kısmını tağyir ve tebdil veya ilgaya ve bu kanun ile teşekkül etmiş olan Büyük Millet Meclisini iskata veya vazifesini yapmaktan men'e cebren teşebbüs edenler, idam cezasına mahkum olur.

65 inci maddede gösterilen şekil ve suretlerle gerek yalnızca gerek birkaç kişi ile birlikte kavli veya tahriri veya fiili fesat çıkararak veya meydan ve sokaklarda ve naşın toplandığı mahallerde nutuk irat veyahut yafta talik veya neşriyat icra ederek bu cürümleri işlemeğe teşvik edenler hakkında, yapılan fesat teşebbüs derecesinde kalsa dahi idam cezası hükmolunur.

(Ek: 6/7/1960 - 15/1 md.) Birinci fıkrada yazılı suçta ikinci fıkrada gösterilenden gayri surette iştirak eden fer'i serikler hakkında beş seneden onbeş seneye kadar ağır hapis ve amme hizmetlerinden müebbeden memnuiyet cezası hükmlenir.¹

Madde 147 - Türkiye Cumhuriyeti İcra Vekilleri Heyetini cebren iskat veya vazife görmekten cebren menedenlerle bunları teşvik eyliyenlere idam cezası hükmolunur.

Madde 149 - (Değişik: 29/6/1938 - 3531/1 md.)

Her kim Hükümet aleyhine halkı silah veya uyuşturucu yahud boğucu veya

¹ Bu fıkra hükmünün, 6/7/1960 tarih ve 15 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce işlenmiş olan ve Türk Ceza Kanununun 125, 133, 141, 142, 146, 149, 150 ve 163 üncü maddelerinde yazılı bulunan vatana ihanet suçlarında da uygulanacağı, yukarıda sözü edilen 15 sayılı Kanunun 3 üncü maddesinde hükme bağlanmıştır.

yakıcı gazlar veya patlayıcı maddeler kullanmak sureti ile isyana veya Türkiye ahalisini birbirini aleyhine silahlandırarak mukateleyle teşvik eyleser yirmi seneden aşağı olmamak üzere ağır hapis cezası ile cezalandırılır.

Eğer bu teşvik neticesi olarak isyan veya kıtal zuhur etmişse buna sebebiyet veren veya asilere kumanda eden kimseler hakkında ölüm cezası verilir.

Bu cürümlere yalnız iştirak etmiş olanlar altı seneden aşağı olmamak üzere ağır hapis cezası ile cezalandırılırlar.

Birinci fıkrada yazılı silahlar ve diğer maddeler yalnız bir yere depo edilmiş olsa dahi isyan silahlı sayılır.

Madde 156 - Reiscumhur hakkında suikasitte bulunanlarla buna teşebbüs edenler fiilleri teşebbüsü tam derecesinde ise idam cezasıyla, nakis ise müebbet ağır hapis ile, cezalandırılır.

Madde 450-Öldürmek fiili:

1-Usul ve fûrudan biri aleyhine işlenirse;

2-Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinden biri aleyhine veya üyelik sıfatı sona ermiş olsa bile bu görevinden dolayı işlenmiş olursa

3-Canavarca bir his sevki ile veya işkence ve tazip ile ika edilirse;

4-Taammüden icra olunursa;

5-Birden ziyade kimseler aleyhine işlenirse;

6-Yangın, su baskını ve gark gibi yedinci babın birinci faslında beyan olunan vasıtalarla yapılırsa;

7-Velevki husule gelmiş olmasın diğer bir suçu hazırlamak veya kolaylaştırmak veya işlemek için ika olunursa;

8-Bir suçtan hasıl olacak faydayı elde etmek veya bu gayeye vasıl olmak maksadıyla yapılan ihzaratı saklamak için veya takip edilen gayeye vasıl olamaktan mütvellit infial ile işlenmiş olursa;

9-Bir suçu gizlemek veya delil ve emarelerini ortadan kaldırmak veya kendisinin yahut başkasının cezadan kurtulmasını temin maksadıyla vukua getirilirse;

10-Kan gütme saikiyle işlenirse;

11-Devlet memurlarından biri aleyhine görevi esnasında veya Devlet memurluğu sıfatı zail olsa bile bu görevi yapmasından dolayı işlenirse;

fail, idam cezasına mahkum edilir.

Askeri Ceza Kanunu

Vatan aleyhindeki cürümler:

Madde 54 - Vatan aleyhinde bir cürüm yapan askeri şahıslar hakkında Türk Ceza Kanununun 125 inciden 145 inci maddeye kadar olan maddeleri hükümleri tatbik olunur.

Harb hıyaneti:

Madde 55 - (Değişik: 21/8/1940 - 3914/1 md.)

(1) Seferberlikte veyahut Türkiye Cumhuriyetini tehdit eden yakın bir harb tehlikesi mevcut olduğunu gösteren fevkalade zamanlarda Türk Ceza Kanununun 129 uncu maddesinin birinci fıkrasında yazılı cürümleri işleyenler veya işlemeye teşebbüs edenler (Harb hıyaneti) cürümünden dolayı ölüm cezası ile cezalandırılırlar.

(2) Az vahim hallerde ölüm cezası yerine müebbet veyahut on beş seneden aşağı olmamak üzere ağır hapis cezası verilebilir. Maksat hasıl olursa her halde ölüm cezası verilir.

Milli Müdafaaaya hıyanet:

Madde 56 - (Değişik: 8/6/1959 - 7331/1 md.)

Bu maddede gösterilen fiilleri işleyenler ve bunlara teşebbüs edenler (Milli Müdafaaaya hıyanet) cürümünden dolayı aşağıda yazılı cezalarla cezalandırılırlar.

A) Türk Ceza Kanununun 133 üncü maddesinde ve 136 nci maddesinin siyasi ve askeri casusluğa dair 3 üncü fıkrasında yazılı cürümleri işleyenlere Türk Ceza Kanununa göre ceza verilir. Bu cürümleri seferberlikte veyahut Türkiye Cumhuriyetini tehdit eden yakın bir harb tehlikesi mevcut olduğunu gösteren fevkalade zamanlarda işleyenler veya işlemeye teşebbüs edenler, 136 nci maddenin son fıkrasında suçlunun taksirine müstenit olarak yazılı olan haller hariç olmak üzere, ölüm cezasıyla cezalandırılır.

B) Doğru olması halinde askeri veya siyasi bir sır teşkil edecek olan evrak ve vesaiiki ve sair maddeleri Milli Müdafaaaya hıyanet maksadiyle sahte olarak vücuda getiren veya bu suretle vücuda getirilmiş olduğunu bildiği halde bunları aynı maksatla bir başkasına bildiren veya tevdi edenler hakkında on beş seneden aşağı olmamak üzere ağır hapis cezası verilir.

Fiil seferberlikte veyahut Türkiye Cumhuriyetini tehdit eden yakın bir harb tehlikesi mevcut olduğunu gösteren fevkalade zamanlarda işlenmiş ise failleri ölüm cezası ile cezalandırılırlar.

C) (A) ve (B) bentlerinde yazılı cürümlerden birini veya bazılarını işlemek üzere iki veya daha ziyade kimseler aralarında ittifak ederlerse bunlardan herbiri sekiz seneden on beş seneye kadar ağır hapis cezası ile cezalandırılır.

Fiil seferberlikte veyahut Türkiye Cumhuriyetini tehdit eden yakın bir harb tehlikesi mevcut olduğunu gösteren fevkalade zamanlarda işlenmiş ise failleri müebbet ağır hapis cezası ile cezalandırılırlar.

D) (A) ve (B) bentlerinde yazılı hıyanet cürümlerini işlemeyi bir kimseden talep veya bu cürümleri işlemek için hizmetini arz veyahut böyle bir talebi veya arzı kabul edenler hakkında da bu bentlerde yazılı cezalar aynen verilir.

Eğer böyle bir talep veya arz veya kabul yazılı şekilde vukubulmuşsa, bu yazının fail tarafından mücerret gönderilmiş olmasıyla cürüm tamam olur.

E) (A) ve (B) bentlerinde yazılı cürümlerden birini veya bazılarını işlemek üzere bir teşekkül kuranlar, tanzim ve sevk ve idare edenler üç seneden aşağı olmamak üzere ağır hapis veya böyle bir teşekküle yalnız iştirak edenler bir seneden üç seneye kadar ağır hapis cezasıyla cezalandırılırlar.

Fiil seferberlikte veyahut Türkiye Cumhuriyetini tehdit eden yakın bir harb tehlikesi mevcut olduğunu gösteren fevkalade zamanlarda işlenmiş ise teşekkülü kuranlar, tanzim ve sevk ve idare edenler ölüm ve böyle bir teşekküle iştirak edenler müebbet veya on beş seneden aşağı olmamak üzere ağır hapis cezasıyla cezalandırılırlar.

F) C, D, E bentlerinde yazılı hallerde her hangi bir suretle olursa olsun cürümün işlenmesine mani olan suç ortağı cezadan kurtulur.

G) Türk Ceza Kanununun 127 inci maddesinin 3 üncü fıkrasında yazılı olan milli menfaatler aleyhine yabancidan menfaat veya vait kabul eden vatandaşla bu maksatla para veren veya menfaat temin veya vadeden yabancılar bu fıkra hükümlerine göre cezalandırılırlar.

Fiil seferberlikte veyahut Türkiye Cumhuriyetini tehdit eden yakın bir harb tehlikesini mevcut olduğunu gösteren fevkalade zamanlarda işlenmiş ise, failleri ölüm cezasıyla cezalandırılır.

Eğer para veya menfaat, yazılı bir beyan ile talep veya kabul ve taahhüt edilmiş ise, fail tarafından bu beyanın mücerret gönderilmiş olması ile fiil tamam olur.

Bu bentte yazılı cürümler ancak Milli Müdafaa Vekilinin talebi üzerine takip olunur. Talebin geri alınması caizdir.

2) Az vahim hallerde bu maddede yazılı ölüm cezaları yerine müebbet ağır hapis veya on beş seneden aşağı olmamak üzere muvakkat ağır hapis cezası verilir.

Madde 59 - (Değişik: 21/8/1940 - 3914/1 md.)

(1) Milli Müdafaayı ihlal kastiyle müdafaaya yarayan vasıtalardan birini veya her hangi bir tesisi tahrip eden, yok eden, terkeden, kullanılmayacak hale getiren veya kusurlu olarak imal, teslim veya tesellüm eden veya bunlara her hangi bir suretle zarar verenler sekiz seneden aşağı olmamak üzere ağır hapis cezasıyla cezalandırılır.

(2) Milli Müdafaanın emniyeti için ehemmiyetli olan bir işletmeye muktazı her hangi bir vasıtayı Milli Müdafaayı ihlal kastiyle kısmen veya tamamen bozarak veya tahrip ederek veyahut mesaisini ihlal eyleyerek işletmenin faaliyetini tehlikeye düşürenler veya muattal bir hale koyanlar sekiz seneden aşağı olmamak üzere ağır hapis cezasıyla cezalandırılır.

(3) Fiil, seferberlikte yapılmış veya Devletin harb hazırlıklarını veya harb kudretini veya kabiliyetini ve askeri hareketlerini tehlikeye koymuş ise 1, 2 nu-

maralı fıkralarda yazılı cürümlerin failleri ölüm cezası ile cezalandırılır.

Söz vererek tahliye olunan harb esirleri:

Madde 60 - 1 - Harb esiri olupta verdiği sözü tutmayarak Türkiye Cumhuriyeti aleyhine muharip olarak tutulmak ve yahut ecnebi olupta Türkiye Cumhuriyeti hizmeti askeriyesinde bulunduğu halde Türkiye aleyhine bir düşman ile beraber olmak hıyanet addolunarak faili ölüme mahkum olur.

2- Düşman eline düşen her Türk askeri düşmana karşı silah tutmamak üzere söz vererek serbestisini elde ederse bir seneden beş seneye kadar hapsolunur.

Madde 62- 1- Aşağıda yazılı olan askeri şahıslar ölüm cezasıyla cezalandırılır:

A) Müstahkem bir mevki; müdafaasına hizmet eden bütün vasıtaları kullanıp bitirmeksizin düşmana teslim eden mezkûr mevkiin kumandanı;

B) Emri altında bulunan müdafa vasıtalarını ihmal ile kendisine mevdu mevki terkeden veya düşmana teslim eden kumandan;

C) Vazifesinin kendisinden talep eylediği her şeyi evvelden yapmayarak emri altına tevdi edilen kıtaatın teslimi silah etmesini intaç edecek surette açık sahrada düşmanla mukavele yapan kumandan;

D) Askeri bir gemi ve tayyareyi ve yahut mürettebatını düşmana teslim etmemek için vazifenin kendisinden talep ettiği her şeyi evvelden yapmayarak düşmana teslim eden gemi ve tayyare kumandanı;

2- B. ve C. fıkralarında yazılı olan cürümlerin failleri az vahim hallerde, beş seneden az olmamak üzere, muvakkat ve yahut müebbet ağır hapis cezasıyla cezalandırılır.

Yoklama kaçağı, bakaya, saklı, firar

Madde 63 - 1 - (Değişik: 30/4/1945 - 4726/1 md.)

A) (Değişik:16/2/1994-3970/1 md.) Kabul edilecek bir özrü olmadan barışta bakayalarla yoklama kaçağı veya saklılardan yaşlılarının veya birlikte işleme bağlı arkadaşlarının ilk kfilesi yollanmış bulunanlar ve ihtiyat erattan çağrılıp da özürsüz yaşlılarının yollanmalarından başlayarak yedi gün içinde gelenler bir aya kadar, yakalananlar üç aya kadar, yedi günden sonra üç ay içinde gelenler üç aydan bir yıla kadar, yakalananlar dört aydan bir buçuk yıla kadar, üç aydan sonra gelenler dört aydan iki yıla kadar hapis, üç aydan sonra yakalananlar altı aydan üç yıla kadar ağır hapis;

B) (A) Bendinde yazılı erbaştan ve erden gelip de veya yakalanıp ta kıtasına varmadan savuşanlar ayrıca bir aydan bir yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır.

2 - (Değişik: 15/6/1942 - 4257/1 md.) Seferberlikte birinci fıkrada yazılı olanlarla ruhsatlılardan sevk gününün bitmesinden itibaren yedi gün içinde gelenler bir aydan bir seneye, elde edilenler dört aydan iki seneye kadar, yedi günden sonra üç ay içinde gelenler iki seneden aşağı olmamak üzere elde edilenler üç seneden aşağı olmamak üzere hapis, üç aydan sonra kendiliğinden gelenler beş

seneden az olmamak üzere ağır hapis, elde edilenler ölüm cezasına mahkum edilirler. Az vahim hallerde ölüm cezası yerine müebbet veya on seneden aşağı olmamak üzere ağır hapis cezası verilir ve diğer hallerde gösterilen cezalar yarıya indirilir.

Madde 64 - (Değişik: 15/6/1942 - 4257/1 md.)

1 - Hazarda askeri hizmete çağrıldığı halde 1076 sayılı kanunun 15 inci maddesine tevfikan Milli Müdafaa Vekaletince emredilen müddet içinde askerlik şubesine gelmeyen yedek subay ve askeri memurlardan bu müddetin bitmesinden sonra on beş gün içinde elde edilenler bir aydan altı aya kadar, on beş günden sonra üç ay içinde elde edilenler altı aydan bir seneye kadar hapis ve üç aydan sonra elde edilenler beş seneye kadar ağır hapis cezasıyla cezalandırılır. Bu müddetler içinde kendiliğinden gelenlerin cezaları yarıya indirilir.

2 - Seferberlikte çağrıldığı halde muayyen müddet içinde askerlik şubesine gelmeyen yedek subaylarla askeri memurlardan bu müddetin bitmesinden sonra yedi gün içinde gelenler üç aydan iki seneye kadar, elde edilenler altı aydan üç seneye kadar, yedi günden sonra üç ay içinde gelenler iki seneden ve elde edilenler üç seneden aşağı olmamak üzere hapis, üç aydan sonra gelenler beş seneden az olmamak üzere ağır hapis, elde edilenler ölüm cezasıyla cezalandırılırlar.

3 - Askeri hizmet için yapılan davet üzerine şubeye gelen yedek subay ve askeri memurlardan mahalli müretteplerine hazarda on iki ve seferberlikte dört gün içinde hareket etmeyenler veya yol müddeti hariç olarak bu müddetlerin yarısından fazla bir müddeti yolda geçirerek vazife ve memuriyetlerine iltihak etmeyenler hazarda üç aya kadar ve seferberlikte üç aydan beş seneye kadar hapsolünürler. Bu fıkrada ve 65 inci maddede yazılı müddetler halin icabına göre Milli Müdafaa Vekilligince azaltılabilir veya uzatılabilir.

Az vahim hallerde 63 üncü maddenin son fıkrasında yazılı hükümler bu maddede yazılı olan cezalar hakkında da tatbik olunur.

4 - 1076 sayılı kanunun 13 ve 15 inci maddelerinde yazılı haller bu maddenin tatbikinde de nazara alınır.

Madde 69 -1- Düşman tarafına kaçan ölüme mahkum edilir.

2 - Düşman karşısında veya mahsur bir mevkinden kaçan müebbet veya muvakkat ağır hapis ile cezalandırılır. Vahim hallerde ölüm cezası verilebilir.

Madde 70 -1- İkidenden ziyade askeri şahıslar önceden kararlaştırarak toplu kaçarlarsa sözleşerek firar sayılır.

2- Suçlular yabancı memlekete kaçmışlar ise ön ayak olanlar beş seneden yedi seneye kadar; ön ayak olanlar subay veya askeri memur ise beş seneden on seneye kadar ağır hapis ile cezalandırılırlar.

3 - Suçlular vatan içine kaçmışlarsa ön ayak olanlar iki seneden beş seneye kadar, ön ayak olan subay veya askeri memur ise beş seneden yedi seneye kadar

ağır hapis ile cezalandırılırlar.

4 - Sözleşerek kaçan diğer suçlular bir seneden üç seneye kadar hapsolunur. Fırar yabancı memlekete ise ceza bir kat arttırılır.

5 - Seferberlikte sözleşerek firara ön ayak olanlar ölüm cezasıyla cezalandırılırlar, diğer suçluların cezaları muayyen cezanın yarısı kadar arttırılır.

6 - (Mülga: 14.6.1989-3574/4 md.)

Madde 75 - 1 - (Değişik: 30/4/1945 - 4726/2 md.) Asker kişileri kaçmağa kışkırtan veya kaçmalarını veya kaçaklığın devamını kolaylaştıran veya kaçakları, izinsizleri, bakayayı, yoklama kaçaklarını, saklıları ve çağrılıp ta gelmeyen yedek subaylarla yedek askeri memurları bilerek özel ve resmi hizmete alanlar veya gizleyenler veya Devlet, il ve belediyelerle bunların deneti altındaki bütün kuruluş ve kurumlarda ve banka ve kamu faydasına çalışan dernek ve mesleki kuruluşlarda her ne suretle olursa olsun çalıştıranlar ve Hükümetten yapılacak tebligat üzerine özel işlerinden çıkarmayanlar barışta üç aydan bir yıla ve tekerrüründe bir yıldan üç yıla, seferberlikte veya olağanüstü hallerde altı aydan iki yıla kadar hapis ve bu eylemin seferberlikte veya olağanüstü hallerde tekerrüründe yedi yıla kadar ağır hapis cezasıyla cezalandırılır.

2 - Seferberlikte herhangi bir suretle askeri kuvveti tenkise sebep olacak surette vakıa gayrimutabık kasten vesika verenler birinci defasında iki seneden beş seneye kadar ağır hapis ve mükerrirler ölüm cezasıyla cezalandırılırlar.

Kendini askerliğe yaramayacak hale getirenlerin cezası:

Madde 79- 1 - Kendisini kasten sakatlayan veya her hangi bir suretle askerliğe yaramayacak bir hale getiren veya kendi rızasıyla bu hale getiren bir seneden beş seneye kadar hapis cezasıyla cezalandırılır.

2 - Fiil her nevi askeri maksatlar için çalışmak kabiliyetini mahvetmiş ise suçlu yedi seneye kadar ağır hapis ile cezalandırılır.

3 - Fiil seferberlikte yapılmışsa on seneye kadar ağır hapis, düşman karşısında yapılmışsa yapan ölüm cezasıyla cezalandırılır.

Başkasını askerliğe yaramayacak hale getirenlerin cezası:

Madde 80 - 79 uncu maddede yazılı fiilleri bilerek başkasına yapan dahi aynı ceza ile cezalandırılır.

Madde 89 - 1. (Değişik: 22/3/2000-4551/24 md.) Emre itaatsizlik sonucu bir insanın hayatını tehlikeye koyan, memleketin veya bir askeri birliğin güvenliğini veya savaş hazırlığını veya eğitimini önemli derecede ihlal eden veya büyük bir zarar meydana getiren yahut başkasının malına önemli bir zarar veren asker kişileri, bir seneden on seneye kadar hapis, seferberlikte iki seneden onbeş seneye kadar ağır hapis cezası ile cezalandırılırlar.

2. Düşman karşısında ölüm cezası veyahut on beş seneden aşağı olmamak

üzere ağır hapis ile cezalandırılır.

Madde 91- 1. Amire veya mafevka fiilen taarruz eden veya fiilen taarruza teşebbüs eden üç seneden, az vahim hallerde altı aydan aşağı olmamak üzere hap-
solunur.

2. Taarruz veya taarruza teşebbüs silahlı olarak veya bir hizmet esnasında ve-
ya toplu asker karşısında veyahut silah ve tehlikeli bir alet ile yapılmış ise beş
seneden, az vahim hallerde bir seneden aşağı olmamak üzere suçluya hapis ceza-
sı verilir.

3. Taarruz veya taarruza teşebbüs, seferberlikte yapılmışsa suçlu ölüm, az va-
him hallerde yahut suç seferberlikte hizmet dışında yapılmışsa suçlu on beş sene-
den az olmamak üzere ağır hapis veya hapis cezasıyla cezalandırılır.

4. Taarruz, amirin veya mafevkin vücudunda tahribatı mucip olmuşsa, suçlu-
ya on beş seneden az olmamak üzere ağır hapis, eğer ölümü mucip olmuşsa,
ölüm, az vahim hallerde müebbeden ağır hapis cezası verilir.

Tahrir suretiyle madunun yaptığı suçlar hakkındaki cezaların nasıl indirilece-
ği:

Madde 94 - 1. Birden ziyade askeri şahısları hep birlikte amire veya mafevka
itaatsizliğe veya mukavemete veyahut fiilen taarruza sevk ve tahrik eden isyan
muharriki sayılır. Suç yapılmamış veyahut yapılmışa teşebbüs edilmemişse is-
yan muharriki beş seneden az olmamak üzere ağır hapis cezasıyla cezalandırılır.

2. Tahrik sebebiyle, askeri hizmete ehemmiyetli bir zarar gelmişse isyan mu-
harriki on seneden az olmamak üzere ağır hapisle cezalandırılır.

3. Seferberlikte isyan muharriki ölüm cezasıyla cezalandırılır.

Hilafi salahiyet askerlik işleri için toplananlar ve müzakere yapanların cezaları

Madde 97- 1. Birden ziyade askeri şahıslar bir amire veya mafevka hep birlik-
te itaatsizlik veya mukavemet veya fiilen taarruz etmek (M. 86, 90, 91) için itti-
fak ederlerse fesat sayılır ve ceza, ittifak edenlerin yapmak için ittifak ettikleri
cürüme tatbik edilecek kanun maddesine göre tayin ve ölüm ile müebbet ağır
hapisten başka hallerde üç aydan iki seneye kadar artırılır.

2. İttifak edenler eğer suçu işlerse ceza ölüm ve müebbet ağır hapisten başka
hallerde 50 nci madde mucibince arttırılır.

Askeri isyanda önyak olanların cezaları

Madde 101 - 1. Askeri isyanın (M. 100) reisi veya mürettibi veya ön ayak
olanları ile asilerden amire ve mafevka zorla müessir fiillerde bulunanlar münfe-
riden yaptıkları suç ölüm veya müebbet ağır hapis cezalarını mucip değilse, on
seneden az olmamak üzere muvakkat ağır hapis cezasıyla cezalandırılır.

2. Askeri isyan, seferberlikte yapılmışsa birinci fıkradaki suçlulara ölüm ceza-
sı verilir.

Düşman karşısında askeri isyan suçlularının cezası

Madde 102 - Askeri isyan (M. 100) düşman karşısında yapılmışsa isyana iştirak edenlerin hepsine ölüm cezası verilir.

Madde 126 - 1.Yağmacılık (M. 123) veya yağmacılıktan sayılan fiiller (M.125) bir şahsa karşı zorla yapılırsa faili on seneye kadar ağır hapis cezasıyla cezalandırılır. Eğer bu zorluk cismen tahribatı mucip olursa faili on seneden az olmamak üzere muvakkat ağır hapis cezasıyla mücazat olunur. Fiil ölümü mucip olursa faili ölüme mahkum olur; az vahim hallerde müebbet ağır hapis cezası verilir.

2. Yukarıdaki fıkrada yazılı yağmacılığa birden ziyade şahıslar iştirak eyleser reis ve mürettibi ve önyak olanları ölüme mahkum olur. Diğerleri birinci fıkraya mucibince cezalandırılır. Bu yağmacılıkta bir şahsa karşı müessir fiillerde bulunmaksızın iştirak edenlere on seneye kadar ağır hapis cezası verilir.

Muharebe meydanlarında ölümlerin ,esirlerin, yaralıların mallarına tecavüz edenler:

Madde 127- 1. Haksız olarak ve temellük kastıyla Türkiye Cumhuriyeti ve müttefikleri ordusundan muharebe meydanlarında ölü olarak kalmış olanların eşya ve paralarını alan veyahut muharebe meydanlarında veya yürüyüş esnasında veya hastanede veyahut nakliyat zamanında bir hastanın, bir yaralının veya nezaret ve muhafazası altına verilmiş olan bir harb esirinin bir şeyini alan veya zorla zapteden veyahut Hilali Ahmer ve Salibi Ahmer'e mensup sıhhiye müesseselerini yağma ve tahrip eden veya bu bapta teşvikat ve tahrikat yapan ve emir veren on seneye kadar ağır hapis ile cezalandırılır. Az vahim hallerde beş seneye kadar hapsolünür.

2. Nakline memur olduğu yaralıyı bir sebep ve zaruret olmaksızın terkeden veyahut bir yaralıya işkence eden beş seneye kadar hapsolünür.

3. Yaralıyı soymak kastıyla işkence eden veya soyarken tekrar yaralayan ölüm cezasıyla cezalandırılır.

Madde 136 - 1. Her kim askeri karakolun veya müfrezenin veyahut hususi bir vazife ile mükellef olan bir kısım askerin kumandanı veya subaylarından veyahut nöbetçi iken kasten veya tekasülünden :

A: Kendisini verilen vazifeyi yapmayacak hale korsa;

B: Nöbet mahallini terkederse yahut verilen sair talimata mugayir hareket ederse;

C: Her iki halde de bir mazarrati mucip olursa on dört günden az olmamak üzere katıksız hapis veya iki seneye kadar hapis ile cezalandırılır.

2. Yukarıki fıkrada yazılı suç seferberlikte yapılmışsa suçlu altı aydan az olmamak üzere hapis, düşman karşısında ölüm, az vahim hallerde bir seneden az olmamak üzere muvakkat veya müebbet ağır hapis ile cezalandırılır.

3. 2 nci fıkarda yazılı suç dolayısıyla ehemmiyetli bir zarar tehlikesi zuhura gelmişse üç aydan aşağı olmamak üzere hapis, bu tehlike düşman karşısında olduğu takdirde suçluya bir seneden az olmamak üzere ağır hapis cezası verilir.

Madde 159 - Türkiye Cumhuriyetine karşı ilan edilmiş olan bir harbde gerek bir Türk gerek bir yabancı 55, 56 ve 127 nci maddelerde beyan edilen suçları yaparsa bu maddelerde yazılı cezalarla cezalandırılırlar.

Harekat minkatasında askere tecavüz edenler :

Madde 160 - İlan olunan harekat mintakasından asker ve jandarma subay ve erbaşına ve erine karşı 91 inci maddenin 3 ve 4 numaralı fıkralarında yazılı suçları yapan şahıslar hakkında o maddedeki cezalar tatbik olunur.

Ek Madde 4 - (3/8/1942 - 4277 sayılı ek kanunun 1. maddesi hükmü olup, ek madde olarak numarası teselsül ettirilmiştir.)

A) Fevkalade halin, seferberliğin veya harb halinin devamı müddetince askeri bir hizmet yaparken Milli Müdafaa vasıtalarına veya askeri ihtiyaçlara taalluk eden taahhüt, imal, inşa, alım, satım, teslim, tesellüm, nakil, muhafaza veya tevzi yahut celp, sevk ve muayene gibi işlerde zimmet, ihtilas, irtikap, rüşvet veya hırsızlık suçlarından birini işleyenler on seneden aşağı olmamak üzere ağır hapis veya müebbet ağır hapis cezasıyla birlikte beş yüz liradan aşağı olmamak üzere ağır para cezasıyla cezalandırılırlar. Şu kadar ki para cezası hiçbir halde temin olunan menfaatin iki mislinden az olamaz.

B) Bu vahim hallerde ölüm cezası hükmolunur.

C) Bu maddede yazılı suçlardan husule gelen veya husulü kasdolunan zarar hafif ise (A) fıkrasına göre hükmedilmesi lazım gelen muvakkat ağır hapis ve para cezası yarıya, pek az ise üçte bire indirilir.

Ek Madde 5 - (3/8/1942 - 4277 sayılı ek kanunun 2. maddesi hükmü olup, ek madde olarak numarası teselsül ettirilmiştir.)

Fevkalade halin, seferberliğin veya harb halinin devamı müddetince Milli Müdafaa vasıtalarına veya askeri ihtiyaçlara taallük eden işlerde hususi kanunlara göre kendilerine tevdi edilen vazifeleri yaparken bu kanunda yazılı suçları işleyen askeri olmayan şahıslar hakkında da umumi mahkemelerce birinci maddede yazılı cezalar tatbik olunur.¹

Kaçakçılığın Men ve Takibine Dair Kanun

Madde 30 - Kaçakçılığın meni ve takip sırasında vazifedar olanlardan birini veya ahaliden memurlara yardım eden bir kimseyi öldürenler ölüm cezasına mahkum olurlar.

¹ Bu maddede sözü edilen birinci madde ile bu kanunun ek birinci maddesi kastedilmektedir.

Orman Kanunu

Madde 110 - (Değişik: 4/7/1995 - 4114/4 md.)

76 nci maddenin;

a) (a) bendinde belirtilen fiili işleyenler birmilyon lira para cezası ile,

b) (b) ve (c) bentlerinde belirtilen fiilleri işleyenler bir yıldan aşağı olmamak üzere hapis ve onmilyon liradan ellimilyon liraya kadar ağır para cezası ile,

c) (d) bendinde belirtilen fiili işleyenler bir yıldan aşağı olmamak üzere hapis ve ellimilyon liradan üçyüzmilyon liraya kadar ağır para cezası ile,

Cezalandırılır.

Tedbirsizlik ve dikkatsizlik ile orman yangınına sebebiyet verenler iki yıldan beş yıla kadar hapis ve ikiyüzmilyon liradan beşyüzmilyon liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılır.

Orman alanında yangın sonucu hasıl olan zarar fahiş ise mahkeme suça mahsus cezayı yarısına kadar artırır. Hafif ise yarısına ve eğer pek hafif ise üçte birine kadar eksiltir. Yangın, bir şahsın hayatını tehlikeye koymuş olduğu takdirde ceza dörtte bir oranında, ölüm meydana gelmiş ise ayrıca yarı nisbetinde arttırılır.

Kasden orman yakanlar on yıldan onbeş yıla kadar ağır hapis ve beşyüzmilyon liradan birmilyar liraya kadar ağır para cezasına mahkum edilir. Bu fıkradaki suçun işlenmesi nedeniyle yanan orman alanı üç hektardan fazla olduğu takdirde verilecek ceza bir kat arttırılır ve yangın bir şahsın hayatını tehlikeye koymuş olduğu takdirde verilecek ceza ayrıca bir kat daha arttırılır. Ölüm meydana gelirse müebbet ağır hapis cezasına hükmedilir.

Terör amacı ile bir örgüte mensup kişi veya kişilerce Devlet ormanlarını yakanlar yirmidört yıldan otuz yıla kadar ağır hapis, beşmilyar liradan onmilyar liraya kadar ağır para cezasına mahkum edilir. Yanan orman alanı bir hektardan fazla olduğu veya bir şahsın hayatını tehlikeye koyduğu takdirde müebbet ağır hapis cezasına hükmedilir. Yangın sebebiyle ölüm meydana gelirse fiili işleyen veya işleyenlere ölüm cezası verilir.

Terör amacı ile bu suç işleyenler hakkındaki davalara 2845 sayılı Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkındaki Kanun gereğince Devlet Güvenlik Mahkemelerince bakılır.

Bu maddede gösterilen cezalar için 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında kanunun 4 üncü madde hükmü uygulanmaz.

SİVİLLERİN ASKERİ MAHKEMELERDE YARGILANMASI

Askeri Ceza Kanunu

Harb hıyaneti:

Madde 55 - (Değişik: 21/8/1940 - 3914/1 md.)

(1) Seferberlikte veyahut Türkiye Cumhuriyetini tehdit eden yakın bir harb tehlikesi mevcut olduğunu gösteren fevkalade zamanlarda Türk Ceza Kanununun 129 uncu maddesinin birinci fıkrasında yazılı cürümleri işleyenler veya işlemeye teşebbüs edenler (Harb hıyaneti) cürümünden dolayı ölüm cezası ile cezalandırılırlar.

(2) Az vahim hallerde ölüm cezası yerine müebbet veyahut on beş seneden aşağı olmamak üzere ağır hapis cezası verilebilir. Maksat hasıl olursa her halde ölüm cezası verilir.

Milli Müdafaaya hıyanet:

Madde 56 - (Değişik: 8/6/1959 - 7331/1 md.)

(1) Bu maddede gösterilen fiilleri işleyenler ve bunlara teşebbüs edenler (Milli Müdafaaya hıyanet) cürümünden dolayı aşağıda yazılı cezalarla cezalandırılırlar.

A) Türk Ceza Kanununun 133 üncü maddesinde ve 136 nci maddesinin siyasi ve askeri casusluğa dair 3 üncü fıkrasında yazılı cürümleri işleyenlere Türk Ceza Kanununa göre ceza verilir. Bu cürümleri seferberlikte veyahut Türkiye Cumhuriyetini tehdit eden yakın bir harb tehlikesi mevcut olduğunu gösteren fevkalade zamanlarda işleyenler veya işlemeye teşebbüs edenler, 136 nci maddenin son fıkrasında suçlunun taksirine müstenit olarak yazılı olan haller hariç olmak üzere, ölüm cezasıyla cezalandırılır.

B) Doğru olması halinde askeri veya siyasi bir sır teşkil edecek olan evrak ve vesai ve sair maddeleri Milli Müdafaaya hıyanet maksadiyle sahte olarak vücuda getiren veya bu suretle vücuda getirilmiş olduğunu bildiği halde bunları aynı maksatla bir başkasına bildiren veya tevdi edenler hakkında on beş seneden aşağı olmamak üzere ağır hapis cezası verilir.

Fiil seferberlikte veyahut Türkiye Cumhuriyetini tehdit eden yakın bir harb tehlikesi mevcut olduğunu gösteren fevkalade zamanlarda işlenmiş ise failleri ölüm cezası ile cezalandırılırlar.

C) (A) ve (B) bentlerinde yazılı cürümlerden birini veya bazılarını işlemek üzere iki veya daha ziyade kimseler aralarında ittifak ederlerse bunlardan herbiri sekiz seneden on beş seneye kadar ağır hapis cezası ile cezalandırılır. Fiil seferberlikte veyahut Türkiye Cumhuriyetini tehdit eden yakın bir harb tehlikesi mevcut olduğunu gösteren fevkalade zamanlarda işlenmiş ise failleri müebbet ağır hapis cezası ile cezalandırılırlar.

D) (A) ve (B) bentlerinde yazılı hıyanet cürümlerini işlemeyi bir kimseden talep veya bu cürümleri işlemek için hizmetini arz veyahut böyle bir talebi veya arzı kabul edenler hakkında da bu bentlerde yazılı cezalar aynen verilir. Eğer böyle bir talep veya arz veya kabul yazılı şekilde vuku bulmuşsa, bu yazının fail tarafından mücerret gönderilmiş olmasıyla cürüm tamam olur.

E) (A) ve (B) bentlerinde yazılı cürümlerden birini veya bazılarını işlemek üzere bir teşekkül kuranlar, tanzim ve sevk ve idare edenler üç seneden aşağı olmamak üzere ağır hapis veya böyle bir teşekküle yalnız iştirak edenler bir seneden üç seneye kadar ağır hapis cezasıyla cezalandırılırlar.

Fiil seferberlikte veyahut Türkiye Cumhuriyetini tehdit eden yakın bir harb tehlikesi mevcut olduğunu gösteren fevkalade zamanlarda işlenmiş ise teşekkül kuranlar, tanzim ve sevk ve idare edenler ölüm ve böyle bir teşekküle iştirak edenler müebbet veya on beş seneden aşağı olmamak üzere ağır hapis cezasıyla cezalandırılırlar.

F) C, D, E bentlerinde yazılı hallerde her hangi bir suretle olursa olsun cürümün işlenmesine mani olan suç ortağı cezadan kurtulur.

G) Türk Ceza Kanununun 127 inci maddesinin 3 üncü fıkrasında yazılı olan milli menfaatler aleyhine yabancından menfaat veya vait kabul eden vatandaşla bu maksatla para veren veya menfaat temin veya vadeden yabancılar bu fıkra hükümlerine göre cezalandırılırlar.

Fiil seferberlikte veyahut Türkiye Cumhuriyetini tehdit eden yakın bir harb tehlikesini mevcut olduğunu gösteren fevkalade zamanlarda işlenmiş ise, failleri ölüm cezasıyla cezalandırılır.

Eğer para veya menfaat, yazılı bir beyan ile talep veya kabul ve taahhüt edilmiş ise, fail tarafından bu beyanın mücerret gönderilmiş olması ile fiil tamam olur.

Bu bentte yazılı cürümler ancak Milli Müdafaa Vekilinin talebi üzerine takip olunur. Talebin geri alınması caizdir.

2) Az vahim hallerde bu maddede yazılı ölüm cezaları yerine müebbet ağır hapis veya on beş seneden aşağı olmamak üzere muvakkat ağır hapis cezası verilir.

Milli Müdafaa aleyhine sair hareketler:

Madde 57 - (Değişik: 21/8/1940 - 3914/1 md.)

(1) Her kim, bir müstahkem mevkiide, bir harb limanında veyahut diğer bir askeri müessesede ve askeri sahada, deniz ordusuna ait bir gemide, yahut Devlet karasuları içinde Devletin bir makamına, bir memura veya bir askere karşı ismi ve şahsi halleri, sıfatı, mesleki, ikamet mahalli veya tabiiyeti hakkında kasten yanlış malûmat verir veya malûmat vermektен çekinirse üç aydan üç seneye kadar hapis ile cezalandırılır.

Resmen tahdit ve ilan edilmiş olan emniyet mintakaları ve ordunun ihtiyaçlarına taallük eden mevat ve eşyayı imal ve tamire ve muhafazaya tahsis edilmiş olan sinai müesseseler, depolar dahi askeri müessese gibi telakki olunur.

(2) Türk Ceza Kanununun 135 inci maddesinde yazılı fiilleri işleyenler bu maddede gösterilen cezalarla cezalandırılır.

Milli mukavemeti kırmak:

Madde 58 - (Değişik: 21/8/1940 - 3914/1 md.)

Her kim, Türk Ceza Kanununun 153, 161 inci maddelerinde yazılı suçlardan birisini ve 155 inci maddede yazılı halkı askerlikten soğutmak yolunda neşriyatta ve telkinatta bulunmak ve nutuk irat etmek fiillerini işleyecek olursa milli mukavemeti kırmak cürümünden dolayı mezkür maddelerde gösterilen cezalarla cezalandırılır.

Milli Müdafaa vasıtalarını tahrip:

Madde 59 - (Değişik: 21/8/1940 - 3914/1 md.)

(1) Milli Müdafaaı ihlal kastiyle müdafaaaya yarayan vasıtalardan birini veya her hangi bir tesisi tahrip eden, yok eden, terkeden, kullanılmayacak hale getiren veya kusurlu olarak imal, teslim veya tesellüm eden veya bunlara her hangi bir suretle zarar verenler sekiz seneden aşağı olmamak üzere ağır hapis cezasıyla cezalandırılır.

(2) Milli Müdafaaının emniyeti için ehemmiyetli olan bir işletmeye muktazı her hangi bir vasıtayı Milli Müdafaaı ihlal kastiyle kısmen veya tamamen bozarak veya tahrip ederek veyahut mesaisini ihlal eyleyerek işletmenin faaliyetini tehlikeye düşürenler veya muattal bir hale koyanlar sekiz seneden aşağı olmamak üzere ağır hapis cezasıyla cezalandırılır.

(3) Fiil, seferberlikte yapılmış veya Devletin harb hazırlıklarını veya harb kudretini veya kabiliyetini ve askeri hareketlerini tehlikeye koymuş ise 1, 2 numaralı fıkralarda yazılı cürümlerin failleri ölüm cezası ile cezalandırılır.

Yoklama kaçağı, bakaya, saklı, firar

Madde 63 - 1 - (Değişik: 30/4/1945 - 4726/1 md.)

A) (Değişik:16/2/1994-3970/1 md.) Kabul edilecek bir özrü olmadan barışta bakayalarla yoklama kaçağı veya saklılardan yaşlılarının veya birlikte işleme bağlı arkadaşlarının ilk kafilesini yollanmış bulunanlar ve ihtiyat erattan çağrılıp da özürsüz yaşlılarının yollanmalarından başlayarak yedi gün içinde gelenler bir aya kadar, yakalananlar üç aya kadar, yedi günden sonra üç ay içinde gelenler üç aydan bir yıla kadar, yakalananlar dört aydan bir buçuk yıla kadar, üç aydan sonra gelenler dört aydan iki yıla kadar hapis, üç aydan sonra yakalananlar altı aydan üç yıla kadar ağır hapis;

B) (A) Bendinde yazılı erbaştan ve erden gelip te veya yakalanıp ta kıtasına varmadan savuşanlar ayrıca bir aydan bir yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır.

2 - (Değişik: 15/6/1942 - 4257/1 md.) Seferberlikte birinci fıkrada yazılı olanlarla ruhsatlılardan sevk gününün bitmesinden itibaren yedi gün içinde

gelenler bir aydan bir seneye, elde edilenler dört aydan iki seneye kadar, yedi günden sonra üç ay içinde gelenler iki seneden aşağı olmamak üzere elde edilenler üç seneden aşağı olmamak üzere hapis, üç aydan sonra kendiliğinden gelenler beş seneden az olmamak üzere ağır hapis, elde edilenler ölüm cezasına mahkum edilirler. Az vahim hallerde ölüm cezası yerine müebbet veya on seneden aşağı olmamak üzere ağır hapis cezası verilir ve diğer hallerde gösterilen cezalar yarıya indirilir.

Çağırılıpta gelmeyen yedek subaylarla askeri memurların cezaları:

Madde 64 - (Değişik: 15/6/1942 - 4257/1 md.)

1- Hazarda askeri hizmete çağrıldığı halde 1076 sayılı kanunun 15 inci maddesine tevfikan Milli Müdafaa Vekaletince emredilen müddet içinde askerlik şubesine gelmeyen yedek subay ve askeri memurlardan bu müddetin bitmesinden sonra on beş gün içinde elde edilenler bir aydan altı aya kadar, on beş günden sonra üç ay içinde elde edilenler altı aydan bir seneye kadar hapis ve üç aydan sonra elde edilenler beş seneye kadar ağır hapis cezasıyla cezalandırılır. Bu müddetler içinde kendiliğinden gelenlerin cezaları yarıya indirilir.

2- Seferberlikte çağrıldığı halde muayyen müddet içinde askerlik şubesine gelmeyen yedek subaylarla askeri memurlardan bu müddetin bitmesinden sonra yedi gün içinde gelenler üç aydan iki seneye kadar, elde edilenler altı aydan üç seneye kadar, yedi günden sonra üç ay içinde gelenler iki seneden ve elde edilenler üç seneden aşağı olmamak üzere hapis, üç aydan sonra gelenler beş seneden az olmamak üzere ağır hapis, elde edilenler ölüm cezasıyla cezalandırılırlar.

3 - Askeri hizmet için yapılan davet üzerine şubeye gelen yedek subay ve askeri memurlardan mahalli müretteplerine hazarda on iki ve seferberlikte dört gün içinde hareket etmeyenler veya yol müddeti hariç olarak bu müddetlerin yarısından fazla bir müddeti yolda geçirerek vazife ve memuriyetlerine iltihak etmeyenler hazarda üç aya kadar ve seferberlikte üç aydan beş seneye kadar hapis olunurlar. Bu fıkrada ve 65 inci maddede yazılı müddetler halin icabına göre Milli Müdafaa Vekilliğince azaltılabilir veya uzatılabilir.

Az vahim hallerde 63 üncü maddenin son fıkrasında yazılı hükümler bu maddede yazılı olan cezalar hakkında da tatbik olunur.

4- 1076 sayılı kanunun 13 ve 15 inci maddelerinde yazılı haller bu maddenin tatbikinde de nazara alınır.

Askerlikten kurtulmak için hile yapanlar :

Madde 81- (Değişik: 11/12/1935-2862/9 md.)

1- Askerlik çağına girenlerden askerlikten büsbütün veya kısmen kurtulmak kasdile ismini değiştirenler, başkasını kendi yerine tabib muayenesine veya askere gönderenler, başkasının hüviyet cüzdanını veya askeri vesikasını kullananlar, askerlik işlerinde sahte şahadetname veya evrak kullanan yahut her ne suretle olursa olsun hile ve desise yapanlarla kit'aya veya bir müesseseye

intisab ettikten sonra kendisinin yapmağa mecbur olduğu hizmetten büsbütün veya kısmen kurtulmak kastı ile hile yapanlar on seneye kadar ağır hapis cezasile cezalandırılırlar.

2- Yukarı ki birinci fıkrada yazılı cezalar suçluların serikleri hakkında da tatbik olunur. Az vahim hallerde bu maddede yazılı cezalar beş seneye kadar hapis cezasına indirilerek hükmedilebilir

Muharrrik ve cezası

Madde 93 - 1. Askeri şahıslardan birini amire veya mafevka karşı itaatsizliğe mukavemete, fiilen taarruza sevk ve tahrik eden muharrrik sayılır.

2. Suç yapılmışsa muharrrik kısa hapis cezasıyla cezalandırılır.

3. Suç teşebbüs derecesinde kalmışsa muharrrik üç aydan iki seneye ve seferberlikte altı aydan beş seneye kadar haps olunur. Ceza herhalde müteşebbisin cezasından şiddetli olmaz.

4. Suç yapılmışsa, muharrrik cürme serik olur.

İsyan muharrriki ve cezası

Madde 94- 1. Birden ziyade askeri şahısları hep birlikte amire veya mafevka itaatsizliğe veya mukavemete veyahut fiilen taarruza sevk ve tahrik eden isyan muharrriki sayılır. Suç yapılmamış veyahut yapılmışsa teşebbüs edilmemişse isyan muharrriki beş seneden az olmamak üzere ağır hapis cezasıyla cezalandırılır.

2. Tahrik sebebiyle, askeri hizmete ehemmiyetli bir zarar gelmişse isyan muharrriki on seneden az olmamak üzere ağır hapisle cezalandırılır.

3. Seferberlikte isyan muharrriki ölüm cezasıyla cezalandırılır.

Hilafi salahiyet askerlik işleri için toplananlar ve müzakere yapanların cezaları

Madde 95 - (Değişik: 25/5/1972 - 1590/1 md.)

1. Hakkı ve görevi olmadığı halde askeri muamelat, teşkilat, hareket, tesisat veya tertibata müteallik işler hakkında :

a) Müzakere veya istişare için asker kişileri toplayan,

b) Birlikte beyanat veya şikayette bulunmak üzere imza toplayan,

c) Birlikte beyanat veya şikayette bulunan,

d) Her ne suretle olursa olsun gösteri veya tezahüratta bulunan,

Kim olursa olsun altı aydan üç seneye kadar haps olunur.

2. (a) fıkrasında yazılı toplantıya bilerek katılanlar ile (b) fıkrasında yazılı beyanat ve şikayetlere imza koyanlar altı aya kadar haps olunur.

3. Kendisine özel bir mezuniyet verilmediği halde, görevi ve sıfatı icabı muttali olduğu askeri muamelat, teşkilat, hareket, tesisat veya tertibata müteal-

lik işler hakkında beyanat veren, yazı yazan veya sair surette açıklamada bulunanlar her kim olursa olsun, fiili daha ağır bir cezayı gerektirmediği takdirde altı aydan üç seneye kadar hapsolunur.

4. Astlık-üstlük münasebetlerini zedelemeye, amir veya komutanlara karşı güven hissini yok etmeye matuf olarak alenen tahkir veya tezyif edici fiil ve harekette bulunanlar altı aydan üç seneye kadar hapsolunur.

5. Bu maddede yazılı suçların basın yolu ile işlenmesi halinde ceza artırılarak verilir.

6. Bu maddenin 3 ve 4 üncü fıkralarında yazılı suçlar hakkındaki soruşturma icrası Milli Savunma Bakanının iznine tabidir.

Askeri isyan ve cezası

Madde 100 - Birden ziyade askeri şahıslar, gürültü patırdı ile veya alenen toplanarak bir amire veya mafevka itaatsizliğe veya mukavemet veya fiilen taarruza (M. 86, 90, 91) birlikte kalkışlırlarsa "Askeri isyan" sayılır. Toplanmaya iştirak edenlerin her biri beş seneden ve seferberlikte on seneden az olmak üzere muvakkat ağır hapis cezasıyla cezalandırılır.

Askeri isyanda önayak olanların cezaları

Madde 101- 1. Askeri isyanın (M. 100) reisi veya mürettibi veya ön ayak olanları ile asilerden amire ve mafevka zorla müessir fiillerde bulunanlar münferiden yaptıkları suç ölüm veya müebbet ağır hapis cezalarını mucip değilse, on seneden az olmamak üzere muvakkat ağır hapis cezasıyla cezalandırılır.

2. Askeri isyan, seferberlikte yapılmışsa birinci fıkradaki suçlulara ölüm cezası verilir.

Düşman karşısında askeri isyan suçlularının cezası

Madde 102 - Askeri isyan (M. 100) düşman karşısında yapılmışsa isyana iştirak edenlerin hepsine ölüm cezası verilir.

Türk Ceza Yasası

Madde 188 - (Değişik: 7/6/1979 - 2245/2 md.)

Bir kimse bir şeyi işlemek veya işlemesine müsaade etmek ya da o şeyi işlememeye mecbur etmek için diğer bir kimseye zor kullanır veya onu tehdit eder veya yetkisi olmadan veya yasalara aykırı olarak bir konuda bilgi vermesini veya inancını veya siyasi veya sosyal görüşünü açıklamasını isterse altı aydan bir yıla kadar hapis ve bin liradan üçbin liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılır.

Bu kimse tasarladığı sonucu elde etmişse hapis cezası bir yıldan iki yıla ve ağır para cezası ikibin liradan beşbin liraya kadardır.

Birinci fıkradaki eylemler silahla yada kendini tanınmayacak bir hale koy-

rak ya da bir kaç kişi tarafından birlikte ya da imzasız bir mektup ya da özel işaretlerle ya da var olan veya var sayılan gizli bazı örgütlerin oluşturdukları tehdit gücünden yararlanarak işlenmiş ise üç yıldan beş yıla kadar hapis cezası verilir.

Bu suretle istenilen sonuç elde edilmişse beş yıldan sekiz yıla kadar ağır hapis cezası verilir ve ayrıca beş yıl genel güvenlik gözetimi altında bulundurulabilir.

Bir kimse, gayrimeşru olarak kamu hizmetlerinin görülmesine ayrılan yapılara veya eklentilerine girilmesine veya orada kalınmasına kişiler veya eşya üzerinde zor kullanarak veya başkalarını tehdit ederek engel olursa, iki yıldan dört yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Bir kimse, gayrimeşru olarak her türlü eğitim ve öğretim kurumlarına veya öğrencilerin toplu olarak oturdukları yurt veya benzeri yerlere veya bunların eklentilerine girilmesine veya orada kalınmasına kişiler veya eşya üzerinde zor kullanarak veya başkalarını tehdit ederek engel olursa yukarıdaki fıkra da gösterilen ceza ile cezalandırılır.

Yukarıdaki fıkra da gösterilen hal dışında eğitim ve öğretim çalışmalarının kesilmesine veya ara verilmesine haksız eylem ve davranışlarıyla neden olanlara altı aydan iki yıla kadar hapis cezası verilir.

Yukarıdaki iki fıkra da gösterilen eylemler suçun işlendiği eğitim veya öğretim kurumlarının öğrencisi olmayan veya suçun işlendiği yurt veya benzeri yerlere yetkili makamlarca kabul edilmiş bulunmayan ya da öğrenci olmadığı halde bu gibi yerlerde kalan kişiler tarafından işlenirse verilecek ceza, altıncı fıkradaki halde üç yıldan beş yıla, yedinci fıkradaki halde ise bir yıldan üç yıla kadar hapistir.

Yukarıdaki son dört fıkra da gösterilen eylemler; silahla veya kendini tanımayacak hale koyarak ya da bir kaç kişi tarafından birlikte veya var olan veya var sayılan bazı gizli örgütlerin oluşturdukları tehdit gücünden yararlanarak işlenmiş ise beş yıldan sekiz yıla kadar ağır hapis cezası verilir ve ayrıca beş yıl genel güvenlik gözetimi altında bulundurulur.

Madde 190 - Bir cürüm; toplanmış bir kaç şahıs tarafından işlendiği takdirde bunlardan birisi silahlı ise silahla işlenmiş sayılır.

Madde 191 - Bir kimse kanunda yazılı hallerin haricinde başkasına ağır ve haksız bir zarara uğratacağını bildirerek tehdit ederse altı aya kadar hapis olunur.

Eğer tehdit fiili yüz seksen sekizinci maddenin üçüncü fıkrasında gösterilen suretlerden biriyle yapılır ise failin göreceği hapis cezası altı aydan iki seneye kadardır ve buna bir sene müddetle emniyeti umumiye nezareti altında bulunmak cezası dahi zam ve ilave olunabilir.

Sair tehdidat için alınacak ağır cezayı nakdi otuz liradır. Ancak bu bapta mutazarrır olan şahıs tarafından şikayetname verilmedikçe takibat yapılmaz.

Madde 255- Yukarıdaki maddede yazılı cezalar adli, siyasi veya idari bir heyetin veya bu heyetler mümessillerinin içtimaini yahut vazife görmelerini men veya ihlal veya müzakerelerinde nüfuz veya tesir icra etmek üzere şiddet kullananlar veya tehdit gösterenler hakkında dahi tatbik olunur.

Madde 256- Şiddet veya tehdit ile yukarıki maddelerde yazılı olan fiili işlemek üzere teşekkül eden on veya daha ziyade kimselerden mürekkep bir içtimaa dahil olanlar bir aydan iki seneye kadar haps olunur.

Madde 257- Yukarıdaki maddede beyan olunan içtima cürümün silah ile işlenmesi için vaki olmuş ise hapis üç aydan üç seneye kadardır. Eğer Hükümetin emir ve ihtarı üzerine dağılırsa içtimaa dahil olanlar hakkında ceza verilemez.

Madde 258 - (Değişik: 9/7/1953 - 6123/1 md.)

Bir memura veya ona yardım edenlere memuriyetine ait vazifeleri ifa sırasında cebir ve şiddet veya tehdit ile mukavemet eden kimse altı aydan iki seneye kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(Değişik: 7/6/1979 - 2245/6 md.) Eylem silahla bir kişi tarafından işlenmişse iki yıldan üç yıla kadar hapis cezası verilir. Eylemin iki veya daha çok silahlı kişiler tarafından veya silahsız olsa bile toplanmış beşten çok kişiler tarafından işlenmesi halinde verilecek ceza üç yıldan beş yıla kadar hapis cezasıdır.

Eğer fiil, kendisini veya akrabasını hapis veya tevkiften kurtarmak maksadiyle vaki olmuşsa birinci fıkradaki hal için iki aydan altı aya, ikinci fıkrada yazılı hal için dört aydan bir seneye kadar hapis cezası verilir.

Eğer memur haiz olduğu salahiyet hududunu tecavüz ederek veya keyfi hareketlerle bu muameleye sebebiyet vermiş ise fail hakkında geçen maddelerdeki ceza dörtte bire kadar indirileceği gibi icabına göre ceza büsbütün de kaldırılabilir.

254, 255, 256 ve 257 nci maddelerle yukarıdaki fıkralarda yazılı fiiller, İcra Vekilleri Heyetinden bir vekil aleyhinde işlenirse tayin edilecek ceza yarı nispette artırılarak hükmolunur.

Madde 260- Kanun ve nizam hükümlerinden birinin icrasına muhalefet için nüfuz ve müessir kuvvet sarfedenler bir seneye kadar hapis cezasıyla cezalandırılır.

Madde 266 - (Değişik: 28/9/1971 - 1490/7 md.)

Bir kimse resmi sıfatı haiz olan bir memurun huzurunda ve ifa ettiği vazifeden dolayı şeref veya şöhretine veya vakar ve haysiyetine kavlen veya fiilen taarruz ve hakarete bulunursa, aşağıda gösterilen suretlerle cezalandırılır:

1. Hakaret ve taarruz asker veya jandarma efradından veya iki veya üçüncü

bendlerde mezkür memurlardan gayri memurinden biri aleyhinde ise iki aydan sekiz aya kadar hapis ve ikiyüz elli liradan beşyüz liraya kadar ağır para cezası ile mahkum edilir.

2. Hakaret ve taarruz asker veya jandarma subaylarından veya polis komiserlerinden veya amirlerinden yahut il genel meclisi veya belediye meclisi üyelerinden biri aleyhinde ise üç aydan iki seneye kadar hapis ve beşyüz liradan bin liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılır.

3. Hakaret ve taarruz Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri ile temsil sıfatını veya emir ve idare salahiyetini haiz rüesadan veya hakim ve Cumhuriyet Savcılığıyla bunların yardımcıları veya sorgu hakimlerinden biri aleyhinde vaki olursa altı aydan otuz aya kadar hapis ve bin liradan iki bin liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılır.

Eğer birinci fıkradaki hakaret fiili madde mahsusaya tayin ve isnadiyle vaki olursa:

Bir numaralı benddeki halde beş aydan üç seneye kadar hapis ve beşyüz liradan üç bin liraya kadar ağır para cezasına;

İki numaralı benddeki halde altı aydan üç seneye kadar hapis ve bin liradan üç bin liraya kadar ağır para cezasına;

Üç numaralı benddeki halde yedi aydan üç seneye kadar hapis ve bin beş yüz liradan üç bin liraya kadar ağır para cezasına hükmolunur.

(6 ve 7 nci fıkralar iptal: Ana. Mah.nin 19/12/1972 tarihli ve E. 1971/50, K. 1972/60 sayılı Kararı ile.)

(Ek: 7/1/1981 - 2370/3 md.) Bu maddede yazılı taarruz ve hakaret fiilinin resmi sıfat ve memuriyet sona ermiş olsa bile ifa edilen görevden dolayı ve huzurda işlenmesi halinde de yukarıdaki fıkralar ve bentlerdeki cezalara hükmolunur.

Madde 267 - (Değişik: 11/6/1936 - 3038/1 md.)

Yukarıdaki madde de beyan olunan fiiller bir vazifenin ifasından dolayı olmayıp da vazife esnasında vaki olursa tayin olunacak ceza üçte birinden yarısına kadar indirilir.

Madde 268 - (Değişik: 9/7/1953 - 6123/1 md.)

Bir kimse kavlen veya fiilen her ne suretle olursa olsun adli, idari, siyasi veya askeri resmi bir heyet huzurunda veya bir hakimin duruşma yaptığı sırada veya duruşmaya mütaallik karar ve hükmün tefhimini mütaakip şeref ve haysiyetine veya vakarına tecavüz ve hakarete bulunursa altı aydan üç seneye kadar hapis cezasına mahkum edilir.

Eğer fiil madde mahsusaya tayin ve isnadiyle vaki olursa verilecek hapis cezası sekiz aydan aşağı olamaz.

266 nci madde ile bu maddede beyan olunan fiiller bu iki maddede gösterilen heyet veya memurlara hitap edilen veya hitap edildiği anlaşılan telgraf, telefon, mektup, resim veya herhangi bir yazı vasıtası ile işlendiği takdirde de aynı ceza verilir.

(Ek Fıkralar: 28/9/1971-1490/8 md.)

Hakaret ve taarruz birinci fıkrada gösterilen heyetlerin sıfat veya hizmetinden dolayı umuma neşir veya teşhir olunmuş yazı veya resim veya sair neşir vasıtalarıyla işlenmiş olursa, fiilin mahiyetine göre birinci veya ikinci fıkralarda yazılı olan cezalar yarısı nispetinde artırılarak hükmolunur.

Sıfat veya hizmetinden dolayı vaki hakaret ve taarruz, birinci fıkrada gösterilen heyetlerin giyabında alenen işlenmiş olursa, fiilin mahiyetine göre birinci veya ikinci fıkralarda yazılı olan cezaların yarısı hükmolunur. Bu fıkradaki suçun tekevvünü için 153 üncü maddedeki aleniyet şarttır.

Madde 269 - Geçen maddelerde muharrer taarruz ve hakaretler, cebir ve şiddet ve tehdit ile icra olunmuş ise ceza bir misli artırılır.

Madde 271 - (Değişik: 9/7/1953 - 6123/1 md.)

(Değişik: 7/1/1981 - 2370/4 md.) Her kim resmi sıfatı haiz olan bir memura vazifesini icra ederken veya resmi sıfat ve memuriyeti sona ermiş olsa bile icra ettiği vazifeden dolayı cismen eza verecek veya hastalığını mucip olacak müessir bir fiil işlerse 456 nci maddeye göre verilecek cezalar aşağıda gösterilen suretlerle artırılır.

1. Eğer memur 266 nci maddenin 1 inci bendinde gösterilen kimselerden ise ceza üçte birden yarıya kadar, 2 nci bendinde gösterilen kimselerden ise bir misli ve 3 üncü bendinde gösterilen kimselerden ise iki misli artırılır.

2. Eğer fiil 268 inci maddede yazılı hal ve zamanlarda işlenmiş olursa fiilin istilzam ettiği cezaya üç misli zam olunur.

Hiçbir halde yapılacak zam altı aydan aşağı olamaz. Bu maddede yazılı halde takibat şikayete bağlı değildir.

Madde 272 - (Değişik: 8/6/1933 - 2275/1 md.)

Eğer memur memuriyeti hududunu tecavüz ederek veya keyfi hareketleriyle geçen maddelerde beyan olunan fiillerin vukuuna sebebiyet vermişse ceza dörtte bire kadar indirileceği gibi icabına göre büsbütün de kaldırılabilir.

Madde 273 - (Değişik: 9/7/1953 - 6123/1 md.)

Kanunun hususi hükümler ile tasrih eylediği ahvalin haricinde her kim Büyük Millet Meclisi azası ile temsil sıfatını ve emir ve idare salahiyetini haiz rüesadan veya diğer Devlet memurlarından biri aleyhine sıfat ve hizmetlerinden dolayı bir cürüm işlerse o cürüm için kanunen muayyen olan ceza altıda birden üçte bire kadar artırılır.

(2., 3. ve 4 ncü fıkralar Mülga: 5/1/1961 - 235/1 md.)

DEĞİŞTİRİLMESİ GEREKEN YASALAR VE KHK'LAR

1. Adalet Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun
2. Adli Tıp Kurumu Kanunu
3. Anayasa Mahkemesinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun
4. Askeri Hakimler Kanunu
5. Askeri Mahkemeler Kuruluş ve Yargılama Usulü Kanunu
6. Askeri Yargıtay Kanunu
7. Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Kanunu
8. Askerlik Kanunu
9. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Kanunu
10. Avukatlık Kanunu
11. Basın Kanunu
12. Bazı Kisvelerin Giyilemeyeceğine Dair Kanun
13. Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu
14. Çocuk Mahkemelerinin Kuruluşu, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun
15. Danıştay Kanunu
16. Dernekler Kanunu
17. Devlet Denetleme Kurulu Kurulması Hakkında Kanun
18. Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun
19. Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Milli İstihbarat Teşkilat Kanunu
20. Devlet Memurları Kanunu
21. Diyanet İşleri Başkanlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun
22. Efendi, Bey, Paşa Gibi Lakap ve Ünvanların Kaldırılmasına Dair Kanun
23. Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu
24. Genelkurmay Başkanının Görev ve Yetkilerine Ait Kanun
25. Hakimler ve Savcılar Kanunu
26. Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Kanunu
27. Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
28. İdari Yargılama Usulü Kanunu
29. İktisadi Müesseselerde Mecburi Türkçe Kullanılması Hakkında Kanun
30. İl İdaresi Kanunu
31. İlköğretim ve Eğitim Kanunu
32. İskan Kanunu
33. Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu
34. Köy Kanunu
35. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname
36. Medeni Kanun
37. Memleket İçi Düşmana Karşı Silahlı Müdafaa Mükellefiyeti Kanunu

38. Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun
39. Milletvekili Seçimi Kanunu
40. Milli Eğitim Temel Kanunu
41. Milli Güvenlik Kurulu ve Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği Kanunu
42. Milli Savunma Bakanlığı Görev ve Teşkilatı Hakkında Kanun
43. Nüfus Kanunu
44. Olağanüstü Hal Bölge Valiliği İhdası Hakkında Kanun Hükmünde Kararname
45. Olağanüstü Hal Bölge Valiliği ve OHAL'in Devamı Süresince Alınacak İlave Tedbirler Hakkında Kanun Hükmünde Kararname
46. Olağanüstü Hal Kanunu
47. Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname
48. Özel Eğitim Kurumları Kanunu
49. Polis Vazife ve Selahiyet Kanunu
50. Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun
51. Resmi Gazetede Yayımlanacak Olan Yönetmelik Hakkında Kanun
52. Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun
53. Seferberlik Kanunu
54. Sendikalar Kanunu
55. Sıkıyönetim Kanunu
56. Sinema, Video ve Müzik Eserleri Kanunu
57. Sivil Savunma Kanunu
58. Siyasi Partiler Kanunu
59. Soyadı Kanunu
60. Şapka İktisası Hakkında Kanun
61. Tekke ve Zaviyelerle Türbelerin Seddine ve Türbedarlıklar ile Bir Takım Unvanların Men İlgasına Dair Kanun
62. Telsiz Kanunu
63. Terörle Mücadele Kanunu
64. Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu
65. Türk Ceza Kanunu
66. Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki Hakkında Kanun
67. Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu
68. Türk Vatandaşlığı Kanunu
69. Türkiye Bilimler Akademisinin Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname
70. Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu Kurulması Hakkında Kanun
71. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası
72. Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu
73. Türkiye'deki Türk Vatandaşlarına Tahsis Edilen Sanat ve Hizmetler Hakkında Kanun
74. Yabancı Dil Eğitimi ve Öğretimi Kanunu
75. Yabancıların Türkiye'de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun
76. Yüksek Askeri Şuranın Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun
77. Yüksek Öğrenim Kanunu

KAYNAKÇA

- Güvenç Bozkurt; *Türk Kimliği, Kültür Tarihinin Kaynakları*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1994
- Özek Çetin, *Basın Özgürlüğünden Bilgilenme Hakkına*, Alfa Yayınları, İstanbul, 1999
- Helsinki Yurttaşlar Derneği, Demokrasi Raporu 1*, İstanbul, 1993
- İlsever Ferit, *Cumhuriyet Devrimi Kanunları* (3. Basım), Kaynak Yayınları Ekim 1997
- Genel İş, *ILO Sözleşmeleri, Avrupa Sosyal Şartı ve İş Güvencesi*, Ankara, 1993
- Lawyers Committee for Human Rights, *Reformun Önündeki Engeller, Türkiye’de Olağanüstü Yargı* (Çeviren Şen Süer), *Polisin Dokunulmazlığı, İnsan Hakları Savunucularına Saldırılar*, Temmuz 1999, Belge Yayınları
- Prof. Dr. Gemalmaz M. Semih, *Ulusalüstü İnsan Hakları Hukukunun Genel Teorisine Giriş*, Beta Yayınları, İstanbul, 1997
- Prof. Dr. Gemalmaz M. Semih, *Demokrasi Raporu*, Mali Müşavirler Odası Yayınları, İstanbul 1997
- Tacar Pulat, *Kültürel Haklar*, Gündoğan Yayınları, Ankara 1996
- Ekinci Tarık Ziya, *Vatandaşlık Açısından Kürt Sorunu ve Bir Çözüm Önerisi*, Küyerel Yayınları, İstanbul 1997
- Soysal İsmail, *Türkiye’nin Siyasal Andlaşmaları*, Türk Tarih Kurumu Yayını, Ankara 2. Baskı 1989
- Özay İlhan, *Günüşiğinde Yönetim*, Alfa Yayınları, İstanbul, 1996
- Dündar Fuat, *Türkiye Nüfus Sayımlarında Azınlıklar*, Doz Yayınları, İstanbul 1999
- Oran Baskın, *Küreselleşme ve Azınlıklar*, Ankara 2000,
- Tacar Pulat, *Terör ve Demokrasi*, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1999
- Üskül Zafer, *Anayasa Taslağı ve Anayasa Anketi*, Toplumda Diyalog Forumu, İstanbul, 1992
- ILO Sözleşmeleri, Avrupa Sosyal Şartı ve İş Güvencesi*, Genel İş, Ankara 1993
- 1999 Yılı Aday Ülkeler İlerleme Raporları*, AB Yayını, 1999
- Kardaş Ümit, *Askeri Mahkemelerin Kuruluşu ve Yetkileri*, Kazancı Yayınları, İstanbul 1992

Hukukun Üstünlüğü, Demokrasi, İnsan Hakları, Başbakanlık 1999

Özek Çetin, *Basın Özgürlüğünden Bilgilenme Hakkına*, Alfa Yayınları, İstanbul, 1999

Tanör Bülent, *Demokratikleşme Perspektifleri*, TÜSİAD Yayınları, İstanbul 1997

Tanör Bülent, *Türkiye'de Demokratik Standartların Yükseltilmesi-Tartışmalar ve Son Gelişmeler*, İstanbul 1999